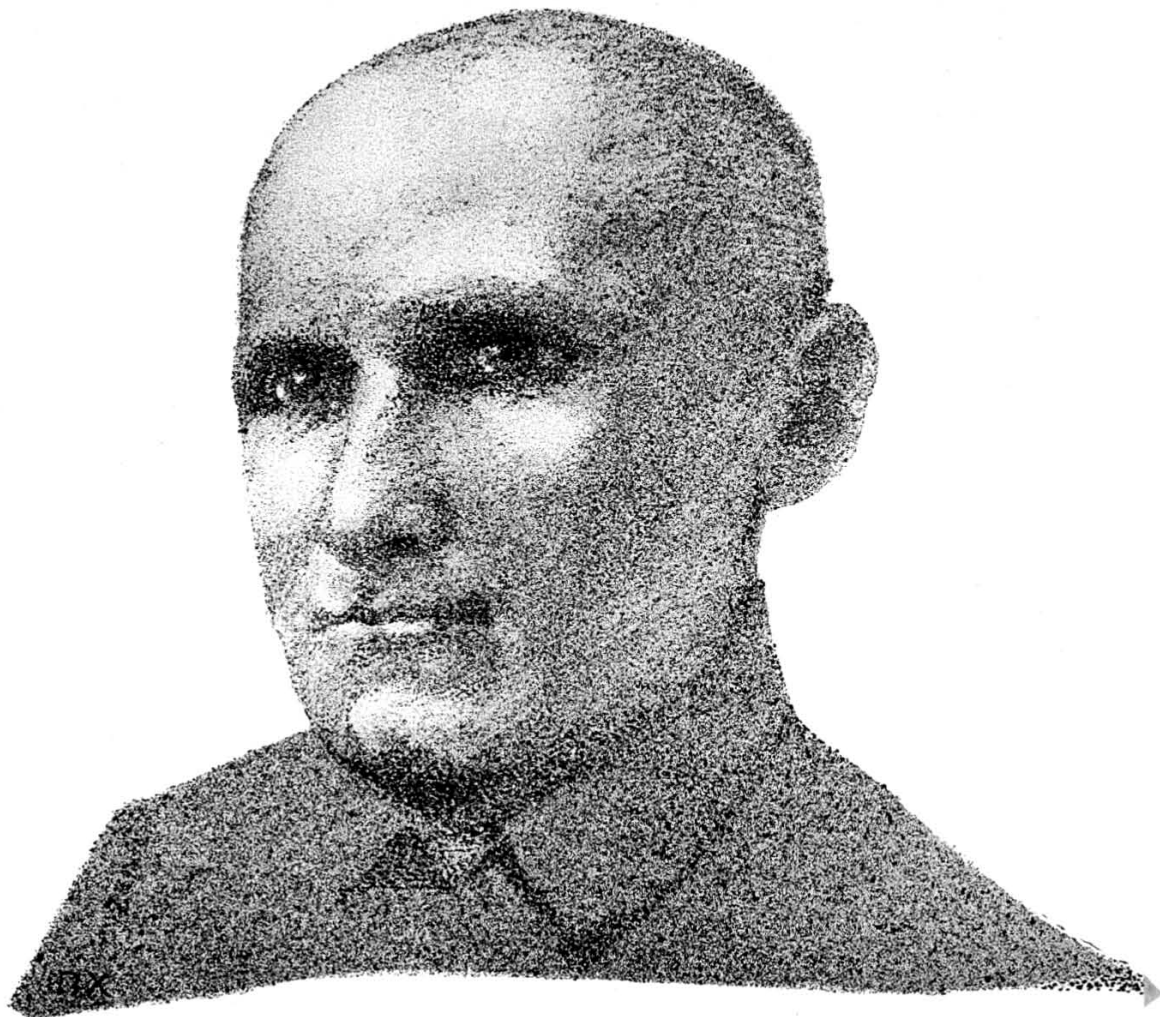

Б Р И Ц Ъ Т Ё Ф
Ч У П Р И Ё Н Ё С І

Фр. Мунтунка

Г Р. Ч У П Р И Н К А

Т В О Р И

Перше посмертне видання
з матеріалами до історії тексту, під редакцією
НАВЛА БОГАЦЬКОГО
З вступною статтею ВОЛ. ДОРОШЕНКА

Портрет роботи проф. П. ХОЛОДНОГО

УКРАЇНСЬКИЙ
ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД
Коштом Фундації ім. Гр. Чупринки
ПРАГА 1926

Оклядинка і марка роботи артиста—маляра

РОБЕРТА ЛІСОВСЬКОГО

друковано 3000 прим.

Друкарня
«ЛІТОГРАФІЯ»
Praha - Vršovice, Sámkova ul. 685

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Не зважаючи на всі дуже несприятливі умови упорядкування на чужині збірки творів Грицька Чупринки, Видавництву все ж таки пощастило досягти того, що це видання містить досить повну збірку творів небіжчика, числом 447 п'єс. З того тільки частина (312) появилася в друкованих за життя поета збірках (сім передвоєнних збірок: вид. «Ранок», «Т-ва прихильників літер., науки і штуки», вид. «Життя й Мистецтво» 1909—1913 і три томи вид. «Криниці» 1918). решта появляється у збірному виданні *вперше*.

В сучасних обставинах, надто за кордоном, не можна, очевидно, й думати про повне та ще й перевірене з автографами видання творів трагічно померлого поета. Переглянути всі видання, в яких містив свої писання покійний Гр. Чупринка, було для нас річчю недосяжною. Про автографи надрукованих річей і поготів не було що думати — вони взагалі, мабуть, не заховалися. Так само недоступні були для Видавництва і ті збірки надрукованих творів поета, які знаходяться десь по людях на Україні. Тому прийшлося обмежитися тим, що можна було зібрати за кордоном. Дуже допомогли в цім Видавництву головно збірки Бібліотеки Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові.

Всі вибрані Видавництвом писання друкуються в двох відділах. Спочатку поезії, а на другому місці літературно-критичні замітки та рецензії. В кожному відділі впорядковані вони хронологічно, при чому для недатованих самим поетом творів бралася дата видання, в котрому вони були друковані, або тої збірки, де вперше вони появились.

В основу тексту нашого видання положено текст передвоєнних збірок, друкованих під доглядом самого автора, бо видання «Кри-

ниці» вийшло без поетової редакції. Для п'єс, що не ввійшли в передвоєнні збірки, за основний текст беремо текст *перводруків*, як найпевніший і, мабуть, здебільшого переглянений автором перед друком. Місце й час друку кожної поезії зазначено в окремому розділі, також у хронологічному порядку.

Варіанти супроти положеного в основу тексту друкуємо в кінці цілої збірки. Там таксамо знаходяться розділи: опис видань поета та списи — писань про Чупринку і присвят йому.

Ініціатива цього видання належить «Комітету Українських Товариств м. Нью-Йорку для вшанування пам'яті розстріляного більшовиками українського поета Григорія Чупринки». У лютім місяці 1924 року Український Громадський Видавничий Фонд одержав од згаданого Комітету пропозицію закласти при Фонді окрему фундацію імені Гр. Чупринки і в першу чергу випустити видання творів покійного поета. На цю мету Комітет надіслав Фондові 360 доларів, як збірку добровільних пожертв і прибуток з концерту, влаштованого на спомин поета. Головніші точки умови фундації з боку Комітету були такі: 1. В першу чергу коштами цієї фундації видаються твори Гр. Чупринки; 2. коштом фундації ім. Гр. Чупринки може бути видана й инша література національно-державного змісту; 3. коли фундація ім. Гр. Чупринки досягне суми 10.000 карб. золотом, то з чистого прибутку щорічно 50% передається Українській Академії Наук на аналогічні цілі. На своєму засіданні 14. II. 24. Бюро Укр. Гром. Видавничого Фонду, щиро вітаючи ідею Комітету Укр. Т-в у Нью-Йорку, прийняло запропоновані умови і одночасно доручило членові Бюра Павлові Богацькому збирання творів поета та злягодження їх збірки до видання. З боку Комітету умову підписали: Ісак Базяк, Мих. Разик, Ів. Марусевич, Тимко Мелещук, Василь Лазута та Мих. Никифорченко.

Тут буде на місці записати в історію цього видання імена тих людей, що вигнані суворою долею з рідної землі за океан не порвали проте звязків із рідним краєм і так чинно реагують на важливі моменти його життя. Подаємо нижче спис жертводавців, які своїми дрібняками, тяжко заробленими на чужині, поклали реальну підвалину і початок нашого видання.

Михайло Пеліх — \$ 25.—; Агафія Бундзяк — \$ 12.50; Стефанія Абрагамовська, Марія Возняк, Марія Тимцюраківна — по \$ 5.—; Павло Гаврис — \$ 4.—; Касіян Добрянський — \$ 3.—; Іван Добрянський, Микола Добрянський, Дмитро Ковалів, Василь Лазута, Петро Лещук, Іван Марусевич. Анна Мудра, Михайло Никифорченко, Микола Підгорецький — по \$ 2.—; Іван Бабій, Т. Балабан, О. Балас, Стефан Бздель, М. Боднар. Андрій Борак, В. Бенгер. Дмитро Виноградник, П. Ганчарик, Григорій Герман, П. Гладкий, Петро Гречаник, Йосифана Гудз, Ілія Гузар, М. Гула. Н. Гуга, Євдокія Дерех, Т. Дідик, Ксенія Дмитришина, Дмитро Домерецький. Олександр Запаранюк, Анна Зборовська, Анна Кліваківна, Володимир Книгиницький, Ф. Книгиницький, О. Коцько, Григорій Кука, А. Кулик. В. Курутлян. О. Лисяк, Іван Мартинець. Семен Марцинюк, Петро Маюк, С. Л. М. М. Павлик, С. Піщак, Іван Притка, Михайло Родик. Василь Цільник. Д. Яворський — по \$ 1.—; А. Бемко, Євстахій Бугара. Роман Дмитрів, Анастасій Дудчак, І. Душук, Михайло Запаранюк, О. Микола Костецький. Олександр Мерещак, Олександр Маркіза, Іван Радзік. Кароль Стасюк. Андрій Шандоровський, Є. Якубович — по \$ 0.50; Роман Гвоздович. Микола Музика. Л. Стандрет — по \$ 0.25.

При цій нагоді складаємо тут велику і сердечну подяку всім тим людям, що допомогли нам виконати наше нелегке завдання; і особливо п. п. Вол. Дорошенкові. Фед. Дудкові, Сем. Жукові. М. Залізнякаві та Івану Калиновичеві за поради та технічну допомогу у збиранні матеріялу; нарешті всім тим, хто так чи инакше спричинився до зреалізування ідеї видання творів Грицька Чупринки.

Український Громадський Видавничий Фонд.

1925 р.

м. Прага. Чехословаччина

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА

(Короткий нарис життя й діяльності)

I

Грицько Оврамович Чупринка народився в козацькій, селянській сем'ї 15 листопада 1879 року в м. Гоголеві, чи то пак, по старому, Оглаві Остерського повіту на Чернігівщині.

Батьки його були хлібороби середньої руки, мали свою хату й поле і самі провадили господарку. Грицько був у них єдиним хлопцем і не диво, що вони дуже ним піклувалися, надто мати, що не переставала клопотатись за сина й тоді, коли він уже став дорослою людиною.

Став підростати малий Грицько, почали батьки вчити його грамоти, а згодом віддали до народньої школи в самім таки містечку Гоголеві. А далі, коли виявилися у хлопця здібности й охота до книжки, то по скінченні школи з відзначенням дали його й до гімназії в Києві, бажаючи вивести в люде.

Але хоч Грицько й добре вчився, йому не судилося закінчити середню освіту. Маючи від природи надто жваву й непогамовану вдачу, він швидко увійшов у колізію з шкільною дисципліною й за «непорозуміння» з директором гімназії вилетів із неї й мусів перейти в лубенську. Але й тут сталося те саме. Спроба докінчити науку в київській приватній гімназії Валькера теж не повелася й будучий поет мусів вернутися додому, не виправдавши батьківських надій. Хотіли зражені батьки, щоб син привчався до хліборобства, але його тягнуло таки до книжки.

Грицько багато читав, переважно російські книжки й особливо милувався поетичними творами. Під впливом їх і сам почав писати поезії, теж по російськи.

Проживаючи так у батьків, Чупринка для розваги часто відвідував Київ. Тут він стрічався з колишніми своїми шкільними товаришами, котрі познайомили його з революційною літературою російських соціалістичних партій. Але їм не вдалося втягнути Чупринку до жадної організації. Його буйна натура не мирилася з ніякими рямками й він зостався собі «просто революціонером».

В таким незрівноваженім та несформованім стані його світогляду застає юнака 1905-й рік. З цілим жаром своєї бунтівничої натури кидається Чупринка у вир тогочасного революційного життя. В Києві буває на мітингах, бере участь в уличних демонстраціях, словом, де найшумніше чи найбурливіше проявлявся дух протесту, — там був і Гр. Чупринка. Так само і в себе вдома, на Остерщині розвиває він у тім часі гарячкову революційну діяльність, керуючи разом із іншими товаришами революційним рухом у повіті. Ця діяльність зближає його з народньою масою, серед котрої з того часу повстають у нього міцні звязки на ціле життя. Чупринка стає одним із провідників революційної організації в Оглаві і взагалі на Остерщині, що повстала ще перед 1905 роком, а в цім і в дальших роках значно зросла через притягнення до неї сільської молоді. Головно заслугі Чупринки треба приписати, що ця організація не загинула в часах реакції.

Керовник із нього був дійсно незвичайно умілий і обережний. Хоч який сам гарячий, він не допускав до крайностей, до зайвої витрати енергії й тому, хоч рух на Остерщині й прибрав масовий характер, але відзначався досить спокійним перебігом. Це й було причиною, що реакція, хоч як ненавиділа саме ім'я Чупринки, не мала причини до лютої розправи. І от, хоч Чупринку та його близьких товаришів кінець кінців не минуло арештування й ув'язнення, присуд був для них досить легкий. Одних заслано на північ Росії, других позбавлено права в'їзду на Чернигівщину. Серед останніх був і Чупринка. Під час в'язнення Чупринці довелося сидіти в Лук'янівській тюрмі в Києві і це було переломовим моментом у його житті. Тут зіткнувся він не тільки з людьми свідомо революційними, але що найважливіше — з свідомими революціонерами українцями. Зійшовшия з ними, Чупринка переймається їх думками, усвідомлює себе національно й починає від цього часу пи-

сати свої поезії вже по українському. Одначе перші спроби цих писань до нас не дійшли — автор їх нищив, вважаючи за слабі. Перший вірш Чупринки появився друком 13 травня 1907 р. у ч. 109 газети «Рада».

Але хоч як багато завдячує Чупринка, а з ним і українська література, згаданим вгорі впливам, одначе самими-но цими впливами не можна пояснити цілої його творчости. Це був тільки стимул до писання рідною мовою в людини, що нарешті знайшла себе. бо душа поета ніколи не була відірвана від рідного ґрунту. Не забуваймо. що дитинство й початкові шкільні роки Чупринки перейшли серед рідної природи й рідного люду. в прегарній околиці, повній історичних споминів. Садиба його батьків мала великий сад і леваду, що виходила до озера. З дитинства чув Чупринка силу оповідань про давнє козацьке минуле свого села, про сотників Ніжинського полку. що проживали раз-у-раз у Оглаві, про Шевченка. що по дорозі з Київа до своїх приятелів у Боришполі часто зупинявся в ньому. знайомлючися з людьми та розпитуючи їх про минуле їхнього села. Роскішна природа розвивала в молодім хлонці естетичні почування. а спогади пробуджували в нім давній козацький дух. Отже на рідному ґрунті зроста творчість нашого поета. з нього брала свої живуці соки.

Викинений судовим присудом з рідного гнізда, перебуває відтепер Гр. Чупринка стало в Київі. лише час від часу таємно відвідуючи рідний Оглав та піддержуючи звязки з селянською організацією. Відвідини ці одначе не все були безпечні. В 1909 році довелося Чупринці спокутувати їх довгомісячною тюрмою. На весні цього року схоплено його в рідному селі і завдано аж у смоленську тюрму, а коли він, відсидівши там кілька місяців, знову задумав відвідати батька. його арештовано в дорозі у Боришполі й відставлено до Київа. Пробуваючи з мусу у Київі, Чупринка знайомиться і близько сходиться з недавно (1923 р.) помершим на еміграції у Штирії українським письменником і видавцем О. Коваленком.

У Коваленка. що вже придбав собі ім'я. як упорядчик декляматора «Розвага», був тоді свого роду сальон молодих українських письменників, що захоплювалися новими течіями в російській поезії та марили про прищеплення їх і на українському ґрунті. Чуп-

ринка був постійним відвідувачем цього сальону і тут-то він познайомився з модерною російською поезією та її західними богами: Едгаром По, Бодлером, Верленом. Твори цих останніх знав він на-пам'ять, очевидно в російських перекладах, часто любив деклямувати з них цілі уступи і так ними захоплювався, що товариші прозвали його жартом Верленом, бо й лисину мав Чупринка подібну до Верленової. Цілком природно, що і в своїх поезіях почав Чупринка наслідувати улюблених письменників. Прия-

Фотографія поета р. 1908-го.

телюючи з Коваленком, бере Чупринка участь у його виданнях, помагаючи при складанні й редагуванні антології «Українська Муза» й альманаху «Терновий Вінок» (1908 р.).

Одночасно з цим містить він свої поезії в усіх тодішніх українських часописах, а також у поступових російських, що виходили в Києві. З утворенням у 1909 р. органу «молодих» — журналу «Українська Хата», котра вела завзяту боротьбу з «старими», згуртованими коло газети «Рада», в ім'я нових гасел — літературних і суспільних — Чупринка стає постійним співробіт-

ником «Укр. Хати», цілком поділяючи її позицію. Одначе ближчої участі в її виданню не бере, не надаючися через свою анархістичну вдачу до жадної систематичної праці.

На тлі згаданої вище, досить різкої з обох сторін, боротьби «радян» з «хатянами» наступає у Чупринки на який час (до кінця 1911 р.) розрив із «Радою». Обурений злісними причіпками «Ради» до «хатян» містить він у віденській «Чорній Раді» сатиричні вірші на «радян» (порів. ч. ч. 41 і 48), що й було безпосередньою причиною розриву (1909 р.).

Згаданий виступ, що наробив свого часу досить шелесту, не був відокремленим, проминаючим епізодом у життю нашого поета. Чупринка ще не раз псував людям гумор ріжними «вибриками» та «бешкетами», наче навмисне епатуючи статечну громаду. Вже згадувано вище, що вдача в Чупринки була бунтівнича, непокірлива. Він не зносив жадного примусу, не любив ходити в шлеї, не терпів фальшу й облуди й одверто та без обиняків висловлював свою думку й реагував на вчинки в літературному й громадському житті, що суперечили його світоглядові.

Можна б зібрати цілу купу ріжних анекдотів, правдивих і вигаданих, що ходили про Чупринку в Києві. Само життя поета давало причину до багатьох із них. Вірний своїй вдачі, що не терпіла утертих шляхів та не зносила громадської дисципліни, жив він правдивим бурлакою. Мешкав в якихсь «сумесних» кватирях, де займав один із кутів, водив компанію здебільшого з «бувшими людьми» по ріжних чайних та глухих шиночках на Деміївці, або на Подолі, мав там серед злодіїв і проститутток знайомих і приятелів, що любили його і взивали «нашим поетом». Відкидаючи з огидою облудний і фарисейський світ «приличних людей» за його неправду й низькопоклонство, почував себе Чупринка добре лише «на дні». Тут за чаркою він розцвітав, розбалакувався, читав свої вірші, черпав своє натхнення... Тут був сам собою, правдивим Чупринкою. Поза тим, у звичайнім околі був він аж занадто маломовний. Ані про минуле, ані про будуче, ні про які свої погляди, пляни, смаки, потреби, інтереси чи клопоти — нікому, навіть товаришам спільної літературної праці ніколи нічого не згадував. І лише у поезіях можемо відчутти його внутрішнє життя, почути

його муку й біль. Словом був Чупринка своєрідним і самотнім представником української літературної богемії.

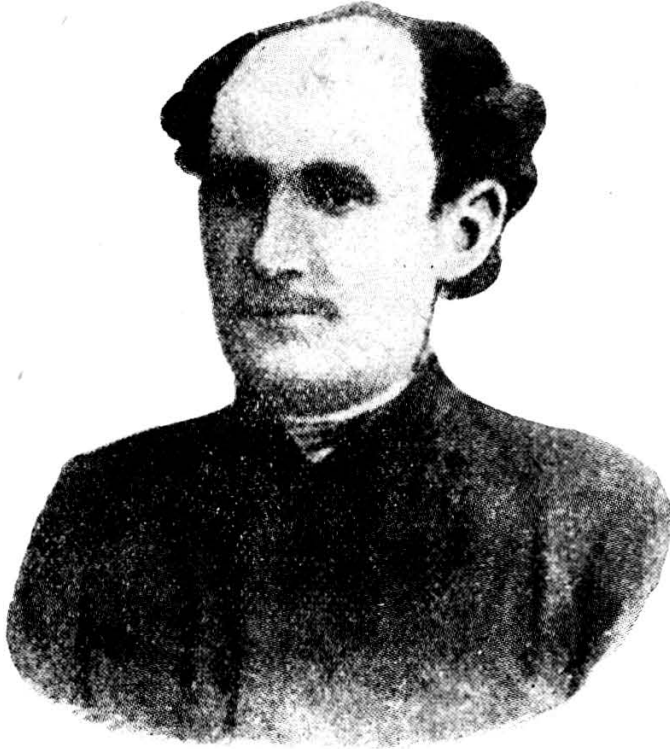
І таке життя провадив наш поет у Києві аж до самого вибуху світової війни, що раз більше занурюючись на дно, з усіма наслідками такого занурювання. І тільки поїздки додому, або приїзд матері виривали Чупринку звідти, оживляли його та відновляли його здоров'я — фізичне й моральне.

Але таке бурлацьке життя не перешкоджало Чупринці багато читати й часто відвідувати для цього київську міську публічну бібліотеку. Українське слово він незвичайно любив і читав усе, що писалось по українськи, та міг перечитані поезії проказувати вільно, без помилки. Любив він, як уже вище згадувано, й російську модерністичну літературу. З великим захопленням займався він також виданням своїх творів, які від 1910 р. аж до війни виходять з року на рік невеличкими збірочками, головним чином заходом Ол. Коваленка (в 1910 — «Огнецвіт», «Метеор» і «Ураган», в 1911 — «Білий Гарт», 1912 — «Сон - Трава» і «Контрасти», 1913 — поема «Лицарь-Сам»), звертаючи на поета що раз більшу увагу громадянства. Збірки ці робили ім'я Чупринки популярним і всі українські видавництва побивалися за його співробітництвом. А він з свого боку, хоч як ворожо ставився до світу, хоч як не приймав його, не був байдужий до громадського суду про свою творчість. Не раз рецензії, поміщені в різних органах, виводили його з себе, не раз нарікав він на тупість і нерозуміння його, але й вороже ставлячися до критиків, насміхаючися з їх лайки й похвали, волів усеж таки швидче огуду, ніж мовчанку. Так само не байдужий був Чупринка і на славу інших поетів, напр. Олеся. І от йому хотілося показати й доказати, що він не гірший за величаних письменників і коли не потрапить сотворити кращі річі, то може дати в усякому разі не гірші. Отся то авторська амбіція й веліла йому так ревно займатися своїми поезіями й так часто збірними їх виданнями про себе нагадувати. Як сильно вразливий був Чупринка на голос критики, свідчить той факт, що загальний негативний осуд останньої його книжки — поеми «Лицарь-Сам» так пригнобив його, що він сливе перестав писати.

Задушлива атмосфера загально-політичної реакції в Росії.

безцвітне українське життя й щойно згадана власна гризота, вельми тяжко відбивалися на самопочуванні поета та його творчості.

В 1913 і 1914 р.р. літературна продукція Чупринки страшно маліє супроти попередніх літ і сам поет що раз більше опускається на дно, заливаючи внутрішнє пекло гіркою отрутою. Вічно мовчазний, насуплено-холодний і замкнений в собі тінню пересувався він по улицах Києва. Тільки де-які події, як от смерть Лесі Українки й М. Коцюбинського, а опісля вибух війни виводили його з

Фотографія поета р. 1913-го.

такого пригноблення. Київська атмосфера була вбійча для поета. На щастя війна приневолила Чупринку кинути Київ. Щоб не потрапити на фронт і не воювати за чужу справу, він мусів рятувати себе від того загальним, широковживаним тоді способом: стати на роботу в якомусь підприємстві, що працювало, як тоді говорилося, «на оборону». Для багатьох українців знайшлося таке підприємство геть аж у лісах, на межі Чернігівщини з Орловщиною, у так зв. «Трубчевському лісництві». На чолі цього лісництва стояв М. Ю. Шаповал і він то дав у себе притулок багатьом

українським діячам: покійному Артему Хомику, Гр. Коваленкові — Коломацькому, акторові І. Мар'яненкові, артистові-маляреві І. Бурачкові та іншим. Всі вони числилися на якихсь посадах у лісництві. В ролі конторщика чи що перебув тут цілу війну і Чупринка, вірячи й голосно цю свою віру висловлюючи, що останній час царизму недалекий.

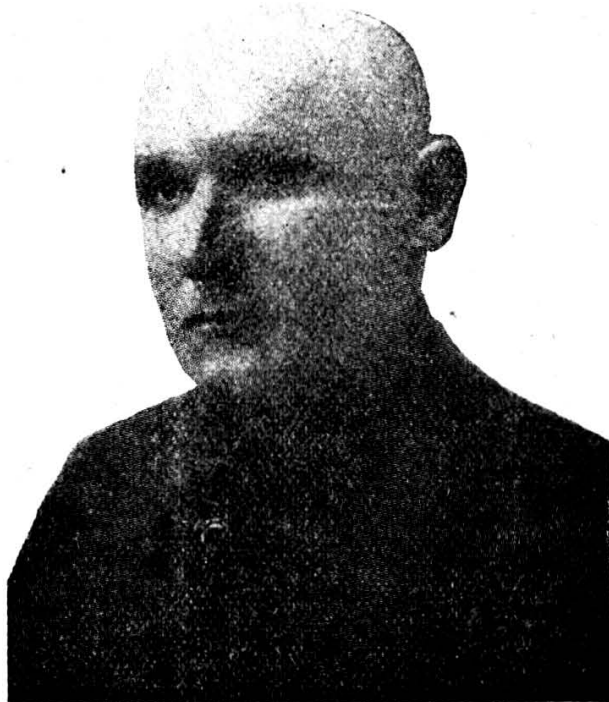
Драконові закони російської військової влади, що знищили українську пресу й сливе зовсім припинили українське громадське і культурне життя, розуміється, мало сприяли літературній роботі, то ж не дивно, що в перших роках війни написав Чупринка небагато. Але годиться зазначити, що всеж таки він не кидав писати і скоро тільки з'являлася десь змога видавати якийсь український літературний журнал. — всюди серед співробітників його бачимо Чупринку: поезії його стрічаємо в «Оснві» 1915 р., «Степу» — 1916 р. і в «Проміні» — 1917 р.

Революція майже цілком переміняє нашого поета. Чупринка оживає, зневіра й сумний настрій зникають і він бадьоро береться до літературної і громадської діяльності. Вернувшись з початком 1918 р. у Київ, починає Чупринка працювати у відновленій «Новій Раді», а опісля і в інших органах — «Народня Воля», «Шлях», «Літературно-Науковий Вістник», то що. Темп його літературної продукції відразу збільшується й сама вона набирає іншого, енергійного і бадьорого характеру. Поезії Чупринки цього часу, надто в селянській «Народній Волі», це правдиві гимни національної революції, гимни повні революційного захоплення. Але поет не обмежувався тільки літературною діяльністю. Він уважав за свій обов'язок стати й до живого громадського діла. Не пнувся він до високих посад і провідної ролі, а став у ряди звичайних робітників.

Перебуваючи здебільшого в Києві, часто відвідує він Оглав, Остер та інші місцевості рідної Чернігівщини, скрізь закликаючи до закладання «Просвіт», аматорських гуртків і взагалі до просвітньої праці. До жадної політичної партії, що тоді відігравали ролю, Чупринка не пристає, симпатизує одначе більше з соц.-самостійниками, як партією переважно військовою, і сам навіть вступає до українського війська. В травні місяці 1917 р. можна було його бачити на 2-му Всеукраїнському Військовому з'їзді —

веселого і бадьорого, одягненого у військовий мундур. Зробився козаком 1-го українського полку ім. Богдана Хмельницького, бо «сам з козаків». В полку Чупринка був записаний до канцелярії, де й працював. Разом із полком вирушив на фронт, держався дуже добре, був пильний до своїх обов'язків і мав великий вплив на козаків, які його любили й поважали. Давніших, передвоєнних «бешкетів» немов не бувало.

За гетьманщини поет знову вертає до свого бурлацького життя. Гетьманщини він не любив і не боявся одверто говорити про її

Фотографія поета р. 1918-го.

неприродність, закликаючи і в піснях своїх до боротьби з нею та її чужинецькими оборонцями. В літературі того часу Чупринка теж не почуває себе в своїй компанії. Для нових літературних гуртків, що тоді народилися, був він уже «перейденою стадією». За большевиків ця відчуженість перейшла в одверту ворожість: «молоді» вибрали Чупринку, що по виїзді з Києва своїх товаришів лишився там сам один, наче за мету до своїх нападів і стрілів. Ціляв у нього хто лиш хотів, не раз з явним бажанням вислужитися перед новими панами. А цих панів Чупринка ненавидів не тільки як панів, а ще

й як — окупантів, наїздників, що задушили українську державу, вільну республіку українського народу. Своєї ненависти проти окупації поет, як і завжди, не ховав. Він намовляв молодь не йти до большевицького війська, селян — не слухати розпорядків большевицького уряду, а коли настав слухний час, то й сам став до одвертого бою з червоними наїздниками. В липні 1919 р. на доручення Повстанського Комітету у Києві організує Чупринка повстання на Чернигівщині з метою дезорганізації большевицького запілля. Імення поета між селянством на Чернигівщині було таке популярне, що йому не треба було оголошувати ніяких відозв. Чули люде, що «Григорій Оврамович отаманом став» і самі йшли до нього. Але повстання не вдалося. Два тижні боровся Чупринка з трьома большевицькими полками в броварських лісах і врешті мусів припинити повстання. Його повстанці поросходилися по Полтавщині, а він сам удався до Києва, щоб рятувати матір і сестру. котрих большевики арештували, як «заложниць». При в'їзді у Київ поета арештували чекисти, але він таки добився того, що матір і сестру випустили. Заходами українського громадянства, піддержаними боротьбістами, вдалося урятувати від розстрілу й самого Чупринку. Большевики вивезли його у Кожухівський концентраційний табор, під Москвою. звідки згодом вийшов він на волю, а пізніше дістався знову на Україну. Було це в 1921 році. Чупринка перебуває тепер виключно в Києві, бо большевики ще більше бояться його побуту на Чернигівщині, ніж свого часу царська адміністрація. В Києві поет знову увіходить у стосунки з таємною українською революційною організацією, Центр. Повстан. Комітетом, і всією душею віддається пляну загального повстання на Правобережжі в осени 1921 р. в звязку з наступом Тютюнника.

Внаслідок зради організацію викрито й членів її поарештовано. Цим разом большевики вже не подарували бунтівничому поетові: серед 39 засуджених на розстріл членів Центрального Комітету був і Чупринка. Сталося це 28 серпня 1921 року.

II.

В історії української літератури займає Чупринка своє власне місце, давно вже йому признане критикою. Але цілком зрозу-

міло, що повне збірне видання творів поета спонукує приглянутися ближче до відомого давніше літературного його портрету й, користуючися цілою його спадщиною, пізнати докладніше його значіння й місце в українській поезії. І тут передовсім треба згорі зазначити, що значіння це не в генію поета, не в його оригінальній особистості, та й не в мотивах і змісті його творів. Це можна сказати, зовсім не ображаючи пам'яті покійного, що так трагічно відійшов від нас. Значіння поезії Чупринки лежить де-інде, а саме в формі її. Він бо був у нас під цим оглядом одним із новаторів і яко такий був тим, що в'яже в один ланцюг нашу передвоєнну модерністичну літературу з поколінням, яке виступило підчас революції. Вище згадувалося, що це покоління відкидало Чупринку, як перейдений ступінь, але факт цього відкидання не повинен нас засліплювати. Ріднить Чупринку з нашими наймолодшими поетами однакове відношення до попередніх етапів української поетичної творчості, з її спокійно-правильною метрикою. Розрив із старими формами української поезії й був характеристичною прикметою покійного поета. Чупринка бо приодяг українську лірику в нові шати. Правда, він не був першим під цим оглядом і навіть не найталановитішим із наших модерних поетів, але вирізняється з поміж них своєю, властивою йому, бурливою оригінальністю — силою натиску на старі форми й проявами цієї сили. Новиною, що нею блиснула поезія Чупринки, це була її зовнішня музикальність, чисто слухове вражіння, яке справляли його вірші завдяки вільності й легкості своїх римів та швидкості, невдержності й, так мовити, скочності та рубашності свого ритму. Дзвінкі асонанси, усякі складні, здебільшого новоутворені самим поетом слова, що їх так залюбки наслідували поети революційного часу, нове трактування тем, удачні строфи й рими надавали віршам Чупринки своєрідного стилю, що вирізняв його з поміж інших поетів. Отся то дзвінкість поезії Чупринки, її своєрідний, чисто Чупринківський склад і зробили ім'я поета популярним, захоплюючи й публіку, й викликаючи відмічене вже критикою наслідування навіть серед старших і славніших за нього представників української лірики, як от Вороной і Олесь. Найбільший вираз цього захоплення знаходимо в фел'єтоні Вороного про збірку «Сон-Трава» («Лірика

краси й смерти» в «Раді» ч. 82-е, 1911-го року). Основоположник нашої модерністичної лірики прирівняв поезію Чупринки до Верленової, а саму збірку назвав «перлиною, повною невимовної звабливої краси». Новіші критики (М. Зеров, О. Дорошкевич та інші) значно редукують цей ентузіастичний осуд, указуючи на певну монотонність поезії Чупринки в її цілості, на реторичність її та бідність римування.

Безперечно, вказувані ними хиби є — відмічувано ці хиби й давніше (пор. напр. оцінку М. Сріблянського — Шаповала «Урагану» в «Україн. Хаті» 1910 р. й статтю покійного Евшана про поезію Чупринки там же, 1912 р.), але як би суворо не ставитися до поетичних засобів Чупринки, все ж треба признати, що творчість його посунула українську поезію наперед, значно збагативши й удосконаливши її зовнішню форму. Сталося це одначе не відразу. Як побачить уважний читач, перші поетичні спроби покійного поета з р. р. 1907—1908 ще носять на собі печать шаблону (недурно ці початкові спроби не увійшли в його першу окрему збірку), але Чупринка скоро отрясається з цього шаблону й, пориваючи з утертими стежками, протестуючи проти застиглих форм класичної лірики, вступає на новий шлях. І в цім саме розриві і лежить значіння його поезії.

В масі українського громадянства утерся погляд на поезію Чупринки, як на блискучі, мінливі й химерні, але пустопорожні «дзеньки-бреньки». Але це хибний погляд, оснований на хвилевім вражінні від деяких тільки віршів покійного, що вирізняються своїм надто вже, сказавши по Чупринківськи, «прудкольотним» розміром. «Життьовими брехеньками» поезію його назвати очевидно ніяк не можна. Але поет дійсно намагався дати нам, сказавши його ж таки словами, «ріжнотонні» й «ріжнодзвонні» формою поезії, бажаючи висловити як найкраще рух і звук. Одначе улюблений розмір у Чупринки це хорей, яким здебільшого й написані його вірші. Це й робить збірку його при всій її звучности трохи однотонною. Проте можна вказати на цілу низку віршів, повних дійсно ріжноманітності, як от хоч би за порядком: 73 (Льодолом), 77 (Заблудлий огонь), 89 (Майбутність, в II-ім розділі), 104 (Золотий дощ), 108 (Хмарки), 123 (Ураган), 155 (Подзвіння), 159 (Еол).

173 (Вальс, надто розділ I), та інші. При допомозі змінного ритму й асонансів поетові вдалося дуже добре досягнути поставлену собі ціль — викликати відповідне вражіння звуку й руху. Серед цієї низки найдемо в Чупринки річі, що можуть задовольнити й найвибагливішого цінителя поетичної форми. Досить назвати хоч би отсі: 105 (Мої квіти), 204 (Співи ночі), 389 (Переходи) і 395 (З глибини).

Очевидно годі тут вичисляти всі гарні річі цілої збірки, що творять тривалий набуток української поезії, але наведені вище свідчать як найвиразніше про поетичні досягнення Чупринки.

Поза цікавими прикладами різнородних розмірів слід згадати ще про нові та влучні рими, які трапляються у Чупринки. Їх уже відмітив М. Зеров у київськiм «Книгарі»: нагомiсть — нерухомiсть, теплими — стеблами, золотий — висоти, кори — старий, голови — вартовий, скалки — палкий. Є їх очевидно більше (напр., ч. 97: Лампи—нам би, ч. 95: зорили—на крилах, ч. 381: сніг—палких, ч. 423: тихий — втіхи, то що), та на загал — цього годі заперечити — рима у Чупринки, хоч легка й звучна, але досить одноманітна й бідна. Все ж досягнення що до форми безперечні. — Їх можна відмітити також і в мові покійного поета. Найбільше впадають в око улюблені, а то й утворені поетом складні слова. От напр. прикметники: багатоводний, злотозорий, лихолітній, ніжноспівний, новосильний, прудколотний, світлосяйний, смертоборчий, стоголосний, тайнодумний, тиховійний, тиходзвонний, тонкострунний; іменники: безгоміння, огнецвіт, самозгуба; прислівники: безодгадно, тонкобіжно, то що.

Всі ці новаторства Чупринки були безперечним кроком наперед і, як уже зазначено вище, проложили шлях молодшим поетам, котрі значно розвинули ці досягнення, а навіть почасти довели їх до карикатури, як от футуристи.

На жаль, поетична мова й стиль Чупринки мають і значні дефекти — певну неохайність, засмічення москалізмами та взагалі чужими виразами, що не раз, як та ложка дьогтю в бочці меду, псують цілий гарний вірш...

Але коли, не зважаючи на ці дефекти, менші річі можуть бути названі цінним придбанням української поезії, не можна того сказати про більші — про драматичні поеми й фантазії, як от «Само-

згубець» (275), «Омана» (279), або «Лицарь - Сам» (303), що їх компонував Чупринка, позаздиривши Олесеві.

Не зважаючи на прикметну поетові легкість віршування, вони не задовольняють читача саме неясністю або й химерністю своєї провідної думки. Довгі їх рядки не викликають нічого, крім нудьги. Чистий лірик, Чупринка не міг творити довших річей. Та й відмічена не раз критикою (А. Василько-Ніковський, М. Вороний, В. Дорошенко) недостача у поета ясного й продуманого світогляду теж дає себе знати в цих довших річах.

Найкращими в цілій творчості Чупринки це такі дрібні поезії. Зміст їх дуже ясний. Це — *особисті переживання* автора, які виразно відзеркалюються в його менших річах. Читайте ці лірики в звязку з біографією Чупринки і ви побачите, що вони відповідають дуже докладно його життю й тісно в'яжуться з настроями, викликуваними нещасливою долею поета.

Подана низче літературна спадщина покійного дає чималий матеріял для такої порівняної аналізи. Одначе, прикладаючи цю аналізу і при помочі її стараючися пізнати основні пружини творчості поета, не треба забувати, що всякі переживання, всякі настрої людські, а тим більше в поета, річ дуже мінлива. Дуже влучно висловив це сам Чупринка 1916 р. у віршу «Признання» (ч. 340), кажучи:

«В поезії нема переконання,
В ній єсть і літо і зіма,
В ній фарби, звуки, настрої, бажання,
В ній єсть і щастя і палкі страждання,
Але постійности нема.
Не може быть постійности в поета,
Так не проси моїх посвят!
Мій сміх змінє сум анахорета,
Сумний кінець змінє метр сонета
І спів кінчає зойк утрат»...

Памятаючи це, обернімося до змісту творів нашого поета. Починає Чупринка віршами, в яких брешуть виразно громадянські ноти. Це річі майже виключно з р. р. 1907—1908. Співав у них поет про боротьбу з «лихою годиною», про робітницькі спини й

недолю, про братерство й волю людей, про червоні прапори волі й чорний прапор помсти.

«Не коханок чорнооких, Я співець степів широких,
Запалительок сердець, Краю вільного співець» —
каже про себе поет (вірш ч. 19).

Але ось остаточно запанувала політична реакція, життя стало нудне й нецікаве. Світ починає незадовольняти Чупринку. його обурюють міщанські будні, в які загрузло українське життя. і в звязку з цим настає у нього 1909 р. знеохочення й зневіра. «Наше відродження — втішна омана» каже він (ч. 56). На цьому ґрунті прокидається у поета замилування до поетичних аксесуарів. винесене з читання По, фантастичні оповідання котрого протиставляє він нації етнографічній та реалістичній літературі, — всі ті «квіти могильні», темний «фльор», «смертельний жах», «чорна туга». сум і отрута. яких відтепер повно в цілій низці його віршів (порів. напр. вірші ч. ч. 46—76). Чупринка цікавиться загробним життям. «причиною всіх причин». тайною життя й смерти (пор. ч. ч.: 155. 177. 189. 232). Давніші революційно-громадянські мотиви під впливом боротьби з супротивними течіями серед українського громадянства заміняються мотивами чисто індивідуалістичного характеру. Поет уже «не співець свого народу» (вірш з 1910 р.. ч. 115), він бореться з громадою «фарисеїв—крамарів». «фальшивих пророків», з тою юрбою, що завела свої умовности й шаблони. свої «фарисейські пересуди», які в'яжуть сильні душі. що пориваються до волі і краси. Чупринка ненавидить цю юрбу. цей «байдужий натовп туш. натовп постатів без душ» (63). він не хоче знати «рівноваги гармонійности тупиць» (188). а навпаки, хоче порвати «всі тенета — злий закон для комашні» (126). І епатуючи сите та задоволене міщанство. підносить поет «лозунг — бунт для бунту» (115), бажаючи. наче той ураган — «без розбору всі устої, всі підпори зворухнути» (123). Легко помітити, що цей бунт проти суспільности з її життєвими шаблонами йде в парі з руйнацією старих утертих шаблонів класичної лірики.

Але серед бунту, звязаного рівночасно з пориваннями «в царство казки». з «чарами шукання». почуває Чупринка себе «в безутішній самоті — без сонця і без Бога» (178).

На самотність і сум скаржиться наш поет у багатьох віршах, з р. р. 1912—1923 (напр. ч. ч. 145, 219, 221, 256, 258, 286, 295, то що). Хотів би він знайти втіху в коханні, але неподілена любов робить із душі пустку (228) і поет у роспуці питається: «Щастя де ти, щастя де ти?» (223). Щоб знайти лік для наболілої душі, шукає Чупринка розваги і забуття в шинку (173), «з сльозами і сміхом кривавим» ідучи «в вертепи гріховні, бентежні» та часто ведучи туди «на оргії дикі» й свою музу (106). Тут пізнав він кохану жидівку — «Дитя Іордана» (83). Повію (84), Арфянку (364) і, з призирством ставлячися до фарисейських пересудів ходячої моралі, оспівав нещасні жертви гріха, що їх згубив шинок, знищивши в них усе святе (пор. ч. 82).

Так вилилася у віршах життєва драма поета. За життя Чупринки тяжко було критиці підійти до оцінки його творчості саме з боку цієї його драми. Тільки де-хто, хто ближче знав Чупринку, натякав на це в своїх оглядах його поезій (як от М. Шаповал-Сріблянський в оцінці «Метеору», або Евшан). Але аж тепер, у світлі біографії поета виявилася уся правда їх слів. І не можна не згодитися з М. Шаповалом, що Чупринка був жертвою нашого лихоліття (пор. його огляд в «Укр. Хаті» 1911 р.).

Минуло це лихоліття і муза Чупринки вдарила в інший тон. Поет почав співати про відродження рідного краю, про Україну без холопа і без пана, почав накликувати земляків до творчої, будівничої праці, до вільної думки й науки, до згоди і єдності (пор. поезії визвольного часу, ч. ч. 353—355, 358, 383). І коли давніше відвертався він від юрби, то тепер навпаки, і сам пішов і інших кликав іти в юрбу й боротися:

«Любий брате, буде сором! Бо вона гуде докором
Так мерщій іди в юрбу. За безсилля й за журбу». (412).

Пішов — і голову буйну зложив за волю України *).

Вол. Дорошенко.

*) Поданий вище короткий нарис про Г. Чупринку зладжено на підставі недрукованої ще довшої розвідки про нього д. П. Богацького, редактора отсього посмертного видання творів покійного поета.

В. Д.

ТВОРИ

І. П О Е З І Ї

1. МОЯ КОБЗА.

1. Ти чуєш, як жалібно кобза гуде,
Аж стогін з грудей вириває, —
І в голову думка невтішна іде,
І мрію веселу вбиває.

5. Здається не кобза, а мати сама
Над рідними дітьми ридає,
На втіху ж неначе й надії нема,
Недолі душа виглядає.

10. А чуєш, як знов вона гучно брентить,
Як радісно, весело грає? —
То в ній буровісник сварливо кричить,
То в ній соловейко співає.

15. Знов бачиш і віриш, що все пролетить,
Що ти перебореш недолю;
Знов полум'я волі так близько мигтить
І тишишся сам ти собою.

2. БАТЬКОВІ.

1. Батьку, постій! Головою понурою
Ти ще тепер не кивай,
Знай — лихолітньою грізною бурею
Я ще не стомлений в-край.

5. Хто не боровся з лихою годиною,
Щастя не знав в боротьбі,
Хай похоронної, хай лебединої
Пісні співає собі.

В мене ж не згасла ще сила могутня,
10. Хочу боротись ще, хочу я жить!
Кличе і жде мене доля славутня,
Хто ж мене має спинить?

Може, й мене ще з лихою отрутою
Щастя розбавлене жде,
15. Все ж таки знай, що з неправдою лютою
Син твій боротись іде!

Батьку! як дуб віковий над долиною
В грізную буряну ніч, не хились,
Може, хоч мрією, часом, хвилиною
20. Будем щасливі колись!..

3. НАД КОЛИСКОЮ.

1. Ну ж, моє серденько, спи несповитеє, —
В'язнем з колиски не будь!
Спи хоч не шовком укрите, а свитою,
Та за убогість не гудь.

5. Виростеш, -- знатимеш, як твоя матінка
Гірко на світі жила,
Як над тобою, схилившись у затінку
Дрібнії сльози лила.

Палко молилася перед «Скорблящою»
10. За беззахистне дитя,
Щоб поновилося долею кращою
Гірке сирітське життя.

Виростеш, — знатимеш, як сиротиною
Ти між чужими зросло!..
15. Батенька твого лихою годиною
З світу в могилу звело.

Виростеш, — знатимеш ти, моя кришечко,
Батьків святий заповіт!..
Щоб там не стрілося, доля, чи лишечко,
20. З ним твоя доля, твій світ...

4. ПІСНЯ.

1. Греми, моя пісне, могутна, палка,
На всім українським роздолі!
Утіш небораку того мужика,
Що стогне на вбогому полі.

5. Як чайка над морем, легка на льоту,
Лети на святую родину
І жаром надії зогрій сироту --
Зубожену неньку Вкраїну.

10. На щоглі високім огонь засвіти,
Огонь негасимої волі,
Щоб бачили здалека наші брати
Дорогу до кращої долі.

Щоб бачили й чули лихі вороги,
Що їхне насіння поспіло,
15. Що людям яремним не буде ваги
Боротись за правее діло.

5. В-НОЧІ.

1. Ніщо нігде ані шелесне,
Дрімає мир в північній млі.
І тільки шлють огні небесні
Свое проміння до землі.

5. Немов розріжена тим світом,
Ночних картин не криє мла...
Чого ж таким нікчемним гнітом
Вона на землю налягла?

10. Хіба на те, щоб нечисть нори
Під нею кинула скоріш?
Чим ніч темніш, — ясніші зорі,
Тим буде ранок веселіш!

15. А поки що, нехай і сови
Сумний свій голос скрізь ведуть,
А на світу пісні чудові
Наводять сум їм не дадуть.

6. ЗІМА.

- і. Осьде вам, діти, вода й сухарі,
Нуте-ж, мерщій до вечері!
Хай собі вітер гуде в димарі,
Віє і в вікна, і в двері.
5. Хай завірюха мете за вікном,
Снігом курінь обвіває,
Землю оголену білим сукном
Аж до весни укриває.
- Все перетерпимо: голод, нудьгу...
10. Хай нас зіма обмітає,
Наша надія на долю другу
Щиро над нами вітає.
- Ті, що в будинках розкішних живуть,
Нам не допоможуть в недолі;
15. Ну, та дарма! І сами пропливуть
Хвилі нудьги та неволі.

7. **

1. Складай в торбину всі пожитки,
Давай мій латаний кожух, —
Піду, стара, на заробітки,
Поки голодний не опух.
5. Немає змоги тут терпіти,
Хоч ти візьми та й пропадай,
Не так ще сам, як ти та діти...
Сідай та смерти виглядай.
- Поки, я мав ще трохи сили,
10. Як старець хліба не просив,
Тепер ту силу злидні ззіли
Та сам по людях розносив.
- Але в таку лиху годину
Хоч через силу, а роби:
15. Живий не ляжеш в домовину,
Не будеш ситий од журби.

- Неначе смерть, лиха година
Все й виглядає з-за плечей
Хоч там, хоч тут! Не все єдино?
20. Піду, аби з перед очей.

8. ПІСНЯ НАДІЇ.

1. Ось слухай, якої я пісні утну,
Аж серце живіще заб'ється!
Підлаженим струнам я сам підтягну
І з ними мій голос зіллється!
5. Я піснею серця не буду сушити
З жалю за минулим, колишнім,
Бо й сам не бажаю того ворухити
В серденьку до горя привичнім.
- Хай серце спочине на час від жалю,
10. В теперішніх лютих подіях!
Я тим тебе, друже, тепер звеселю,
Що маю в таємних надіях.
- Я знаю, що горе твоє і моє
Ось - ось незабаром минеться:
15. Вже інша година для нас настає
Стояча вода сколихнеться!
- Затихнуть зітхання з розбитих грудей,
Минеться нудьга й ворожнеча
Тоді і в пригнічених рабством людей
20. Розправляться зігнуті плечі.
- Тоді на Україні, мій друже, у нас...
Ти бачиш? — Не стерпіли й струни!..
Живе ще надія в передсвітній час
В серцях молодецьких та юних!..

9. ПІСНЯ.

1. Як буйному вітру, як льоту орла,
Нема моїй пісні упину,
Вона загремить, як небесна стріла,
На всю безталанну Україну.

5. Вона загремить і, як блискавка та,
У вічі заплющені блисне.
- Греми ж і сяй, де густа темнота,
Могутня і радісна пісне!

- А там, моя пісне, де сум навкруги,
10. Де люд затурбований гнеться,
Греми, що послабли уже вороги,
Що скоро недоля минеться!

10. НІЧ.

1. Ходять хмари, ходять хвилі
На північнім небосхилі,
Чорні хмари непрозорі
Затулили ясні зорі;
5. Все заснуло в сірій млі,
Ніч царює на землі.

- Чорні хмари — чорні мрії!
Сплять десь глибоко надії,
Сплять палкї поривання,
10. Та не сплять мої страждання!

Чорна нічко, заглуши
Всі страждання на душі!

11. НЕВЖЕ?

1. По широких степах України
І по різних далеких кутках
Ми згинаєм робітницькі спини
І тримаєм всю працю в руках.
5. Тільки з праці тієї недосить
Навіть хліба для наших дітей,
Бо лихий соціяльний недосвіт
Зупиняє довільних людей;
- Зупиняє од руху до світу
10. Благородних, високих ідей,
Що виводять із давнього гніту
До братерства і волі людей.

- Що ведуть їх під прапор науки
І навчають людей в боротьбі
15. Поважати робітницькі руки
І прийматись за працю собі.

- Ми працюєм без міри, без ліку
На широких степах, на морях,
Ми вкорочуем працюю віку
20. В наймитах, в грабарях, в шахтярях.

До життя ми всі засоби людям
З підневольної праці дали, —
То невже ми того не здобудем
І собі, що другим здобули?...

12. СЛІЗНИЙ ЖАРТ.

1. Єсть безверхая хатина,
Єсть полатана свитина,
Кіт та цуцик — вся сім'я!...
Отакий то сиротина,
5. Отакий хазяїн я.

- Тут колись в своїй хатині
Я співав пісні дружині,
Забавляв своїх дітей...
Все те щастя в домовині,
10. А маетки всі в людей.

- Збивсь тоді я з пантелику, —
Так вже й житиму до віку,
Наче дерево старе...
Хто ж мене, стару притику,
15. Хоч на лаву прибере?

13. НА ЛУЗІ.

1. Покинь свою сітку, дівчино ваблива,
Що винен метелик тобі?
Так любо дивитись, що доля щаслива
Не гне хоч його в боротьбі.

5. Нехай він літає собі без поміхи
На волі, на сонці, в добрі,
А ти, моє серце, собі для потіхи
Інакшу забаву бери!..

14. ПОЕЗІЯ ПРИРОДИ.

1. Зірка в темнім небосхилі,
Рожа повна на могилі,
В шітьмі десь огні —
З'явища прекрасні,
5. Але все ж сумні,
Сироти безщасні, —
Ви рідня міні.
- Вітер дужий на просторі,
Хвилі вільні в синім морі,
10. Сонце, ясні дні,
З'явища величні,
З'явища міцні,
В красоті довічні —
Теж рідня міні.

15. ЗГАДКА.

1. Чарівнице моя!
Як згадаеш мене
Ти на милій, веселій отчині,
Знай, що згадка твоя
5. Всю нудьгу прожене,
Ту, що давить мене на чужині.
- Єсть в серденьку в мене
Одповідна струна.
Та, що скута з обличчам вабливим;
10. Знай — при згадці здрігне
Так отрадно вона,
Що на мить я зроблюся щасливим.
- Ти далеко сама
На Україні моїй,
15. Але, вірь, цьому щирому слову,
Хоч тебе тут нема,
В серці образ є твій —
З ним веду я таємну розмову.

16. ПИТАННЯ СПІВЦЯ.

1. То серце співало, то з серця лились
Вабливі, хоч змучені згуки!..
Чи вдячний нащадок згадає ж колись
Співцеві страждання та муки?
5. Чи вдячний нащадок згадає той час,
Як всі ми вставали з неволі,
Як довго гнітили та мучили нас
На ріднім занедбанім полі?

Смоленськ.

17. З-ЗА ГРАТ.

1. Я в тюрмі, мої ж думи свободнії
Разом з хмарами в далеч ідуть,
Де пороги та скелі холоднії
Таємничу розмову ведуть;
5. Де гула наша слава колишня,
Де крові розливались струмки,
Там зупинить убогая й пишная
Україна тюремні думки.
10. Над людьми й над німими отарами,
Розстилаючись чорним плащем,
Раптом з вільними літніми хмарами
Упадуть вони ливнем-дощем.

15.
.
.

18. ПОЕТОВІ.

1. Вже досить, поете, журливих пісень, —
Дай волю мотивам гарячим,
Веселим, мигтячим, як соняшний день,
Щоб блиснуло світло й незрячим!

5. Щоб блиснули іскри в незрячих очах
І вічної волі бажання,
Щоб кожен почув свою силу в плечах,
Щоб кожен забув про страждання,
Щоб миттю спалахнули в грудях огні
10. Що в давніх горять заповітах!
Старому й малому співай ті пісні,
Сій слово в нетямливих дітях!

19. **

1. Не коханок чорнооких,
Запалительок сердець,
Я співець степів широких,
Краю вільного співець.
5. Той, хто волю занехає,
Хай хоч в золоті лежить,
Хоч царівну хай кохає,
А не буде в щасті жить.
- Хто ж забуде край свій рідний,
10. Так про того і пиши:
— То такий, як старець бідний,
І нема в його душі.

- Ще чий край веселий, дужий
І не гине в боротьбі,
15. Той нехай собі й байдужий
І живе лиш сам собі.

- Хто ж мовчить, чий край в неволі,
Стогне в горі та в біді,
Той - - дурна трава на полі,
20. Або погань в череді.

20. **

1. Чоловіче! хоч би жмінька
Щастя раз тобі упала.
Лиха ж, хай йому ковінька,
Гі без прохання єсть чимало!

5. Та щоб щастя не такого,
Як бажають кволі люди,
А жагучого, палкого,
Щоб наповнило нам груди!

- Гей, хоч мить, одну хвилину
10 Та поживь би, як захочеш,
А не так — наполовину,
Наче ждеш чого і сочиш!...

21. ОСІННЯ КВІТКА.

1. В саду похилилася квітка осіння
На ніжнім високім стеблі,
І силе додолу доспіле насіння,
Ховаючи в мокрій землі.

- 5 За дітьми росою не капають сльози,
Бо знає те квітка й сама,
Що їх не зморозять пекучі морози,
Що їх берегтиме зіма...

- Вона їх обгорне товстою корою
10 І снігом засиле їх слід,
А инколи й сонце їм блисне порою
Промінням надії крізь лід.

22. ЖОРЖИНА.

1. Посади коло хатини
Край віконця кущ жоржини
Й кожне літо на кінці
Ти викопуй корінці.

5. Як весною ж сонце гляне,
Сніг і лід кругом ростане
Й заквітчаються сади,
Знов жоржину посади.

- Як цвістиме та жоржина,
10 Знай, живе твоя дружина
І в далекому краю
Любу згадає свою.

Як жоржина ж та зів'яне,
Знай, в той час мене не стане, —
15. Поливай не поливай —
Не прийду я в рідний край.

Мов роса з тиї жоржини,
Зкапнуть сльози у дружини,
Споминай не споминай —
20. Не вернусь я в рідний край.

Вір же, серце, тій жоржині,
Поки десь я на чужині,
Хай вона тобі без слів
Скаже, жив я чи не жив.

Полтава.

23. РОБІТНИЦЬКА ДУМКА.

1. Геть, брехлива надіє,
Дійсно жити нам пора,
Хай дурний тобі радіє,
Невловима мара!

5. Геть і ти, привабна мріє;
Усолодо чорних дум, —
Ваше сяйво нас не гріє,
А частіш веде на глум.

Жити нам не в мріях треба,
10. Не колись, а кожен час, —
Журавля не зняти з неба,
Так синиця буде в нас!

Хай же часом буде з квасом,
А порою сяк та так,
15. А тим часом, а тим часом
Не гуляє неборак!

Як до праці, так до праці, —
Гей притисни та огрій!
Небораці серед праці
20. Ні до гадок, ні до мрій.

Полтава.

24. ПРАЦЯ ПОЕТА.

1. З піснею, з казкою, з словом, з молитвою,
З рідною мовою — гострою бритвою
Муза явилась моя.

- Струни сердечною кров'ю окроплені,
5. Вільним жаданням акорди охоплені
З нею несем ми в життя.

Гнівом та сумом родина повитая,
Кровю народня нива политая —
Нашої праці простір.

10. Що там не буде, — співатимем, гратимем
Щиро на рідній землі працюватимем
Вздвж і навколо, і вшир!...

Е К С П Р О М Т И.

I.

25. SENTENTIA.

1. Живи й роби, як трапиться,
Хай зникне метушня!
Який-то біс наплачеться,
Як похорон що-дня.
5. Який-то біс награється,
Як гості день-у-день?
Вже й голос надривається
Од плачу та пісень.

II.

26. ЙІ.

1. Як гороб'ятко голопуцьке,
Ти ще безкрила і слаба;
Не йди ж на торжище вселюдське,
Де так клекоче боротьба!

5. Бо як загубиш ти надію,
Як упадеш під дужим злом,
Закриє тебе я не зумію
Своїм обскубанним крилом.

27. ПОЕТ.

1. Хоч нема в мене й шага,
Так за те я завжди вільний!
Я за гроші не слуга,
Бо до їх я не прихильний.
5. Хоч нема в мене рідні,
Так рідня ж мені природа,
Сестри єсть в мене одні —
Щира Муза та Свобода.

- В бурі маю матір я,
10. Степ квітчастий — то мій батько,
Пісня вільная моя —
Найулюблене дитятко.

- Я щасливий і один,
Сам з собою в добрій згоді, —
15. Я природи щирий син,
В ній я дома і в господі.

Полтава.

28. ТЮРЕМНИЙ СПОМИН.

1. Наче сонцем роздратовані,
Що минало нашу тінь,
В вікна міцно загратовані
Ми дивились в далечінь.
5. Там у фарбах розмальованих
Грала райдуга-дуга,
Нас же в стіни замуrowаних,
Так давила всіх нудьга!

10.
.
.

В небі військом дужих спільників,
Пролітали журавлі,

15. І до нас, сумних невільників,
Слали поклик до землі.

29. ПІСНЯ-СТОГІН.

1. Змовкни ти, співуча пташко,
Пісня туги не зжене,
Бо серденько тяжко-важко
Стисло горе у мене;

5. І мене те горе боре,
Давить гнітом кам'яним;
Хто ж те горе заговоре,
Хто розлучить серце з ним?

Не розбитее кохання,

10. Не нікчемная нудьга —
Рве з грудей моїх зітхання
Зовсім думонька друга.

Вільно, пташко, ти співаєш,
Веселиш гаї й сади,

15. І од віку не зазнаєш
Ні неволі, ні біди;

Ти й сама, і в вільних хорах
Веселиш піснями світ,
Чують люде в дивних творах

20. Вільний Божий заповіт!

Ти, твоє подружжя й діти
Вільно вмієте літати,
Добре ж вам крилатим жити,
Вільно й голосно співати!

25. Заспівав би й я, голубко,
Пісню вільну без кінця...
— Гей ти, пісне-серцегубко,
Лийся глибоко в серця!

Тільки ж горе, тільки ж лихо, —
30. Я не маю дужих крил
І співаю тихо-тихо
Не дратую вражих сил,

А навкруг мене юнацтво
Все безкриле, як і я,
35. І не скоро наше брацтво
Розпочне нове життя.

Змовкни ж ти, співуча пташко, —
Пісня туги не зжене,
Бо серденько тяжко-важко
40. Стисло горе у мене;

Бо з грудей моїх недужих
Пісня стогіном злетить
І в серденьках небайдужих
Збудить жаль і горе вмить!

30. БАЙДА.

(Історична поема).

I.

1. До великої покари
На распутті при дорозі,
Судять Байду яничари
В Золотім Галатським Розі.
5. Суд скінчився. — Хлопці, гайда —
Мовив сам Султан турецький:
Люту смерть хай прийме Байда,
Князь-отаман Вишневецький.

Тай скатуйте розбишаку,
10. Щоб почувла і забула
Україна з переляку
І дорогу до Стамбула.

Хай почує вся отара
Гайдамаків запоріжських,
15. Що чекає й їх та кара
На плацах золоторіжських!

- «Смерть йому!» — кати гукнули.
Змовчав Байда перед горем,
Тільки іскри промайнули
20. В грізнім погляді суворім...
Тут взяли його наскоком
Яничари злісні й грізні
Й почепили правим боком
Та на гак товстий залізний.

II.

25. Гей, не гнись, могутня спино,
Не зломись, мое ребро! —
Ти прощай, прощай, Україно,
Ти прощай, старий Дніпро!
- Хай же турок не вчуває,
30. Як терплю я муки й глум...
І старий козак співає,
Розганяє біль і сум,
Оддає він Богу дяку,
Що досяг цього вінця,
35. Що не знав ніколи ляку
За Україну до кінця.
До його тут кат нагнувся,
Щоб надати більше мук,
Байда хутко стріпонувся
40. І вхопив од турка лук,
І тремтячими руками
У Султана навдалу
По над злісними катами
Він пустив свою стрілу.
45. Та пропав задармо замах,
Бо в очах маріла мла
І в руках в кривавих плямах
Поковзнулася стріла!..
Через три дні він скінчився,
50. Як дійшов до серця крюк,
Та терплячим залишився
Аж до смерти серед мук.

- А як турки прибірали
В яму з крюку мертвяка,
55. В ту сторінку позирали,
Що вродила козака.

31. ПЕРЕД ОБРАЗОМ ХРИСТА.

(Христі О. Алчевській).

1. Як тихо в кімнаті!
В завітчаній шаті
На темній іконі
В кривавій короні
5. Христос головою поник.

Неначе нудьгує,
Що мучивсь він все,
Що зникло все праве,
І свято криваве
10. Справляє й тепер чоловік.

- Зворушує згадки
Огонь од лампадки,
Що світять тут люди,
Про хвакел Іуди
10. В густім Гефсіманським саду.

- Бо й досі ще люди
Страдальці повсюди
Шукають завзято
На дикее свято
20. В догідність людському суду.

32. РІДНИЙ КРАЙ.

1. Роскішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

5. Як часто я в своїх надіях
З тобою, краю мій, живу,
Бо вірю я -- не тільки в мріях --
Ти будеш вільним наяву!..

- Твої сини на всі дороги
10. Старцями вбогими пішли;
Давно чумацькі круторогі
Вони попродали воли.

- Давно степи свої широкі
Вони задармо оддали,
15. Гаї ж розкішні і високі
Другії власники звели.

- Нашадки прадідів дебелих
В ярмі ідуть твої сини!..
Мій рідний край такий веселий,
20. Мій рідний край такий сумний!

А все ж надійним вільним жаром
Твої сини вже розпеклись;
О, краю! Може незабаром
Ти будеш вільним, як колись.

25. Роскішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

33. ЗІМОЮ.

1. Мов під білою наміткою,
Під мережаною сіткою
Спить діброва.

- Не шумлять гілки привітнії
5. І звялила квіти літнії
Власть зимова.

Тільки де-де між заметами
Віє вітер очеретами
Тихо, тихо.

10. Мов морозами окутее,
Спить прожите і забутее
Щастя й лихо.

І лани широкі чистії
Вкрили килими пушистії
15. Сніжні білі...

Гей, квітки морозом зморені,
І надії лихом зборені,
Де ви, милі?..

34. ГЕЙ, НА ВЕСЛА!

1. Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на простір,
Де свавільний вітер вільний
Гонить хвилі вдовж і вшир!

5. Там на морі, на просторі,
Розігнавши млявий сон,
Виллем муки наші в звуки
Буйним вітрам в унісон.

Там на волі, на роздолі,
10. Де здіймаються горби,
Всю отруту нашу люту
Виллем в море без журби.

Виллем в море наше горе,
Нашу млявість, нашу лінь,
15. Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на глибінь!

Ми полинем соколиним
Вільним льотом з берегів,
Роздратуєм, загартуєм
20. Нашу міць для ворогів.

35. ВЕЧІРНІ ЗВУКИ.

1. Наче сонні, тиходзвонні,
Безнадійно похоронні
З вітром носяться пісні;

В їх злилися давні болі
5. Спомин щастя, спомин волі
І прокльони голосні.

Тихий сон стуляє вії,
Розігнавши давні мрії
І втопивши їх в журбі.

10. В сонній млості тонуть звуки,
Никнуть думи, тихнуть муки,
Гасне спомин боротьби.

36. ЧАЙКА.

1. З жалем, з болем
По над полем
Крик розноситься чайний,
Наче в давні
5. Дні безславні
Плач рабині
На чужині.
То неначе,
Мати плаче,
10. За погубленими дітьми,
Що в неволі
Та в недолі
Зникли в горі, зникли в пітьмі.
Плавним льотом
15. Над болотом
Чайка лине, чайка в'ється —
То з одчаю
Заридає,
То в риданні засміється.

37. ПІД СНІГОМ.

1. Віє метелиця,
Крутиться, мелеться,
Котиться полем у млі;
Килимом — хутрою падає, стелеться
5. Сніг по замерзлій землі...
- Квіти торішнії
Зеренятка ніжнії
Сипали там в осени...
То-ж їх заховують килими сніжні,
10. Щоб не померзли вони.

38. ЯЛИНА.

1. Віє вітер по долині,
Верх колише на ялині,
Шепче казку-таємницю
Про калину чарівницю;
5. Як калина червоніє,
Коли теплий вітер віє,
І яка вона недужа,
Коли віє злісна стужа.

На годину, на хвилину
10. Сум повіяв на ялину, —
Чом вона така байдужа,
Чом їй рівні пал і стужа?..

39. ПАДУЧІ ЗОРІ.

1. Глянь, голубко, як на небі
Ясні зорі миготять,
Глянь, як інші з їх додолу,
Наче вигнанки, летять.
5. То вони з висот небесних,
З величезної сім'ї
Загорілись теплим блиском
До холодної землі.

І за те, що пільму ночі
10. Різав блиск їх золотий,
Сили холодно-байдужі
Їх зорхнули з висоти.

Все ж з холодного пишання
Зори блиснули у млі
15. Знаком теплого єднання
До безщасної землі.

40. МАРШ.

1. Ми не мірою, не ліком
Краєм всім ідем на бій,
Чоловік за чоловіком
Кожен став під прапор свій.

5. Віють прапори над нами
Всі червоні, аж горять
Незабутними словами
Всі нам світять і зорять.

10. В їх девізом вічна воля,
Воля змучених братів,
В їх метою краща доля,
Смерть тиранів і катів.

15. Віють прапори над нами
Всі червоні, аж горять
Незабутними словами
Всі нам світять і зорять.

20. Та один, як клопоть хмари,
Затуляє прапор світ —
Прапор чорної покори,
Помсти правої за гніт.

Помсти правої за згубу,
Що терпим ми з давніх пір
За Україну нашу любу,
За кайдани, за Сибір!...

41. «РАДЯНЕ».

(На мотив «Ой, нуте, косарі»).

1. Як на улиці підвальній
У будинку нумер шостий
При газеті радикальній
Єсть письменники не прості; —
5. Ой нуте, писарі,
Паперові крамарі!

10. Як нові «бонавентури»,
Ллють вони помиї в «Раду»
І замість літератури
Вносять сміття у громаду.
Ой нуте, писарі,
Розгортайте букварі.

Корольов, Єфремов, Гехтер,
Все, як бачте, українці,
15. Та й із наших таки де-хто.
Сиплють в юшку по крупинці.
Ой нуте, писарі,
Новомодні кухарі!

Про телиці й про корови
20. Пишуть там ветеринари
І тлумачять часослови
Їх колеги семинари.
Ой нуте, писарі,
Розгортайте псалтирі.

25. Наші хлопці семинари
На дзвіниці дуже дружні,
А пани ветеринари
На конюшні та на кузні, —
Ой нуте, дзвонарі,
30. Бийте разом: раз, два, три!

42. ДО ПОЕТА.

1. Ти, поете, з давніх пір
Сам собою тільки втішний,
Бо з тобою цілий мир,
Мир майбутній і колишній....

5. В сяйві сонця, в сяйві зір
Єсть до тебе промінь пишний!
Як то можна? Ти — один?!...
Ти живеш в довічних дивах,

Як природи щирий син,
10. І в приливах і одливах...
І гудеш, як дивний дзвін,
Про природу в ніжних співах.

Ти співаєш небесам
Гимни в тонах стоголосих
15. І блищиш, як небо, сам
І в морях і в дрібних росах...
м. Гоголів.

43. МРІЯ.

1. Я покину, я покину
Дум юрбу бентежну
І долину, і долину
В височінь безмежну.

5. Там у хмарах, там у хмарах
Зникну я й розтану
І в небесних світлих чарах
Ясним духом стану.

Люди хитрі, люди хитрі
10. Там мене не стрінуть,
Бо в повітрі, бо в повітрі
Їх тіла загинуть.

Там в ефірі, там в ефірі
Їм життя немає
15. В цьому мирі, в цьому мирі
Їх кінець чекає.

м. Гоголів.

44. ІМПРОВІЗАЦІЯ.

(Арт-ці В. Валерик).

1. Тобі, тобі!.. Але сі вірші
Чи прогудуть, як заповіт,
Тоді, як ще прийдеться гірше
З себе важкий скидати гніт.

5. Тобі, тобі!.. Але сі звуки
Чи нагадають знов тобі
Про ту жагу й пекельні муки,
Що ми терпіли в боротьбі.

Тобі і всім!.. Нехай розбудять
10. Мої жагучії пісні
Всіх тих, що білим світом нудять,
Що знають тільки чорні дні.

1-го Трав. — 09 р.

45. **

1. Тонкостеблі василечки,
І любисток і шевлію,
Коло хатнього крилечка
До схід сонця я посію;

5. А щоб дихали в кімнату
Ніжні пахощі в віконце,
Я посію руту-мяту,
Як за гори зайде сонце.

Чари викличуть кохання
10. І любисток, і шевлія
Приворотом спочування,
Як серденько обомліє.

Ну, а мята? Бережу я
Для сумного свята мяту...
15. Не скажу я, не скажу я,
Хто вквітчає нею хату.

Не скажу я ні словечка
Про сумную ту годину,
Коли мята й василечки
20. Заквітчають... домовину.

46. ПІСНЯ ЛЕБЕДИНА.

1. Друже мій! в годину ранню
Серцем чулим я замер...
Слухай пісню ж сю останню,
Що співаю я тепер.

5. Лине пісня в журних тонах,
Звук за звуком навздогін...
Так гуде на похоронах
На прощанні передзвін.

Так жагуче плаче мати,
10. Висловляючи одчай,
Коли з хати труп дитяти
Вирияє в вічний край.

Гак бувае в ту годину,
Як повіе смертний жах —
15. Дивну пісню лебедину
Носить вітер в комишах.

З гострим болем я співаю,
І в душевній глибині
Я навіки вже ховаю
20. Давні мрії і пісні;

Бо моя душевна драма
Знайде вічне забуття
Лишь тоді, як темна яма
Прийме труп мій од життя...

25. Замість сили, замість віри
В грудях тільки сум лежить...
Друже милий, друже щирий,
Так немає змоги жить!

Ясні зорі шлють докори
30. За безрадісність міні...
Тихо! в п'ятмі непрозорій
Я скінчив свої пісні.

47. МЕРТВІ КВІТИ.

1. Квітоньки ніжні лягли під косою;
Над свіжим покосом
Плакала, капала нічка росою
В жалю безголосім.

5. Плакали хмари. Вітри непрошені
Над ними ридали.
Вкупі лежали квітоньки скошені
Сумними рядами.

Сумно пестила їх нічка осіння,
10. А з ясного неба
Квітонькам мертвим палкого проміння
Було вже не треба.

- Також попалені квітоньки-мрії
Жагучим самумом
15. Глибоко в серці лежать без надії,
Втішаючись сумом.

48. ЛАЙЛИВИЙ ПУБЛІЦИСТ.

1. В престольнім славнім Києві
Один письменник виявив
Себе за ефіопа.
Арабії й Австралії`
5. Такиї аномалії
Показує Європа!
Україна наша славноя,
(Хоч в наші дні й безправноя),
Взяла його за сина;
10. Йй-йй можна ним забавитись
І в минусах прославитись,
Бо є тому причина.
Він «перлами коштовними»
Йй «словами красномовними»
15. Засипав без пардону
І лається, брикається,
І в мові спотикається,
Не витримавши тону...
Создав Господь, та й кається,
20. Єф...ва ворону!..
- м. Гоголів.

49. ТРОЯНДА.

1. Ніч сцілющою росою
Над трояндою-красою
Сипле каплі-діяменти,
Та, мов щастя давні згадки,
5. Сумно падає на грядки
Листя з блідої троянди.
Де ж ті пишнії узорі,
Ніжні твори Феї-Флори?
Зникли, зблідли квіти ранні,

10. Що пишались, утішались,
 Ароматом розливались
 В надзвичайному убранні;
 Вниз голівки свої пишні
 Нахилили квіти ніжні
15. Нерозважні, безпривітні
 І, мов щастя давні згадки,
 Сумно падають на грядки
 Їх листочки оксамитні.

50. ГЛЯНЬ ЙІ В ОЧІ!...

1. Глянь їй в очі! — Пишні вії,
 Мов озера, обгорнули,
 Де блищать живі надії,
 Де страждання потонули.
5. Глянь їй в очі! — Наче в морі,
 В широтах багатководних,
 Огоньки-небесні зорі
 Загорілися в безоднях.
- Глянь їй в очі! — Таємнича
10. Згага щастя, згага волі
 В їх розлита і обличча
 Сяє в дивнім ореолі.
- То красою в дивні очі
 Провелися паралелі
 І холодної півночі,
 І південної пустелі.

51. ВОРОГОВІ.

1. Друже мій — вороже! стати до бою
 Всіх нас примушують поклики чести
 Будем же чесно й одверто з тобою
 Прапори нести.
5. Будем вживати ми засоби чисті,
 Щоб поважали нас люди побочні...
 Горді й одважні на кожному місці
 Всі непорочні.
- м. Гоголів.

52. ОГНЕЦВІТ.

(В ніч під Купала).

1. Я гадаю, чи не вдасться
В темну нічку під Купала
Здигать в лісі квітку щастя,
Що надовго десь пропала.

5. В зімових оранжерсях
І в степах квітчастих влітку,
І в колючках, і в пиреях
Я давно шукав ту квітку.

10. На воді й на суходолі
Я об ній невпинно мріяв...
Та квіток людської долі
Бог по вітру не розвіяв.

15. Їх нема в вінках весільних
І в гірляндах погребальних,
Бо вони з-за дум свавільних
Не ростуть в місцях загальних.

20. Щоб не мірялася доля
Тільки справами людськими,
Їх не сіє Вічна Воля
Разом з травами пустими.

25. Під Купала ж кожним літом
Опівнічної години
Сяє в лісі Огнецвітом
Тая квітка край долини.

30. Я піду, узнаю щастя,
Незплямоване журбою...
Гей, чи вдасться, чи не вдасться,
Квітку, здигатись з тобою?

53. КЛАДОВИЩЕ.

I.

1. Я стою на кладовищі.
Вечір. Сонце нижче й нижче.

- Золотить горби й хрести
Блиск останнього проміння,
5. Наче хоче провести
Світ в довічне царство тління.
Смутком знівчених сил
Чуле серце обгорнулось,
Мов з осунутих могил
10. Давне горе повернулось.

Вечір. Сонце нижче й нижче.
Жахом віє з кладовища.

II.

- Десь далеко на селі
Залунали ніжні співи
15. І повітря в сонній млі
Понесло живі мотиви.
Там живуть такі, як я,
Там не знають смутку й жаху,
Там кипить в борні життя,
20. Повне вільного розмаху!
Гей, туди!.. А об мерцях
Ми не будем сумувати,
Поки єсть огонь в серцях,
Будем жити і співати!
25. Вечір. Співи ближче й ближче.
Зникло в пітьмі кладовище.

54. ЧАРИ НОЧІ.

1. Лийтеся, спомини, в душу зомлілу,
Щастям навіки забуту..
В ніч таку місяшну, в ніч таку білу
Вперше пила я отруту.
5. Вперше захоплена чаром могутнім,
В серці почула я силу,
Вперше замаріла щастям майбутнім
В ніч таку зоряну, білу.
Викличте ж, спомини, давні, вабливі
10. Юного щастя примари,
Чари отруені, чари зрадливі,
Тільки ж найкращі чари.

- Хай воскресу я хоть мить перебіжну
З срібної білої ночі!
15. Все ж я сховала в ту ніченьку ніжну,
Всі свої мрії дівочі!..

- Знов мене давньому щастю в обійми
Кидає споминів сила.
Нічко! Так на ж мою душеньку вийми,
20. Ту, що колись отруїла.

55. СМУТОК НОЧІ.

I.

1. Здається, я крикну з душевного болю
І сон опівнічний навколо збуду!..
Охоплений міцно нудьгою-журбою,
Один по кімнаті хожу я, й хожу.
5. Я більше не маю душевної змоги
Терпіти страждання отут в самоті,
Та нізвідкіль ждати міні запомоги
І нікого звати в нічній темноті.

II.

- Я боюсь серед ночі
10. Нерозгадних таємниць,
Що стуляють людям очі,
Омертвляючи їх міць.

- Темно, тихо і тужливо..
Тиші ж я не збережу!
15. Ще хвилина — і жахливо
Ніч я криком розбуду!...

56. ДУМА ОСІННЯ.

1. Не вітром свавільним, радісно-буйним,
Не оживляючим шумом, —
Осінь повіяла духом отруйним,
Осінь повіяла сумом.

5. Сумно поблідли малюнки природні,
Твори натхненної флори.
В добу осінню серцю скорботні
Ніжних красот первотвори.

- Тяжно на серці і в погляді темно;
10. Розум життя провіряє, —
Знать, нам весна віщувала даремно,
Що красаота не вмірає.

Розум холодний під фльором туману
Істину всю обнімає:

15. Наше відродження — втішна омана
Нас вже частини немає.

57. СМЕРЕКИ.

(Хр—і А—й).

1. В небосхил задивившись далекий,
Де задумливо зорі горять,
Дві високі гільчасті смереки
Край заснулого саду стоять.

5. Місяць тіні од їх одбиває,
Осрібляючи віти рясні, —
Пітьма ж тільки внизу покриває
Ті кущі, що схиляються в сні.

- І бузок і пахучі троянди
10. Похилили верхів'я на діл,
Але горді смереки-гіганти
Простяглися гіллям в небосхил,

- Мов ховають жагу таємничу,
Коли спить безпробудно весь мир,
15. В боротьбі з непрозорою ніччу
Дотягтися до сяєва зір...

- Але ж ранком, як сонце пестливо
Оживляє рослини навкруг,
Вони дивляться гордо-зважливо
20. На квітки, на садок і на луг.

І хоч цвіту не мають смереки,
Та не хилять верхів'я на діл,
А в морози пекучі і в спеки
Простягають гілля в небосхил.

58. СМІХ НОЧІ.

1. Зорі в небі темносинім
Променисто миготять;
Тихо тіні на долині
Колихаються, тремтять...

5. Сон, як материна ласка,
Обхопив бентежний мир
І нічна чудова казка
Розлилася в сяйві зір.

Мир спокійний, мир заснулий,
10. Геній Ночі береже...
Де ж він тихий, де він чулий
Нашу долю стереже?

Де, в яких надземних хмарах
Він сховав її ключі,
15. І чого ми в світлих чарах
Тихо ходим плачучи?...

20. Місяць блиском ніжно-мрійним
Золотить твою косу
І на личку безнадійнім
Робить яхонтом сльозу.

Робить яхонтом огнистим
Квінт - есенцію страждань,
Та не збудить променистим
Блиском давніх почувань.

25. То нас труїть, то нас давить
Смуток давніх юних снів...
Хай же нічка їм одправить
Спомин усміхом огнів.

- Місяць промінем огнисто
30. Золотить твою косу,
І на личку фантастично
Робить яхонтом сльозу.

59. ОСТАННЯ МИТЬ.

1. Ні! до смертної хвилини
Люд жахливий не привикне, —
Перед нею і орлиний
Погляд смілий враз поникне.
5. Хто ж одкине жах могильний
За для вищого познання,
Той свій ясний дух всесильний
Дотримає до сконання.
- І з'ясує мить остання
10. Мрію ту необхідну,
Що прийдешнее сконання —
Вступ на межу перехідну.
- Чом же люди так бояться
Перехідної шаблони
15. І жахливо бороняться
Од останньої хвилини?
- м. Гоголів.

60. ГИБЕЛЬ МРІЙ.

1. Годі страждання! Кращії мрії
Я розбиваю на дрібні скалки!
Гибелі їхній потай радіє
Дух непокірний, палкий.
5. Все ж не даремно їх породила
Східного неба принадна краса,
В цвіті не марно ніжно кропила
Їх передсвітня роса.
- Мрії юнацькі гордого духа
10. Сміло затримали вільний свій льот
Там, де торкнулась смертна розруха
Вищих духовних красот.

- Мрії юнацькі! ви не здійснились
В колі рабами зазначених меж, —
15. Тим ви й прекрасні, що спопелились
В полум'ї власних пожеж.

61. «РАДА».

(З пісень давнього Баяна).

1. Ой «Радо», розрадо,
Криклива принадо,
Ой, ладушки, ладо!

- В Москві тебе, «Радо»,
5. Кацапам не надо
Ой, дід ладо, ладо!

А в нас есть багато
Перекупок, «Радо»,
Ой, ладушки, ладо!

10. Що, мов газетярі,
На кожнім базарі
Ведуть тари - бари
Твої ж таки, «Радо»,

- Ой, дід ладо, ладо,
15. Ой, ладушки, ладо!...

62. «УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ».

1. Українська наша хата
Без підлоги і без крівлі, —
Ой, чого ж ви, молодята,
Подалися до торгівлі?

5. Словом щирого протесту
Не торгуйте очевидно,
Бо розгубите ви й решту
Непомітно і безслідно.

- З вас же кожен в силу вірив,
 10. Піднімав до бою зброю!...
 Не творіте ж ви кумирів,
 Не знущайтесь над собою!
- Бо крізь вільною покраску
 Вже пройшла лакейська нотка...
 15. — Хто з вас знав циганську ласку? —
 Ох, яка ж вона солодка!
- А од ваших тих кумирів —
 Ха, ха, ха, яка спадщина! —
 Як од всяких лицемірів,
 20. Брехень повная торбина.
- Од сучасних демагогів
 Вам не чути привітання, —
 Станьте ж міцно ви на ноги
 За свободне процвітання!
25. Не вдавайтесь в авантюри,
 Киньте цілі особисті
 І в своїй літературі,
 Як кришталі, будьте чисті.

63. ЛІРНИКИ.

Олексі.

1. На пекучим тротуарі,
 В нерозлучній вірній парі,
 Похилились,
 Зажурились
5. Два старці.
 Два співці.
- Кожен з лірою в руці.
 Тільки ж більше не голосять,
 Не голосять і не просять,
 10. Гимнів в небо не возносять,
 Бо почули в шумі, в гамі,
 Що не має натовп тями
 До натхнених лір співучих,
 До нудьги сердець горючих.

15. Що не знає
 Поривання,
 Що не має
 Спочування.

- Цей байдужий натовп туш,
20. Натовп постатів без душ.

- Більш не просять,
 Не голосять,
 Гімнів небу не возносять,
 Похилившись сумно в парі,
25. На пекучім тротуарі.

64. МОЇЙ МАТЕРІ.

1. Мамо, голубко! в співи тремтячі
 Ти при міні виливала нудьгу, —
 Знай, що сама ж ти в груди дитячі
 З серця на серце звалила вагу.
5. Чуєш ти, мамо, спів мій пекучий,
 Хворого серця журливий мотив? —
 Твій се тягучий стогін жагучий,
 Горем та смутком пронизаний спів.
- Слухай же, мамо!.. Ліра ридає...
10. Крається серце... акорди біжать...
 Це надо мною дух твій вітає,
 Це твої співи і сльози дріжать.
- Стогоном чайки, плеском ручаю,
 Хлипом німого нічного плачу,
15. Реготом бурі, сміхом одчаю
 Я твої співи скінчу.

65. ЗВУКИ.

1. Дзвенять, брелять співучі струни
 І будять в людях співчуття;
 Живе в їх дух довічно юний,
 Окраса вільного життя.

5. Тремтять, летять вабливі звуки,
А з ними радощі і сум,
І гніт душевної роспуки,
І ніжний усміх світлих дум.

- Дріжать, біжать живі акорди
10. І настрій серцеві новий
Дає то поклик їхній гордий,
То жаль минулий життєвий.

66. SIC TRANSIT...

1. Край гаю чорніє один на поляні
Змарнілий, потрухлий, обрубаний пень;
Йому вже не шкодять вітри - урагани,
Йому вже байдуже, чи нічка, чи день.

5. Яке кому діло, що все те зотліло,
Чим ліс визначався в красі віковій?
Те листя, що ніжно шуміло, тремтіло,
Широкому полю здалося на гній.

- Хіба подорожній в журливій уяві
10. Про велетня дуба згадає коли,
Про віти розкішні, рясні й кучеряві,
Що в пишнім убранні шуміли й жили.

- Та явір похилий з жалем невимовним
Товариша дуба тоді спом'яне,
15. Як вітер летючий, погрозами повний,
Зловіщими хмарами тінь нажене.

67. СЕРЦЕМ ОБРАНІЙ.

1. Серцю тяжко,
Серцю гірко...
Де ж ти, пташко,
Де ж ти, зірко,
5. Гей лети, лети сюди!

- Палом - жаром,
Жартом - сміхом,
Ніжним чаром —
Співом тихим
10. Чорну тугу розведи!

Де ти, любко,
Де ти, мила,
Де голубко
Сизокрила? —

15. Прилітай, як Фея мрій:

Подарунком
Ніжним, пишним —
Поцілунком
Вічно — втішним

20. Холод серця розогрій.

68. ДО МІСЯЦЯ.

1. Виглянь, вийди,
Срібновидий
Місяченьку!

Загорися,
5. Підберися
Височенько.

На дороги,
На облоги,
На поляни

10. Кинь ласкавий
Блиск яскравий,
Світ срібляний.

Глянь в садочок,
Мій куточок
15. Беззахистний.

І з-за хмари
Моїй парі
В очі блисни.

Хай коханням,
20. Спочуванням
Грають очі.

Хай їй сниться,
Що здійсниться
Сон дівочий.

69. НА СВІТАННІ.

1. Степ. Спадає, мов полуда,
Ночі тьмяная китайка.
Над квітками білогруда
Плаче чайка.

5. Світ!.. В повітрі лється легко
Жайворонків спів натхненний.
Сяє, сходить десь далеко
Шар огненний.

70. ВІНКИ.

1. В нічку беззоряну
Ниву неорану
Дощик полив.

Там, замість житечка,
5. В теплеє літечко
Терен зацвів.

Щирим новаторам,
Щастя фундаторам
Будуть вінки:

10. Пітьми глибокої,
Нічки безокої
В'ють їх синки.

71. МОРЕ.

1. Бушує б'ється в берег море!
В незаних органах чуття
Воно живе, воно говоре
Про вічний рух свого життя.

5. Бурхливі хвилі в піні білій,
Переливаючись, летять
І в неземній красі і силі
Під блиском сонця миготять.

- Пливуть, зникають, а натомісць
10. Їх безліч з далечі біжить,
Немов земною нерухомість
Вони бажають зворушить.

- Бушують хвилі і клекочуть,
Як проти зграї ворогів,
15. Неначе вирватися хочуть
З міцних обіймів берегів.

72. ІВАСЕВІ МРІЇ.

1. Як весною тепла ласка
Гнала геть зімові сни,
Івасеві чулась казка
В тихім шелесті весни.
5. Вітерець легенько віяв,
Чулись крики птичих зграй,
А Івась сидів і мріяв
Про південний теплий край.

- Де цвітуть чудові рожі,
10. До нема ні зім, ні хмар,
А, одна на другу схожі,
Ходять весни, повні чар.

- Ходять весни, ходять літа,
І під сонцем і теплом
15. Вся природа оповита
Вік нев'янучим вінком.

- І голівоньку на руки
Положив Івась в пів-сні,
І ловив чудові звуки,
20. Обіцянки голосні;

- Обіцянки подарунків
Вічно-юної весни,
І здійснення тих малюнків,
Що давали тільки сни.

25. Щоб і тут садки вишневі
Зацвіли, як дивний рай...
Пишні мрії Івасеві
Обгортали... бідний край.

73. ЛЬОДОЛОМ.

1. Без упину, без втоми,
В бурі, в гromі,
В льодоломі,
З-під зімової кори
5. Міцно вирвавсь Дніпр старий!
Крига кригу
Серед бігу
Ламле, кришить в купи снігу,
В гори льоду!.. Дніпр реве, —
10. То він бореться й живе.
Царство сонне
Тоне, тоне,
Бо прийшла весна..
Хто ж могутній забороне
15. Встати й нам од сна?

74. В ГАЮ.

*«Той — мудрець, чиї завжди свободні
Над землею вітають думки,
Для кого дишуть камні холодні,
З ким говорять квітки і струмки».*

Бодлер.

I.

1. — Гей, гаю зелений,
Чи є в твоїй пуці живий чоловік?
Озвись хто на поклик мій гучно-шалений,
Подай відповідний бадьорий свій крик.
 5. Чи тільки один я самотно блукаю
Між сосен високих і пишних дубів,
Тоді як од людського гвалту тікаю,
Од пут і кайданів покірних рабів!
 10. Як дуже обридне сумне нарікання
Моїх обезсилених темних братів,
І праця селян, і довічне страждання,
І торг невсипущих гучних городів.
- То тиша й самотність зеленого гаю
Миліші міні од шумливого краю.

II.

15. Як тільки промовив я там на узліссі
Свій поклик до гаю, зітхнувши грудьми,
Мій голос далеко луною пронісся
В гаю таємничім, не вчутий людьми.

- Неначе той голос з шумливого місця
20. Разливо прилинув з гучної юрби
І вмер, здивувавши і квіти, і листя,
І сосни високі, і пишні дуби.

- Неначе в яким зачарованім крузі,
В таємнім мешканні незнаних творінь,
25. Все знову затихло навколо, як в усі,
І все обгорнула довічняя тінь.

З природою в тиші такій таємничій
Зливається розум і дух чоловічий.

III.

- Нас вабить до себе природа велична
30. Як мати своїх нерозумних дітей,
Та тільки не швидко краса її вічна
Захопить бентежних, шумливих людей,

- Бо, сліпо нещасні і сліпо щасливі,
Вони ще не можуть краси зрозуміть,
35. Для їх приємніші місця пологливі,
Де пеклом життя їх кипить і шумить,

- Щасливі ж, природо, ті вільні мешканці,
Що тільки знаходять розвагу в тобі:
Вони твої діти, щасливі обранці,
40. Ти мати їм в щасті і мати в журбі; —

І гимн тобі вільний од віку й до віка
Не стихне ніколи в устах чоловіка.

75. СВІЧКА.

1. Тремтіла свічка, палала свічка,
В труні сосновій лежала мати;
Якась байдужа, чужа черничка
Читала сумно святі кантати.

5. Маленькі діти, брат і сестричка,
В куточку грались, немов на святі...
Тремтіла свічка, палала свічка
І сумно, сумно було у хаті.

Коса смертельна, довічна нічка
10. Спіткала матір в безмежнім горі...
Тремтіла свічка, палала свічка,
А день чудовий стояв на дворі.

І сонцевого палкого личка
Ні одна хмарка не затуляла...
15. Тремтіла свічка, палала свічка,
І в сьйві мати смертельно спала.

В вінку шовкова вилась травичка
І одтіняла рожеві квіти.
Тремтіла свічка, палала свічка,
20. З кутка на матір дивились діти.

Де ж та розгадка, хоч невеличка,
Де розуміння життя і смерти?
Тремтіла свічка, палала свічка,
Як символ смерти, не всім одвертий.

76. ДВІ ДОБИ.

I.

1. Тихо впала ніч-сновія.
Вся природа спить.
Я і ти! Серденько мліє,
О, щаслива мить!

5. Я і ти! Серденька рідні
Б'ються, як одно;
В їх акорди відповідні
В глибинах чутно.

II.

- Дійсність — казка промайнула
10. Дивним чаром сна,
Душу міцно обгорнула
Туга навісна.

- Я в самотности немилій
Нию од жалю,
15. Давній мрії легкокрилій
Спів проклинний шлю...

77. ЗАБЛУДЛИЙ ОГОНЬ.

(М. І. Степанову).

1. То повіє, то ущухне
Буйний вітер на роздолі...
Глянь, — мигне, та й знов потухне
Огоньок заблудлий в полі.
5. Глянь, — дріжить,
Біжить,
Палає,
В далеч промінь посилає,
Миготить,
10. Летить,
Як дух!..
Глянь, — потух!
То повіє, то ущухне
Буйний вітер на роздолі...
15. Глянь, — мигне, та й знов потухне
Геній Духа в чистім полі.

78. ЗВУКИ НЕБЕСНІ.

1. Тиховійно-релігійна
Ллється пісня херувима,
Ніжнорйна, мелодійна...
Ритм і рима... Ритм і рима...
5. Тон за тоном, звон за звоном
Звуки сиплються огненні, —
То на небі перед Троном
Грають янголи натхненні.

- Звон за звоном, тон за тоном,
10. Перезвоном,
 Перегоном
Звуки сиплються на низ
 Всіх вітають,
 Западають
15. В ніжні душі скрізь.

79. ОСІННІЙ ДОЩ.

1. Усміх пославши в останнім промінні,
 Згинуло радісне літо;
Дощик уїдлиий, дощик осінній
 Сіється, наче крізь сито.
5. Сонце не вийде, не виглянуть зорі,
 Мов поховались в будівлі;
Сіється, сиплеться дощик на дворі,
 Падає, капає з кривлі.
- Сиплеться дощик, як з прірви-безодні;
10. Стелються сиві тумани,
Сумно схилились дерева холодні,
 Мокнуть діброви й поляни.
- Вгору туман піднімається срібний,
 Хмарками — смужками в'ється;
15. Дощик осінній, уїдлиий, дрібний
 Падає, сиплеться, лється.

80. **

1. Наче з неба впавши стеля,
 Землю вкрила;
Спить пустеля, спить пустеля
 Сніжна, біла.
5. Діти ніжної фауни
 В сні мертвіють;
Скрізь буруни, скрізь буруни
 Смертю віють.
- Віють подихом буруни
10. В млі північній;
Де ти, юний, де ти, юний
 Геній вічний?

- З того краю, де од спеки
Гнуться лози,
15. Вій здалека, вій здалека
На морози!

81. ???

1. Хто в блакитному просторі
Засвітив чудові зорі,
Що горять у млі?
- Хто закрити багатства в морі
5. В неприступності суворій
В глибинах землі?
- Хто людей примусив в горі,
В вічній пільмі непрозорій
Працювать для тлі?
10. Хто дав миру рух бадьорий? —
І кому потрібні твори
Всі ці взагалі?

82. СМІХ.

I.

1. В жарт веселий, повний глуму,
Я вкладу високу думу
І вдмухну кривавий сміх,
Щоб обличча сміхом болю
5. Покривились, мов журбою,
Щоб жахнулись душі всіх.

II.

- Я натхненно возвеличу
Тую душу чоловічу,
Що прилюдно впала в гріх,
10. Що конала в самотині,
Без просвітку, без святині,
Без розради, без утіх.

III.

З сміхом радісно щасливим,
Іронічно жартовливим
15. Я ввійду в величний храм;

Ніжні співи мелодійні
І молитви релігійні
Я оддам палким вітрам.

83. ДИТЯ ІОРДАНА.

(Коханій Жидівці).

1. В димках раннього туману,
Як поблідла ночі мла,
На долині Іордану
Пишна квітка росцвіла.

5. До божественної вроди
Придивлялись навкруги
Іорданські сині води
І квітчасті береги.

Коли ж діти Палестини
10. В край далекий перейшли, —
На північній долині
Ніжну квітку однесли.

Знов між лілій білосніжних
Тая квітка росцвіла,
15. Та забути вітрів ніжних
На чужині не змогла.

— Ой нащо ж вони пестили
Квітку подихом весни
І зрадливо одпустили
20. В край холодний, навісний?

84. ПОВІЯ.

1. Мене на розпусту недоля турнула,
Як мати злочинна неждане дитя;
Дивітесь, як сміло, як злісно пірнула
Вона мое щастя в распутне життя.

5. Засни ж, моє серце! З-за чорної хмари
Зрадливого щастя так палко не клич!
Хіба випадково гріховнії чари
Його нагадають в розгульну ніч.
- Хіба випадково кохання продажне
10. Натрапить в розгулі бруднім шинковім
На серце велике, на серце одважне,
Що б'ється незмінно чуттям огневим.
- Воно затріпоче, коли розгадає
Продажню вакханку в терновім вінку,
15. Що так невимовно, так палко страждає
Душею і тілом в розгульнім шинку!
- Те серце згадає Святу Магдалину,
Що сміло пішла за Пророком Святим,
І в тую ж мить і в тую ж хвилину
20. Воно загориться стражданням моїм.
- О, Боже Великий, як нудно, як темно!
Зів'яли надії мої на весні...
Дивіться, як гине в розгулі даремно —
Сестра і дружина, і мати в міні!

86. І ГРІХОВНА І СВЯТА.

1. Вся в колючках, вся в гірляндах,
І в тернах і в пишних квітах,
Вся в коштовних діамантах,
І в блискучих огнецвітах
5. В млі горить моя мета —
І гріховна і свята.
- Вся одверта, вся закрита,
Особиста і загальна,
Темним фльором оповита —
10. І весела і печальна
В млі горить моя мета —
І гріховна і свята.
- Нерозгадна, невловима,
Як огонь заблудлий в полі,
15. Як обличча херувима
В світло-сяйнім ореолі
В млі горить моя мета —
І гріховна і свята.

- Як далеко світло ясне
20. Манить, вабить, притягає! —
Ближче, ближче... Світло гасне,
Віра в серці потухає.
В млі горить моя мета —
І гріховна і свята.
25. Вся в колючках, вся в гірляндах,
І в тернах і в пишних квітах,
Вся в коштовних діамантах
І в блискучих огнецвітах
В млі горить моя мета —
І гріховна і свята.

85. З КОЖНИМ РОКОМ.

1. З кожним роком,
Крок за кроком,
Йдемо ми далі
І, з любов'ю,
5. Пишемо кров'ю
На своїй святій скрижалі
Наші болі й наші жалі...
- На скрижалі
Болі й жалі
10. В млі буденній
Сяють, світять далі й далі,
Наче літери огненні,
І за ними йдуть натхненні
Наші спільники удачі.
15. Що там буде, —
Щирі люди
Можуть певне розгадати...
Крок за кроком,
Пильним оком,
20. Треба дійсність розглядати!

87. ПІСНЯ І ДУМКА.

1. Штуки рідної мотиви,
Пісні рідної слова!
На сучасні переспіви
Єсть для вас струна нова.

5. Єсть для вас серця огненні
І огненна дивна гра,
Єсть для вас співці натхненні,
Тільки... думка в їх стара.

88. ОСІННЯ МЕЛОДІЯ.

1. Над пожовклими покосами,
Над туманами
Я заллюся,
Розіллюся
5. Серцевими одголосами, —
Пережитками весняними;

Хай мертвіння
Без проміння
Одбувається,
10. Хай мелодія осіння
Розливається...

- Звуки хвилями тремтячими
Юність згадують
І, мов каплями гарячими,
15. В душу падають.

89. МАЙБУТНІСТЬ.

I.

1. Я скінчу свої страждання
І на шлях, слізьми напоений,
Вийду сміло без вагання,
Дзвоном ліри заспокоений.
5. Щоб не нило, не боліло
Серце, ще не загартоване, —
Я пущу його в горнило,
Гнівним палом роздратоване.

Я приб'ю свій біль пекучий
10. Величезним тяжким молотом, —
І в красі живій, горючій,
Бризну перлами і золотом.

II.

- Оживлю глухі кутки,
Збризну росами квітки,
15. Щоб цвіли,
Блисну промінем ідей,
Кину слово до людей,
Щоб жили!
Слово кину
20. На Україну,
На одроджену отчину,
Слово дивне,
Переливне, —
Спів на радісний мотив,
25. Щоб од вечора до ранку,
Без упину, без устанку
Він летів
І спокійний
Тиховійний
30. Сон будив.

90. НАТХНЕННЯ.

1. В ніч, як острах суевірний
Серце холодом різне,
Або гострий сум безмірний
Смертним духом повійне,
5. Мир тоді — німа пустиня,
Безвідрадна тюрма,
Де марнується святиня,
Де сердець і душ нема.
В час такий бажанням диким
10. Вся душа моя тремтить,
Щоб всевладним, дужим криком
Смертну тишу розбудить...

91. ЛЕТА.

1. Переливними струмками
В вічне море забуття
Разом з ясними думками
Тихо котиться життя.

5. Там потонуть почування
І погасне світ ідей,
Що палкїї поривання
Викликає у людей.

Там немає дум прекрасних,
10. Ні фантазій, ні химер,
Ні надій, ні істин ясних,
Що хвилюють нас тепер.

Там немає ні героїв,
Ні пророків, ні царів,
15. Там ніхто їм не настроїв
Ні раїв, ні вівтарів.

День за днем і ніч за ніччю
Безупинно час іде,
Поки людність в таємничу
20. Вічну Лету попаде.

92. ЕПІГРАМА.

1. Вам не вилізти вік із-за ґрат,
Голосні українські поети,
Коли будете в дула гармат
4. Заряжати словесні ракети.

93. ПОРАДА.

1. Як життя твое цвіте
І в гірляндах пишних в'ється,
Хай в самотності не б'ється
В грудях серце молоде.

5. А щоб квіти ті цвіли
Пишним цвітом в різні доби,
З тим життя своє діли,
Хто серденьку до вподоби.

10. Як марнієш ти в журбі,
Як тріпоче серце бідне,
Знай, десь б'ється відповідне
Серце ріднее тобі.

- Тільки серце те найди,
В мить журба твоя погасне,
15. І засяє з-за біди,
Наче сонце, щастя ясне!

94. СНИ.

1. Наче чорною запаскою,
Нічка землю обгорнула,
І фантазією, казкою
В ній природа потонула.
5. Мов з розвіяними хмарами
Фея ночі прилетіла,
І туманами-примарами,
Чарівними снами-чарами
Настрій тихий отруїла.
10. Сни над селами й над хатами
І над пишними дворцями
Віють мріями крилатими —
Чарівними посланцями.

95. СПИ!..

1. Спи, голубко, спи кохана,
Тихо ніч тебе пригорне;
Квітка сна — нікоціяна
Тут повітря лле снотворне.
5. Не лякайся тим, що темно,
Бо на варті сам я стану
І видіннями приємно,
В сні повію на кохану,
- Щоб найвища з мрій надземних
10. Там всю ніч тебе водила,
Де по волі сил таємних
Сяйво ллють панікадила;
- Там, де в далечі безмірній
Грають іскорки огнисті,
15. Там, де небо в час вечірній
Ріжуть зорі променисті.

Щоб горіла і зоріла
Ти й сама в красі дівочій
І летіла, мов на крилах,
20. Феї щастя, феї ночі.

Там узнаєш ти в утомі
Поетичну вищу мрію.
Спи!.. Незнані й невідомі
Ч чуття тобі навію.

96. ДЗЕНЬКИ-БРЕНЬКИ.

(Поетичний жарт).

1. Викликає ясний дух
Вірш легесенький, як пух,
Вірш, як усміх неньки,
Вірш маленький, коротенький
5. Без задуми, без вагання,
Без кохання, без благання
І серденьку легко, легко,
Бо прогнали сум далеко
Дзеньки-бреньки.
10. Ллються, в'ються,
І сміються
Дзеньки-бреньки,
Ріжнотонні,
Ріжнодзвонні,
15. Солоденькі,
Золотенькі
Життьові брехеньки.

97. ЧОРНІ КРИЛА.

1. Ніч розкрила чорні крила;
Скрізь панує мертвий спокій;
Мир шумливий мла покрила,
Сон навіявши глибокий.
5. Тихо гасне світ од лампи..
Більше світла, щоб сіяло!
Гей, товаришу, не нам би
Знати чорне покривало.

Встаньмо, встаньмо!.. Сонні трупи
10. Потопила ніч, як море. —
Ми ж згуртуємо до купи
Їхні радощі і горе.

Парки-прялки, Парки-відьми
Пряли, ткали щастя сітки,
15. Та лукаво в чорній пітьмі
Позаплутували нитки.

Міцно сплять повиті люди
Тінню чорної намітки,
Ми ж вдихнем в юнацькі груди
20. Людські ріжні пережитки.

Їхне щастя і скорботи
Ми розплутати зумієм
І щоденні турботи
Ми розвієм, ми розвієм.

25. Тільки полон'ям кривавим
Ранком блиснуть перші блики,
Ми на певний шлях направим
Рух загальний, рух великий.

Більше світла! Чорні крила
30. Зворушили мертвий спокій...
Мир шумливий мла покрила,
Сон навівши глибокий...

98. СВЯТО ПОЕТА.

1. Я гостей дорогих в свій чертог поведу,
В Храм пісень своїх ніжних;
Для гостей дорогих я віночки плету
Із квіток дивовижних.
5. Тих квіток я шукав весь в огні і в чаду
На стінах свого краю;
Первоцвіт їх зацвів в Гефсиманському саду
За для людського раю.
10. З їх вінок я ношу на одкритім чолі
Без нудьги, без одчаю...
О, приходьте ж скоріше, дорогії мої, —
Я і вас увінчаю!

- Я на святі своїм піднесу вам крові
Переповнений келех,
15. Щоб заграли привітом усмішки криві
На обличчах веселих.

- О, приходьте ж скоріш, дорогії мої,
На великеє свято! —
Буде досить всього: і тернів і крові
20. І... ридань так багато!

99. НОВОРІЧНИЙ ПОДАРУНОК.

I.

1. З краю рідного малюнок
В новорічний подарунок
Я даю вам, читачі!
Ось село... Убога хата,
5. Долі діти і ягнята
Хвора мати на печі;

З нею ще й грудне недуже
Плаче все, та їй байдуже,
Бо й сама чуть-чуть жива.
10. Батько десь в краю далекім,
За Уралом, за Єлеком
Свого «строку» добува.

Кажуть, вліз в якуюсь банду,
Вів преступну пропаганду,
15. Мовив — ходимо в ярмі!
Швидко суд над ним зчинився
І нарешті він зпинився,
Як злочинець, у тюрмі.

Ну, а далі — це вже звісно,
20. В ті місця, де всім не тісно,
Бідолаху завдали.
Дома ж судові в подяку
І корову, і коняку
Поліцейські продали.

II.

25. Хата друга, наче в пана...
Свято. Кожному пошана.
Чути регіт, співи, крик,
То глитай — павук заможний,
Наче владний пан вельможний,
30. Зустрічає Новий Рік.

- Довго він ховавсь од люду,
Од громадського присуду
В час, як вийшов маніфест,
Але знов вернувсь до праці,
35. Як донесли небораці,
Що кругом пішов арешт.

- Як змінили ж після того
Ще й закона виборчого
В «думу» вбгався наш павук
40. І кричить тепер, гуляє
Всіх своїх задовольняє
Аж сусіди чують згук.

III.

- Вітер віє, повіває
Хати снігом обмітає,
45. Свище, крутить там і тут...
Онде діти голодають,
Смерти матір виглядають,
Онде — празднують і п'ють.
Київ.

100. ДАВНІЙ ОБРАЗ.

1. В споминах ніжних дивних ідилій
Привид чудовий ясно встає, —
То пережите з юності милій
Щастя мое.
5. Чую, я чую давню розмову, —
Ллється в повітрі тиха вона,
Капає, ллється словом по слову
Дивна мана.

- Бачу я, бачу постать чудову...
10. Плещуть по серцю хвилі жалю!
Давнього щастя полум'я знову
Я розпалю.
- Поки не прийде спокій глибокий,
Поки не схилить сон голови, —
15. Стій одинокий, привид високий,
Мій вартовий!
- Давнього щастя привид могильний,
Повний отрути, повний жалю,
Стій, — мій безтільний, мрійно-свавільний
20. Жаль я стерплю.

101. САМОЗГУБА.

1. В серці ние давня рана;
Очі хмаряться журбою...
Дай, голубко, дай, кохана,
Дай міні для серця гою!
5. Давне щастя в люте горе
В - мить життя переробило!..
Ой, нащо-ж ти, серце хворе,
Так трагично полюбило?
- Я згорю, я миттю зникну
10. Од смертельної отрути, —
Тільки крикну, тільки крикну,
Що не зміг її забути!
- Я в сердечній самозгубі
Справлю пишнее весілля!
15. Дзвону!.. Грому!.. Грайте в труби!..
Я вміраю од знесилля.

Київ. 1910.

102. НАЙВИЩИЙ ЛОЗУНГ.

....«Смертію смерть поправ...»
Великодний тропарь.

1. Кинь на глум,
Кинь на глум свої страждання,
Виснов світлих вищих дум
І високії жадання.

5. Хай углядять, як з орла
 Буйний вітер носить пірря,
 Як з палкого джерела
 Ллється туга і зневірря.
 Хай наводить смертний жах
10. Кров високої офіри
 І ударить по серцях
 Стогін тріснутої ліри.
 Горя келих, повний вщерть,
 Випий з гострою журбою —
15. Дивний лозунг — «Смертю смерть»
 Нагадаєш ти собою.

103. ЛЕТЮЧІЙ ЗОРІ.

1. Розпаливши світлим зором
 Дивне полум'я в міні,
 Ти летючим метеором
 В світло-радужнім огні
5. Десь в блакиті,
 В ніжнім світі
 Загубилась в далині.
 Я один свою пожежу
 В вічну темряву несу...
10. Може визнаю, може вглежу
 Ту високою красу,
 Що в примарах,
 В світлих чарах
 Лле на пал сердець росу.
15. А як жертвою одваги,
 Ввесь в огняному чаду,
 Од знесилля та од згаги
 На распутті я впаду,
 І в туманах,
20. Та в оманах,
 Наче в морі, пропаду, —
 Ти вечірньою добою
 Знов по небу пролети
 І візьми мій дух з собою, —
25. Дух, що вік шукав мети, —
 В величезну
 Сінь небесну,
 В вічне сяйво краси.

104. ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

- 1 Над полями, над яругами
Дощ летить,
Позолоченими смугами,
Нитками,
5. Сітками
Миготить.

- Оживає все потомлене, —
Хоче жить!
В краплях сяйво переломлене
10. Дугами,
Кругами
В грі дріжить.

105. МОЇ КВІТИ.

1. Під водами теплими
В осоці, в комишах, по між стеблами
Розцвілися,
Розвилися
5. Ніжні квіти, пишні квіти, білі квіти водяні.

- Обгорнені тінями
Десь на темному дні з баговіннями
Повилися,
Поплелися
10. Білі квіти, дивні квіти в непрозорій глибині.

- Під чорною тугою,
Під нещастям лихим, під наругою
Розцвілися,
Розвилися
15. Ясні мрії, ніжні мрії, вільні думи молоді.

- З піснями крилатими
Дивні мрії під тяжкими втратами
Повилися,
Поплелися
20. З колючками, з репяхами, наче квіти у воді.

106. МОЯ МУЗА.

1. Я не впізнав раніш її! —
Худа,
Бліда,
Простоволоса,
5. Мов та примара безголоса,
Вона відкрилася міні.
..... І ніч і день
Я довго ждав з висот надгірніх
Богині радісних пісень
10. І чарівних рулад вечірніх;
Вона ввижалася міні
В вечірніх одблисках зірниць
І в недосяжній далині
Ловив я образ Чарівниці,
15. В довічнім сяєві краси, —
Я ждав її в вінках огнистих
І в краплях чистої роси
І в самоцвітах променистих;
Моя ж Богиня чарівна
20. З'явилась постаттю сумною;
Чого ж вона, куди вона
Пройшла, мов тін передо мною
Худа,
Бліда?.....
25. Тепер я побачив, я знаю її,
Я з Музою завше своєю, —
Всі співи і думи, і жарти мої
Таємно нашептані нею.
На оргії дикі я часто водив
30. Її — Найсвятішу утіху
І поруч себе, як повію, садив
Для глуму й ганебного сміху.
- Я бачив, як тяжко ридала вона
І страшно нервово сміялась.
35. А в мене брєніла глумлива струна,
Мов тяжких ридань не боялась.
- Я сів по вітру чуття молоде,
Як попіл нічого не вартий,
І правди високої слово святе
40. Вкладав в недостойнії жарти...

Як тільки ж лишиться зі мною вона
В вечерній німій самотині,
Тоді мов спадає намітка сумна
45. З обличча моєї Богині.

Тоді я вливаюсь натхненням святим,
Розбуджую радість і силу.
Як Муза повіє чуттям молодим
На серце і душу зомлілу,

50. Мов привиди давні, літають рої
В повітрі вечірнім над нами, —
То давні надії й заміри мої
Помішані з юними снами...

55. Як тільки ж звертаюсь я знов до життя
І вношу розвагу і втіху,
Міні промовляє Богиня моя:
-- Я Муза кривавого сміху!

Я знов тоді бачу примару бліду
60. І, мов од себе незалежний,
З сльозами і сміхом кривавим іду
В вертени гріховні, бентежні...

107. МЕТЕОР.

1. Никнуть, бліднуть ночі тіні,
Полотніє темний фльор, —
В величезному падінні
Звесь в огні, в самогорінні
5. Ріже небо метеор.

То таємний дух творіння,
Провозвістник вищих сил
Палом власного горіння,
Жахом вільного падіння
10. Будить сонний небосхил.

- В темносиньому просторі
Бризки-іскорки летять.
А в небеснім вічнім хорі
Нерухомі ясні зорі
15. Блиском жаху миготять.

108. ХМАРКИ.

1. Линуть,
Плинуть
Хмарки літні,
Хмарки радісні блакитні,
5. Розпливаючись в повітрі,
Наче фарби на палітрі,
Сяйвом - золотом оточені,
Линуть,
Плинуть,
10. Поки згинуть
Позолочені.

Тонуть,
В'януть
Думи чорні,
15. Мов картинки ілюзорні
Розпливаються і тліють,
В сяйві сояшнім блідніють
Разом з хмароньками літніми,
Тануть,
20. В'януть,
Поки стануть
Непомітними...

109. ГОРІННЯ.

1. Трошки далі, далі, мила, —
З мене б'є огонь душевний, —
Ти попалиш ніжні крила,
Як метелик однодневний.

5. Як ефірнее створіння,
Ти не витримаєш палу
І душевного горіння,
І шукання ідеалу.

Пал огнений в'ється, свище,
10. Не торкайся ж ти до мене,
Бо зведе на попелище
Душу полумя шалене.

Не наближуйсь до горнила,
До душевного вулкану,
15. Далі, далі, далі, мила,
Од мого страшного стану!

110. МУКИ КОХАННЯ.

1. Капають, котяться сльози по личеньку,
Крається серце в журбі,
Якби хотіла я в темную ніченьку
Впасти на груди тобі.

5. Тільки б частину журби невимовної
Вилить на грудях твоїх,
Більше б не треба розмови любовної,
Більше б не треба утіх.

Нотку, одну тільки нотку бажаную
10. В серці почути б мені!
Ніжнюю, чулую, щиро коханую,
Боже! Почую, чи ні?

Що се я, що се я? мов божевільная,
Плачу, ридаю, молюсь!
15. Годі, минулося, — гордая й вільная
В муках я більш не схилюсь.

Зраджена й кинута, я безутішная
Жертва чужого гріха, —
Знайте, я страдниця, серцем безгрішная,
20. Що ж за молитви? Ха, ха!...

Капають, котяться сльози по личеньку,
Сумно лунає мій сміх,
Будь же ти проклята, темная ніченько,
Мати зрадливих утіх.

25. Будьте ви прокляті, щастя хвилиночки,
Давній дівочий мій сміх,
Будьте ви прокляті, зірки - краплиночки,
Сестри надій золотих.

- Спи, моє серденько, щастя позбавлене
30. В юній дівочій порі,
Горем розбитее, злісно роздавлене,
Спи, не страждай, не гори!...

111. СТРУНИ.

1. Звуки струн моїх дріжать,
В стіни, в вікна б'ються градом,
То каскадом,
Водоспадом
5. Набіжать
І одбіжать.
- З ними хочеться ридать
І безмежно веселитись,
В полі з вихрами носитись, —
10. Все однять
І все оддать!

112. ПЕРЕД ОБРАЗОМ МАДОНИ.

1. В далеч од Неньки
Ручки тоненькі
Хлопчик Малий простяга;
- В погляді яснім,
5. В сяйві прекраснім
Світить віра і снага.
- Геній могутній,
Страдник майбутній
Стане жертвою людей, —
10. З силою віри
З кровю офіри
Сяє полумя ідей.
- В дикій орди,
Повні погорди
15. Мати Сина передасть!
- В погляді яснім,
В сяйві прекраснім
Непобідна сяє власть.

113. ОДЧАЙ.

1. Скажи, — кому послать прекльони
За всю отруту дум моїх,
За сі пекучі смертні тони,
За мій гіркий, кривавий сміх?

5. Скажи, — де винні, де невинні,
І я в смертельному жалю
Отруйні вигуки проклінні
В ворожі душі переллю.

Я кину в їх отруйні зерна,
10. Я всім оддячу злом за зло,
Щоб їх самих життя мізерне
Довічне полумя пекло!

Чи, може, сам собою скутий
У нерозгаданім жалю,
15. Я зайву крапельку отрути
У власну душу переллю?

Тоді — нехай і ся краплина
В мій повний келих упаде!...
Що для життя одна хвилина,
20. Коли вже смерть з косою жде?

114. ДО СХІД СОНЦЯ.

1. Ще терпіння трошки, трошки, —
Швидко іскри, смужки, стьожки
Розмережать небосхил;

Незабаром
5. Під серпанком
Злотом - жаром
Дивним ранком
На квітках заграє пил.

Тільки ж морок ночі зникне,
10. Тільки перший промінь бликне,
Наче смуга золота, —
Я прийду до тебе, мила,
Жди ж, голубко, сизокрила,
Чарівнице молода!

15. Першим вільним прудкогонцем,
Ввесь облитий ясним сонцем,
Я до тебе прибіжу.
І в веселім миготінні
Про нічні таємні тіні
20. Роскажу;

- Роскажу про поривання
Про нічні переживання
Про погрози темних сил...
Ще ж терпіння трошки, тронки, —
25. Швидко іскри, смужки, стьожки
Розмережать небосхил.

115. ДО СВОЇХ...

*З громадського багна, багно літературне
зробили ви...*

Н. Куліш.

1. Я не співець свого народу, —
Він сам поет своїх страждань, —
Я славлю небо, славлю вроду
І пал душевних поривань.
5. Краса зостанеться красою,
Хоч і в занепаді вона,
Я окроплю її сльозою,
Я вирву цвіт її з багна.
- Коли ж нема нового ґрунту
10. І животворної роси,
Я кину лозунг — бунт для бунту
Своїм гнобителям краси.

116. СВІТЛО Й ТІНІ.

1. Зв'януть квітоньки рожеві,
Тільки хмарка їх не скропить.
Пал гарячий полудневий
Їх утомою обхопить.
5. Помарніють квіти, трави
Ніжні лілії, кунави
І любистки і окропи...
Де ж ті хмарки кучеряві?
Де ж той дощик? Чом не кропить?

10. Серце зне од страждання,
Тільки щастя перебіжне
Палом щирого кохання
Не дмухне на серце ніжне.
15. Настрій тихий, настрій млявий
Знищить ніжні уяви
І бажання і надії...
Гаснуть думоньки яскраві!
Де ж те щастя? чом не віє?

117. БЕЗ СНУ.

I.

1. Десь лунає спів витворний.
Плюскіт річки. Шепіт верб.
Морок сонний, морок чорний
Ріже сяйвом місяць - серп.
5. На просторі крапки - зорі,
Наче іскри, миготять;
Темну далеч метеори,
Мов ракети, золотять.
10. Сплять берези білокорі,
Порівнявшись в мрійний ряд;
В напів - темнім млистім фльорі
Ледві мріють стіни хат.
- Місяць вище... Зорі глибше...
В сяйві шириться блакить.
15. Все, здається, спить і дише,
Все, здається, в сні тремтить!

II.

20. Тиходзвонний,
Спів витворний,
Давніх струн не воружи!
Морок сонний,
Морок чорний
Згасни ж, промінь прудкольтний, —
Всі самотні поривання,
Всі мої передчування.
25. Заспокой і потуши!

III.

- Я самотний
І скорботний
Знищу тугу навісну...
Згасни ж, промінь прудкольотний, —
30. Я засну!...

118. СНОХОДА.

*... І сама не зна, (бо причина),
Що такеє робить ...*

Т. Шевченко.

1. Все я знаю... Все забула...
Я снохода, я сновія,
Вся в уяві потонула,
Я легенька, наче мрія.
5. Сонним чаром оповита,
Сяйвом місяця облита,
З дивним блиском на виду,
Опустивши сонні вії,
Без вагання, без надії,
10. Без мети
Я іду, іду, іду.
З дивним блиском на виду,
В ореолі краси
Піднімаюсь вгору, вгору,
15. В сяйво синього простору
В тихе царство висоти.
Десь далеко чути гомін;
Тихо гасне ясний промінь,
Я жахаюсь... Упаду!
20. З гострим жахом на виду,
Без надії, без мети
Я іду, іду, іду!
Місяченьку, посвіти!
Чути гомін... Упаду!
25. Я легенька, наче мрія,
Вся в уяві потонула,
Я снохода, я сновія —
Все я знаю... Все забула.

119. ЛІТНІ ТОНИ.

1. Легко, легко вітер дише
Ніжним приторком колише
Мак червоний,

Теплий подих полудневий
5. Носить в далечі рожевій
Передзвони.

В вербах горлиці воркочуть,
В травах коники сюркочуть —
Будять луки.

10. Десь далеко на покосах
Вибиваються на косах
Стуки - звуки.

З полудневим подиханням,
З ароматом, з коливанням
15. Я зливаюсь.

І душею молодю
Золотою красотою
Упиваюсь.

120. В НІЧ ПІД КУПАЛА.

I.

1. Нероздільний, тьмою спаяний,
В чорній масі тоне бір;
Мов спянілий, неприкаяний,
Я вступив в таємний мир!

5. Страхом - жахом в душу дмухає
Чорна нічка лісова,
Десь далеко стогне - ухає
Диким голосом сова.

Замирають десь риданнями
10. В п'яті звуки на льоту...
Переповнений ваганнями
Я з тривоگوю іду.

В царство ночі непроглядної,
Таємниць і дивних чар,
15. Де для доленьки одрадної
Розгориться Квітка - Жар.

II.

Все, що виросло в уявах,
В смілих думках самородних, —
Єсть і в квітках, єсть і в травах,
20. В вічних схованках природних.

В нічку темну жду я менту
Блиску цвіту - Огнецвіту,
Щоб чудовую легенду
Показать реально світу;

25. Я з обличчам конвульсивним
Повним болю, повним палу,
Сміло йду за твором дивним
За красою ідеалу.

Я найду огонь розради,
30. Квітку вічної утіхи
І ні духи, ні дріади
Там не встануть для поміхи!...

.
.

35. Тільки ж, щастя, де ти, де ти?
Що ж, як ти не в Огнецвіті?
Я гублю твої прикмети,
Млою ночі оповиті.

Краще ж в солоді шукання
40. Вік витворювать примари,
Краще муки і страждання,
Ніж розбиті дивні чари!..

121. НАЙБЛИЖЧІЙ.

1. Вся душа твоя святая
Кровю власною облита,
Сила ж серця молодая
Злісно бурями розбита.

5. Давні гимни десь замерли,
Стихли, зникли бурі - грози
І дріжать, біжать, як перли
В згадках щастя чисті сльози.

- Тільки ж я стою на варті,
 10. Щоб у співи - переливи
 Злить в палкім червонім гарті
 Думи радісно - щасливі.
- Все, що згублено донині
 Я знижу в чудову низку —
 15. По перлині, по зернині
 Ріска в ріску, бризка в бризку.
- Всі ридання непоборні,
 Всі заглушені прокльони
 Виллю в співи первотворні,
 20. І в музичні передзвони.
- В ніжних творах покажу я
 Образ світлої Богині,
 Воскрешу я, воскресу я,
 Все, що втрачено донині.

122. НА ПРОВЕСНІ.

1. Гомін, гомін на селі:
 Співи, гуки з пересварками,
 Легко пара од землі
 Лине, в'ється в небо хмарками.
5. Б'ють в ковадла ковалі,
 Ладять сохи, ладять борони;
 Гомін, гомін на селі, —
 Ниви, грядки ще не орані.
- Скоро, скоро по ріллі
 10. Бризнуть пашнями, як золотом;
 Б'ються, б'ються на селі
 Люде з бідністю та з голодом.
- В небі линуть журавлі,
 Б'ються хмароньки сріблянії;
 15. Гомін, гомін на селі
 Будять чароньки веснянії.

123. УРАГАН.

1. В хмарі, в мареві, в диму
 Чорну бучу підніму,
 Грюкну в полі...

- В чистім полі,
 5. На роздоллі
 Понесусь над сонним краєм,
 Степом, гаєм,
 Без розбору,
 Піднімуся вгору, вгору
 10. Буровієм, буроломом,
 З блиском, з громом,
 Все скручу,
 Илом
 Пилом
 15. Оточу !..
 Дужче, дужче забурую,
 Завихрую,
 Загремлю,
 І над миром
 20. Диким виром
 Прошумлю!
 Тихі води розхвилюю,
 Буйні хвилі рознесу,
 Димом небо розмалюю
 25. І змарную,
 Розруйную
 Умираючу красу !..
- Смілим іспитом смертельним,
 Димом - полум'ям пекельним
 30. Подихну
 Вгору, вгору,
 Без розбору —
 Сред степу, сред бору,
 В полі, в морі,
 35. На просторі,
 Всі устої, всі підпори
 Зворухну !..

124. ПОЕТ.

Олексі Коваленкові.

1. О ні, Поет — не гладіатор,
 Що бавить натовп цирковий!
 Поет — пророк, Поет — новатор
 І вільний мучень життєвий.

5. В людських ганебних наріканнях
Огнистим цвітом він цвіте,
І в світових сліпих блуканнях
До правди впевнений іде.

Коли шумлять псевдо-пророки

10. І йдуть на пишний карнавал,
В душі таїть він жаль глибокий
За свій високий ідеал.

Як гнів і жаль його обхопить, —
Він дух свій виявить в бою

15. І кровю власною окропить
Жагучу проповідь свою.

Поет не стратить духу марно
Ні в стисках муки, ні в журбі,
Але ж страждань своїх безкарно

20. Він сам не вибачить юрбі.

125. СЕРЕД БОЮ.

I.

1. З гнівним полум'ям, з журбою
Тут в отруєнім повітрі,
Я устою серед бою,
Де сплелися люди хитрі.

5. Кровю броню обчервоню,
Кровю серця молодого, —
Боем стомлену долоню
Прикладу тоді до його!

А другою... О, другою

10. Я махну, як карний вістник!
Я устою серед бою,
Доки прийде мій захистник...

126. КАЗКА.

Quasi una fantasia.

1. Пал всевладного хотіння
Дух мій з темряви виводить
В вічне сяйво, де тремтіння
Більш на душу не знаходить.

5. Там не тліє думка в стисках,
Тьмою зроблених законів,
А горить в яскравих блисках,
Без кайданів — перепонів.

Всі тенета, навутиння —

10. Злий закон для комахини!
Пал всевладного хотіння
Рве закон цей в мент єдиний.

II.

Всі закриті теємниці
Я свавільно одтію, —

15. Як займаються зірниці
Блиском дивного огню;

Як ростуть пахучі трави
В темні ночі, в ясні дні,
Як русалки кучеряві

20. Будять води чарівні;

Як гуляють урагани,
Буйні вихорі прудкі,
Як зірниці крізь тумани
Сиплють роси на квітки;

25. Як доносить буря бризки
До верховин гострих скель,
Як горять огнисті блиски
В царстві зоряних пустель, —

30. Все, що сховано од люду,
Я натхненно проявлю,
Все достану, все добуду,
Розгадаю і вловлю!..

В смілих захватах жадання
Я палаю і горю

35. І огнем свого страждання
Зло в добро перетворюю.

Всіх байдужих зачарую
Дзвоном радісних пісень,
Крикну, блисну, завихрюю

40. І стемню блискучий день.

В темну далеч між-планетну,
Я, мов Демон, полечу,
І звідтіть юрбу бешкетну
Блиском ночі освічу!..

45. Все змішаю, все згуртую
Розберу і розділю,
Щастя лихом загартую,
Зло у правді проявлю.

Вільні струни од Фортуни
50. Я дістав собі в житті, —
Війте ж, вихорі - буруни,
Буйні мрії молоді!..

III.

Я могутнім королем
Край свій змучений об'їду
55. І багато кину сліду,
Що зроблю своїм конем.

Де росли страшні гаї,
Де шуміли тільки води,
Зроду в ролі пішоходи
60. Будуть знать сліди мої.

На просторах степових
Я доріженьки зазначу,
І з распачу не розтрачу
Сили в нетрях лісових.

65. Не сокирою, — мечем
Прорубаю пущі дикі,
І сліди мої великі
Будуть знані орачем.

Гей, мій коню чарівний,
70. Нашу працю, наші твори
Не затримають ні гори,
Ні терни, ні бур'яни!

Ми зазначимо сліди
В царство казки, в царство вроди,
75. Щоб сміліше пішоходи
Прямували до мети.

127. МОЇЙ ФЕЇ.

1. Дзвінко роздайтеся, співи цікавії,
Линьте до Феї утіх, —
Палом Поета - Царя до Вірсавії
Весь я спалахнув на гріх.

5. Довго в повітрі, в рожевому мареві
Гімни лунали мої,
Танули, в'янули в вічному сяєві
Дум моїх світлих рої.

Тільки тепер уже з серця скорботного
10. Леться инакший мотив, —
Спів віщуна-солов'я перельотного,
Райський укоханий спів.

Стихла молитва натхненно-високая, —
Пісня кохання брентить, —
15. Фея-русалка моя чорноокая
Серце і мозок п'янить...

Силу сердешну, тобою подолану,
Я тобі, Феє, несу, —
В постать божествену, мною оголену,
20. Втілю я вищу красу.

Давній мистець до Венери Мілоської
Стільки придати не зміг
Святощів, грації, вроди дівоцької,
Скільки тобі я зберіг.

25. Зайві для тебе людські декорації, —
Дивній цариці створінь,
Пишній всевладниці вроди і грації —
Зайвий і захист і тінь.

Знай, не для всіх твою постать сіяючу
30. Сміливо я оголю, —
В мрію художника, святощ вітаючу,
Я твою вроду ввіллю.

Дзвінко ж роздайтеся, співи цікавії,
Линьте до Феї утіх, —
35. Жару кохання до вроди Вірсавії
Бог не зазначив за гріх.

128. ФЕЇ.

1. Хризантеми і лілеї
В різнобарвнім перепльоті
Обвили голівку Феї,
Мов сестриці по істоті.

5. Сяйвом сонця одливає
Вся істота і обличча,
Райським чаром повіває
Сила вроди чарівнича.

- Очі - зіроньки блискучі
10. Сяють, грають і говорять,
Ніби огники пекучі,
Серце манять, серце морять:

«Ти об'єкт для споглядання,
Всіх чаруюча святиня,
15. Ти цариця здивування
І всевладная богиня!...»

129. ТВОРЧІ СЛЬОЗИ.

1. Наче п'яні,
На поляні
Сплять рядки струнких беріз,
І в тумані
5. Ллють зарані
Каплі чистих творчих сліз.

- Їхні сльози
Перші роси,
Що одроджують ростки,
10. Де морози
В хукги - грози
Злісно нищили квітки.

130. СМУТОК ТИШІ.

1. Все навколо, захололо,
Все заснуло;
Гостро в серці закололо,
Дух загнуло.

5. В'януть квітоньки в утомі;
Скрізь тужливо...
Війте ж, війте, буроломи,
Ворухливо!
- Дайте щастя, дайте духу,
10. Дайте бою;
Дайте жаху, страху, руху
І розвою!...

131. ВІДУН.

Невідомій.

1. Сяє степ в червонім золоті,
В травах тоне передзвін...
Скільки з'явищ у природі,
Скільки звуків і картин!
5. Десь музика замирає,
Десь прорвалась, десь брентить;
Розум звуки перевіряє
І за ними лине в - мить.
- Світло й тіні в золотінні
10. В фарбах райдужних злились,
І в шовковім шелестінні
Степом - морем понеслись.
- З буйним степом в заговорі,
Я за хвилями біжу
15. І з квітками на просторі
Щастя - долю ворожу.
- Тихше, хвиле - серцегубко,
Тихше, тихше, не лети! —
Що я взнав, моя голубко,
20. Будеш знать колись і ти!..

132. ДОЛЯ ПОЕТА.

I.

1. Пісня в повітрі крильми тріпоче,
В звуках роїться,
В небо блакитне кинутись хоче,
Наче орлиця.

5. Чуються звуки сталі і кремню,
Горді акорди;
Пісня лунає, киди на землю
Бризки погорди.

II.

10. Пісня злетіла в далеч надземну,
Зіркою стала!
І... зажурившись, в ніченьку темну
З обрію впала.

- Зорям послала в шати холодні
Знак на прощанні:
15. Там десь, далеко, в темній безодні
Друзі кохані!...

133. МУКИ ТВОРЧОСТИ.

1. В годину муки і роспуки
Моїх страждань не однімай, —
Мої страждання родять звуки
І вводять дух мій в світлий рай!

5. Мої страждання — муки духу,
Що родять думи і пісні,
Вони палкі і повні руху,
Як подих вітру на весні.

- На віях слізоньки перлисті
10. Блищать, як зірки золоті;
Мої страждання творчі й чисті,
Як болі матері святі.

- Як муки світлої роділлі
Нових істот, нових створінь; —
15. Покинь мене в моїм безсиллі,
Покинь!... Покинь!...

134. ЖЕРТВИ БУДНІВ.

Вільний вірш.

1. Ніч перед святом. Зорі на небі горять.
Сніг, ніби іскрами всипаний килим.
Улиця світла; дівчата стоять,
Кожна з поглядом роблено-смілим.

5. Місто шумить. Люди шумлять.
Свято надходить в грюкоті, в шумі...
Тихо, так тихо дівчата стоять,
Наче не хочуть оддатись задумі.

Ніч. Лихтарі миготять.

10. Сиплються іскри огненні.
Наче примари, дівчата стоять —
Улиці жертви буденні.

Все таке радісне, пишне, гучне,
Тільки здаються сумними дівчата.

15. Свято для інших сумне! —
Жертви буденні не знатимуть свята.

135. РАЙ ЧАРІВНИЙ.

1. Б'ються з сонцем водограї,
Дзвони, пахощі, молитви...
Ні, не будете радить ви
В новонайденому раї,
5. Разом з сояшними дітьми,
Хижі зграї!

- Десь в ефірі, в небосхилі,
В синім лоні тонуть дзвони...
Де ж ви, де ви, легіони
10. Чорнодуші, чорнокрилі,
Що поклони до Мамони
Били в силі?

- Вкриті квіти райским рястом;
Злиті дзвони в переливи...
15. Хто вражливий, хто чутливий,
Хто родивсь ентузіястом,
Хто зіллється в день щасливий
З дивним царством.

136. ТАЙНА ГЕНІЯ.

1. Хтє нам скаже, хто покаже,
Звідкіль геній воду п'є? —
Хто питання ті розвяже,
Що життя йому дає?

5. Бризки щастя й ріки лиха
Лються разом з джерела,
Та не всім одкрита втіха
З'ясувань добра і зла.

137. МОЄ ЖИТТЯ.

1. Прощай, прощай! Іди од мене,
Не стій зо мною серед шляху:
Мое життя таке шалене,
Таке нахильне до розмаху.

5. Дивись, дивись! — я сміло знищу
Свою найкращую надію,
Свое життя й мету найвищу, —
Як дим, як попіл, я розвію!

10. Іди ж, іди, тікай од мене,
Не стій зо мною серед шляху, —
Мое життя таке шалене,
А ти не витримаєш жаху!

Дивись: — я впав, лежу в безодні..
Дивись: — лечу в блакить небесну!

15. Я сам розбив себе сьогодні,
А завтра сам же я й воскресну.

138. РАНОК.

1. Птаство, прокинувшись, дзенькнуло, ахнуло,
В полі, в лісі ожило!
Сонце пожежою жарко спалахнуло,
Землю сяйвом облило.

5. Серце забилося, радістю схоплене,
Ясні думи розцвілись!
Лихо розвіялось, в сяйві потоплене,
Тіні в далеч понеслись.

139. СМІХ.

1. Я так легко торкнувся до твоєї душі,
Мов хirurg до кривавої рани, —
О, скоріше забудь, заглуши, потуши,
Свої болі, мій друже коханий!

5. Не жахайся мене! Я в стражданнях твоїх
Розтоплю свої власні страждання;
Я навколо пуцу перекотистий сміх
Над сльозами палкого ридання.

Дзвінким сміхом ридань, сміхом бурь
і страждань

10. Я розважливо буду сміятись;
Я збуджу в тобі пал бойових поривань,
Я навчу тебе мук не боятись!

Я так ніжно торкнувся до твоєї душі,
Мов хirurg до кривавої рани...

15. О, скоріше нудьгу заглуши, потуши, —
І крізь сльози засмійся, коханий!

140. НА АВАНПОСТІ.

1. Я люблю в -ночі іти
До мети,
Як навколо темно,
А міні блищать огні

5. В таємничій далині —
Весело, приємно.

В'ється стежечка одна,
Чарівна

10. Близько од безодні, —
Завтра тут до краси
Буде цілий гурт іти, —
Я ж один сьогодні.

Думи -зірки золоті
В темноті

15. Сяють в високості...
Темно, темно навкруги,
Знайте ж, друзі й вороги —
Я на аванпості!

141. ЧИСТІ ДУШІ.

I.

1. Найдрібніший атом
В - край прибитого народу
Зможе бути вільним братом
Бурі, моря, небозводу,
5. Як з високої жаги
Розгадає всю природу
І пізнає дивну вроду
Навкруги.

II.

10. До святої брами
Прийдуть чисті вільні люди,
Що були проводирями
Для сліпих братів повсюди,
Що в морях відкрили брод,
Що без жаху, без зануди
15. Підставляли сміло груди
За народ.

142. ГОРДІСТЬ СПІВЦЯ.

1. Білі руки мармурові,
Карі очі, чорні брови
Кличуть дух мій в світлий рай...
5. О, не стій передо мною
Світлосяйною манною,
Рук до неба не здіймай!
10. Чуєш? Бачиш? — я збіраю
До свого земного раю
Болі й страдницьке життя;
15. Мук забути я не можу,
Я люблю їх і трівожу:
В їх горить душа моя!
15. В ніжні співи тонколірні,
В звуки серця неймовірні
Все, що маю, я вкладу,

Доки, з криком перемоги,
Вдовж кривавої дороги
До перемоги не прийду.

Так! не стій передо мною
20. Світлосяйною манюю,
Щастям - раєм не мани, —

Не оддам я за кохання
Море муки і страждання,
Де топлю найкращі сни!..

143. З ВІКНА.

Зімовий етюд.

1. Мов пушинки,
Порошинки,
На покрівлі,
На будівлі
5. Ніжно падають сніжинки,
Так легенько
Б'ються, б'ються,
Так тихенько
В'ються, в'ються
10. В сніговій молочній млі,
Мов не хочуть пригорнутись,
Мов бояться доторкнутись
До змертвої землі, —
Там де квіти,
15. Первоцвіти,
Де лілеї,
Орхідеї
В світосяйнім колориті
Пишно, ніжно
20. Розвивались,
Дивовижно
Розцвітались
Під одчиненим вікном,
Там сніжинки,
25. Порошинки
Обгорнули всі билинки
Сріблом витканим рядном.

144. ГРІХ.

1. Хвилі струнної музики.
П'яний чад. Пахучий дим.
Хтось прекрасний, хтось великий
Б'є по струнам золотим.

5. Струни плачуть і регочуть,
Гаєм, степом гомонять,
Серце змучене лоскочуть
Душу радістю п'янять.

10. Стукіт. Грюкіт. Галас дикий.
Все змішалось в танку.
Хтось прекрасний, хтось великий
Серце рве собі в шинку.

Рве весіллям, божевіллям,
Тоне в синьому чаду,
15. Шумом, димом, п'яним зіллям
Труїть силу молоду.

Регіт смерти. Білі зуби.
Лине в душу синій дим.
Чорний вихор самозгуби
20. Віє шалом степовим.

З болем, з кровю рвуться крики!
Взяв смертельну ноту сміх.
Хтось прекрасний, хтось великий
Проявив могутній гріх...

145. САМОТНІСТЬ.

1. Зірко моя!
Скручений,
Змучений
Виром життя
5. Я не спочину в коханні,
Всіх моїх ран не загоїть сім'я
В тихім буденнім єднанні.

- Вік в самоті
Зморений,
10. Зборений,
В праці святій
Я залишуся в безсиллі,
Сам поховаю я сни золоті
В ранній юнацькій могилі.

146. ВІФЛЕЄМСЬКІ ПАСТУХИ.

(В Різдвяну ніч).

1. Розірвались чорні хмари,
Зникли тіні степові,
Десь прокинулись отари
І спокійні вартові.
5. Мов Корона - діадема
Світової краси,
Ясна Зірка Віфлеєма
Промінь кинула святий.
- В шатах ночі блиск пророчий
10. Все обняв і обгорнув
І в закриті сонні очі
Палом радости дмухнув.
- Мов позбавлені полуди,
Очі глянули сміліш
15. І юнацькі дужі груди
Сколихнулись веселіш.
- Діти праці, діти степу,
Що з отарами зросли,
До гріховного вертепу
20. Дивну радість понесли.
- Радість змученого стану,
Дивну зіроньку із зір, —
Щастя, волю довгожданну
І душевний тихий мир!...

147. СЕРЕД БУРІ.

1. В шумі буряного співу,
В безупиннім вільнім льоті,
Повний сили, повний гніву,
Вітер хвилю білогриву
5. Збив в морськiм водовороті.

В чорторях серед шалу
Хвиля в ямі закрутилась
І, немов набравшись палу,
Злому вітру на поталу

10. В далеч буряну пустилась.

Вітер море рве і крає,
Свище в скелях бурунами,
А далеко ходить, грає,
В буйні силі виступає

15. Хвиля, злившись з валунами.

148. СОН - ТРАВА.

1. Я дістану, я зірву
В вечір тихий,
Без поміхи,
Дивне зілля самовтіхи —
5. Таємничу Сон-Траву.

Од бурхливого життя,
Од тремтіння,
Од горіння,
В світлих чарах ворожіння

10. Перейду я в небуття.

Я свавільно потушу
Гострі болі,
Глум недолі
І в туманах на роздоллі

15. Всі шукання залишу.

Я бажаю смерти - сну,
Переходу
В світлу вроду,
В сині шати небозводу,
20. В далеч зорями рясну.

Я дістану, я зірву
В вечір тихий,
Без поміхи,
Дивне зілля самовтіхи —
25. Таємничу Сон - Траву.

149. РОЗВАГА.

1. Бачу, брате, весь ти в горі!
Зникне горе од привички
І в очах твоїх суворих
Знов заграють чоловічки.

5. Ти сумуєш? Бачу, бачу, —
А під вусом усміх в'ється?
Знаю погляд твій і вдачу
Все минало, то й минеться.

Дуже здавна, з батька, з діда
10. З нами сум за панібрата;
Зранку горе, а з - обіда —
Гей, од танців ходить хата!

Що нам треба? Так для дива
Щастя стільки... з пів-мизинця!...
15. Де та примха вередлива, —
Доля й щастя Українця?

А було ж всього, як сонця,
Як простору в синім морі!
Стій, — нетреба оборонця
20. У минаючому горі!

Все залежить од удачі,
Так, у нас талантів досить,
Той, хто має дух гарячий,
Все на серці легко зносить.

150. ОДГУК.

1. На журбу, на нудьгу, на болючий секрет,
На зітхання грудей білосніжних
Одгукнеться, мов брат, твій печальник поет
Передзвонами струн своїх ніжних.
5. В кожна душу чужу, в кожне серце чуже
Він сльозинки твої розкидає;
Він всі муки твої для людей збереже
І в журбі солов'єм заридає!...

151. ФАНТАСТКА.

1. Будуть духи крил'ями віять,
Віять, віять і зникать,
Буду думать, буду мріять,
Чари щастя викликать,
5. Дивну постать, миле личко...
О, скоріше, нічко, нічко,
Покривай весь мир плащем,
Щоб горіли в небі зорі,
Щоб летіли метеори
10. Огнеріжучим дощем.

Вся в тонких, палких уявах
Я до ліжка припаду,
В світлих образах яскравих,
В поетичному чаду
15. Вся розтану, вся зомлію,
Серце чарами обвію,
В сон життя перетворю,
І примарами кохання
Розрішу палкі питання,
20. Вся спалахну і згорю...

Свято серця, свято тіла
Не оддам я для ганьби.
Як би довго не тремтіла
Буйним палом боротьби.
25. Не при світлі, не в турботі,
В снах, в уявах та в дрімоті
Виллю пал я із грудей,
А на зустріч сонцю й ранку
Вийду млявою з устанку
30. До живих... нудних людей.

152. ЧОРНОМОРСЬКА БАЛАДА.

- 1 В час шумливого прибою
Коло гострих чорних скель
Виступають, мов до бою,
Скуті лицарі юрбою
5. Із німих морських осель.

- Трупи просять оборони,
Скаженіють і ревуть,
Шлють за хвилями прокльони
І зливають з ними дзвони
10. Од своїх залізних пут.

- А далеко, непомітно
Утікаючи од скель,
Полохливо і самітно,
Чорним привидом безслідно
15. В далеч лине корабель.

- Крик разносять буйні хвилі:
Гучно стогнуть козаки, —
Де ви, де ви легкокрилі,
Непобідні в буйній силі,
20. Запорожські байдаки?

- Хай загине хоч в Босфорі
Той ворожий корабель,
Що тікаючи на морі,
Всіх нас скутих на просторі
25. Кинув з ляку коло скель.

- Скуті трупи стогнуть, просять,
Кличуть помсту з берегів,
Хвилі злякано голосять
І немов зо дна виносять
30. Рій страшний для ворогів.

- Рвуться, грають буйні хвилі,
Б'ються з морем козаки, —
Легкодонні, легкокрилі
До Босфору в буйній силі,
35. Вихрем линуть байдаки.

153. ДО СВОЇХ.

Образ Божий багном не скверніте.
Т. Г. Шевченко.

1. Брате рідний, сестро, нене,
Рідні страдники великі!
Вам не дасть життя шалене
Спочувань своїх во-віки.

5. Хто вам близький? Хто вам кривний?
Хто на вас в житті схожий?
Вам поклав кумир непевний
Зле тавро на образ божий!

10. Всі буденні ваші гадки,
Всі сучасні ваші злидні
З болем викинуть нащадки
Горді, вільні й непобідні.

15. Тільки образ перворідний
Не засяє в ореолі,
Знай, мій роде, люде бідний,
Не помреш без щастя й долі!..

154. В СТЕПУ.

(Пісня вечірня).

1. Тихо сонце закотилось.
Небо в смугах золотих.
Все заснуло, притаїлось;
Степ дримає. Степ затих.

5. Плесо річки виграє.
Сплять, дримають комиші.
Ніжно пісня впливає,
Мов молитва із душі.

10. Тільки серце так трівожно
Власним боєм відграє:
Тут розбилося безбожно
Щастя давнее твоє!

- Горе в серце закололо.
Стала пісня на хлипу!
15. Доля тінями навколо
Розлягалась по степу.

155. ПОДЗВІННЯ.

Quasi una fantasia.

I.

1. Перебійні,
Мелодійні
Стонуть дзвони на дзвіниці,
Дробом болі вибивають,
5. Сумно жалі виливають,
Віють крильми, наче птиці,
Птиці смерти - таємниці,
І літають,
І ридають,
10. Журно в душі западають
Мелодійним,
Безнадійним
Смертним дзвоном похорон.

II.

- Люди, люди! я не з вами,
15. Блиск життя мого погас,
Труп, оточений квітками,
Віє холодом на вас.
Я в надземних світлих чарах
Чую згуки райських труб,
20. А на марах, тут на марах
Мій безмовний блідий труп.
Труп - мій образ нерозгадний,
Злої долі рішенець,
Труп холодний, безвідрадний —
25. Мій і ваш земний кінець.

III.

- Із дзвіниці
З міді, з криці
Рвуться дзвони,
Смертні тони
30. Нерозривні,
Переливні,
Линуть, линуть далі й далі,
Ллються, плачуть, дзвонять воєм,
Мов забуті муки - жалі
35. Виливають,
Вибивають
Перебоем.

IV.

- Тихо мари сколихнулись,
Ряд свічок навкруг потух...
40. Всі живії зворухнулись
І звязали з трупом рух.

- В'ється ладан похоронний
І до дзвонів в унісон
Прилучився однотонний
45. Співом - стогоном канон.

V.

- Тони - ритми,
Ніби в п'їтьмі,
Так жахливо,
Так тужливо,
50. Так розмірено ідуть,
Смертну тугу виливають,
Кроки смерти одбивають
І ридають і гудуть.

VI.

- Тихше! Стали!.. подих ями,
55. Подих вохкості і мли.
Де ви, думи, де ви, драми,
Що з подзвінням одгули?

- Вохко. Темно. Зникли люди...
Ні подзвіння, ні квіток.
60. Глухо сиплеться на груди
Град каміння і грудок.
Серце, змучене в одчаю,
Пережившее пожар,
Шле всім людям «вибачаю»
65. Із могили і з-за хмар; —

VII.

- Шле їм дзвонами природи,
Всіми подихами вроди,
Шелестінням вітерків,
Вільним льотом,
70. Перекотом
Хмарок радісних рядків,
Передзвінням,
Плюскотінням
Опалевих,
75. Кришталевих
Вільних, чистих
І перлистих
Лісових струмків.

156. ПЕРЕМОГА.

З циклю: «Смертію Смерть Поцрав».

1. Як спалахне серце кволе
Палом страчених надій,
Я прийду до тебе, доле,
На страшне криваве поле,
5. На останній смертний бій.

- Все одно я маю рану,
Рану смертного жалю,
Так на бій я сміло стану,
Гучно висловлю догану,
10. Хоч тебе і не зломлю.

- Я не гнусь, мов раб, під гнітом,
Доле, мачухо лиха,
Знай, — з тобою, з цілим світом,
Я поб'юсь з лицем одкритим
15. Проти злости і гріха.

Смерті в очі я загляну,
Жах могильний я стерплю,
Все одно я маю рану
Нестерпучу, нездолану,
Рану смертного жалю.

157. НІ СЛОВА!

1. Постій! Ні слова про кохання!
Душа поранена не хоче
Будить палкого поривання
В обіймах темряви і ночі.

5. Коли не гріє сонце ясне,
Коли не світять ясні зорі, —
Нащо чуття короткочасне
Отруйно лити в душі хворі?

Мовчи! Ні слова про минуле,
10. Про все, що з серця виливалось!
Тепер трівожно серце чуле
Питанням иншим схвилювалось;

Таким страшним, таким таємним,
Таким настирливим питанням!
15. Іди ж, не руш мене нікчемним,
Давно провіреним коханням!

158. В ЦАРСТВІ ВИСОТ.

1. Я, мов дух, в самоті
В чарівній висоті,
В невимовно - чудовому мирі,
Де горять,

5. Миготять
Зорі - свічі святі
В голубому ефірі —
Красоті помолюсь
І заллюсь,

10. Розіллюсь
В передзвонах на царственній лірі.

159. ЕОЛ.

1. Дзвоне, дзвоне, тихо дзвоне
Вільний, мрійний, тихий дзвін,
В світлі, в вітрі, в небі тоне,
Спів розносе
5. І голосе.
Хто се, хто се
Дзвони носе,
Хто се він?

- Знаю, знаю, ти, Еоле,
10. Звуків - дзвонів ллеш бурун,
Ніжно вабиш гай і поле
В вільнім співі,
Ніби в гніві,
Дзвін вабливий,
15. Дзвін рухливий
Ллеш із струн.

160. БУРЯ.

1. Буря крильми розмахнула,
Розпустивши білий пух,
Димом - порохом дмухнула,
Мов криштальна, біла, біла
5. Все розбила,
Роздробила
В ріжнобічний,
Хаотичний,
Перебіжний сніжний рух.

10. Буря рветься в буйнім шалі,
Вкривши снігом все навкруг,
Ширше, ширше, далі й далі,
Все колишне рве і нище,
Грізно свище,
15. Щоб скоріще
Віяв творчий,
Смертоборчий,
Новосильний вільний Дух.

161. ОСТАННІЙ ЗВУК МОЄЇ ЛІРИ...

1. Останній звук моєї ліри
Не буде криком безпорадним,
Не буде стогоном зневіри,
А гимном радісно-принадним
- 5 Того співця, що лине в ирїй
Перед морозом повновладним.

- Той звук лишить благословіння
Співцям весни, співцям прийдешнім,
Пророкам вільного творіння,
10. Серцям палким, умам безмежним,
Що власним полум'ям горіння
Освітять путь мерцям тутешнім.

162. ЗАБУТТЯ.

1. Хаос, гуркіт невгомонний...
Цить!
Морок тихий, морок сонний
Нас обхопе в - мить.

5. Після дня нехай наплине
Мла;
Люд, втомившись, одпочине
Од добра і зла.

- Зникнуть всі передчування
10. В сні,
І нудні переживання
І сумні пісні...

163. БІЛИЙ ГАРТ.

1. Свище полум'я з горнила,
Грають іскри навкруги...
— Все розбила, розлюбила
Без сердешної нудьги.
5. Б'ється в грудях буйна сила;
Суше сталь мою сльозу...
— Все розбила, розлюбила.
Бахну! трахну! рознесу!

- Рветься полум'я з горнила,
10. Сам я в полум'ї горю.
— Все розбила, розлюбила.
Бахну! трахну! розорю!
- Бризки золота розкину
З гнівом, кровю і плачем.
15. Бахну, трахну й сам загину,
Мов під молотом - мечем.
- Чорний дим летить з горнила,
Б'ється, гнеться в іскрах сталь.
— Все розбила, розлюбила.
20. Бахну! трахну! — Всіх не жаль.

164. СМЕРТІЮ СМЕРТЬ!..

1. Ти умри, співець, фізично
З заміранням струн твоїх,
Щоб божественно - велично
Дар високий твій затих.
5. Щоб свавільно одлетіло
З даром Божим людське зло
І щоб тіло одкупило
Все, що в духа одняло.
- В світлозоряній блакиті
10. Стріне пісню Вищий Дух.
Ти не смієш жить на світі,
Раз твій жертovníк потух!
- Ти пророк, ти світлий геній,
Ти блискучий метеор!
15. Ти не смієш быть на сцені,
Як освистаний актьор!
- Так умри ж, співець, без болю,
Тихо, тихо, наче дух,
Промайни перед юрбою,
20. Як небесний світлий рух.
- Муки визнає ніч глибока,
Муки чисті і святі...
Ти згадай Того Пророка,
Що скінчився на хресті!..

165. ВЕСНЯНА МЕЛОДІЯ.

(Уривок).

1. Пісні - веснянки прохаєш ти, рідна,
Тихо схиливши голівку в журбі, —
Треба, кохана, хотілось би, бідна,
Тільки якої ж заграю тобі?
5. Зріс я, кохана, в чужині холодній,
В горі, в неволі, в біді всенародній,
Мав я завчасно недолю лиху —
Працю невільника й волі жагу.

Звуків багато у ліри моєї,

10. Пісня ж у мене лишилась одна,
Пісня, мов стогін, тяжка та сумна.
Горя багато злилося до неї.
Що ж заспівать з-під такої ваги?

Глянь, подивись навкруги:

15. Вихор за вихрем, біда за бідною,
Знищили бурі квітки,
Думи веселі змінились нудьгою,
Втиснені сили в могильні кутки!

Жовті кущі та провалля глибокі,
Кручі та хмар невеселий наплив;

20. Де ж наші кедри могутні, високі, —
Гай наш чудовий, повнісенський див?

.
.
.
25.

166. СВЯТОГОР.

I.

1. Грюк вулкана підземельний.
Регіт. Стогін. Дим пекельний
Знявся вихором навкруг!
Грізно, гучно ревом бурі
5. В стіни - мури
До покинутих, забутих,
Злою темрявою скутих
Кинув поклик Творчий Дух.

- Хиже птаство розлетілось,
10. В чорних згряях закрутилось.
Впав на гори темний фльор.
Ніби вкритий димним зливом,
З криком, з гнівом
Став до бою проти скелі
15. В чорній темряві пустелі
Землеборець Святогор.

- В степ шарахнули буй-тури,
В гори, в нори, мов в тортури,
Зникли з ляку хижаки,
20. А над їхнім рабським жахом
Вільним махом
Б'є по чорних скелях - трупах,
По гранітах, по уступах
Смілий велетень палкий.

II.

25. Коло скелі, мов під ганком,
Світлим ранком під серпанком
Спить-дрімає Святогор,
А над ним, мов дим, літає,
Хижих спільників вітає
30. В чорній зграї злісний хор.

- Встало сонце променисте,
Грає в росах поле чисте,
Плеском в'оди гомонять;
Вільні птахи вигравають,
35. Щось віщують, виливають
І бренять, бренять, бренять.

- В ніжних дзвонах, в перельотах
Тонуть співи в синіх водах,
В небі, в полі, на ріллі...
40. А під ганком важко дишуть,
Ніби цілий степ колишуть,
Груди Страдника Землі.

167. ЦАРЬ - ОГОНЬ.

1. Блиском, блиском,
Миготінням,
Тріском, тріском,
Лупотінням
5. Розгулявся Царь-Огонь.
В золотих червоних ризах,
В димках білих, синіх, сизих,
Гнівню в'ється по карнизах,
Всіх тримає осторонь.
10. То жахає гоготінням,
То віщує лупотінням:
«Я огонь, огонь, огонь!...»

- Палом, палом
Переливним,
15. Шалом, шалом
Буйно-гнівним
Дивний твориться процес:
То могутній, то гарячий
Дух руйнуючої вдачі
20. Робить смертні передачі,
Як розгніваний Зевес,
Творить акти одживання
Для нового будування, —
Діє творчости процес.

168. ЗАГУБЛЕНИЙ РАЙ.

1. Не падай, не падай! Тут сили ворожі
Вітатимуть гибіль твою.
Тут в'януть під регіт скрівавлені рожі
У ріднім... проклятім раю.
 5. Дивись, як змарніла голівка лілеї,
Що так дивовижно цвіла.
Дивись, як розноситься цвіт орхідеї,
Що вчора, ще вчора, жила!
- Тут тільки терни, мов тирані свавільні,
10. На свіжих могилах цвітуть
І поять їх соки криваві могильні
І сльози, що з неба ідуть.

- То сльози загублених, світлих, прекрасних
Замучених ранніх квіток;
15. Лежать вони сумно в могилах завчасних
І давить їх темний куток.

- Тут смерть бенкетує! Тут сили ворожі
Погублять всі сили твої!
Тут сумно пов'януть скривавлені рожі,
20. Пісень не скінчать солов'ї.

Не падай, не падай! Збуди свою сльозу
І світоч неси до кінця!..
Тут б'ються, хоч бачуть завчасну могилу,
Могутні, одважні серця.

169. CREDO.

1. Не продасться справжня ліра,
Повна гніву, повна сліз!..
— Не твори собі куміра —
Мій улюблений девіз.
5. Я люблю натхненні звуки,
Я люблю святу красу,
Так до вас, ворожі дуки,
Я душі не понесу!
- Я люблю свої страждання
10. І страждання тих людей,
Що тримають до сконання
Прапор страдницьких ідей.
- Братом світла, братом сонця
Я зроблюся хоч на мить, —
15. В небі ж брязканням червонця
Блиску сонця не купить!
- Сяйво, світло — скільки зору —
Все моє, моє й моє.
До блакитного простору
20. Дух мій гимни подає!
- Дзвонить, стогне, плаче ліра.
Я іду за Рубікон.
— Не твори собі куміра —
Мій улюблений закон!..

170. СВЯТО ПРИРОДИ.

1. Як багато, як багато
Непроспіваних пісень
Ллють натхненно і завзято
Комашинки кожен день.

5. Так і чується гудіння
Зверху, знизу, там і тут:
Луки, води, баговіння
Вільний голос подають.

Грають птахи на просторі
10. І в повітрі, і в траві,
Сиплють звуки в щасті, в горі, --
Тільки слухай і лови!

Там гудуть бжілками вишні,
Липи, яблуні, дуби
15. І дзвенять дзвінки розкішні: —
Поновляйся і люби!

Вже поновлена природа
Знову свято одграє;
Крик зозулі і удода
20. Знак оркестру подає.

Десь далеко забреніла
Перша скрипка — соловей;
Ближче, ближче! дивна сила
Припадає до грудей.
25. То брентить, дзвенить в природі
Щастя вільного струна; —
Так умій же в щасті, в згоді
Справить свято, як вона!

171. КРІВАВІ КВІТИ.

1. Я кладу криваві стьожки
На ромашки, на волошки
На чебрець, на деревій,
Щоб вились над кровю круки,
5. Щоб лились прожиті муки
В дикій пісні хоровій.

- Думу смілу, надзвичайну
Понесу я в путь негайну
І нікому не скажу,
10. Що я в травах кучерявих,
Що я в квітоньках яскравих
З бодем серця положу.

- Рідний степ затопчуть коні,
Зникнуть квітоньки червоні,
15. Та не щезне давня кров,
І під соняшним промінням,
Під теплом, під миготінням
Розів'ються квіти знов.

- Віє, віє вітер злістний,
20. Грізно нище цвіт первістний,
Скаженіє і гуде
І стеблиночки, і листя
З зачарованого місця,
З поля рідного мете.

- Тільки ж знов на полі крові
Ніжні квітоньки чудові
Пишно, пишно розцвітуть,
І колись на їх стеблинки,
На одроджені билінки
30. Роси радісно впадуть.

172. ЛЬОТ.

1. Вільний дух летить з оселі
На палкий простір пустелі,
Де нема людських отар,
Де ні слави, ні догани
5. Не пускають урагани,
Як зловістних чорних хмар.

- Слава кровю там не хлине,
Дух од злоти не загине,
Мов підстрелений орел, —
10. Там натхнення вільне, чисте,
І величне, і огнисте
Б'є з божественних джерел.

Там свята і неприступна,
Леться пісня непідкупна,
15. Наче Богові хвала
І її, мов павутину,
Носить в вільную годину
Льот пустельного орла.

Хай не люди, а самуми
20. Носять вимучені думи,
Ті, що в серці залягли!
Так лети ж, лети з оселі,
Знай, що в царственній пустелі
Ждуть тебе Царі-Орли!...

173. ВАЛЬС.

I.

1. Стук, стук! диб, диб...
Ніжно, ніжно,
Дивовижно,
Тонко, тонко, тонкобіжно,
5. Одбивають ноги, ноги
Смілу
Силу
Перемоги,
Божевільний сиплють дріб!
10. Серед шуму, серед крику
В'ються люди під музику,
В парах, в парах, ріжно, ріжно,
Граціозно, тонко, ніжно
В'ються роєм,
15. Перебоем,
Ловлять оргію дзвінку
І кружляють і гуляють в божевільному танку.

II.

Стогне бубон, стогне бас;
Ходять пароньки стрункі
20. І між ними раз-у-раз
Дзвонять чароньки дзвінкі.

- Щось далеке, щось старе
Всім музика награє,
Душу звуками бере,
25. Душу в звуках оддає.

Все живе, пливе в шинку:
Юність, щастя... далеч, степ...
Щось своє додав в танку
Так безсоромно вертеп.

30. Все святе згубив шинок,
Грішне видав за святе,
Знищив юности вінок,
Знищив щастя золоте.

III.

- Струни розірвані, струни розбещені,
35. Плачуть, мов діти, людьми обезчещені,
Журно ридають, мрійно летять,
Плачуть розірвані, плачуть розлажені,
Шумом, весіллям та сміхом ображені,
З горя, з одчаю палко тремтять.
40. Тихо зникають думи оплакані,
В далеч тікають сні перелякані,
В царство загублене давніх надій;
Серце за ними, мов за родиною,
Тихо, тужливо квилить дитиною,
45. Плаче й зливається в грі золотій.

IV.

- Сріблом, промінем, червонцем
Сяють, брязкають, летять,
Жартовливо струни дзвонять,
Звуки, ритми перегонять,
50. То в уяві світять сонцем,
То зірками миготять;
- В кожне серце недобите,
Щось далеке, пережите,
Спомин щастя, сяйво лле
55. І од горя оборонцем
Пісня буряна встає:

- «Розмахни, махни руками:
Скрипки, флейти, бубон, бас
З новоявленої гамми
60. Сиплють іскорки для нас.

Як шалено дишуть груди,
Одбивають ритм серця!
Пийте, пийте для остуди
Всю отруту до кінця!..»

V.

65. Диб, диб! Стук, стук!..
Мов неждано, ненароком
Полетів за звуком звук,
Всі несуться крок за кроком,
Мов тікаючи од мук;
70. Мов б'ючись за кращу долю,
Закружилися од болю,
Од отрути, од нудьги;
То німіють, ніби в млости,
То зриваються од злости,
75. Од знесилля, од ваги
І літають в шумі, в гамі,
Ніби гноми в світлій ямі,
Навкруги.

VI.

- Крик!... Навколо все поблідло.
80. Припинилося весілля.
Мов в тумані, світить світло.
Серед гвалту божевілля.
Сій, музико!.. Дай простору,
Дай повітря, степу, бору,
85. Щоб забудь отруту - зілля.
Десь далеко розцвітають
Ніжні квітоньки рожеві...
Солов'ї перелітають
З бору-гаю в сад вишневий...
90. Чад!... отрута тисне груди...
Давні квіти, рідні люди,
Гучно крикнуть, де ви, де ви?

174. БЕНКЕТ.

1. Що, горілка там, чи кров?
Плеще, плеще чарка пінна,
Ну ж, голубко, ну, незмінна,
Як не втіхи — дай отрути!
5. Щоб життя нудне забути,
Вип'єм швидче! вип'єм знов!

- Що там, — зрада, чи любов?
Плеще, хлюпається шклянка,
Ну ж, веселко, ну ж, коханко,
10. Щоб минулась чорна туга,
Щоб забулась зла наруга,
Вип'єм швидче! вип'єм знов!

- Там життя? чи, може, смерть?
Все одно! — яке нам діло...
15. Щоб в очах почервоніло,
Щоб гуляти, танцювати,
Щоб і смерть почастувати,
Наливай по шклянці вщерт!

- Там ридання? Чи танок?
20. Є того й сього потроху:
Крові з серця, пива з льоху!
Ха, ха, ха! танцює хата!..
Горе, щастя, де ви в ката?
Лийте, пийте із шклянок!

175. НОКТЮРН.

I.

1. Тихо, тихо плеще річка,
Шепчуть казку комиші;
Все приспала темна нічка
В заспокоєній душі:
5. Давне щастя, давне лихо,
Давні страдницькі пісні..
Нічко - мати, нічко - втіхо,
Покажи мені у сні

- Образ милий, образ дивний,
10. Що, як зірка, промайнув
І, мов янгол, тонкоспівний
Струни серця зворухнув.

II.

- По-між листом, по-між рястом
Дзвінко,
15. Гінко,
Дрібно, часто
Соловейко виграє
І луною
Розсипною
20. За нічною
Далиною
Дзвін в повітрі розтає.
Дзвоном, дробом, переливом
Лине, лється спів за співом
25. За сади і за гаї, —
Я ловлю в їх давні сльози
І сердешнії занози —
Давні одгуки свої.

176. ЦІЛУВАННЯ.

1. Як долину, як долину
Я за вічну світлу грань,
Ти прийди хоч на хвилину
І на труп мій тихо глянь.

5. Очі, темрявою вкриті,
Не покажуть більше сліз,
Вії, вінчиком обвиті,
Будуть спущені униз.

- На щоках моїх безкровних
10. Все ж кривавий буде слід —
То рубіни сліз любовних,
Що обміють смертний вид.

- Глянь на труп мій без докору,
Сліз палких не проливай,
15. Піднімись за мною вгору
Льотом мрій в надземний край.

Там в небесних світлих шатах
Будуть душі ті святі,
Що в житті між дум крилатих
20. Біль ховали в самоті.

Глянь на труп мій без страждання,
Щоб зустрів тебе я знов,
Заховай ти в час прощання
Сльози, муки і любов.

25. Нахились до мене, мила,
Поцілуй в уста бліді...
Цілувать в житті уміла...
Поцілуєш... і тоді.

177. ПЕРЕХІД.

1. Струни смерти забреніли
Бачу вічності поріг,
Смертний образ чорнокрилий
Хилить, валить жахом з ніг;
5. Тисне, давить, грає тілом,
Віє в очі чорним пилом,
Чорним пилом, чорним пухом,
Розлучає тіло з духом,
Тяжко давить,
10. Поки збавить
Од життя
І одкриє все незнане,
Невідоме, довгождане
В вічних чарах забуття.
15. За страждання,
За ридання
Дасть велику нагороду,
Вічний виявить секрет
І пригріє
20. Давні мрії
На роздоллі небозводу,
Між планет - комет.
В'яне цвіт під ешафотом,
Лине дух мій вільним льотом

25. І в агонії сплелись
Жалі з рухом,
Тіло з духом,
Мов бояться десь загинуть,
Мов не хочуть все покинуть,
30. Чим жили колись.

178. ШЛЯХ КВІТЧАСТИЙ.

1. Ніжне світло на дороги
Кинув серп золоторогий,
Освітив мої путі;

Я по їх хожу, кружляю,

5. І нудьгую і гуляю
В безутішній самоті.

В сонних травах грають роси,
Бродять сили безголосі, —
Я між ними сам і сам;

10. Груди схоплює тривога: —
Я без сонця і без Бога,
Мов ворожий небесам.

Гей, озвися, поле чисте, —
Де ж те птаство голосисте,

15. Де рулади і пісні?!

Та мовчи, мовчи про Бога,
Бо кричить моя тривога,
Що Огонь Його в міні;

Тут дзвенять мої рулади,

20. Ніжні співи й серенади,
Срібним дзвоном голосним.

І самотно, безпривітно
Я прямую, скільки видно,
Шляхом, квітами рясним.

179. ЖАХ.

1. Пережити треба жах,
Жах смертельний,
Щоб горів огонь в очах
Надземельний.

5. З бодем родиться чуття
Тонче й вище;
Рядом з смертю йде життя
Найживіще.

10. Треба знати біль і сум,
Сум страждання,
Щоб нестись на крилах дум
В мир сіяння.

15. Хай не смерть, а тільки жах,
Жах смертельний
Блиск запалює в очах
Надземельний.

20. Завжди смілий той борець,
Самий смілий,
Хто вже бачив свій кінець,
Омертвілий.

180. НАДМОГИЛЬНАЯ.

1. На жоржини, на троянди
Ранок чистий, золотистий
Сипле сльози - діаманти,
Сипле іскорки перлисті.

5. Вниз голівоньки із грядки
Хилять квітоньки до стежки
І ворущать давні згадки
Будять думоньки мережки.

10. Тут гуляла, красувалась
Між жоржинами жоржина,
Тут зі мною парувалась
Люба квіточка дружина.

- Роси щастя, роси сходу,
Любі квітоньки рожеві! —
15. Де я вгляну дивну вроду —
Цвіт моєї королеви?

- Сумно грядоньки квітчасті
Тут дочасно вкрили милу
І оплакали в нещасті
20. Молодую вроду-силу.

- Давній спів мій легкокрилий,
Квіти, в листі ви сховайте
І до рідної могили
Привітанням закивайте.
25. Ніжно вітер рознімає
Тонко сплетені гірлянди...
Вже немає, вже немає,
Наймилішої троянди!...

181. ВАРТА.

1. Спи, голубонько, до ранку
Тиховійним, мрійним сном,
Ніжну пісню колисанку
Шепче вітер за вікном.
5. То вигнанець полохливий —
Брат мій вітер, вільний брат,
Дужий, смілий, ворухливий
Гнівню вирвався з-за ґрат.

- Тільки тут коло хатини
10. Рух свій вітер припинив,
Щоб голубоньки дівчини
Не торкнувся буйний гнів.

- Спи ж, голубко, сном спокійним
В царстві ночі, в царстві зір,
15. Поки з братом бурновійним
Я злітаю в дикий вир, —

- Де гноблять ворожі сили
Наших смілих вартових,
Де тріпочуть смертні крила
20. На майданах бойових.

Серед грюку, серед бою
В войовничому чаду
Буду духом я з тобою,
Поки долі не знайду.

25. Світлим ранком я з майдану
Знов ступлю через поріг, —
Все, що кровю я дістану,
Покладу тобі до ніг.

30. Спи ж, голубонько, до ранку
Тиховійним, мрійним сном
Вже, скінчивши колисанку,
Свище вітер за вікном.

- То вже з покликом до бою
Віє вітер на майдан.
35. Будь спокійна! Там зі мною
Буде брат мій — ураган!

182. КОСОВИЦЯ.

1. Дзень, дзінь-дзінь!..
Дзвінко,
Гінко,
Легко, легко
5. Розсипається далеко
Стоголосий передзвін...

- Мах за махом дзвонять коси,
Скрізь шумить трава шовкова;
Зверху ллється на покоси
10. Ніжна пісня коліскова.

Ллються, б'ються передзвони,
Мов ховають справу рідну, —
То співають жайворони
Квіткам пісню перехідну.

15. Швидче, швидче! Мах за махом
Квітки-трави ріжуть коси;
Б'ється, б'ється птах за птахом,
Дзвін лунає стоголосий.

Гей, ви, квіти, гей, ви, трави,
20. Не змєртвить вас мла осіння!
Ви для щастя і для слави
Густо сиплете насіння.

Дзєнь, дзінь-дзінь!
Дзвінко,
25. Гінко,
Лєгко, лєгко
Розсипаєтьсє далєко
Стоголосий передзвін.

Низки блисків,
30. Переблисків;
Звуків сиплютьсє каскади,
Повні шалу запального,
Горя, щастя незємного
І небєсної принади.

183. ЕПІТАФІЯ.

1. Стій! Підними свої очі засмучені
І на хресті прочитай:
«Тут упокоїлись кості намучені..
Серце розбитєє в - край.
5. Тихо так, тихо... Не шлю я анафєми
Тим, хто пролив мою кров, —
Всі мої мертві, скривавлені атоми
Тут освятила любов».

184. ОСІНЬ.

1. Чорний степ на виднокрузі.
Густо стелєтьсє туман,
Ніби зливсє в чорній тузі
З сірим небом окіян.
5. Кожна хмарка, кожна смуга
Сипле крапельки на низ;
Плаче осінь, ллєтьсє туга
Морєм виплаканих сліз.

- Сивий килим сріблотканий
10. Осінь - зрадниця снує;
На поляни крізь тумани
Дрібний дощик сипле, б'є.
- За осінньою журбою
Світлих днів уже нема;
15. Швидко з білою габою
Прийде владарка — зима.

185. НАЙВИЩИЙ ДАР.

1. Як веселонька блискуча,
Переливна, миготюча
По моїй країні милій
Мова дивная дзвенить,
5. В казці, в пісні легкокрилій,
В юних спогадах ідилій,
Мов струмочок стугонить.
Сонцем ясним, холодочком,
Камінцями, корінцями
10. Поміж ніжних пишних трав
Ллється, котиться струмочком
І в своїм огнистім плесі,
Ніби в світлім піднебесі
Одбиває, одливає
15. Міліонами прояв.
Знову мову колискову
Вчує страдник і бідар,
Як до неї шану має,
Як повік її приймає
20. За найвищий Божий дар.

186. БУРЛАЦЬКАЯ.

1. Впливало з-за туману
З лихоліттям чорне зло
І з собою смертну рану
Юнакові принесло.
5. Не горіла, не палала
Чиста свічка воскова,
Як на камені лежала
Молодецька голова.

- Не схилялась, не тужила
10. Чарівниця молода, —
Десь далеко ворожила
Про коханця сирота.
- Виливала сум, страхіття
І надмірне дике зло.
15. — Ой, куди ж ти, лихоліття
Козаченька підвело?
- Ні родини, ні хатини
На Україні вже нема,
Крім коханки - сиротини,
20. Що нудьгує десь сама.
- Марно снились на заводі
Біла хата, поле, ліс...
Все плило в душі на споді
Разом з грюкотом коліс.
25. Впливало з-за туману
З лихоліттям чорне зло
Де закривши смертну рану,
Юнакові принесло.
- До кривавого майдану
30. Згряя чорная плила,
Де закривши чорну рану,
Жертва юная лягла.

187. ЦІНОЮ КРОВИ.

1. Чуєш, чуєш? — Кровю ллється
Мій свавільний передзвін!
Серце, серце в лірі б'ється
І мінорний,
5. Ніжнотворний
Голос лірний,
Перебірний
Сяє в тисячах картин.
- Я купив, купив сі звуки!
10. Муза — мрійная мана.
В час зневірря, в час розпуки
Лік од згаги,

- Дзвін розваги
Досить, досить
15. Розголосить,
Що таке — страшна ціна.

- Дзвоном ліри тайну Божу
Я красиво передам;
Та продать її не можу,
20. Бо погасне
Сонце красне
І в уяві
Дні яскраві, —
Тільки кров свою продам!

188. ТВОРЧІ ХВИЛІ.

1. Я не знаю рівноваги —
Гармонійности тупиць,
Де нема святої згаги,
Ні горіння, ні одваги,
5. Ні глибоких таємниць.

- Я вітаю бурі грози,
Як грюкоче в небі грім,
Я люблю палкі морози,
Як скриплять од льоду лози,
10. Як діброви криє дим.

- Там, де вітер жовтим листом
Грався мляво в-осени,
Знов сріблестим, променистим
Блисне бісером-намистом
15. Сніжний холод розписний.

- Де в морозах розіпнеться
Сніжний холод завірюх,
Там під сонцем розпочнеться,
В дивній силі розіллється
20. Животворний юний рух.

- Вічно любя, вічно мила
Зміна стадій і картин
Тільки там, де творча сила
Поновила, воскресила
25. Пережитий нами тлін.

Будуть серцю до вподоби
Хвилі всіх переживань, —
Як без жаху і без злоби
Розгадає різні доби —
30. Зміни щастя і страждань.

Так не знайте ж рівноваги —
Гармонійности тупиць,
Де нема святої згаги,
Ні горіння, ні одваги,
35. Ні глибоких таємниць.

Вільні мрії легкокрилі
Зносять вгору смілий дух, —
Він буяє в гордій силі —
Там де ходять сніжні хвилі
40. Бур і злісних завірюх.

189. КВІТИ МОГИЛЬНІ.

1. Знай, як я червоним маком
На могилі зацвіту, —
Цвіт мій буде дивним знаком,
Що життя я десь веду.

5. В піднебесному ефірі
Сном літаю на яву,
Чи в надзоряному мирі,
Ну, та все таки живу.

Як трояндою блідою
10. Зацвіту я на весні,
Знай, що з горем і з бідою
Розійшовсь я в вічнім сні.

Тільки тління, тільки тління
Дав мені довічний сон,
15. Кості морок та каміння
Мій кінець і мій закон.

Як барвінком на могилі
Покажу таємний слід,
Знай, що смерть в закритій силі
20. Невідомий перехід.

Ні в фантазію, ні в казку
Нас не вводить смертний сон, —
Ми з життям не маєм звязку,
Як перейдем Рубікон.

190. ТАЙНА РІЗДВА.

I.

1. Од небесного Едема
Світла зірка Віфлеєма
Над землею поплила,
Серед ночі, серед пільми
5. Над блукаючими дітьми
Путь небесну провела,
Путь, де люди без поміхи
Взнали щастя самовтіхи
Без розпусти і без зла.
10. Взнали щастя не в роскошах,
Не в хоробах, і не в грошах,
А в душевній чистоті
І в любові і в єднанні
В віковічному братанні,
15. В братній щирості святій.

II.

Чертоги тетрарха*) сіяли в убранні,
Справляли танок чарівниці,
Щасливі вельможі в омані, в тумані
Гуляли в розкішній світлиці.

20. Розносився хвилями дим із курільниць,
Окутував хмарками свято,
Де в царственних шатах ховалась безцільність,
Де зло панувало завзято.

- На святі щасливих, на святі веселих
25. Пишався тетрарх оп'янілий
І сам піднімав роззолочений келих
За вічність злочинної сили.

*) Тетрарх — Іудейський правитель.

Авт.

- Захопливо, весело грали музики,
Од згуків здрігалися стіни
30. І полум'ям віяв жагучий і дикий
Прекрасний танок Палестини.
- Гріховність і розкіш злились в царюванні,
Горіла огнями світлиця
В той час, як на сході на раннім світанні
35. Вставала зоря - провідниця.
- Розносився хвилями дим із курилниць
Над грішним огидливим людом,
А в небі зорею родилася вільність
Божеественно-радїсним чудом.
40. Чертоги тетрарха сіяли в убранні,
Кружляли в танках чарівниці,
Гуляли вельможі, потомлені, п'яні,
І згуки летіли з світлиці.
- В догідність цареві вельможі казали
45. Промови брехливо привітні,
Вони й не гадали, не чули, не знали,
Що царь народився всесвітній.
- Лиш Ірод - Тетрарх боязливо держався
За пишну блискучу корону —
50. Він тільки один роспитать сподївався
В ту ніч відунів із поклону.

III.

- В розкішно-царственній пустині
Серед убогих пастухів
Родився Мученик Святині
55. Спаситель мира од гріхів.
- Йому дари несла природа
В блискучім сяеві зорі,
Де доля бідного народа
Займалась полум'ям в горі.
60. До Його йшли, Йому вклонялись
Убогі люди-бідарі, —
В ту ніч їх думи поєднались
З промінням світлої зорі.

А десь далеко, наче тіні,
65. Ішли до Його відуні,
Ішли самотно по пустині,
Немов жахливі плазуни.

Вони з наказом од Тетрарха,
Змішавши знання відунів,
70. Як до Царя, до Патріарха
Несли гріховність давніх днів.

Непевний жах і здивування
Були в серцях о тій порі,
А з неба сипалось сіяння,
75. Огнеблискучої зорі.

Огонь палав, зоря не гасла,
Проміння сиплючи згори!
Волхви прийшли і тихо в ясла
Поклали царственні дари.

80. Вони все взнали й поклонились
І, повертаючись назад,
Так соромливо одступились
Од пишних царственних палат.

В якомусь гострому розколі
85. Були їх душі і серця, —
Вони вбачали в ореолі
Фортуну Страдника - Борця.

IV.

Мов небесная поема
Світла зірка Віфлеєма
90. В небі синьому плила,
Серед ночі, серед пільми
Над блукаючими дітьми
Дивне сяєво лила
На пустині, на дороги
95. І на царствені чертоги —
На вертепи зла.

191. ЗА НИМ.

1. Ти зорею чарівною
В млі гориш передо мною,
Сиплеш блиски золоті,
А навколо мене тіні
5. Розбігаються в промінні,
Де хожу я в самоті.

- Знаю, знаю, — темні тіні
Служать фоном для святині, —
Ніч для зірок золотих,
10. Тільки ж я не розбіраю,
Де доріженьки до раю,
Де мій подвиг, де мій гріх!

- Я не хочу знать умовин
Серед вихрів та хуртовин,
15. Що лякають бідний мир, —
Тільки встріну гніт насилля,
Я з святого божевілля
Все зроблю наперекір.

- Я не знаю ще зарані,
20. Де зроблю я крок останній
До таємної мети;
Де шукання, там і рани, —
Тільки ж вірю, що од Кани
До Голгофи можна йти!..

192. КОЛИСАНКА.

1. Як любовно,
Невимовно
До колиски
Сипле блиски
5. Місяць легко затуманений!
Мов червонці,
На віконці,
На узорі
Грають зорі,
10. Бісер сиплючи розпалений.

- Спи ж, дитячко,
Янголятко,
Поки тьмою
Чарівною
15. Ти од мира одгорожене,
Поки в зорях
Злотозорих,
Ніби в тайнах
Світосяйних,
20. Ти лежиш, мов заворожене.

193. СИНИ ЗЕМЛІ.

1. Хто сказав, що ми безсмертні? —
Всі ми згинем на землі!
Тільки те, що ми інертні,
Нерухливі,
5. Боязливі —
Певний знак і доказ тлі.

- Ми живем, немов для спроби,
І згубивши божий слід,
Повні заздрощів і злоби,
10. Всі безвільні
І безсильні
Творим тайний перехід.

- Хто сказав, що ми безсмертні? —
Жити треба тільки раз!
15. Всі ж безвільні, всі інертні
Осквернили
Злом могили
Творчий божеський наказ.

194. АПОТЕОЗ.

1. Умірай, як смертельно підстрелений звір,
Що й стрільця розриває на шмаття
І побідно несе на широкий простір,
За небесну блакить в нерозгаданий мир
5. Всю велику жагу і завзяття.

Сонце блиском мигне на криваві струмки;
Подорожній над трупами стоя,
Всі одважні чуття, всі трагічні думки
В невмируючий мотив перебійно-дзвінкий
10. Перелле на могилі героя.

То і смерть, як не смерть, а одвічне життя,
Їй не буде повік між живих забуття,
Злу й сваволі велика одвада,
Бо вона наш закон, благородне чуття
15. І в великому горі одрада.

Вічний Космос і Бог бачить силу твою
І вітає велике творіння!
Так сміліш прояви в благороднім бою
Всю любов до життя, всю одвагу свою,
20. Все святе передсмертне горіння.

195. ПОГРОЗИ.

*О, віщяя душа моя,
О, серце повное тривоги,
О, як ти б'сися край порогу,
Край переходу в небуття.*
Хв. Тютчев.

I.

1. Не лоскоче, не лоскоче
Болю серця морок ночі,
Морок тихий, морок чорний, морок сон;
Більш од мук непереможні
5. Сни погрози, сни трівожні
І смертельний таємничий їх закон.

Повний жаху й здивування,
Чую я пророкування
Тайних духів невідомих, тайних сил...
10. Бачу, чую розходився,
Чорний вихор закрутився;
Віє, віє морок чорний, — смертний пил!..

II.

Не покличу, не покличу
Я в хвилину таємничу
15. Вас;
Вас найближчих, що розбили
Серце повне палу й сили,

- Вас, що пал той погасили,
Вас, що кров мою точили
20. Раз-у-раз.
Серце, серце не захоче
Вас пустити в морок ночі, —
Більше віри вам не йме;
Тільки в муках переходу
25. Серце має нагороду —
І помре саме.

196. ЗВУКИ ТАЙНИ.

1. — «Легко, легко подихну,
Квіти, трави зворухну,
Тихо щезну;
Знову силу величезну
5. В рідній сфері проявлю,
Вільним вітром в полі свисну,
Ясним сонцем з неба блисну,
Мов живу арфу стисну
І гармонію небесну
10. І мелодію чудесну
Кровю серця окроплю.
Всі колишні сподівання
Знову ніжно забренять,
Давнім одгуком страждання
15. Струни серця задзвенять.
Незабутні, нероздільні
Знову муки потечуть,
Знову, знову струни вільні
Палом серце опечуть».
20. В шелестінні, в миготінні
Хтось пронісся по країні
Буйним вітром степовим,
Злився звуками з Еолом,
Оточився ореолом
25. І розвіявся, як дим!
Знову, знову світло й тіні,
Мов туманні хвилі сині,
Носить змішує бурун.
В шелестінні, в миготінні
30. Сипле вітер по країні
Самолюбний регіт струн.
Сипле регіт над риданням,

Над любовю, над стражданням,
Що злились в стихійний шум
35. В вільних гимнах Аполону
В честь краси музики й дзвону,
В честь високих світлих дум.

Хто ж ти, хто ж ти, дух надземний, —
Чую голос твій таємний,
40. Голос смілий ніжномрійний,
То палкий, то безнадійний,
То бурхливий, то спокійний,
Що воює з смертним злом, —
Бачу, чую, як закони,
45. Як злочинські перепони
Грізно нищить буролом.

Як любовно ти слідкуєш,
Де з листком шумить листок,
Білим голубом воркуєш
50. Між рослинок та квіток.

Скільки ніжного кохання
І обурення і зла,
Скільки гострого страждання
Сила звуків розлила!
55. Чую, чую дивну мову,
Бачу сонце, бачу дим,
Чую пісню колискову
Світлим душам молодим.

Кров червона, кров червона
60. Плеще, хлюпається з ран,
Вже не прийде оборона
В закрівавлений туман.

Хто бажає муки-знання,
Хто збороти хоче зло, —
65. Хай полюбить всі страждання
І криваве джерело.

Крізь туман тисячоліття
Лине гомін бойовий,
Та прожив давно страхіття
70. Буйний вихор степовий.

- Хто не був в житті безсилим,
 Не мирився з чорним злом, —
 Знову з вихрем буйнокрилим
 Вийде разом напролом.
75. Не потрібна оборона,
 Там, де никнуть чари зла;
 Кров червона, кров червона
 Божим гнівом потекла!
80. Ось де квітоньки чудові,
 Ось шумить з листком листок...
 Більш освяченої крові,
 Більш освячених кісток!
85. Віє легіт полудневий,
 Плеще струмень опалевий,
 З вітром носяться листки,
 Хилять стебла квіти мертві,
 Ніби давні саможертви —
 Перетворені кістки.
90. Знову, знову неспокійний
 Свище вітер бурновійний
 Розганяє мертвий тлін
 І свавільно розвіває,
 Блиском, сяйвом розливає,
 Життьовий рухливий дзвін.
95. Сипле регіт над риданням,
 Над любовю, над стражданням,
 Що злились в стихійний шум
 В вільних гимнах Аполону
 В честь краси музики, дзвону
100. І високих дум.

197. ПЕРЕХОДИ.

*Всі ми каплі в вічному морі,
 Річки всі між нас;
 Всі ми біль тайм у зорі
 В наш останній смертний час.*
 К. Д. Бальмонт.

I.

1. Не муч, не муч мене докором
 За те, що й грішних я люблю!
 Я весь їх гріх і біль і сором
 Палкою кровю окроплю.

5. Моя одвага й давня святість,
Мов дим розвіялась в борні,
Твоя ж теперішня завзятість
Давно знайома вже мені.

Навколо впали чорні тіні.

10. Тріпоче серце знов і знов
І кровю скроплює в тремтінні
Найпершу страчену любов.

Хтось невідомий, хтось могутній
Нас водить в колі тайних меж; —

15. Колишній я, а ти майбутній
Одно і теж, одно і теж.

II.

Стій, — ні звука! сльози витри!
Мить яка величя!
Розливається в повітрі
20. Память вічна.

Сльози зменшують величність,
Як даремно котяться;
Над землею смерть і вічність
Не розходяться.

25. Сили — ниточки в природі
Смертю обриваються
І в таємнім переході
Десь зливаються.

30. Сяють в небі в вільних хмарах
Чари нерозгадані, —
Тими чарами на марах
Руки складені.

Тими силами страждання
Тайнами увінчані;
35. Пал і муки і кохання
Вже закінчені.

Так ні звука ж; сльози витри!
Стала мить величя;
Гордо носить в повітрі
40. Память вічна.

198. КОНТРАСТИ.

I.

1. Вільним, ніжним вітерком
Ти торкнулась до клавіри;
Я болючим гострим злом
Звуки викликав із ліри.
5. Все прожите на весні
Ти мов фея воскресила,
А мої, мої пісні
Всім страшні, мов дика сила.

Ми не будем грати в тон,
10. Нас не гріє спільна мрія; —
Рух нестримний — мій закон,
Гріх землі — моя стихія.

Труять, поять душу злом,
Ну, так злом же я й уп'юся.
15. Віє, свище буролом,
З ним я звуками зіллюся.

Гимни сонцю, гимни дню
Ніжно линуть із клавіри,
Палом гнівного огню
20. Я дмухну на їх із ліри.

Груди радісно дріжать;
Грають зіроньки в намисті;
Вільно хвилями летять
Звуки радісні і чисті.
25. В вихрі грішного життя
Мусять чисті душі впасти! —
Гріх і святість, ти і я —
Небом послані контрасти.

II.

30. Зорі небо ожемчужать,
Зорі думоньки закружать
В недосяжній висоті;
Над розквітлим білим садом
Поміж чадом — ароматом
Бризнуть блиски золоті.

35. Ти, мов квітка розів'ешся,
Вся з природою зіллешся,
Будеш зрілости чекать, —
Я ж ілюзій не кохаю
І з твого нудного раю
40. Буду з реготом тікати.

- Тіни думи заворожать,
Тіни душу обезбожать
В час палких, хвилинних свят, —
Ти ж на завтра будеш чути
45. Біль сердешної отрути
І вагу сумних утрат.

- Тиша ночі, сяйво боже
Все прожите, все вороже
Можуть в серці зворушити, —
50. Перестань же ти коханням
І зрадливим сподіванням
Серце змучене сушить.

- Я до мрійної святині
Ні в юрбі, ні в самотині
55. В час екстази не схилюсь, —
В мене є святині власні,
Незрадливі, довгочасні —
Їм самотно я молюсь.

199. ПАРАЛЄЛІ.

I.

1. Годі вже жаху і гніту вечірнього, —
Зливу неясного блиску і тьми;
Годі пливти серед моря безмірного,
Нагло пливти і блукать без керми.
5. Сили погублені, нерви розхитані;
Серце з одчаю і з остраху мре;
В морі виблискують перли розкидані,
Тільки ж їх смілий моряк не збере.

- Сонце блищатиме над аргонавтами,
10. Море над трупами блиском мигне;
Все покоління їх злими неправдами
Руху свавільного не помяне.

- Рухи освячені, кровю оплачені
Тільки під водами збільшують ил, —
15. Наші то страдницькі сили затрачені,
Наші то прапори впали на діл.

II.

- Вільні згадки, ніжні мрії
В гніві грізної стихії
Носить з бурями Еол,
20. А над морем, ніби гноми,
Люди сповнені утоми
Проти хвиль будують мол.

- Їх не ваблять трупи мертві
І не йдуть вони на жертви
25. До чужих свавільних бур;
Діти сонця, діти сходу
В ясний день і в непогоду
Безупинно роблють мур.

- Хто ж одірваність одважних,
30. Вільних, смілих, непродажних
Заплямує без ваги,
Що крізь бурі, крізь тумани,
Крізь смертельні урагани
Бачуть вільні береги?..

35. — Хто з вузького кругозору
Кине камінем докору
На малих працівників,
Що під сонцем, ніби гноми,
Творять моли і хороми
40. Вік віків?..

200. ГОЛОД.

I.

1. Квітоньки-дітоньки, сині волошки,
Білі ромашеньки, стебла тонкі,
Треба б зазнати вам щастя хоч трошки,
Ви ж звеселяєте всі колоски.

5. Ви звеселяєте в полі житинки
В ранньому холоді, в вохкості, в тьмі;
Сум тепер віє на ваші хатинки,
Горем повиті тепер ви самі.

Квітоньки поля в журбі похилились,
10. Косить вас смертна таємна коса;
Де ж ті співці, що між вами таїлись,
Де та живуша, цілюща роса?

В вашій хатині сумній та холодній
Разом з бурунами віють піски;
15. Де ж ваші, квітоньки, дні неголодні,
Де ваші зернятка, де колоски?

Білі ромашеньки, сині волошки,
Хай вам хоч крихотки падають вниз;
Знов ви розсиплете смуги та стьожки,
20. Поле зодягнете в тисячі риз?

Зникнуть, розвіються люті погрози;
В полі розкинеться пишна краса;
З неба закапають янгольські сльози, —
Вас напуватиме рання роса.

25. Пахощі, радощі, радужні блиски
Будуть найперше, найперше у вас.
Дітоньки-квітоньки, огники, іскри,
Тлійте, не згасніть для себе й для нас.

II.

30. Вітре буйний, вітре буйний,
Заглуши ти сум отруйний,
Збережи первісний цвіт, —
Бо навколо заболіло
Все, чим серденько раділо
З найясніших ранніх літ;

35. Бо живуть, горять надії
Тільки там, де молодії
Квіти-парости цвітуть,
Там, де співи
В дні щасливі

40. І лунають і гудуть.

Збережи нам квіти пишні
Поверни часи колишні, —
Чуєш, вітре степовий?
Сум отруйний, отупілий

45. Сонний люд окамянілий
Вільним духом онови!..

III.

Темно. Тяжко. Сум у хаті.
Стогне болізно дитя.
Мати, впавши край верстату,
50. Вкрик клене своє життя.

Каплють сльози на долівку
В безпорадній таїні
Та дитині на голівку,
Що палає вся в огні.

55. Тихнуть скарги і прокльони,
Стали тіни коло стін,
Десь злилися з вітром дзвони
В похоронний передзвін.

В'януть, никнуть квіти ніжні,
60. В полі носяться піски...
Де ви, зернятка колишні,
Де ви, пишні колоски?..

201. СВЯТО ВЕСНИ.

I.

1. Поле. Гай. Синіють луки.
Манить погляд небосхил.
Як музично грають звуки
Над розливом творчих сил.

5. Світ палає. Мир тріпоче.
Десь ударив перший грім!
Небо гимнами грюкоче
Буйним силам молодим.
- Де ти горе? Все здолаю!
10. Буйним вихрем закручу!
Небо. Вітер. Степ без краю...
П'ю повітря і мовчу.

II.

- Десь далеко передзвоном,
Чистим дробом, тон за тоном
15. Ллються радісно пісні
Полям, бором
Вільним хором
Ллються гимни голосні.
- В царстві сяйва, блиску, вроди
20. Гармонійно плещуть води,
Пишно проліски цвітуть
І роями
Над гаями
Перші вістники гудуть.

202. ЛІРА.

*Не поет, — хто сил не має
Звуком душі потрясти!...
Шота Руставелі.*

1. Ліру в руки!
Б'ють по серцю ніжні звуки,
Повні смертної розпуки,
Повні гострого жалю;
5. Ліра стогне, ліра б'ється
І ридає і сміється: —
— Засмучу і звеселю!
- Вище струни!
Ходять хвилями буруни,
10. Хтось могутній, вічно юний
Сипле з неба блиски зір.
В чарах щастя і свободи
Пахнуть квіти, грають води,
Гомонить зелений бір.

15. Ліру в руки!
 Сумно, сумно стогнуть звуки,
 В полі смерти в'ються круки;
 Стиски горла... Муки мук!
 Гостро в серці закололо, —
20. Все поблідло, захололо;
 Випадає ліра з рук.

203. ЦВІТ ДУШІ.

*Кожнодневний, кожночасний
 Блиск душі на дні
 Тим прекрасний, що як власний
 Незрадливий він мені.
 К. Д. Бальмонт.*

1. Цвіт мій ніжний, білосніжний
 Загорівся і зацвів,
 З божим промінем суміжний
 Він мій погляд оновив.
5. Серце краялось в отруті,
 Смерть ввижалася мені! —
 Ви забуті, ви забуті
 Всі сумні гнітючі дні!
- Всі погрози, болі, сльози
10. Знищив блиском дивний цвіт,
 Вийняв з серця всі занози
 Давніх вистражданих літ.
- Знов тремтять, палають зорі;
 Гімни слухають мої
15. І берези білокорі
 І завітчані гаї.
- О, приходьте ж, любі, милі
 Молоді мої співці,
 Світлоокі, легкокрилі,
20. З блиском сонця на лиці.
- Знов посиплються акорди
 Наших гімнів і рулад,
 Знов почує ворог гордий
 Силу зоряних принад;

25. Силу юної одваги,
Пал нездоланих грудей
І високої поваги
До божественних ідей.

В млі берези білокорі
30. І завітчані гаї
Освітили ясні зорі,
Розбудили солов'ї.

204. СПІВИ НОЧІ.

Тьма спуститься на землю...

1. Защебечуть, заспівають, заридають солов'ї
В ту хвилину,
Як покину,
Я сумні пісні свої.

5. Променистими очами сумно ніченька мигне,
Як не збудять,
А остудять
Чарівні огні мене.

10. Душу ранять,
Золотими стрілоньками думи серце пропекли, —
Серце манять
В вищий мир до зір із мли.

Не пригріє серця в небі сяйво зоряних утіх, —
Нас лоскоче

15. Холод ночі
І тепло, і зло, і гріх.

Невідома правда неба сину грішному землі, —
Сонце й зорі

В гірнім морі
20. Нам горять, зорять у млі...

Защебечуть, засміються соловейки на зорі,
Тільки з ями —
Темні плями
Я зіркам оддам вгорі.

205. НОКТЮРН.

1. Звисла ніченька узорна
З величезних синіх шат;
Нічка темна, нічка чорна
Вкрила тьмою сонний сад.

5. Я піду туди самотно,
Де шумлять осоки,
Прикладу лице скорботно
До холодної кори.

- Серце знову так тріпоче
10. І тривогу знову б'є, —
Морок ночі, чари ночі
Втішать горенько мое.

- Ранні квітоньки із грядок
Тонко пахощі поллють,
15. Цілий рій болючих згадок
Серцю чароньки пошлють.

- Чари щастя потонули,
Ніби в морі в глибині;
Роздмухнули, роздмухнули
20. Думи страчені огні.

- Я піду туди самотно,
Де шумлять осоки,
Прикладу лице скорботно
До холодної кори.

25. Розхолодять роси ночі
Серце сповнене жалю;
Заворожить, залоскоче
Нічка думоньку мою.

206. БУРЯ.

1. Б'ються хвилі білогриві
Ходять грізно валуни,
В піні, в гніві, в дужім зливі
Розбігаються, лютують,
5. Сили збуджені дратують
Буйним подихом весни.

Плещуть хвилі вгору, вгору.
Гори, ями на воді.
Свище буря! од напору
10. Загорілись, затремтіли,
Палом гніву закипіли
Вільні сили молоді.

Стогнуть чайки білогруді,
Крик разносять кулики.
15. Десь розгнівався в зануді
Довгожданий, незабутий,
Льодом, холодом закутий
Геній творчости палкий.

Дужче буря! Рев шалений!
20. Бір край річки затремтів...
Хтось величністю натхнений
В грудях страдницьких зболілих
В дужих звуках, в творчих силах
Грізний викликав мотив.

207. ЧЕРНИЧКА.

1. Будять огники лампадок
Силу зору запального;
В серці лоскот давніх згадок,
Роскіш віку молодого.

5. Сяють фарбами ікони,
Грають блиски в синіх шатах;
Ні зітхання, ні поклони
Не прогонять мрій крилатих; —

Літня ніченька пахуча,
10. В квітках, травах роси - блиски.
Сад вишневий. Беріг. Круча
І юнацькі перші стиски.

Перші чароньки кохання,
Серця щирого порука,
15. Заклинання, сподівання
І — смертельна розлука.

Капнуть сльози. Дишуть груди
Жаром - полум'ям пекучим.
Серце сповнене отрути
20. Б'ється темпом нестерпучим.

— Сійте, сійте, давні чари,
Хай в уяві щастя грає!
Криють сонце чорні хмари,
В грудях серце замірає.

25. — Де ти, гріх мій? Де ти, любий?..
Мовчки слухають кольони,
Як молитви шепчуть губи
І докори і прокльони.

30. Точить кров вінок терновий;
Давить серце чорна риза..
Крик болючий, крик нервовий
Тишу келії прорізав!

208. ВІЙНА.

I.

*Наводять гармати й рушниці під зло
І око безбоязно мітить. —
Не в Образ то, Божий, як мітить в чоло,
Де розум божественний світить...
Бенедіктов.*

1. Грізно грюкають гармати,
Лине в небо синій дим;
Єсть де в полі погуляти
Буйним силам молодим!

5. Тут і радощі і муки!
Ладан - порох; грюкіт - спів.
Сумно крячуть чорні круки, —
Смертний вихор налетів.

10. Звів людей пекельний морок
Край останньої мети! —
Я — твій ворог? Ти — мій ворог? —
Смерть чекає: я чи ти?..

- Раз родила рідна мати,
Ну, так раз і умірають!
15. Грізно грюкають гармати,
Наступає рать на рать.

- В полі смерти, в'ються круки;
Ріки повні крові вщерть.
Тут і радощі і муки,
20. Тут перемога, тут і смерть!

II.

Його не вінчали переможним вінцем,
Над ним не здіймалися руки;
Його пронизали холодним свинцем
Без жаху, без болю, без муки.

25. Далеко дружина і ненька стара, —
Щоб очі закрити любовно;
Остання година і смертна кара
Жахали його неможливо.

- Він бачив останній ворожий наскок,
30. Ворожі розгнівані очі;
На раннім світанні холодний пісок
Засипав бойовище ночі.

- В крові утопили неситее зло;
Згубили і душу і тіло; —
35. А ранком так весело сонце зійшло
І смертні гріхи освітило!..

209. ДІЛЕМА.

I.

1. Не доходи, не доходи до останніх границь,
Не стривайся самотно з кінцем!
Повернися назад до живих таємниць
Любознавчим юнацьким лицем.
5. Тут і сонце, і тінь, тут і буря, і грім,
І кипить боротьба навкруги!
До життя, до життя! Тут серцям молодим
Ціле море огню і жаги.

- Ти і раб і герой! — Так доводь до кінця,
10. До гармонії всякий розлад...
До життя ж, не змертвілі юнацькі серця,
До земних величезних принад!..

II.

- Бачиш — місце, бачиш — коло,
Де все вмерло й захололо,
15. Де людина камяніє,
Де каміння сонце гріє,
Де одні мерці? —
Одвернися,
Одкаснися
20. З божим гнівом на лиці
Од сумного попелища
В ту країну, де найвища
Розгорілася краса,
Щоб пізнало серце хоре
25. Величезне сине море,
Золотисті небеса.
В небі, злившись з красою,
Животворною росою
Мрії вернуться назад
30. На розпалене каміння
На загальне омертвіння,
На розлад.

210. ПРОРОК.

1. Гори, гори! Слова огнисті
Безслідно в Лету не пливуть,
Вони мов зорі променисті
В кривавих блисках оживуть.
- 5 Твій дивний храм, твої чертоги —
Людьми осміяний курінь,
А ти всевладний і убогий
Стоїш похмуро, ніби тінь.
- Святий огонь ти маєш в серці,
10. То не гаси ж його, — гори! —
Палкі слова в кривавім герці
Жахливо слухали царі.

Палких промов велика сила
Заглушить гнівно дикий гул.
15. Згадай, як тіни Самуїла
Боявся гордий царь Саул.

Велике полум'я палило
Роспутний Рим і Карфаген,
І смів прогнать од сонця сміло
20. Царя суворий Діоген.

В людській зневазі полохливо
Пали серця і сам гори;
З тобою зорі так пестливо
Промінням граються вгорі.

25. Ти знаєш зоряні дороги
В небесну світлу далечінь;
Бідніші царствені чертоги,
Ніж твій обідраний курінь!

В тобі і горе і одрада,
30. В тобі розгадка таємниць.
Сліпцями витворена влада
Перед тобою ляже ниць.

211. ВІТЕР.

1. Вітер шалий, ніби п'яний,
Розігнав, розбив тумани,
Збив, підняв до небосхилу
Хмари пилу.
5. Проти шалу, проти сили
Буйно сосни зашуміли,
Сколихнулися дуби;
Вітер злий, несамовитий,
Розлютований, сердитий
10. Свище, грає,
Заклинає:
— Не виходь на бій, слабий!..
Знаю, бачу
Буйну вдачу,
15. Що бажає грому, блиску!
— Ти ж не даром, вітре дивний,
Прилітав на степ мій рівний
І гойдав мою колиску!..

212. СЛЪОЗИ.

*Памятай же, як людину
Ти побачила в слъозах.
Анаст. Грюн.*

1. Не соромся плачу і давлючих ридань,
Не ховай своїх сліз проливних!
Той, хто може ридать, той, хто може страждать,
Певно зможе життя і людей розгадать
- 5 Серед бурі палких життьових поривань,
Серед цвіту думок чарівних.

213. НАЙВИЩА СИЛА.

1. Любий, милий!
Нам платили
За високі дивні речі,
За сердешний пал кохання
5. Гострим сміхом ворожнечі,
Бодем зла і катування.

- Люба, мила!
Дика сила
Нас ніколи не остудить! —
10. Знов високий пал кохання
В серці хорому розбудить
Найсвятіші почування.

- Вільним жаром
Незабаром
15. Ми всі болі заколишем! —
Щоб узнали наші діти, —
На хрестах своїх ми пишем
Наші чисті заповіти.

- Знай, мій друже,
- 20 Зло — не дуже!
Знай і ти, моя кохана —
Нам дає свої понови
Кожна хвиля, кожна рана
Для великої любови.

214. MEMENTO!

1. Я створив свою пожежу
Міліонами огнів;
Я для тебе обмежу
 В ніжних ласках,
5. В співах-казках
Далечінь веселих днів.

Щоб жила ти серцем чулим,
Як піду я в царство тьми,
Тим прожитим, тим минулим
10. Чистим, ніжним,
 Дивовижним,
Що удвох створили ми.

Я спишу на віки-віки
На скрижалях світових
15. Щастя, муки, дні великі,
 Що минули,
 Потонули
В наших нетрях життьових.

Ти почувеш давні звуки,
20. Як сконає твій співець
В шумі гаю, в цвіті луків,
 В водах чистих,
 Променистих,
В грі закоханих сердець.

25. Тут не певні наші межі,
Де вбивають завше дух; —
Так не бійся ти пожежі,
 Шуму, грому,
 Льодолому,
30. Ураганів, завірюх.

Я палаю в білім гарті
Міліонами огнів
І лишу тобі на варті
 В дзвонах, в шумах,
35. В ясних думах
Всі чуття прожитих днів.

215. ВЛАДА СЕРЦЯ.

I.

1. Вийди в гай, царице Мая!
Між рослинок і живців
Фею Мая встріне згряя
Вперше чуваних співців.

5. Шелест перших заворушок
Легко листя рознесло;
Для метеликів, для мушок
Сонце блиски розлило.

10. Безприступним храмом Вести
Снігової чистоти
Поступились феї чести
Для кохання й краси.

15. Мов зневажені весталки,
Розлюбивши буйний ліс,
Полохливі чорні галки
В дикі нетри подались.

20. Хтось розбив у храмі двері
Льодяної чистоти
Для жагучої Венери,
Для живої краси.

- Гордо владаркою Мая
У короні золотій
Лине фея молодая
До живих палких подій.

II.

25. Як вітри зашумлять, —
Як струмки закиплять, —
Розіллється мотив переможний;
Перехоплять той спів
Віти гордих дубів
30. І почує його подорожній:

— Тільки, тільки собі
В життєвій боротьбі
Можеш бути покірним і вірним,
Серед виру життя
35. Ти один, мов дитя,
Перед сонцем не будь лицемірним.

— «Не гори, не пали
Всіх прихильників мли», —
Ти не скажеш на зустріч до сонця!
40. Так і сам же палай,
Холод серця здолай
Блиском-жаром свого оборонця.

III.

Метелики вільно в'ються,
Ніжно крильця миготять,
45. То зплетуться, розплетуться,
То за вітром полетять.

Грають сили невідомі
В шелестінні листя й трав.
Серце очіжене в утомі
50. Б'ється, рвется між уяв.

Сяють, грають краєвиди,
Гомонить і гай, і сад,
Будять ельфи і сільфіди
Тишу дзвоном серенад.

55. Хмарки давньої зануди
Розігнали вітерки;
Юним палом дишуть груди,
Встали думоньки палкі.

Де живуть палкі бажання,
60. Там не може бути зрад, —
Вийди ж, мила, для кохання
В мій пахучий білий сад.

Тут немає більше Вести,
Тільки сонце і огонь,
65. Од людської псевдо-чести
Ми пролинемо осторонь.

- Що нам суди-пересуди
Перепалених жерців,
Як коханням б'ються груди
70. Між закоханих співців?
- Хто нам скаже, що страждання —
Наша доля і закон,
Як укохані бажання
Нам будують пишний трон!
75. Тільки серце щастя творить
В ніжних ласках світлих фей;
Серце чує, що говорить
Солов'їсі соловей.
- Я оддам тобі бажання,
80. Засвічу свої огні, —
Тільки рви квітки кохання,
Пий цілунки запальні!
- Що нам суди-пересуди
Заморожених жерців,
85. Як огнем палають груди
Між закоханих співців!
- Знаю, — вийдеш! Серце дзвонить!
Ти, рухлива і жива!
Наше щастя охоронить
90. Медоцвітная трава.
- Ніччю серп золоторогий
Нас промінням обілле,
На завітчані чертоги
Кине марево своє.
95. Ранком птаство стоголосе
Радо встріне сонця схід;
Ранком поле срібноросе
Твій і мій закриє слід.

IV.

- Пахне мята й медяниця,
100. Над квітками грає пил, —
Віковічна таємниця,
Віковічна зміна сил!

Грають вишні білим цвітом,
Цвіт запилюють листки;
105. Між пшеницею і житом
Квітнуть буйні колоски.

В чарах творчости і вроди
Квітну я і квітнеш ти, —
Ми законами природи
110. Йдем, до вищої мети!

216. **
*

1. Не аравійським ураганом,
Не смертним подихом чуми, —
Впивайся сонцем над туманом
Впивайся зорями у тьмі; —
5. Як ураганом, так не вбивчим,
А тим, що дме, змітає пил,
Що вільним хорам богоспівчим,
Яснить од хмари небосхил.
- Хвала всім силам будівничим,
10. Що нам життя і міць дають.
І тим одважним бунтівничим,
Що в допомозі їм стають.
- Життя божественна поема,
Яку ще треба довершити —
15. І вся юрба і ти зокрема
Повинні жити, творити і жити.
- Ти можеш смерти не боятись,
Але шукать її не смій,
Бо ти повинен прихилитись
20. До всіх божественних подій!
- Сіяє сонце кріз тумани,
Розгонить подихи чуми
І пролітають урагани
У нас над баштами тюрми.
25. До сил великої природи
Свої розумно прилучай
І в час натхнення, сили, згоди
Іди — твори і розрушай!

217. ЦВІТ ТРАВНЕВИЙ.

1. Що таке — переживання?
Ряд умовин!
Пісня рання про кохання
Скута холодом хуртовин
5. Воскресає в цвіті травня
Тільки з цвітом і проходить;
Туга чорна, туга давня
Жар кохання,
Сподівання
10. Снігом-льодом розхолодить.

Що для серця та принада?
Зла омана!

- Буде зміна, буде зрада,
Буде в серці зайва рана,
15. Зайві спомини й прокльони
І байдужість і зневірря,
Будуть інші гнівні тони, —
Квіти травня
Туга давня
20. Всипле снігом верхогірря.

Дишуть пахощами квіти
Так принадно!

- Раз кохати, як і жити
Серце може безодгідно!
25. Пийте ж, пийте аромати —
Цвіт огнистої любови!
Кличуть, манять пишні шати,
Цвіт вишневий,
Яблуневий
30. В мир прекрасний, в мир чудовий.

218. В ЧАДУ КВІТОК.

Фантазія.

I.

1. Ми ідем плече з плечем
За чудовою травою
Осокою, комишем
Течією Дніпровою.

5. Білі лілії цвітуть —
Цвіти чистого кохання,
Їх гойдають, бережуть
Води в чарах хвилювання.
- Ми минаєм; ми ідем
10. Між травною-осокою;
Тільки руки розведем,
Зараз знов рука з рукою.
- Тихше, тихше, тут глибінь!
Плещуть злякано рибини;
15. Сій! назад, назад ступінь! —
Ми ступаєм на купини.
- Квітнуть квіти на воді
В запашному баговинні,
Плещуть рибки золоті
20. В сріблосяйному промінні.
- Гей, полинем! певний слід
Нам покаже чайка льотом,
Де горить для юних літ
Щастя зіллям-приворотом.

II.

25. Впала чайка, впала чайка
З переламаним крилом!
Ночі синяя китайка
Вкрила щастя смертним злом.
- Більш не треба привороту,
30. Я не хочу ворожить,
Я нудьгу, свою нудоту
Буду в серці всрушить.
- Оточу себе квітками
І травною огорну,
35. З наймилішими думками
Весь в уяві потону.
- Там десь лілії, фіялки,
Рута-мята запашна
І русалки, і русалки,
40. А найкраща з них... вона!

Ой, як млосно! ой, як чадно!
Часто стукають виски!..
Річка... Рибоньки принадно
Світять золотом луски.

45. Знову чари. Знову води.
Перший з берега ступінь.
Знову вільні перельоти
Кличуть, манять на глибінь.

- Віє вітер, осокою,
50. Лине пара, ніби дим;
Я іду рука з рукою
Разом з привидом своїм.

- Знов зі мною фея вроди.
Нас лоскочуть бризки хвиль.
55. Розігнали чисті води
Нестерпучий давній біль.

- Нас гойдають вільні хвилі
На прозорій глибині;
Тихоплавні, легкокрилі
60. Ми щасливі!.. Ми на дні!..

Між конвалій, між фіялок
В граціозному танку
Чую, чую між русалок
Я мелодію дзвінку:

65. «Ми щасливі, ми щасливі,
В світлім царстві ми родились,
Наші стежки-переливи
Срібним блиском освітились.

- Ми живем, пливем, танцюем,
70. Безмузично граєм, граєм,
В далеч зоряну мандруем,
Не для уха ми співаєм, —
Для душі;

- Ніччю, ніччю, вранці, вранці
75. Будуть слухать нас обранці,
Будуть слухать квіти-трави,
Баговіння і купави
І високі комиші.

Ми одірвані од горя,
80. Зло ми бачили в добрі;
Ми довічні діти моря,
Діти місяшної гри.

Ух, ух!

Лине, плине поміж нами,
85. Між пахучими квітками
Солом'яний ніжний дух.

Ми полюбим, як захочем,
Ніжно тіло залоскочем,
Зацілуєм серед хвиль.

90. Дух навіки буде з нами,
З наймилішими квітками,
Тіло винесем на міль.

Буде хвиля цілувати
Мертве тіло на Дніпрі,
95. З духом місяць буде грати
В фантастичній дивній гри!..»

Пахнуть лілії, фіялки,
Лине пісня чарівна;
Ходять парами русалки,
100. А моя, моя одна!

Я до неї!.. Мила, мила!..
Ти забула? Ти моя!..
Дивний сон мій розбудила
Ніжна пісня солов'я...

III.

105. Хочу знов пісень надземних,
Тих чудових, тих таємних,
Фантастичних,
Безмузичних,
Тих, що чують комиші, —
110. Не для уха,
А для духа,

- Для зболілої душі;
Щоб заснути,
Щоб забути
115. Гострий біль
Серед горя життєвого,
Серед чаду квіткового
В чарах мрійних хвиль.

219. ДУМА.

1. Тихо, тихо. Не шелесне
Сонний, темний гай.
Ллється сяєво небесне
В мій самотній рай.
5. Рай мій — нічка; рай — самотність;
Сум в душі на дні;
Рай мій — та безповоротність,
Що живе в мені.
- Хай порвуться струни ліри,
10. Струни дорогі, —
Все ж повалені куміри —
Не мої боги.
- Рай мій — тиша і самотність
І заснулий сад.
15. Я люблю безповоротність
І не йду назад.

220. В ТАЄМНОМУ ХРАМІ.

1. Ні кохання, ні мрій, ні сердешних утіх
Не лишив я в таємному храмі, —
Не пристойний там сміх,
Де змивається гріх,
5. Де змиваються давнії плями.
- Поривання палкі й полохливі думки
Пов'ялили всі квіти червоні;
Тут тернові вінки,
Тут молитві дзвінки
10. Та стихири сумні похоронні.

221. НАД ЖИТТЯМ.

1. Про давню любов я не' можу співать, —
Стискаються груди з одчаю!
Я можу лишь свято, так свято мовчать
І плакать самотно без краю.

5. Я ніччю літаю в надземні краї,
Позбувшись земного одчаю,
І вищою силою образ її
Яскраво в душі воскрешаю.

- Я більше не вірю, не вірю в життя! —
10. Люблю я художні ті мрії,
Що в ніжних картинах буття-небуття
Вертають часи дорогії.

222. КВІТИ.

1. Ніч заплакала сльозами.
Позбірив ті сльози ранок
І розсипав між квітками
Для безжурних городянок.

5. Роси квіти зберігали,
Творчий пал їх холодили...
Ніжні квітоньки зірвали
Ті, що вік їх не садили.

- Нічка хмарками закрилась,
10. Щоб не зрадив праці ранок.
Ніч журливо так дивилась
На заплаканих селянок.

223. СУЛТАНША.

Із української старовини.

1. Ясним зором над Босфором
Сяє місяць золотий;
Димно-млистим літнім фльором
Огорнулися сади.

5. Сплять акації, чинари,
Сонно диха кедрів ряд;
В небі, в водах зорі-чари
Мов феєрії горять.

Стіни, башти, минарети
10. Срібним блиском обвились.
Щастя, де ти, щастя, де ти?
— Між красою появиись.

Пісня!... Зірвано завісу —
Хтось свавільно розбудив
15. Тайну ночі, саду-лісу,
Сонне царство вічних див.

Чують спів той мелодійний
Зорі, квіти, сад, вода;
Біль у спів свій безнадійний
20. Лле султанша молода:

— «З рідним краєм, з милим світом
Я згубила ясну мрію;
Я тут шовком-оксамитом
Болю серця не зогрію.

25. Ночі темні, ночі темні,
Залічіть ви серце хоре;
Тут утіхи неприємні,
Як прикрите блиском горе.

В час, як мене на Україні
30. Злими силами забрали,
В літню нічку, як і нині,
В небі зорі вигравали.

Мандрували степом, лугом,
Коні вихрами летіли,
35. А за Бугом, рідним Бугом
Села в огнищах горіли.

Де ти, нічко незабутня? —
Тяжко в золоті конати!
Тільки пісня, тільки лютня
40. Може мрії воскрешати.

Чую в лютні шелест листу,
Плюскіт річеньки своєї;
Кличу нічку променисту
І барвінки, і лілеї.

- 45 Дайте ж, дайте крила орлі, —
Може й милий там конає!..
Крик болючий! Стиски в горлі,
Тихо лютня випадає»...

- 50 В небі місяць зажурився,
Виразніші стали плями.
Сад навколо пробудився
Вартовими євнухами.

- Швидче, варта! Гей, ви, люди!
Крики ближче... крики дальше...
55. А в траві здіймались груди
Непритомної султанші.

224. ОСТАННЯ РОЗВАГА.

1. Любий Краю!
Я вміраю
В нерозважній самоті;
Я люблю тебе так вірно,
5 Так сердешно, так надмірно;
Я беріг твої скрижалі,
Я збирав тобі коралі
І перлинки золоті.

- Любий Краю!
10. Все, що маю,
Я візьму з собою сам, —
Все зневірря, зло і тугу,
Всю отруту і наругу,
Всі докори і прокльони
15. Для своєї оборони
Однесу я небесам.

- Любий Краю!
Догораю
Я без суму і ваги, —
20. Хто в цім винен — я не знаю,
Тільки-ж я не проклинаю
Всіх байдужих, гордих, вільних,
Ворогів своїх довільних,
Повних щастя і снаги.
25. Тільки-ж маю,
Рідний Краю,
Я розвагу ту в собі,
Що в нещасті і в нарузі,
Що в розпуці, в горі, в тузі
30. Ти журливо не ридаєш,
А міцнієш і складаєш
Гимни чистій боротьбі!

225. СТРУНИ.

I.

1. Нерви мої — струни;
Серце мое — ліра;
Як розходяться буруни
Диким виром серед мира,
5. Нерви струни загудуть
Диким шалом.
Мов стихія б'є по струнах,
По серцях і душах юних,
Мов гармати десь ревуть.
10. Перепалом.
Так трівожно б'ють удари!
Десь пожежі і примари,
Смертні плями на ножах!
Крик останній! Жах!

II.

15. Як щебече, як співає
До Аврори соловей,
Фея струни розбірає,
І за нею безліч фей.

Без утоми ліра дзвонить
20. Переборами пісень,
Мов од туги всіх боронить,
Зустрічає ясний день.

Звуки весело, побідно
Ллються, сиплються, живуть,
25. Вгору, вгору непомітно
В небо сояшне пливуть.

Ніччю місяць срібновидий
Пісню слухає мою,
Віють крилами сільфіди
30. В пишноцвітному раю.

Ллються дзвінко серенади
Вільні, ніжні і живі,
Грають блисками каскади,
Світять огники в траві.

III.

35. Тихо, так тихо, жалібно грає,
Ліра за щастям розбитим ридає,
Чайкою квилить
В горі, в знеможі...
Мати голівоньку хилить
40. В полі над сином при битій дорозі
Вітер поволі носить ридання;
Голови хилять сумно воли.
Тяжкі, болючі в грудях стискання
Серце звели.

226. ВЕЧІРНІЙ СУМ.

1. Все змарніло, все поблідло,
Гасне, гасне ясне світло;
Квіти білі, квіти сині
В'януть, никнуть в самотині,
5. Ароматами не дишуть;
Сонцем витворену думу
В чарах мороку і суму
Сонні тіни заколишуть.

227. ЧАРИ.

1. Рви ромашки і левкої,
Рви квітки мої в саду;
Я зроблю тобі настої,
Де всі чари розведу.

5. Я навіки силу — вроду
Тим настоем збережу;
Ласки сонця, фарби сходу
В кожному серці я збужу.

- Є в садочку ніжне зілля —
10. Юних любощів трава;
Після нього мов з похмілля,
Розгориться голова.

- Як полюбиш без упину,
Як полюбиш без пуття,
15. Прилети, — я дам краплину, —
Вік не буде забуття.

- Та одну краплину зілля
Дай тому, що серце взяв,
Щоб любив до божевілля,
20. А завіщо... щоб не знав!

228. ДУША-ПУСТКА.

1. Наче ворог пройшов по душі молодій,
Все понищивши цінне і миле, —
Так любов залишила в істоті твоїй
Тільки листя змертвіле, зотліле.

5. То ж була не любов, а болюча жага,
Тіла юного буйне хотіння;
Після нього тепер тільки сум та вага,
Та болюче сердешне тремтіння.

- Вже пропала любов!.. Не молись, не чекай;
10. Знай, — не буде її на руїнах!
Вже не прийде вона, хоч шукай, не шукай
Ти її в ілюзійних картинах!

- Там де храму нема, де престолу нема,
Годі бути великій святині!
15. Гріх святиню прогнав і лишилася тьма
Та кохання в сумній самотині.

229. ПУТЬ.

*Як гірко почувать, коли перед тобою
Ігричить про істину продажний фарисей.*
С. Я. Надсон.

1. Речі варті дивування
Никнуть, бліднуть перед злом;
Годі ж, годі фальшування, —
Сміло вийду напролом.
5. Глянь, як світлі ідеали
В порожнечі розпливлись;
Подивися, як вандали
На святині зоп'ялись!
10. Як у тьмі не розгоряться
Чисті огники святі,
Сили серця не зкоряться
«Ні з щитом, ні на щиті!»
15. Серце стукає трівожно
Перед святом новини:
— Як зламати зла не можна,
Кровю щит почервони!
20. Є слова, що ваблять гада,
Що брелять на довгий вік!
Тільки є ще звір-громада,
Як і камінь-чоловік.
- Єсть у їх свої пророки,
Фарисей-крамарі.
— Швидче ж, друже ясноокий,
Налітай на їх згори!
25. Меч в руці, а в другій світло!
Гнів жорстокий і любов!
Поки полум'я не зблідло,
Розігрій ворожу кров.

- А як зникне, як поблідне
30. Ясний промінь життєвий, —
Змовкне серце непобідне
У своїй палкій крові.

- Не давай душі своєї
Для брудних ганебних пут! —
35. Знай, що навіть фарисеї
Честь одвазі оддадуть.

230. ТІНИ.

1. Гойдаючись тіни в годині вечірній
З промінням срібляним свавільно злились,
І хвильку побувши у дружбі невірній,
Безжурно і легко на вік рознялись.
5. Так саме розбили ми дружбу з тобою
І так потушили кохання своє, —
Життя не буває без гострого болю
І з тінями промінь на мить заграє.

231. ПОЕЗІЯ.

I.

1. Поезія — сонце, поезія — світ,
Найвище сердешне горіння,
Блакитного неба веселий привіт
І світлого ранку тремтіння!
5. Поезія — мова розквітлих гаїв
І крик немовлятка-пташини;
Поезія Божий караючий гнів
І янгольський усміх дитини.
- Прекрасна і гнівна, як сон чарівна,
10. Поезія — вище натхнення!
В потомлені душі вкладає вона
Великі огні очищення.

II.

- Неба схід почервонів,
В іскрах граються струмочки
15. Так привабно, так привітно;
Десь розбився ніжний спів
На розкотисті дзвіночки
І рознісся
Край вузлісся
20. Непомітно.

- Никне в серці давній гнів;
Серце радісно сміється,
Так невинно, безобідно,
Між природних вічних див
25. Мов поезією б'ється .
Палко, рівно,
Ніжно, дивно,
Своєрідно.

232. ТАЙНА.

I.

1. Юне серце муки стисли,
Серце змучене, зболіле;
Чорні кучері нависли
На обличчя помертвіле.
5. Ще дріжать помітно вії,
Губи хочуть щось промовить,
Тільки страдницької мрії
Більше ухо вже не ловить.
- Щось, здається, юнакові
10. Шепчуть привиди веселі...
Хто ж ти, милий, випадковий,
Гість смертельної оселі?
- Хтось надземний, хтось крилатий
Манить дух твій в високості;
15. Проведуть тебе з палати
Тільки зором хорі гості.

Може б мати тут ридала,
Може б мила прилетіла,
Тільки б знала, тільки б знала,
20. Тільки б мала вільні крила!

Раптом постать простяглася,
Обірвався подих знишка...
На обличчі розлилася
Неземна якась усмішка.

II.

25. Ти землі чи неба син,
Ти, — холодний труп?
Де причина всіх причин,
Де кінець і вступ?

Ми гадаєм цілий вік:
30. Що таке і ти і ми.
Дух твій раптом тихо зник,
Полетів до тьми.

Дух розвіявся, як дим,
Для землі ти вмер;
35. Ти не скажеш нам живим
Тайни вищих сфер.

Може ми живем у тьмі,
Ти ж гориш в мирах?
Прийде час і ми самі
40. Взнаєм блиск і прах.

Київ, 1912.
Олександрівська лікарня.

233. ЗМОГА.

1. Можу прощати до власного болю,
Можу любити до прикрих огид; —
Щастям великим, неначе журбою
Хмариться радісний вид.
5. Можу так весело, радісно грати,
Можу од жаху впасти в танку;
Можу так свято, так тихо вмірати,
В серці складаючи пісню дзвінку.

234. ОРКЕСТР.

1. Луки, води, баговіння
Вільний голос подають, —
Так і чується гудіння
Зверху, знизу, там і тут.

5. Ллються звуки на просторі
І в повітрі і в траві; —
Вийди в щасті, вийди в горі
І в гармонії живи.

10. Будять тишу листом вишні,
Липи, яблуні, дуби;
Десь дзвенять дзвінки розкішні:
— Поновляйся і люби!

15. В ніжних пахощах природа
Знову свято одграє, —
Крик зозулі і удода
Знак оркестру подає.

20. Десь далеко забреніла
Перша флейта-соловей!
Ближче, ближче! звуків сила
Припадає до грудей.

- Вільні співи, щебетання
Переливами бренять;
Стиски ніжного кохання
Серце радістю п'янять.

235. ВЕЧІР.

1. Тихо сонце закотилось.
Небо в смугах золотих.
Все заснуло, притаїлось;
Степ дрімає; степ затих.

5. Плесо річки виграває,
Сплять, дрімають комиші;
Ніжно пісня впливає,
Мов молитва із душі.

- Тільки серце так трівожно
10. Власним боєм одграє, —
Вже розбилося безбожно
Щастя давнее твоє.

- Горе в серце закололо;
В тьмі затих журливий спів.
15. Вітер травами навколо
Тиховійно зашумів.

236. З ВІТРОМ.

1. Не в екстазі — декадансі,
Не в сновійнім хорім трансі,
А на вільному просторі
З буйним вітром в розговорі
5. Ти покажеш в дивнім творі
Силу велетня міцного,
Силу співу запального,
Ясність дум;
Ти розвієш полем, степом
10. Все навіяне вертепом,
Всі намули і полуди,
Фарисейські пересуди,
Біль і сум.

237. ПОСТОРОГА.

1. З ким я серце розділю,
Де так палко забреніли
Перші думи, перші сили,
Де я знову зпопелю
5. Перші витворені чари,
Що руїни освітили
Ясним сонцем із-за хмари?
Чую, чую в серці пал,
Та повітряний, безтільний,
10. Пал кохання безроздільний; —
Де ж мій милий ідеал,
З ким ділить мені удасться
Диво-скарб, огонь мій вільний,
Горем витворене щастя?

15. Може знову пропадуть,
Зпопеляться всі надії
І не феї, а повії
Знову серце ізведуть
В криках злоти і догани,
20. А бальзам мій покладуть
На свої пригульні рани.

- Я не можу ворожить
Для безтільного кохання;
Може чарами шукання
25. Цілий вік я буду жить,
Та не зможу в кожній пустці
Розтопить свого бажання
В ціломудренній розпусті.

- Не торкнуться губи губ,
30. Де нема живого палу! —
Не пуцу я на поталу
Тих сердешних самозгуб,
Що колись в могилі-серці
Клались трупами помалу
35. Феї — мрії в буйнім герці.

- Хай загинуть, погорять,
Тільки палко не здійсняться
Всі ті образи, що сняться,
Всі ті зорі, що зорять
40. В крузі, в центрі небосхилу, —
Хай на серці притаяться
Без розділу.

238. ТАЙНИ.

I.

1. Як живуть мири надземні, —
Ми гадаєм з давніх пір, —
Як там крешуть камні-кремні
Іскри-зори з іскор зір.
5. Як живуть серця незнані,
Нерозгадні, мов мири,
Ніби огники в тумані
Сміло скинуті згори.

II.

- В час вечірньої утоми
10. Ми не зносимось до зір
І не гноми-астрономи
Нам покажуть гірній мир.
Тільки з власного страждання
Знать ми хочем тайни мук,
15. Та до нашого бажання
Не летить одвітний звук.
Дух узнає чари ночі,
Дух узнає всі легенди; —
Все ми, все оддать охочі
20. За божественні моменти.

III.

- Вас дражнили, вас дражнили
Наші дзвони, наші сили,
Наші радощі і муки;
Ви над нами голосили,
25. Мов смертельні хижі круки.

Ми прощали, ми прощали,
Ми у мріях захищали
Вас розбещених і злісних;
Ми вам душі завіщали
30. В творах радісних, первісних.

239. МИ І ВИ.

I.

1. Нас не сплять, нас не сплять
Цілі огнища купальські:
Наші думи, нашу пам'ять
Верне потічок Кастальський.

5. Ми вигнанцями в пустелі
Будем щастя добувати,
Для духовної оселі
Будем брати неба шати.

Ваше царство — царство смерти;
10. Наше царство — царство тління;
Дух же творчий, дух упертий
Прагне вічного горіння.

240. БІЛА КВІТКА.

1. Білу квітеньку свою
Доручаю ніжній феї,
Що в моїм саду-раю
Сипле роси на лілеї.

5. Будуть роси вигравать
На листочках, на рослинках;
Сонце блиски розливать
Буде в крапельках-перлинках.

Буде фея наглядать
10. На улюблену коханку,
Буде легко припадать
До лица її що-ранку.

Тільки ж квітенька-краса
Зломить болізно стеблинку, —
15. В ту годину Смерть-Коса
Мене скосить, мов рослинку.

Не вернусь тоді я знов
За коханкою-красою,
І моя червона кров
20. Вмиє квітеньку росою.

241. ДАВНЯ КОБЗА.

1. Не здмухнуть вам з неї пилу,
Не збудить старих трівог, —
Хто ж проявить дивну силу,
Як співець-археолог?

5. Духа нині не забавить
Журний спів старовини,
В час, як инша пісня славить
Ясне сонце новини.

Кобзо, кобзо! ти одламок,
10. Ти документ темноти,
Як і цей похмурий замок,
У якому висиш ти.

- У похмурім темнім замку
Тільки б, тільки умірають,
15. А на давньому одламку
Гимна сонцю не заграють!

242. ЛЕБІДЬ.

*Дивних співів лебединих
Недостойн чоловік.
Бенедіктов.*

1. Не болючий крик останній,
Не смертельний хриплий спів, —
В чистих водах на світанні
Спів надземний пролетів.
5. Не тріпались білі крила,
Не ходили хвилі вод,
Як носила дивна сила
Згуки смертних насолод.
- Розливали чари вроди
10. Вільні згуки хвильові;
Трави, кручі, беріг, води
Чули муки життьові,
Чули муки переходу,
Світлу радість забуття, —
15. То співецьку нагороду
Мав безмовець од життя.
Мав велику силу-тайну,
Боже полум'я святе —
Лити в пісню надзвичайну
20. Все прожите молоде,
Щоб з собою все забрати,
Давній дух перетворить
І летіти в гірні шати,
Де святий огонь горить.
25. Тільки хвилі, сині хвилі
Миють, миють крила білі,
Плещуть райдужні скалки...
Чули хвилі в чарах-дивах,
Що казав в натхнених співах
30. В смертний час співець палкий.

- Вічну тайну, тайну співу
В час приливу і одливу
Сині хвилі бережуть.
І дочасно в синім морі,
35. В глибині своїй прозорій,
Труп співецький бережуть.

243. ЗАВІСА СМЕРТИ.

1. О ні, постій, — не саркофагу
Ти ранній труп свій оддаси!
Тому, хто знав красу й одвагу
Дорога ляже до краси.
5. Не приймуть скелі гранітові
Того бойця, того співця,
Що сміло взяв вінок терновий
І ніс одважно до кінця.
10. Твоя могила — шати неба,
Твоя могила — степ і ліс,
Де так недавно з ласки Феба
Твої стогнання розлились;
15. Твої стогнання і прокльони,
Жорстокий гнів і гострий сміх,
Твої натхненні, чисті дзвони,
Твої слова святих утіх.
20. Умри ж, як зірка на світанні,
Як невідомий людям маг, —
Інакше люди труп твій ранній
Собі сховають в саркофаг.

244. ЛЬОН.

*«Ой я льоник сіяла, сіяла:
Ти удайся, удайся мій льон,
Зелений льон».*
— Народня пісня.

1. Льон, льон!
Синій, синій, білий, білий
Пишним цвітом квітне льон;
Вітер смілий
5. Легкокрилий

- Розганяє літній сон;
Десь заховані музики
Вільно сиплють дзвони-крики,
Розривають тон на тон.
10. У дзвіночках,
 У таночках
Закружились феї-пари,
Мов фантазії примари,
А між ними
15. Молодими
Буйним цвітом квітне льон.

- Памятаєш давній льон? —
Що одцвівся,
Спопелився,
20. Що розвіявся, як сон,
В давнім літі
В раннім цвіті
В ті часи, як ми любили,
25. Як розбили
 Загубили
Щастя юного закон.

- То не наші вже дзвіночки,
Ніжні співи і таночки
І барвистий чистий цвіт;
30. Наше щастя пронеслося,
Буйним вітром розмелосся
В переломі юних літ.
Льон емблемою кохання,
Залицяння, сподівання
35. В переливах майорить, —
Тануть, тонуть в серці згуки,
Та не збудять щастя й муки,
Тільки серце не горить.

- Білий, білий, синій, синій
40. В розміреженій долині
В ніжних барвах квітне льон;
Наше щастя одцвілося,
Наше щастя пронеслося,
Як забутий сон.

245. **

1. ' Одцвіла давно весна,
Вянуть тихо квіти милі;
В цвіті й ти тепер сумна,
Як безсмертник на могилі.

5. Пролетіли журавлі, —
Як далеко їхня ставка!
Ти одна в своїй землі,
Мов покинута журавка.

- Гей, було чи не було, —
10. Зникло щастя пережите!
Скрізь панує горде зло
Непорушне і не збите.

- Скрізь негода і туман;
Сохне серденько у тузі, —
15. За далекий океан
Полетіли наші друзі.

- Стій, голубко, ми одні? —
Все-ж даремно ми скорботні;
В осени чи на весні
20. Дві істоти не самотні.

246. БЕЗ ПОВОРОТУ.

1. Знай, як тебе зустріну, —
Серце кровю обіллється,
Затріпочеться, заб'ється,
Тільки ж буде вічно вільним,
- 5 Гордим, чистим, безроздільним
До загину.

- Тільки погляд мій суворий
Дасть пізнати смертну рану,
Всю отруту і оману,
10. Що лила ти без одчаю
В серце змучене до краю,
До замори.

Давня згадка серце точить,
Рвуться, просяться ридання,
15. Ллються в співи й привітання;
Тільки ж кровю в самотині
Всі зневажені святині
Серце мочить.

Зтихнуть, зникнуть давні співи,
20. Бо минули, промайнули,
В чорній пітьмі потонули
Чари давнього кохання
Блиск і пал переживання
В дні щасливі.

Будуть іскри, буде тління,
25. Та не буде співу-грому,
Гимнів серцю молодому,
А протяжно рознесеться,
Смертним горем розіллється
Сум подзвіння.

247. REQUIEM.

1. Блищав Дніпро... Диміли кручі...
Здіймалась пара в царство хмар...
— Я памятаю день блискучий,
Я памятаю владу чар.

5. Було так свято, тихо всюди,
Що здався б зайвим кожний звук...
Тоді вплялась гадюка в груди
І клюнув серце хижий крук.

О, будь ти проклят, час любови,
10. Великий час, натхнений час!...
Тоді я взяв вінець терновий,
Тоді для щастя я погас.

Тоді я вмер для себе власне,
На віки серце засушив...
15. А час іде, а світло гасне
Під журний Requiem душі.

248. ПЕРШІ ВТРАТИ.

1. Ти одна проснулась, мила,
А дитиноньки нема!
Ти упала, ти зомліла
І журбою
5. Над тобою
Розгорнулась ніч німа.

- Тихий сон не заспокоїть
Болю, горя і нудьги;
Час довічний не загоїть
10. В чистих мріях
В інших діях
Вперше знаної ваги.

- Знав і я вагу одчаю,
І мене збив ураган!
15. Я всечасно визначаю
Давню страту
Злу розплату
Серед сотень інших ран.

- Перші діти, мрії, твори,
Перша страчена любов
Давлять гнітом душі хворі,
Всіх руйнують,
І марнують,
І до себе кличуть знов.
- 20.

249. ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

I.

1. Сипався, сівся дощ золотий;
Дощ блискучий, чистий, дрібний
До небесних зір подібний;
Падав, пік
5. Вік короткий молодий,
Гордий вік.

II.

- Іскорки-стрілоньки, серця огні
Вільні, горді і прекрасні
Співи ніжні і всечасні
10. Рознеслись
І не збудяться в мені,
Як колись.

III.

- Падали, сипались зорі на низ,
Та небесне їх каміння
15. З неба сипало проміння
До людей,
З неба слало в царство сліз
Блиск ідей.

IV.

- Більш не розбудяться чари мої,
20. Мов морські біжучі хвилі
Незалежні, легкокрилі, —
Їм кінець!
Все ж летять пісень рої
До сердець.

V.

25. Тільки сумно так брелять
Співи власного одчаю,
Горя, страченого раю
Та нудьги.
Чорні привиди стоять
30. Навкруги.

250. **

1. В смертельну мить прийди до мене,
Голівку тихо нахили!
Я передам лице натхнене
В блискучий світ, до зір із мли.

5. Твоє лице і пишні коси
Я в дивні блиски уберу;
В твоїх вінках заграють роси
І переможуть райську гру.

Я покажу в святому мирі
10. Прекрасну зіроньку землі
І в ароматному ефірі
Розкрию любовці свої.

Там в небі зникне та година,
В яку розбились ми у млі;
15. Я покажу, що мить єдина
Окупить всі гріхи землі.

Святу вроду молодую
Оддам я світлим небесам;
Я путь для тебе приготую,
20. Як тихо, тихо зникну сам.

В смертельну мить прийди до мене,
Голівку тихо нахили! —
Я передам лице натхнене
В блискучий світ, до зір із мли.

251. В ЧОРНИХ ГОРАХ.

*Я довго, так довго захоплена сном
В бору таємничім лежала;
Ні грюкіт громів, ні страшний буролом,
Ніщо мене в сні не жахало.
Сюлі Прюдом.*

1. Вся облита сяйвом зір
Я одна між Чорних Гір
Вік блукала, мов снохода,
І дивилась, і тремтіла,
5. Як гнобила дика сила
Спини рідного народа.

Повна суму, повна зла
Я в міжгіррі залягла
В ніч таємну, в ніч глибоку,
10. Щоб плекати для народу
Кров'ю скроплену свободу
В чарах тайного зароку.

- В світлих чарах сонних див
Ніччю вітер холодив
15. Серце змучене дівоче;
Я ховала чорну тугу
І зневагу, і наругу
В тінях гір і в п'їтми ночі.

- Чорногорські юнаки
20. Слали спів мені палкий
Звали долею своєю;
Тільки янгол бойовий
Знав замір мій життєвий
І беріг заснулу фею.

25. Ні, не в бурю я встаю
І несу нудьгу свою
В душі рідного народу,
А в останній час одчаю,
В час, як лицарі для краю
30. В смерті мають нагороду.

Смерть з косою, я з мечем!
Ми ідем плече з плечем, —
Хоч могила, хоч свобода! —
Я не хочу половини, —
Гляньте, гірні верховини, —
Я душа свого народа!

252. МОГИЛА СПІВЦЯ.

I.

1. Огнями гострих слів пекучих
В серцях лишав ти раз-у-раз
Сліди високих душ жагучих,
Немов на камені алмаз.
5. Тепер ти взяв собі могилу
Та неба синього зеніт;
А нам живим про давню силу
Віщує написом граніт:
— Огнем палаючого слова
10. Будить людей, живить серця: —
Святе завдання і основа
І вічна місія співця.

II.

- Тихо явір сипле сльози
Безпорадні;
15. Край могили гнуться лози
Виноградні.
Віють сумом хризантеми,
Журно гнуться.
Тони давньої поеми
20. В серці б'ються.

253. НА СМЕРТЬ М. В. ЛИСЕНКА.

1. Лежить співець, закривши очі,
І вільний дар його затих,
А десь брелять слова пророчі
В чудових згуках життьових.
5. Могутній дар його величний
Давно народнім духом став,
Як рідний епос віковичний,
Що він у співах передав.
- Його слова і згуки ноти
10. На цілий всесвіт прогремлять
І переливи і розкоти
Серця байдужі оживлять.
- Лежить співець з печаттю муки
І на чолі і на устах;
15. Лежать хрестом на грудях руки
І символ хрест в його руках.
- Тут не ридають ніжні струни
З чутливим серцем тон у тон,
Тут не шумлять палкі буруни
20. З небесним гимном в унісон.
- Тут тільки сльози, тільки згадки
Та дзвони сумно так гудуть, —
А струни порвані — нащадки
Співцям майбутнім оддадуть.
25. Лежить співець, закривши очі;
Тут вільний дар його затих,
А десь брелять слова пророчі
В натхненних згуках життьових.

254. СЛАВЕТНА МОГИЛА.

1. Славетна могила — оселя Баяна!
Тут ліг незабутній натхнений співець.
Тут край положила незгоєна рана
Будителю сонних байдужих сердець.

5. Осипте ж квітками таємну оселю,
Сльозами журливо її не мочіть,
Хто струни сердешні приніс у пустелю,
Повинен на лаврах побідно спочить.

10. Тут вітер південний повіє рухливо,
Розкотяться ноти співців вартових;
О, ні! поховати на вік неможливо
Того, хто розлився в акордах живих.

15. Співцеві молитви і гимни таємні
Давно розлилися по рідній землі;
Високі обранці, таланти надземні
Не йдуть у могили для вічної тлі.

20. Для сил величезних, горючих, рухливих
Під сонцем немає й не буде кінця.
Хай висохнуть сльози на лицях журливих;
Осипте квітками могилу співця.

25. До його прилинуть співці легкокрилі
З піснями великих побід перемог;
Не плачте тужливо на славній могилі, —
Співець залишив нам великий залог.

30. Для щастя, для долі залог величезний —
Розбурхані струни юнацьких сердець;
Тут сонце зупинить свій усміх небесний,
Де ліг, упокоївсь натхнений співець.

30. Осипте ж квітками таємну оселю,
Сльозами тужливо її не мочіть;
Хто струни сердешні приніс у пустелю —
Повинен на лаврах побідно спочить.

255. УТОМА.

1. Не руш мого серця — розбите воно,
Знесилене бурями вкрай;
Воно вже згоріло, зотліло давно
І кровю скропило свій рай.

5. Воно вже не рветься до райських утіх;
Байдужно приймає отруту і зло;
Бурхливі тривоги і сльози і сміх
Воно в самоті прожило.

- Колишні бажання, колишні часи,
10. Мов хмара, закрила нудьга навісна,
Розкинула тіни сумної краси
В примарах могильного сна.

- І в час, як заграє щаслива струна,
Ти хворому серцю не вір, —
15. То буде остання подія сумна,
Одправа в надзоряний мир.

- Я давні страждання і болі зіллю
В останній натхнений свій спів
І в звуки веселі на віки втілю
20. Останню святиню, якою я жив.

- Тепер же я буду весь вік в самоті, —
Ти ж серце юнацьке собі обірай!
Розбились надії мої золоті
І серце замучилось вкрай.

24 октября, 1912 р.

256. ОСІННІЙ СУМ.

1. Журно спить лоза в долині;
Пишних трав давно нема;
Душу й серце в самотині
Міцно, владно,
5. Безпорадно
Огорнула чорна тьма.

- Манять страдника з неволі
Вільні вістники весни;
Так і серце манять болі,
10. Горювання,
Хвилювання
І юнацькі перші сни.

- Серце-в'язень! ти тендітне,
Ти самотне і німе;
15. Тільки, знай, що знов розквітне
Все в природі
При нагоді, —
Будь же гордим, ти й саме!

257. AD MAJOREM GLORIAM.

1. Всі пережитків страждання всечасного
Ти на душі не ховай;
В призмі таємного, в призмі прекрасного
Давне проміння ламай.
5. Всі подарунки недолі таємної
Ти для віків захисти.
Ради високої тайни надземної
Все полюби і прости!..

258. АРТИСТ.

I.

1. Навкруг розгорнулась блискуча принада;
Горять переливно чудові огні;
Арена артиста — висока естрада
Повита квітками, як сад на весні.
5. Заграли чеканням напружені очі;
Юрба притаїлась, немов нежива, —
З естради несуться натхненно-пророчі,
Безкрайно жагучі, огненні слова.
10. Проснулася радість і сила незбита;
Рої пронеслися похованих дум;
Пройшла, промайнула любов пережита,
Замаяли крильми і втіха і сум.

- Воскресли забуті надії в уяві;
І шелест і плюскіт, садки і ставки.
15. Ідуть невмерущі картини яскраві,
Горять незабутні події палкі.
- Натхненням захоплені постаті мляві;
Частіш і частіш перебої сердець...
А там на естраді палає в уяві
20. Огнем перемоги великий мистець.
- Всі болі, тривоги і давні святині
Він серцем огненным знайшов, спостеріг
Чутливому серцю, чутливій людині
Огнем таємничим він блиснути зміг.
25. Лунають оплески. — Як легко, як легко
В блискучому колі чудових розваг!
Зневірря, і туга і горе далеко;
Розвіяв їх дивний, чаруючий маг.
30. І знову свавільний, як вітер нестримний,
Укохані струни він нищить і рве;
Одкинув од себе ухвалені гимни
І рядом з юрбою не йде й не живе.
- Чого він палає? чого він лютує?
Під гуком тривожним естрада тремтить!
35. Огонь неспокійний уяву дратує,
Як вихор шалений над морем летить.
- Він бурі підручник, глашатай тривоги!
Він кличе до бою од горя й журби.
Кому-ж він покине спокійні дороги?
40. Нащо вимагає огню од юрби?
- Хвилюється серце! Здіймаються груди!
Стоїть, полотніе одважний мистець...
А зала притихла і хвилі остуди
Припали до кволих, лякливих сердець.
45. Огні погасали... Посунула валка
І зникла, розбилась в нудній темноті...
А серце артиста забилося палко,
Так гірко, так журно в німій самоті.

259. ІЛЮЗІЇ.

1. Хмарка з хмаркою зустрілась
І пройшла одна крізь другу;
Давня мрія розгорілась,
Мов пройшла крізь чорну тугу.

5. Світло й тіні, світло й тіні,
Сум і спомини прекрасні;
Тонуть в ясному промінні
Чорні привиди сучасні.

10. Знову ліра тонкострунна
Надить грою запальною;
Муза-Фея вічно-юна
Знов стоїть передо мною.

15. Сяє зірка провідниця
Щасним сяйвом повороту.
Щастя сниться, щастя сниться
В чарах буряного льоту.

20. В чорних хмарах промінь б'ється,
Манить грою таємнице!
— Хто ж на поклик одгукнеться
З тих, що з болем серце кличе?

- Як нікого, так нікого!
Одказнулись давні друзі.
Образ щастя запального
Встане в сяєві ілюзій.

260. ЛИСТИ.

1. Лине вгору дим густий,
В'ються вгору дим густий,
Я поклав твої листи,
Ніби серце на вуглинка.

5. Без вагання, без жалю
Рву я в серці струни-нерви;
Я надії спопелю
І юнацькі давні жертви.

Я простив і ти прости
10. Всі сердешні зловживання...
Як горять твої листи
І надії, і страждання!

За одну коротку мить
Скільки муки спопелилось!
15. Серце змучене тремтить,
Мов з листами загорілось.

Дим розвіявся густий;
Легко падають пилинки.
Я поклав твої листи,
20. Ніби серце на вуглинки.

261. АКВАРЕЛІ.

1. В іскрах райдуга дріжить,
Тінню хмаронька біжить;
Все притихло на землі.
Дощик нитками плететься,
5. В'ється, сиплеться і лється,
По ріллі.
Хмара райдугу закрила.
Грюкнув грім.
Понеслася дика сила
10. Буйним вихрем степовим,
Блиски небо роздирають,
Блиски хмари крають, крають,
А над степом вітер злістний
Носить морок водянистий,
15. Ніби дим.
Все минуло, пролетіло;
Навкруги замиготіло
Ясне сонце золоте;
Грають квіти в чистих росах;
20. В співах-тонах стоголосих
Все радіє, все цвіте.
Мир забув війну-тривогу,
Мир святкує перемогу;
Грає поле; гай гуде.
25. Там, де грали бурі, хмари,
Розлилися дзвони-чари
І поволі щасте йде.

262. РОМАШКА.

- 1 Щebetала дзвінко пташка
Про південний теплий край;
Пісню слухала ромашка
Про чужий веселий рай.
5. Пташка в ирій полетіла;
Спів пронісся, спів затих;
Квітка личко нахилила
До перлинок золотих;
До перлинок-зернят ніжних,
10. Що поклала їх сама, —
Як пекуче в бурях сніжних
Їх студитиме зіма!
Не остудить!.. Їхня мати
Прийме смерть для їх життя.
15. О, як радісно чекати
Ніжних зернят вороття!
Щebetала дзвінко пташка
Про південний теплий край;
Пісню слухала ромашка
20. Про чужий веселий рай.

263. АГОНІЯ.

1. Я приніс тобі квітки;
Тут троянди і бегонії
Всі живі і всі пахучі;
Як блищать на їх листки!
5. А самі ж вони в агонії
Неминучій.

Я зірвав їх і боюсь:
Їхній образ щось нагадує,
Надзвичайне, нестерпуче!..
10. Так я смерті оддаюсь,
А серденько пісню складає
Так жагуче.

264. ЧУДО.

1. Скрізь апатія, зануда, —
Настрій змучених калік,
Жде од неба дива-чуда
Тільки кволий чоловік.

5. Чуда руху запального,
Творчих велетнів війни
І горіння потайного
З пільми низу й глибини.

Досить буде бою, бігу
10. На забутій борозні,
Буде нищить крига кригу,
Пробудившись на весні.

Тугу й сум життя поборе,
Буде знов огонь і дим.
15. Розговориться степ і море
Під промінням золотим.

Не цариця, а приبلуда
В тілі кожна та душа,
Що бажає з неба чуда,
20. Що природу спокуша.

Що за настрій? — Привид смерти
Тягне косу до прибуд.
Вічно творчий дух упертий
Єсть одно з найбільших чуд.

265. ПРИВИД.

1. Співом ніжним,
Дивовижним,
Струн моїх не воруши;
Тільки згадку, тільки згадку
5. Про голубку ясноглядку
Маю я в своїй душі.

Часто, часто привид милий,
Ніби янгол білокрилий
В чарах ніченьки встає,
10. Серце тішить, серце губить
І дратує, і голубить
І по струнах крильми б'є.

- В співах щастя і кохання,
В журних згуках розставання
15. Є щось рідне, щось моє.
Тихо, тихо! Привид милий,
Світлий янгол срібнокрилий
По сердешних струнах б'є!
- Про колишне, про минуле
20. Ніжно вилле серце чуле
Пісню-тугу, пісню-жаль;
Кровю серця в час розпуки
Я спишу чудові згуки
На сумну свою скрижаль.
25. Співом ніжним,
Дивовижним
Ти збудила море мук.
Дзвонять, плачуть, б'ються струни
Ллються збуджені буруни
30. В переливний дивний гук.

266. ДУХ ШУКАННЯ.

*Ідеал тільки тоді ідеал,
коли він недосяжний.*
Л. Толстой.

1. Світлая, дивная ніч;
Килим розкинувся сніжний.
Небо під блисками свіч.
Місяць пливе дивовижний.
5. Космос чудовий такий.
Скрізь величезний порядок;
Дух вимагає палкий
Тисячі дум для розгадок.
- Тільки лиш Царь-Чоловік,
10. Ніби одпущеник грішний
В горі марнує свій вік
Страдний, сумний, безутішний.
- Дух над віками пливе
В царство надзоряне пишне;
15. Щось промайнуло живе,
Давне, забуте, колишне.

Дух повертає назад
В чарах тривоги й шукання, —
Тут єсть багато принад:
20. Щастя і сліз, і кохання.

Дух забився,
Закрутився
Звився вихорем над бором,
Над степами,
25. Над ярами,
Над безкрайним тим простором,
Де живуть по темних селах
Люде в думках невеселих,
Де блукають,
30. Де шукають
Щастя, правди і мети;
Де, зневірившись в шуканні,
Слав до неба дух останній
І старий, і молодий.
35. Тільки там благовоління,
Там нема ні зла, ні тління
Ні рухливих тих сердець,
Що живих огнів шукають
І в тривогах ждуть, чекають
40. В реві бурі, в стисках палу,
В муках згуби ідеалу
Слова гострого: «кінець».

Що на небі, що на небі?
Треба мати й на землі
45. Все для спільної потреби
Тіла й духу взагалі.

Все, що тіло розлоскоче,
Що знесе до сонця дух,
Розхвилює, заклопоче
50. І покаже смілий рух,

Рух палкий круговороту,
Ту космічну красоту,
Що принаджує до льоту,
Що показує мету;

55. І для тіла, і для тіла
Те, що інші звуть гріхом,
Щоб летіла, миготіла
Мрія вільним вітерком;
- Мрія ніжного кохання,
60. Що дає таємну мить
В час, як лоскот хвилювання
В юне серце прилетить.

- Гей, ви, думи, думи, думи,
Вас не можна сполучить!
65. Ходять дзвони, ходять шуми,
З ними вихрем Дух летить.

- Буйний вітер розходився,
Степом, полем закрутився,
Трощить сосни, сніг мете;
70. Свище, стогне в стисках лісу,
Ніби з ночі рве завісу
І лютує, і гуде.

- Сили пекла з ним злилися,
Подалися на узлісся
75. Диким хором степовим
На змертвіле біле поле,
В царство біле, дике, голе,
Збивши куряву і дим.

- Хтось побачив пильним зором,
80. Що керує диким хором
Сухорлявий білий дід; —
То свавільний Дух шукання,
Палу, жару, хвилювання
Хору став на перехід.

Х о р.

85. Все ми нищим, нищим, нищим,
Все, що люде звуть найвищим,
Дивним, милим, дорогим;
Все руйнуєм дружним боєм,
Все дратуєм, безпокоїм,
90. Все пускаємо на дим.

В силі буряного бою
Ми суворою юрбою
Будем ниву готувать;
Ми земні думки сполучим,
95. Всіх жахливих ми научим
Руйнуванням будувать.

Що давно ввійшло в привичку,
Ми зруйнуем в темну нічку,
Все, що тільки прогнило.
100. Хай не знають, хто ми, хто ми,
Ми, що нищим дух утоми
І несем добро і зло.

Дух метнувся,
Стрепенувся
105. І болюче так прорік:
— А кохання? Як кохання
Без одчаю, без вагання
Може знищить чоловік?

Все притихло, все замовкло,
110. Під промінням поле зжовкло,
Блиснув в іскрах сніг і лід.
В роззолоченій короні,
На чудовім сніжнім лоні
Став, як владар, Розум-Дід.

115. Мов сховав він всі легенди
Про віки і про моменти,
Про події давніх змін,
Знав, що довге, знав, що вічне,
Що коротке, скоротічне,
120. Дух, матерія і тлін.

Д і д.

Звичкам серця завше вірний
Тільки кволий чоловік,
Що вдає за смітник збірний
Душу й серце цілий вік.

125. Люди завше одбувають
Тільки раз один процес
І не знають, ні, не знають
Скільки є в житті чудес.

В їх житті кохання й зрада
130. То для серця день і ніч;
Що ж для серця їхня влада,
Як і кожна инша річ?

Тільки воля, тільки воля
Над собою і в собі
135. Є висока царська роля
В горі, в щасті і в журбі.

Воля, розум і сили —
Вічна заповідь свята;
А кохання до могили
140. То ні засоб, ні мета.

Більш процесів, як і волі,
Більш призирства до страждань!
Хай-же мають люди кволі
Більш палких переживань.

145. Зникло світло і проміння,
Буйний вихор пролетів;
Знов почулося гудіння
Мов пекельний смертний гнів.

В полі, в лісі, на поляні
150. Хтось кладе великий слід.
В білосніжному жупані
Править хором сивий дід.

Ф е я.

Як в тумані,
На поляні
155. Вся в прозорому убранні
Ніжна Фея прилягла.
Вітер свище, вітер віє,
Личко Феї червоніє;
Ніжне личенько не знає,
160. Не вчуває, не приймає

Ні морозу, ні тепла.
Шепчуть губоньки-коралі
Щось про давні, давні жалі,
Про утрати, що минулись,
165. Про надії, що вернулись
І про щастя наступне,
Про велике необмежне,
Недосяжне незалежне,
Як природа, чарівне.

170. Притаїлось все навкруг;
Шепіт Феї слухав Дух
На свої палкі питання,
На колишні всі страждання,
На жорстокий біль і гнів
175. З'ясування Дух хотів.
Фея встала, Фея встала,
Думу Духа розгадала
І божественним жезлом
Провела добро за злом.

180. Ясно, ясно стало в полі,
В зачарованому колі;
Пишні квіти зацвіли,
Заблищали діаманти,
Зацвіли кругом троянди,
185. Дзвони — співи загули,
Гук понісся осторонь;
А край лісу між квітками
Між барвистими листками
Заблищав огонь.
190. — Глянь на блиски — переливи
То горить огонь щасливий,
Життьовий вінець;
Недосяжний, неможливий
Той страшний сгонь щасливий
195. Ні для Духа, ні для Феї,
Як закінченість ідеї,
Як закінченість страждання,
Щастя, горя, сподівання
Для палких сердець.

200. В формах радісно-щасливих
Хай іде життя;
В стисках страдницьких, журливих
Хай чекає вороття.
Щастя є: служить ідеї
205. Чути вічну красоту,
Тільки форм душі своєї
Не вважати за мету.

-
- Мов легенький білий пух
Віяв, сів густо сніг;
210. Далі й далі смілий Дух
В темний бір направив біг.
Затаїв таємний бір
Дивну, горду, буйну міць,
Мов підземний чорний мир
215. Повний давніх таємниць.
Все сховав він і гуде,
Мов страшений вартовий.
Там розгадок не найде
Дух рухливий, дух живий.
220. Дух метнувся,
Стрепенувся,
Збувшись хиб і давніх мук, —
А навкруг життя кипіло,
Клекотіло,
225. Гуркотіло
І далеко нісся гук.

267. **

1. Годі чаду, годі вроди
Просить серце прохолоди,
Снігової чистоти;
Вже ослабли струни-нерви
5. І змертвили душу жертви,
Горювання,
Хвилювання
Без мети.
Віє, віє мертвий спокій,
10. Непробудний сон глибокий;
Гасне світло. Стала тінь.
Пронеслася доля ясна,
Мов весна короткочасна
В далечінь.

268. АПОТЕОЗ.

1. Розгорнула білі крила
В чорну ніченьку зіма;
Дивно, дивно степ покрила
Білосніжна, срібна тьма.

5. Як химерно, фантастично
Закрутились мотилі,
Так чудово, так велично
Тоне гай у сніжній млі.

10. Згасли в небі ясні зорі,
Стихли хвилі-валуни.
Плине в Лету рік суворий,
Рік безрадісно-сумний.

15. Край безмежний, безбережний
Вкрила сніжна пелена
Нерозгадний мир бентежний
Потонув в обіймах сна.

20. Думи, думи! вас покрила
Фантастична біла тьма.
Розгорнула білі крила,
Як лебідонька, зіма.

- Десь далеко, десь далеко
Притаївся творчий дух
Сіє, віє легко, легко
Невловимий білий пух.

269. НА НОВИЙ РІК.

1. Хто простежить пильним оком,
Серцем, розумом, чуттям,
Як несеться рік за роком
Швидко, швидко над життям.

5. Як проходять дні тягучі,
Довгі, довгі, як віки,
То туманні, то блискучі,
То холодні, то палкі.

- Пильним зором не окинуть
10. Перемінних хвилювань;
Роки линуць, роки плинуть,
Як хвилини поривань.
- Скільки втрат і скільки збитків
Нам дає довічний час!
15. Сума наших пережитків
В нас на плечах раз-у-раз.
- Все-ж-но, все-ж були хвилини
Повні блиску й насолод,
Юних років одродини
20. І братерських вільних згод.
- Сум нудної порожнечі
Буйний вітер проганяв,
Гострий запал ворожнечі
Часто душі хвилював.
25. Що траплялось, то траплялось!
Ну, то що-ж? — Таке життя!
Де-ж ти, щастя, загулялось?
Час би, час до вороття.
- Сум, що в горі та в знемозі
30. Серце гадиною ссе,
Хай по пройденій дорозі
Буйний вітер рознесе!
- Всіх вітайте незрадливо
З юним роком наступним!
35. В путь-доріженьку щасливо
Вирушайте разом з ним.
- В світлих чарах ворожіння
Ми побачим на льоту
Щастя-долі миготіння
40. І принадну красоту.
- Давніх років обіцянки
З вітром волі прилетять.
Так за щастя!.. Вгору шклянки!..
Блиски щастя миготять.

45. Всіх вітаймо незрадливо
З новим роком наступним!
В путь-доріженьку щасливо
Вирушаймо разом з ним.

270. ПРИВІТАННЯ НОВОРІЧНЕ.

1. Б'є дванадцять! Чарку вгору!
Бенкетуй, хоч ти й один.
Хтось вітає душу хору
Дзвоном порваних годин.
5. Кинь, як символ, зерна жита,
Кинь палкі, живі слова!
Давня туга пережита,
Будуть знов твої жнива.
- Десь летить бурун шалений,
10. Десь метелиця мете;
Кидай зерна! степ зелений
Квіти щастя розведе.
- Пий за щастя! Кинь минуле,
Бенкетуй, хоч ти й один.
15. Хтось вітає серце чуле
Тихим дзвоном: дзінь, дзінь, дзінь!
- Сип і жито і пшеницю,
Засівай великий край!
Світоносную зірницю
20. Щирим серцем привітай.
Линь до гурту! в час великий
Свігять зорі золоті.
Час забути сварки дикі
У братерському гурті.
25. Гей, до щастя! Гей, до долі! —
Мов брати, один в один!
Дзвонить щастя в ріднім колі
Тихим дзвоном: дзінь, дзінь, дзінь!

- Десь летить бурун шалений,
30. Десь метелиця мете
Край веселий, степ зелений
Квіти волі розведе.

271. СПОЛОХ.

1. Як трівожно стогне дзвін!
Часто б'ється в переливах,
Грізно виє жахом змін;
Хвиля хвилю навздогін
5. Обнімає в згуках-зливах;
В серці, в грудях дзвін гуде...
Миготить пожар!
Вгору дим до неба йде
Чорний, чорний, то блакитний,
10. То огненно-оксамитний
Плине в лоно хмар.
Часто, часто б'ється дзвін!..
Грізно полумя прорвалось
З величезних чорних стін,
15. Мов лютує, що ховалось,
Хвилювалось,
Розливалось
В стисках чорних деревин.
Грізно небо червоніє,
20. Чорна далеч кровяніє,
Стогін, гомін гонить дзвін.
Грюкіт. Стукіт. Дзвони. Скрипи.
В'ється дим до чорних хмар.
Димно світять смолоскипи;
25. Миготить пожар!..

272. ТВОРЧІСТЬ.

1. Стій, не руш мене, не руш
В час журливої негоди!
Для сумних, байдужих душ
Біль самотний краще згоди.
5. Нерви серця труїть гніт;
Будять сум картини вбогі;
Над вагою давніх літ
Просить серце перемоги.

- Журно зникнуть в темноті
10. Всі сумні події мляві;
Знов воскреснуть в самоті
Дивні привиди яскраві.
- Сонце. Місяць. Безліч зір.
Чари пишних декорацій.
15. Встане в сяйві гірній мир,
Мир живих галюцінацій.
- Буде дух перетворять
Сум в душевному горнилі,
В серці зорі зазорять,
20. Встануть думи легкокрилі.
- І тоді я знов прийду
В мир знайомий, в мир убогий;
Я з собою приведу
Ясні сили перемоги.
25. Не сумуй же ти й сама, —
Я за двох перегорюю;
В мене сонце, в мене тьма, —
З ними дух я зачарую.
- Я розвію біль і сум,
30. Рознесу нудьгу в ефірі
І проміння світлих дум
Виллю дзвонами на лірі.

273. НАСТРОЇ.

1. Сонце. Диво. Глянь, на світ!
Цілий мир в одній картині!
Стеле килим колоріт
По долині.
5. Серце хоче протрубить
Так далеко, так далеко,
Що сміятись і любить
Серцю легко.
- Так було. Тепер дивись: —
10. Поле — смерть, а не картина!
Сніг; туман кругом навис.
В серці зміна.

- Ну, скажи: — з яким огнем
Станем ми в житті до бою? —
15. Одцвітаєм з кожним днем
Ми з тобою.

- Ми поникнем, погорим,
Ніби огники в пустелі!..
Глянь, як криє сніжний дим
20. Гори-скелі.

274. ЕТЮДИ.

I.

1. Міцно в броню льодянисту
Груди велетня закуті;
В гнівних шумах злого свисту
Літні пестощі забуті.
5. Гори льоду. Крига. Збріжжа.
Тут боровся Дніпр широкий.
Злило з полем поберіжжа.
Вкриті снігом смертні кроки.
- Тут здолала безпорадність
10. Силу велетня міцного,
Давніх друзів бездогадність,
Зрада щастя молодого.
- Він боровсь без квіт, без сонця
В довгій зрадницькій рутині...
15. Той не схоче оборонця,
Хто боровся в самотині.
- Так заморять душу чисту
Сили зла в своїй отруті...
Міцно в броню льодянисту
20. Груди велетня закуті.

II.

По облогах, по заметах
Ходить буря снігова;
Грає, крутиться в банкетах
Дика сила степова.

25. Перельотом, перебігом
Віє степом буровій; —
Там під снігом, там під снігом
Зникли квіти давніх мрій.

275. САМОГУБЕЦЬ.

Драматичний етюд.

I.

В напівосвітленій кімнаті на столі лежить труп молодого чоловіка. Блимають свічі і лампади. Вся в жалобі над трупом схиляється жіноча постать; то одхиляючись, то наближуючись знов, постать нервово причитує, пильно дивлячись в лице небіжчика.

1. В моїй душі страшна руїна;
Як зможу жити я тепер?
Коли в душі забуду сина,
Що так безславно й дико вмер?
5. Я маю в серці давні стиски
І марно кров свою лила
З тих пір, як вперше до колиски
Свою дитину принесла.
- Тепер я смертю оповита,
10. А винен тільки він один;
Моя душа навек убита
І мій убивець любий син!
- Отак прийти до самогуби,
Прийти до чорної мети...
15. О милий, світлий, чистий, любий,
Скажи, дай знак, що се — не ти!
- Не ти розбив мої надії,
Не ти порвав моє життя,
Найперші материні мрії
20. І чисті, горді почуття.
- Тут жах, і туга, і таємність,
І смерть моєї краси;
Мене гнітить моя нікчемність,
Але ж не ти, дитя, не ти!

25. Ніхто вже щастя не поверне,
Покрито все сумним вінцем...
Яке ж страшне, яке химерне
Моє життя з таким кінцем!

Була не радість, а безладдя
30. І смерть під маскою снаги,
І був не син, — було знаряддя
Моєї смертної нудьги.

Як часто, часто припадала
Я поцілунком до чола;
35. Так чом же, чом я не вгадала,
Що смертна дума там лягла?

Нехай би він побачив мертву
Мене, мене!.. Так бачу я...
О ні! Не здатний той на жертву,
40. Хто сам порвав своє життя,

І хто розбив надії неньки,
Надії матері-землі...
Так спи ж, мій орле молоденький,
З тавром прокляття на чолі.

45. Я всі гріхи твої простила,
В душі твій образ бережу,
Але ж забудь того не сила,
Що я жива в труні лежу.

Отак прийти до самогуби,
50. Прийти до чорної мети...
О милий, світлий, чистий, любий,
Скажи, дай знак, що се — не ти!..

(Падає несприятливо).

II.

Здалеки чується спів невидимого хору, але мотив
співу зовсім не похоронний.

Хор.

Хто оддав огонь натхненний,
Може кинуть мир буденний
55. В-мить,

Той до вічного горіння
Для майбутнього створіння
Духом долетить.

60. Линь до сйва в царство гірне,
В царство світле безвечірне,
Линь;
Знов душею ти, воскресни,
Линь до сонця в мир небесний,
А для ночі згинь.

65. Годі праці, годі крові,
Рано сповнені умови
• Всі;
Ти далекий од страждання,
Од земного існування
70. В неземній красі.

Хто скропив безладдя кровю
І до смерті йшов з любовю
Сам,
Той для ночі непобідний,
75. Той приемний, вічно рідний
Творчим небесам.

Ти спалив огонь натхненний, —
Можеш кинуть мир буденний
В-мить;
80. В царство вічного горіння
Для майбутнього створіння
Дух твій долетить.

III.

В глибині кімнати в світлім ореолі появляється тінь
небіжчика.

Т і н ь.

В яснім соняшнім ефірі
В верхогіррі, в світлім мирі
85. Я літаю і живу
Між чудових шат небесних,

В колах духів безтілесних
В хмарках радісних пливу.

- Чую, чую я прокльони,
90. Смертні муки, смертні тони,
Бачу горе на землі;
В хвилях творчої розпуки
Я покинув давні муки
На розбитому чолі.
95. В час буденного страждання
Для високого бажання
Я спалив огонь святий;
Душу кликав мир таємний,
Очі вабив блиск надземний
100. Невгасимо золотий.

- Я' до щастя край могили
Обірвав юнацькі сили,
Бо оддав раніше всі.
Зайві, зайві смертні тони,
105. Зайві смертні заборони
Жити духові в красі.

- В сяйві вічного горіння
Для майбутнього створіння
Я літаю і живу.
110. І в чудовому ефірі,
В світлозоряному мирі
В хмарках радісних пливу.

(Тінь легко зникає).

IV.

Постать матери тихо прокидається і поводить без
покійним зором по кімнаті.

- Що се, сон? Горять лампади,
Свічі сумно миготять;
115. Мрії смертної одради
Душу трують і гнітять.

Щось надземне в душу лине,
Припадає до чола;
Все поникне, все загине,
120. Все я смерті оддала.

Я вложила в юну душу
Всі палкі свої огні
І тепер самотно мушу
Стати сумно в далині.

125. Так розпалюйте навколо
Більше жертв, — вони мої, —
Так, щоб тіло захололо
В горі, в муках і в огні.

Свічі... Огники... Лампадки.
130. Десь далеко б'ється дзвін.
В'януть квіти: никнуть згадки,
Став далеким любий син.

276. В УТОМІ.

1. Од зневірря, од утоми
Похилився милий брат...
— Брате, глянь: стоять хороми
Тих, що вік не знали втрат.

5. Там гуляють, бенкетують
Горді, ситі вороги
І причудами дратують
Тих, що гнуться од ваги.

Там і щастя, і горіння
10. І байдужість до людей,
Там проходять покоління
Без божественних ідей.

Не схиляйся, брате милий, —
Ти потрібен, як боець;
15. Ще не зникли юні сили,
Ще далеко твій кінець.

Знай, що й ти землі наслідник;
Так мерщій до всіх іди,
Як великий проповідник
20. Низу, горя і біди.

Глянь, як марно люди-гноми
Вічно рвуться із-за ґрат...
Од зневірря, од утоми
Похилився милий брат.

277. ВЕЛИКІ РОКОВИНИ.

Намисти Т. Г. Шевченка.

I.

1. В гордїй, буйній, дивній силі
Лився з кобзи гомін-шум;
В злotosяйному горнилі
Грала іскри світлих дум.
5. Ясне полум'я величне
Освітило далечінь,
Сяйво чисте, сяйво вічне
Розігнало хмару-тінь.

Зникла, счезла хмара-туга
10. Що вкривала небосхил,
Як образа, як наруга,
Як могила наших сил.
Мов архангел лицарь божий,
Розпалив Поет пожар
15. І поставив на сторожі
Віще слово-дивний дар.

Сяє жертвеник великий;
Ллються гимни із грудей.
Геній-велетень во-віки
20. Буде жить в серцях людей.

Гимни щастя і одваги
Розігнали рабський жах;
Грає блиск самоповаги
В журних страдницьких очах.

25. То Творець-Співець натхнений,
Розігравши чорний дим,
Дав нам дивний блиск огнений,
Як весняний творчий грім.

Стала правдою уява,
30. Б'ються гордістю серця.
Сяє сонцем вічна слава
Воскресителя-Борця.

II.

Тихо, тихо. Сум могильний
Мимоволі счез.
35. В'ється вгору дим кадильний
До небес.

Знову, знесу ллються гимни,
Тайни і слова;
Дух пророчий, дух нестримний
40. Ожива.

Тут і радість релігійна
І свята хвала.
В серці пісня мелодійна
Залягла.

45. Десь розплився, дух навіки
В сяйві вічних сфер.
Ні! — в серцях живе Великий
І тепер.

Тихо, тихо. Сум могильний
50. Мимоволі счез.
В'ється вгору дим кадильний
До небес.

278. НАШІ ТЕМИ.

1. Шепотіння, колихання
Білоквітнучих дерев,
Хуги-вітру завивання,
Моря буряного рев,
5. Сяйво сонця, запах квіт,
Рідних луків колорит —
Наші теми.

- Як приємно розгорнутись,
Щирим серцем стріпонутись,
10. Одкаснутись од законів,
Од умовин, од шаблонів
І картини рідні злить в світові поеми.

- Душ самотних хвилювання,
Гибіль світлих, чистих дум,
15. Сліз і крові розливання,
Гострий біль, сердешний сум,
Крик одчаю, стиски мук,
Кожен вимучений звук —
Наші болі.

20. Як приємно разом стати,
Муки-болі розігнати
Дружно ратю наступною,
Духом, силою міцною
Світлі радощі розлить в кращій долі.

279. ОМАНА.

Фантазія

Дієві особи: 1) Одноцвіта. 2) Творчедум.

Узлієся край річки. Легендарний куток юної планети-Землі. В зеленому квітчастому шатрі в солодкій утомі, ніби в перерваному танку, в легкому убранні із трав і квіток граціозно стоїть Одноцвіта. Оддалік колихається ліс. Розсівається легко туман.

Одноцвіта.

1. Тінню далеч обвилася;
Зникли думоньки крилаті;
Я од щастя знемоглася
Як в танку в своїй кімнаті.
5. Серце миттю жить привикло
Тут в обмеженому колі.
Щастя в серці. Щастя зникло,
Як весняний вітер в полі.
- Краще квітці на поляні,
10. Чим в блакитному просторі,
Краще серцю бути в омані,
Тільки б чути щастя в горі.

Часто щастя, мов нахаба
Миттю зробиться противним;
15. Як зануда, так і ваба
Грає сяйвом переливним.

Що ж нам радощі і драми
І приливи і одливи?
На блакитнім небі плями
20. Нам приємні і вабливі.

Можна жить собі в угоду
І прийдешнім і минулим,
Чути ж палку дійсну вроду
Можна тільки серцем чулим.
25. Хто ж захоче серце ніжне
Кинуть в дар думкам безмежним?
Наше щастя перебіжнє
Мусить бути незалежним.

Краще квітоньці в тумані,
30. Чим на сніжному просторі;
Краще серцю бути в омані,
Тільки б чути щастя в горі.

II.

Край шатра появляється Творчедум з утомленим і збентеженим видом. Торе красиво декорований шкурами. Одноцвіта любовно оглядус його, зовсім виступивши із шатра.

Т в о р ч е д у м .

Як же вітер розгулявся,
Як лютує, як гуде!
35. Я носився з ним, кружлявся
І крізь бурю, крізь негоду,
Крізь тумани небозводу
Бачив щастя золоте.

Тяжко бачити і чути,
40. Тільки взяти не зуміть!...
О, великий біль отрути,
Біль незмоги і безсилля,
Злісна мука божевілля
І тривожна творча мить!

45. Тільки хмаронька розпалась,
Тільки блиснув світлий мир, —
В мене сила обірвалась,
Стали в серці гострі стиски,
Що чужі там зорі-блиски,
50. Що чужий великий твір.

- Я не можу почувати
Щастя-долі на землі! —
Там горять десь дивні шати,
Грають духи безтілесні,
55. Світлі, радісні, чудесні
Тільки я нидію в тлі.

- Будь ти проклят, мир уяви,
Недосяжний, світлий мир!
Знай же, — я, мов дух лукавий,
60. Закружу красуню-фею,
Оточу весь мир брехнею
І прославлю власний твір.

III.

Одноцвіта жагуче поривається до Творчедума. Творчедум робить крок назад і згорда оглядає Одноцвіту

О д н о ц в і т а.

- Де ти, милий, легкокрилий,
Повний буряної сили
65. Загулявся в царстві див?
Я тебе так довго ждала,
Так любовно припадала
До квіток, що ти садив.

- Квіти щастя, квіти долі
70. Кличуть, манять мимоволі
Юні душі і серця.
О, скоріще лий до мене! —
З серця б'є чуття шалене
До хвилинного творця.

Т в о р ч е д у м.

75. Я, голубко, не хвилинний;
В царстві ночі і рутини
Я створив довічний мир;
Я заповнив наші сфери
Сяйвом вищої химери,
80. Сонця, місяця і зір.

- Вірь мені: — весь мир-уява!
Наше світло, наша слава
Там, де наших тіл нема,
Там, де грає дух прекрасний,
85. Де буяє розум ясний,
Де не має влади тьма.

- Тут і в щасті, як і в горі,
Ми зіллємся в перетворі
В надзвичайне спільне «Я» —
90. Мир тутешній ми покинем,
В царство сяйва ми полинем
Для довічного життя.

О д н о ц в і т а.

- Милий, милий, все я чула,
Тільки легко все забула,
95. Ради материних мрій.
О, скоріш чуттям жагучим
Палом тіла нестерпучим
Холод серця розігрій.

Т в о р ч е д у м.

- Так повірь же в творчі сили,
100. Що рятують од могили
Всі істоти з роду в рід,
Що ведуть найкращі роди
В царство сяйва і свободи
До негаснучих побід.
105. Я оддам себе в офіру
Світлорадісному миру,

Для якого я живу.
Будем жити ми в нащадках,
В чистих споминах і згадках,
110. Ніби на яву.

Одноцвіта міцно припадає до Творчедума.

Одноцвіта.

Милий, милий, вся я млію,
Ніби іскра-зірка тлію
Перед сонцем в далині;
З тебе б'є життя натхненне,
115. Ніби полум'я шалене;
В мене серце теж в огні.
Линь до мене! Я палаю.
Я з тобою все здолаю.
Глянь, — яснє далина.
120. Я бужу палку надію,
Тану в пестошах, радію,
Що не зникну я одна.

IV.

Одноцвіта.

Входять в шатро. Через де-який час виходить розчарований і знесилений Творчедум; слідом за ним з погордливим самозадоволеним видом виходить Одноцвіта. Пауза.

Одноцвіта сміливо підступає до Творчедума.

Знову я істота повна,
Незалежна, невгамовна,
125. Вільна, сміла, як і ти;
Я іду сама собою
І до щастя і до бою,
І до вищої мети.
Повна смілости і сили
130. Гордо стану край могили;
Як безсмерття красоти.
Я й тебе перетворила,
Як висока творча сила,
В переможній боротьбі.
135. Крізь омани, крізь тумани
Ми впізнали спільні рани
Ти в мені, а я в тобі.

Одноцвіта зникає в кольорових кущах узлісся. Творчедум вороже і розчаровано дивиться вслід Одноцвіті.

Творчедум.

- Не мої тут творчі сили
Вище сяйво розпалили;
140. Творчість ночі тут-вона;
Як же розум ображає,
Труїть, давить, зневажає
Нерозгадана далина.
Більше бурі, більше жаху,
145. Більше творчого розмаху
Для лукавих чарівниць,
Що своїм чуттям химерним
Що своїм життям мізерним
Крадуть тайни блискавиць.

280. В НІЧКУ ЯСНУ.

1. Ніч блискуча,
Ніч надземна
І жагуча
І таємна
5. Встала з чарами світил;
Ніч глибока,
Темносиня,
Ясноока,
Мов богиня,
10. На землі прибила пил.

-
- Впали роси —
Каплі чисті
На покоси
Золотисті,
15. Роспустилось листя квіт;
Тільки в мене
З серці хорім
Зло шалене
З чорним горем
20. Не зникає з давніх літ.

Чом ні сонце,
Чом ні зорі
Оборонцями
При горі

25. Не стають мені ніде?
Із-за хмари
Зло нависло,
Мов для кари
Серце стисло,
30. Серце чисте, молоде.

281. ПЕРЕДАЧА.

1. Тільки змовкнуть струни ліри
В час палкої ворожнечі,
Линь до мене повна віри, —
Я лишу тобі дві речі.
5. В мене струни в юних грудях,
Де для всіх одкриті двері, —
Так гріхи мої на людях,
А людські в моїй химері.
- В заповіті для коханки
10. Дам я струни повні віри
І пошарпані останки
Од скривавленої ліри.
- Як окропиш струни кровю
І полюбиш їх навіки,
15. Ти узнаєш, що любовю
Гріх змивається великий.

282. СІМФОНІЯ СОНЦЯ.

1. Тихше, тихше! Мова зайва;
Ми забудем давню тему;
Я із сояшного сяйва
Легко витворю поему.
5. Як горить на давнім фоні
Тонко виткане проміння;
Я горю в огнях сімфоній,
В ясних чарах миготіння.
- Ми ростанем, ми потонем
10. В світлорайдужнім промінні;
Ми повік не захолонем,
Тільки в далеч кинем тіні.

- Нащо звуки, нащо співи?
Марно гине гук даремний
15. В час, як сонця переливи
Нас підносять, в мир надземний.

Тихше, мила! Мова зайва;
Я із сонця та із сяйва;
Для тебе складу поему.

283. ДО МУЗИ.

1. Ти мов небесная офіра
Прийшла до грішної землі;
Твоя душа — блискуча ліра,
А серце — огнище у млі.
5. В твоїх очах велика мука
Поблідла в сяйві світлих чар;
Ти, мов небесна запурука
Гориш огнем між злих примар.
- Не все зруйнує світ лукавий,
10. Як тільки є така краса;
Твоїх святинь, твоєї слави
Не скосить смертная коса.
- Ти не змогла любить святині
Земних богів, земних утіх
15. І потім журно в самотині
В собі таїти біль і гріх.
- Твоя душа — свята пустиня,
Безмежна, чиста далина;
Моя любов, моя святиня
20. В земному світі — ти одна.
- Я бачив погляд твій самотний,
Я чув твій тихий, журний спів;
Який огонь безповоротний
В моїй душі тоді горів!
25. Ти геній чистого натхнення,
Блискуча зірка провідна.
Таю в душі твоє наймення,
Де маеш місце ти одна.

284. ДВІ ДУШІ.

1. Ти не визнаєш тих річей,
Що в душі я хороню;
Гострий блиск твоїх очей —
Лід і сонце без огню.

5. В мене вир огню і бід,
І любови і жалю,
Швидче ж я твій чистий лід
Палом серця розтоплю.

В мене є свої гріхи,
Тільки ж ти не визнаєш їх,
Бо живеш ти без жаги,
Бо тобі далекий гріх.

10. Єсть у мене й пал святий,
Тільки надто сильний він
І веде він до мети
Через довгий, довгий плін.

15. Ти, я знаю, маєш міць,
Міць зими, а не пожеж,
Так до літніх таємниць

20. Ти не найдеш стежок-меж.

Не шукай чужих гріхів
І чужої чистоти, —
Ти дитя степів-снігів
І німої краси.

25. Лід і блиск твоїх очей
Знищу я в своїм огні;
Не вишукуй тих річей,
Що сховалися в мені.

285. ЧЕРЕЗ НЕТРИ.

*Там за далечню негоди
Є чудова сторона.
Язиков.*

1. Кров і плями, кров і плями!
Раню тіло колючками,
Все ж я мушу далі йти;
Степом, нетрями, гаями

5. В'ється стежка до мети.

- Ворожбити та ворожки
Там робили стежки-стьожки,
Як шукали зільних чар;
Я їх знаю, знаю трошки,
10. Я їх бачу з чорних хмар.
- Там лунали дужі гуки,
Як Стрибожі вільні внуки
Грала в хвилях золотих.
Через нетрі, через луки
15. Я іду на поклик їх.
- Там десь воля перворідна,
Там десь сила непобідна
Б'є каскадом, з джерела.
Ой, не видно, ой, не видно
20. Сонця волі з п'ятьми зла!
- Степом, нетрями, гаями,
Лозняками, колючками
В'ється стежка до мети.
Кров і плями, кров і плями, —
25. Все ж я мушу далі йти.

286. ФЕЯ.

1. Буду я дитятко Фею
Кликать лірою своєю
На весні,
Щоб пройшла передо мною
5. Світоносною манною,
Хоч у сні.
- Так сердешно буду грати
І дивитись в сині шати
В гірній мир! —
10. Може зрадниця озветься,
Світлим блиском усміхнеться
З царства зір.
- Де ж вона? Хіба я знаю!
Завше серцем я конаю,
15. Завше сам;
І з отрути та з одчаю
Чисті гимни посилаю
Небесам.

- То молитвою своєю
20. Кличу я маленьку Фею
 В снах своїх;
Хай до неї не торкнеться,
Хай од неї одкаснеться
 Чорний гріх;
25. Щоб жила моя святиня,
Як улюблена богиня
 Між уяв,
В чистім зорянім горінні
Та веснянім шелестінні
30. Квіт і трав.

287. СВІТОНОСЕЦЬ.

1. Вийди сміло, вийди з бору,
Вже не вкраде світла ліс.
Видно з далечі, з простору,
Як до сонця вгору, вгору
5. Чистий прапор ти підніс!..
- Горде слово пролунало,
Ніби в хмарі вільний грім;
Як чудово, видно стало,
Млисте марево ростало,
10. Розпливлося, наче дим.
- Там боець десь б'ється в пільмі
В нерозважній самоті
І таїть з думками-дітьми
В запальнім сердешнім ритмі
15. Сподівання золоті.
- Як горять огні надземні,
Весь в узорах грає бір!
Честь тому, що в нетрі темні
І в сумні кутки таємні
20. Кинув блиски світлих зір.
- Так навкруг життя безщасне
Ваблять блиском світляки.
Знаєм, — зійде сонце ясне
І на марево сучасне
25. Кине стрілоньки палкі.

- Вийди ж сміло з нетрів, з бору, —
Став червоним чорний ліс. •
Видно з далечі, з простору,
Як ти гордо вгору, вгору
30. Чистий прапор свій підніс.

288. БЕЗ ЗМІНИ.

1. Сьогодні я схиляв коліна
На килим квітами рясний,
І серце тисла перша зміна,
Проснувшись з подихом весни.
5. То зміна холоду і льоду
На цвіт душі, на серця жар,
На ясний усміх небозводу,
На перший поклик вільних хмар.
- Яка тяжка, болюча зміна
10. Своєї власної душі!
Я під хрестом схиляв коліна
І чув з могили: «Залиши».
- Так ні, не буде в серці зміни;
Я буду з боєм жити вік;
15. Нехай же чує дух нетлінний
Сердешний спів і стогін-крик.

289. ПЕРЕД РАНКОМ.

1. Вірь, голубко, прийде мить, —
Встане сонце із-за гаю,
Дивне щастя прилетить
Світлим вістником із раю.
5. Я твій смуток розділю,
З вітром-легітом розвію;
В чарах ночі я зіллю
Нашу давню спільну мрію.
- Ми, голубко, сонця ждем?
10. Як же ждати без кохання?
Як ми нічку проведем,
Щоб забути про чекання?

- Глянь, як грає синій гай! —
То вітає він зірницю;
15. Ми полинемо з раю в рай,
З таємниці в таємницю.

290. РОЗДВОЄННЯ.

1. Душно. Жарко. Лоб мокріє.
Став частішим серця стук.
Як в горнилі душу гріє
Нестерпуча мука мук.
5. Грають, мають смертні крила;
Никне радісна мета;
Ясно мариться могила
І таємна ніч свята; —
- Ніч палкого перетвору
10. І роздвоєння краси; —
Швидче ж, нічко, вгору, вгору
Дух од тіла однеси!
- Вся в огні душа зів'яне
Під ворожий злісний сміх;
15. Серце битись перестане,
Вкриє очі смертний гріх.
- Все забуду, все забуду,
Все в повітрі потушу;
Тут оману і облуду
20. Разом з тілом залишу.
- Світлі, чисті ідеали
Передам я небесам;
Все ж, чим мене обсіпали,
Одмести я хочу сам.
25. Радо мріється могила
І таємна ніч свята.
Слабне, никне давня сила
Сяє зіркою мета.

291. ДРОВОРУБ.

1. Гей, коханко мила, люба,
Глянь на хлопця дроворуба,
Глянь на велетня-орла,
Що далеко гук розносить,
5. Що гаї, мов луки косить
• Повен радости і зла.

Дуб корявий, сухорлявий,
Той, що нищить квіти-трави,
Миттю зараз упаде;

10. Гнуться сосни суковаті,
Вільхи, верби дупловаті;
Гай, навколо — як гуде!

Всі, що сонце розлюбили,
Що красу життя згубили,

15. Мусять падать сяк чи так...
Глянь же, ясонька, без жаху,
Як з юнацького розмаху
Нищить пуцу неборак.

292. БУДЬ ЗДОРОВ!..

1. В час, як хлине з серця кров,
Я й тоді розсиплю згуки;
Щире слово, — будь здоров, —
Гордо кину я без муки.

5. Хай не рветься смертний крик,
Ні ридання, ні прокльони, —
Серце, розум і язик
Знали ж тільки горді тони.

Ти почувеш, — будь здоров, —

10. В смертний час, немов при чарці, —
Я зберіг свою любов
І при згоді, і при сварці.

Кровю пісню я спишу,
Смертним клекотом заграю,

15. Тільки й сам собі скажу,
Що, як лицар умираю.

Ой, як хлине з серця кров,
Будуть струноньки обліті...
Будь, мій вороже, здоров, —
20. Запишу я в заповіті.

Не прорветься смертний крик,
Ні ридання ні прокльони, —
Серце, розум і язик
Знали тільки горді тони.

293. ДНІПРОВІ СЕРЕНАДИ.

Посвята.

1. Тобі, тобі, хоч ти й забула
Святої ніченьки узор,
Хоч пролетіла, промайнула,
Як невловимий метеор.
5. Летять, летять зірки безстрашні
І в високості миготять,
Мої страждання нерозважні
Вони промінням золотять.
Я все ж одній, одній співаю
10 В утомі, в горі і в журбі,
О, зоре, згублений мій раю,
Мій звук, мій спів тобі, тобі!

I.

В саду біліють колони
Над пишним берегом Дніпра
15. О, ти не вчуєш серенади,
Моя божествена мара!

Моя мара, моя богиня,
І фея давньої снаги,
Навіки втрачена святиня,
20. Отрута юної жаги.

Ти не впізнаєш ніжних звуків,
Що припадають до левад,
Що б'ються в травах пишних луків
І в журних тінях колонад.

25. Несе Дніпро прозорі води,
Одбивши в плесі тіні гір;
Дрімає повен прохолоди
В сумній задумі чорний бір.

І я один в чудовій владі
30. Хожу, блукаю, ніби тінь,
Тремчу в журливій серенаді
І лину серцем в далечінь.

Зникає туга неймовірна,
Згасає пал моїх уяв;
35. В повітрі ллється пісня лірна,
Як плюскіт вод, як шелест трав.

Туманом криються левади;
Вся в срібнім мареві гора.
О, ти не вчула серенади,
40. Моя божествена мара!..

II.

В розмальованій картині
Ляг за ланом лан;
По узліссі, по долині
Стелеться туман.
45. Листя зірване торішне
Вітром рознесло.
Щастя давне, щастя ніжне
Витруїло зло.
Зло, що в серці запалало,
50. Ніби ураган,
Що розбило, розігнало
Любощів туман.
Журно змовкли співи чисті
В серці повнім мук;
55. Ллється з ліри повний злісти
Витворений звук.
Давній спів звучить прокльоном;
Вітер носить гнів;
Зник, розбився тон за тоном
60. Зоряний мотив.

Зникли зірки в хмарах зради
В чарах забуття;
Сушить серце без одради
Спалене чуття.

65. Лине в далеч мла, як хмара,
І густий туман,
Мов страшна кривава пара
Вигоених ран.

III.

70. Вітре дужий, вітре вільний,
Скинь з плечей моїх вагу!
Батьку-Дніпре буйно-хвильний,
Збий, розмий мою нудьгу!

75. Дай мені огню тривоги,
Дай побачить інший мир;
Вдар ти мною об пороги,
Кинь мене в шалений вир!

80. Хай зміцніє серце хоре
В реві злої боротьби,
Хай розвіє, хай поборе
Муки зради й гніт журби!

294. СВІТАННЯ.

- 1, Дніпр дримає. Журно сплять
Лози прибережні.
Тихо. Хвилі не шумлять.
Сплять лани безмежні.

5. Я край берега один
Степ зміряю оком.
Сум. Однаковість картин
В огляді широкім.

10. Тихо пишний гай поник,
Мов згубив величність...
Хай же мій розбудить крик
Сонну поетичність.

Легко пісня поплила
Темним, сонним ланом,
15. Десь луною прогула
Журно за туманом.

Крикнув збуджений кулик;
Дніпр збудила чайка;
В хвилях ночі носить крик
20. Синіх вод китайка.

Далі, далі. Швидко світ!
Дзвінко ллються згуки.
Небу й сонцю шлють привіт
Дніпр, гаї і луки.

295. ХОЛОД І ЖАР.

I.

1. Заїла душу пекуча туга
Та мрій веселих неждана втрата;
В юрбі сумливій немає друга,
Палкого серця, міцного брата.

5. Такі нещирі та неправдиві
Найкращі люде, найближчі друзі,
Мов божевільні та юродиві,
Мов позростали в одній нарузі.

Палає сонце і світять зорі,
10. Та кволим людям того не треба,
Вони в болоті будують нори.
І їхні очі не бачать неба.

Над їхнім полем нависли будні
Такі гнітучі і завше хмарні,
15. І їхні справи такі облудні,
Як їх закони «утілітарні».

І як зайва втрата і зайва туга,
Живи довічно, як жив — самотний;
З раба ніколи не зробить друга
20. Твій вільний настрій високольтний.

Минуло щастя, пройшло, пропало,
Немов отруйний, похмільний солод,
Юнацьке серце життя приспало,
В душі панує зімовий холод.

II.

25. З юним серцем перемінним
Я сміюся і живу,
Вільним льотом соколиним
Лину в далеч життєву.

Я забув про всі умови,
30. Я не знав ніяких зрад;
Власні вигадки чудові
Ллю я в дзвони серенад.

Я не кличу оборонця
І не маю смертних ран,
35. Біль душі при сході сонця
Я розвію, як туман.

Що метелику фіялка,
Що троянда солов'ю,
Так і я кохаю палко
40. Власну вигадку свою.

Все я сам перетворюю,
Що зносилося в мені;
Я горю, та не згораю
Саламандрою в огні.

45. Найпишнійші квіти травня
Буду рвати, як вандал, —
То-ж мої переживання
І горючий матеріял.

Я забув про всі умови,
50. Я почув живий закон;
Б'ються вигадки чудові,
Став живим юнацький сон.

Сходить сонце! Швидко зрадить
Соловей свої квітки;
55. Творчу силу манить, надить
Безупинний льот прудкий.

III.

Десь далеко б'ють удари,
Свище степом буровій;
Чорним клоччям сунуть хмари
60. В небезпеці громовій.

Як зловістно тихо... Темно.
Хтось великий дасть удар!
Розгорівся бій надземний,
Звився вихорем пожар.

65. Повна чар,
Чар зловістних,
Диких, грізних
Чорна буря загула.
Лине степом холод-жар;

То водою, то огнем
70. Б'є стихія повна зла,
Повна дикої тривоги,
Повна палу перемоги,
Зливши темряву із днем.

296. ПРИВІТ ВЕЛИКОМУ.

На могилі Т. Шевченка.

1. Як любо тіні і проміння
Несуть Великому дари
І юне вдячне покоління
Здіймає очі до гори.
5. Здіймає радо, молитовно
І в мріях світло-золотих
В серцях знаходить безумовно
Забутий рай, — святе святих.

10. То вплив Творця на душу й тіло,
То світла сила будить рух.
Привіт тобі, Свята Могило,
Привіт тобі, Великий Дух!

- Прийми од нас дари сердешні,
Як слави вічної залог;
15. Твої шляхи тепер безмежні
Горять огнями перемог.

297. ЖНИЦЯ.

1. Легко, легко вітер віє,
Сушить піт.
Полям жито половіє;
Ходять хвилі по пшениці,
5. Сонце з неба шле привіт
В грі огнистій,
Променистій
Молодій красуні жниці.

- Тоне, гнеться в житі жниця,
10. В коси квітоньки вплела;
Знать їй щастя — доля сниться,
Що й коралів не зняла.

- В жниці іскри на сережках,
На намисті й на серпі;
15. Грає поле все в мережках,
Сніп лягає на снопі.

- В жниці личко червоніє,
Ніжне личенько, як жар;
Сонце дужче, дужче гріє;
20. Десь шумить, дзвенить косарь.

Тут він, тут він на долині
Стеле смугами траву;
Завтра, завтра, може й нині
Буде щастя на яву.

25. Вся в утомі на соломі
Легко жниця прилягла;
Промінь соняшний в ізломі
Грає в квітах край чола.

- Літній день і літня нічка!...
30. Буде сон аж в осени.
Встала жничка чарівничка;
Грають золотом лани.
- Тяжко, тяжко, легко, легко;
Піт і усміх на лиці;
35. Дзвонить, косить недалеко
Милий з хусткою в руці.
- То-ж її, її дарунок, —
А од нього ще нема;
Тільки й мала поцілунок,
40. Як стояла з ним сама.
- Тоне в грі красуня жниця,
В коси квітоньки вплела;
Знать їй щастя-доля сниться,
Що й коралів не зняла.

298. СТЕПОВІ ЕТЮДИ.

I.

1. Яка феєрія чудесна!
Який блискуче дивний мир!
Горить в зірках блакить небесна,
Безмірна вздовж, безкрайна вшир.
5. Як таємниче, як привітно
Розлився блиск панікадил
І сипле тихо, непомітно
Жемчужні роси небосхил.
- Гей-гей діброви оксамитні,
10. Неначе в мареві стоять;
Як в небі зіроньки всесвітні, —
Огнями мрії миготять;
- Надії — мрії селянина,
Що степ навколо оживив;
15. О, нічко, зоряна година,
Скропи любовно роскіш нив!

Тут розстигалась мла осіння,
Весною танули сніги;
Тепер тут сповнений насіння
20. Нагнувся колос од ваги.

Досвітня зіронька на сході
В рожевих фарбах занялась;
Немов серпанком в прохолоді
Туманом далеч повилась.

25. Який приемний час остуди!
В чудовій грі блищить роса.
Як вільно, легко дишуть груди,
Як зір, приваблює краса!..

А як нежданно з-за діброви
30. Пробігла смуга золота!
О, Боже, ранок! День чудовий.
Колоссям граються жита.

II.

Десь бренять пастуші крики.
Тоне в співах гай.
35. Віти журної осики
Вкрили ниви край.

Сонце в небі. Пізний ранок.
Шелестить гілля.
Після праці на сніданок
40. Сіла вкруг сім'я.

На гиллі в чудній коробці
Крикнуло дитя;
То в колисці саморобці
Вчуло шум хлоп'я.
45. Мати тільки подивилась, —
Милий, мій, а - у!...
З криком чайка опустилась
В скошену траву.

Журній чайці легкокрилій
50. Жалько чаенят;
Пишні трави покосили,
Співи не бренять.

Деж ви, бідні чаєнята,
Де ви розбрелись?
55. Журно чайка, мов підтята,
Поглядає в ліс.

Никнуть трави розмаїтні.
— Гей, гуляй, хлоп'я!
Онде в житі, онде в житі
60. Гнеться вся сім'я.

Так-то в праці, так-то в ділі, —
Всі один в один...
Нуте ж, діти, нуте, милі,
Ще далеко гін!

65. В сяйві далеч потонула.
Грає край чудес...
Чайка крилами махнула
В льоті до небес.

III.

— З добрим ранком! — Також й вас.
70. — Де тут нива панотцева?
— Онде - о, ото як раз,
Де роскинулись дерева;

Там же копанка і став;
Водопій розкішний буде.
75. — Ну, спасибі; я й не знав;
Тут чужі, чужі ми люди.

— Як чужі? А чий же хліб
Ви тут будете вбірати?
— Жну тринадцятий!.. За сніп;
80. Ех, бодай його не жати!

Я з сусіднього села;
Був я, знаєте, в Сібірі;
Ну, недоля підвела,
Занудився я без міри;

85. Порозпродав, що було,
Все майно своє роstrатив
Тай махнув в своє село
Рідне поле убирати.

- Рідні, рідне... А воно
90. Тільки міць мою забрало!
Ну, прощайте. Все одно,
Що пропало, то пропало!

- Сяйво сиплеться з гори;
Листям граються дерева;
95. Осьде близько явори,
Ось і нива панотцева.

299. ЧАРИ ПОЕЗІЇ.

1. Ти в розмовах уникала
Найважливішого питання;
Ти свавільно утікала
Так лякливо,
5. Полохливо
Од сердешного кохання.

- Що ж, голубко, ти вгадала,
Бо любов моя безтільна; —
Міць поетову забрала
10. Так всевладно,
Безрозгадно
Тільки пісня... пісня вільна;

- Для поезії святої
Вік творю я ідеали;
15. Так для мрії золоті
Пал кохання,
Біль страждання,
Я і ти — матеріяли.

- Що ж, горюй!... Твої страждання
20. В дивний мир я перекину;
Десь в чертогах світознання
Ми свавільно,
Безроздільно
Будем жити без загину.

300. НОКТЮРН.

1. Фея ночі на сади
Млисту кинула намітку;
Линь, голубонько, сюди,
Я зірву для тебе квітку.

5. Ніжна квітонька в крові
Збудить млосний пал кохання
І потушить в голові
Всі буденні міркування.

- Що нам ранок? Гострий світ
10. Нас різне тоді у вічі,
А тепер тут шлють привіт
З неба ясні зорі - свічі.

- Нас ніхто не проклене,
Бо слова од нас далекі, —
15. І тебе тут і мене
Вкриють тінями смереки.

- Казку-пісню голосну
Я складу тобі до ранку;
Не оддайся ж, мила, сну,
20. Линь!.. Я жду свою коханку.

.
.
.
.

25. Линь скоріще! Я один;
Я люблю тебе, як тему;
Між фантазій і картин
Я введу тебе в поему.

- Із нічної темноти
30. В поетичній самотині
Блиск твоєї краси
Я оддам своїй картині.

Встане ранок золотий, —
Я долину в мир далекий,
35. Тільки в серці будеш ти,
Нічка, квіти і смереки.

Здавна серденько моє
Ритмом, звуком тільки й б'ється,
Що ж на серці тільки є,
40. Те й по світу розіллється.

301. МОЇ СКАРБИ.

1. Тільки шум степів і луків,
Шум гаїв,
Трав хвилястих,
Вод сріблястих
5. Я вловив;
Безліч образів і звуків
В серці стомленім, розбитім я надовго затаїв.

Тільки мрії душ самотних
Я впізнав;
10. Пісню волі
В рабськiм колі
Перейняв;
Знаю тисячі скорботних,
Слізми скроплених, болючих, серце тиснучих появ.

15. Я так легко розсипаю
Без журби
Що-хвилини
Всі перлини,
Всі скарби;
20. Хто ж збере їх, я не знаю,
Для культурної, живої і святої боротьби.

302. НАД КОХАННЯМ.

1. Як б'ється серце в хвилюванні,
Співай про згублений свій рай;
Гори в розбитому коханні
І в співах серцем замірай.

5. Співай про щастя, про надії
І, проклинаючи, молись;
Підвівши гордо вгору вії,
На небо зоряне дивись.

Свою земну зрадливу фею
10. В мотив надзоряний втіляй
І тугу піснею своєю
З весняним вітром поділяй.

Тобі не треба чар кохання;
В тобі бушує цілий вир
15. Палкого щастя і страждання,
Відтінків хмар і блисків зір.

В тобі горить, в тобі палає
Огонь небесних світлих чар
І зло ніколи не здолає
20. Співця божественних примар.

Ти сам творець, ти сам ідея,
Життя надземного мистець;
А смерть і доля Прометея
Тобі не кара, а вінець.

25. Так не благай земної долі
І швидко гаснучих утіх;
Нехай в піснях лунають болі,
Жагуче щастя, плач і сміх.

303. ЛИЦАРЬ — САМ.

Поема в 2-х частинах.

Посвята.

1. Перші здавлені акорди
Задріжали в тьмі;
Десь в тумані стріпонулись,
Мов піймали настрої гордий
5. І злилися й розгорнулись
В світозорянім привіті,
В необмеженій блакиті,
В пишних квітах, в сяйві, в літі
І в холодних завирюхах смертоносної зіми.

10. Вірю я, — вони стихія
Кровю скроплені пісні;
Хай же носяться, буяють
І на крилах буровія
З степом, з морем розмовляють
15. І мов зіроньки блискучі,
На гаї, на степ, на кручі
Сиплють блиски нестерпучі
І розбудять все, що тоне в зачарованому сні.
- Постать лицаря палкого,
20. Постать лицаря-борця
Жертву давньої юдолі,
Жертву шалу світового
В стисках суму та недолі
Я веду на зустріч юним
25. Всім серцям багатострунним,
Що в шуканні злоторуннім
Зневірялись і журились і томилась без кінця.

Частина перша.

I.

- Млою ночі оповитий,
Скаче кінь білокопитий,
30. Креше іскорки-огні;
О, яка їзда шалена!
Ноги всунувши в стремена,
Скаче лицарь на коні.
- Плине далі степ чудовий,
35. Грають вітами діброви;
З пільми виплило село.
З кременистої дороги
На завітчані облоги
Мандрювання привело.
40. Їде Лицарь-Сам із бою,
Їде гордий сам собою
Грішний кинувши вертеп,
В любий край давно-коханий,
Пишноцвітний, злототканний,
45. В рідну хату, в рідний степ.

Друзі всі його розбиті,
В інших думках, в іншому світі
Шлють докори небесам;
Лим один юнак чутливий,
50. Всетерплячий, незрадливий
Гордо їде Лицарь-Сам.

— Що таке? Його розбили?
Ну, то що? — Ворожі сили
Надто дужчими були:
55. Те розбили, те забрали,
Решту зрадники украли
І з вітрами прогули.

Що за бій то божевільний,
Де твій ворог надто сильний
60. Дух твій з певністю уб'є?
Так для бою й перемоги
Треба інші знать дороги,
Інші, інші! Так і є.

Що таке огонь одваги?
65. Черепок для черепахи
Певний захист од орла,
А для зайця, для гадюки
Дужий біг, жало і луки —
Не захистники од зла.

70. Я надіну певну броню,
Не візьму й меча в долоню,
Тільки ж битись буду я
Скільки сили, скільки змоги,
Смілим духом перемоги,
75. Палом вищого чуття.

Заворожений, заклятий,
Чистим жаром перенятий,
Сам я вийду на майдан
Гордий, вільний, непідкупний,
80. Смертним ранам недоступний,
Наче велетень-тітан.

- Швидче, коню! тут кохана,
Незабутня, люба панна
Жде мене давно з війни;
85. Тут старенька рідна мати
Встріне сина біля хати.
Швидше, коню вороний!

II.

- Чути співи на селі;
Йдуть на улиці таночки;
90. В опівнічній літній млі
Легко сиплються дзвіночки:

- «Ой, дівчата, паняночки,
Заспіваєм, коханочки,
Бачте, ніценка яка!
95. Кожна з нас у серці має
В квіти-мрії прибірає
Запального юнака.

- Скоро гратимуть на сонці
Між намистами червонці,
100. Що здобудуть молодці;
Будуть грати діаманти,
Розцвітуть палкі троянди
На сцілованій щоці.

- Вражі хлопці полохливі
105. Взнають тільки смертні співи;
Наші хлопці молодці
Грають, їдуть в оксамиті,
Жаром-золотом облиті,
Кожен з шаблею в руці.

110. Ми дамо їм поцілунки,
За здобуті подарунки,
За серденька запальні.
Слава вічному кохання
І юнацькому змаганню
І побіді на війні.

Хто ж лякливий та зрадливий,
115. Хай не іде в край щасливий,
Як заблудлая вівця;
Кожна з нас у серці має,
В квіти-мрії прибірає
Запального молодця.»

Перша панна.

120. Я піду вже; мати жде;
Час додому, час до хати.

Друга панна.

Сон не дінеться ніде,
Можна й нічку прогуляти.

Перша панна.

Так то так, та сон мені
125. Не потрібен, як спочинок;
Я вбачаю стільки в сні
Найулюблених картинок.

Друга панна.

Що ж то?

Перша панна.

Завтра розкажу
130. Все, що діється зо мною,
А тепер, прощай; біжу;
Хочу бути я одною.

Панна з гурту.

Що ви там гомоните,
Вам в гурті чогось не зручно?

Перша панна.

135. Так собі, ні се, ні те;
Гомоним, аби не скучно.

Друга панна.

Стій, голубонько моя,
Я піду, піду з тобою,
Бо в мені злилась гульня
140. З безпідставною журбою.

Панна з гурту.

Ну, ідїть, ідїть, бо й ми
Теж розходимось додому.
Всіх бажаю снів у тьмі,
А спокійних, так нікому!..

ІІІ.

145. Світять зіроньки вгорі,
Блиски граються з водою,
Наче іскри сям і там;
Тихо сплять осокорі.
Лехко тихою ходою
150. Іде в тінях Лицарь-Сам.

Рже привітно вірний кінь,
Видно батьківські хороми,
Мов театр минулих дій.
Рідше й рідше стала тїнь.
155. Що се? Стій!.. Кїнець утомї...
Чує лицарь викрик: Твій.

Там, де гнеться верболїз,
Промайнули білі панни
І сховались в тінях знов.
160. Тихо, тихо лицарь зліз,
Взявсь за серце біля рани,
Бо змочила груди кров.

Він впїзнав, впїзнав її!..
Стій же, коню мїй коханий!
165. Може виплине вона...
Весь палаючи в огні,
Лицарь-Сам забув про рани.
Панна ж зникла, як мана.

Запекли в душі огнем
170. Біль, кохання і турбота.
Лицарь-Сам, підвівши зір,
Тихо йде перед конем.
Осьде хата і ворота...
Лицарь-Сам вступив у двір.

IV.

175. Легко панни промайнули,
Мов привиддя в далині;
Скрізь навколо позирнули
І лишилися одні.

Перша панна.

— Ти тремтиш? Чого ти бліднеш?
180. Ну, ходім мерщій, ходім!
Завтра знову ти розквітнеш
В любих пестоцах із ним.

Друга панна.

Я вже знала, так і знала,
Що приїде він один;
185. Зразу я його вгадала
Між зелених сокорин.

Весь забруднений, беззбройний
Лицарь схожий на мару...
От і слава! От і війни...
190. Ой, голубонько, умру!...

Як же в серці неспокійно
Вже давно, давно було!
В ніжних співах безнадійно
Серце болями звело.

195. Стільки ждати, стільки ждати
І зріктись надій своїх!
О, бодай би не страждати
В юних мріях золотих!..

Перша панна.

- Дармо долю проклинаєш;
200. Що твій сум та переляк?
Ти ж нічого ще не знаєш, —
Завтра визнаєш, що і як.

Друга панна.

- Струни серця завше чують...
Ой, голубонько, мовчи!
205. Чуєш, сумно як віщують
Про недоленьку сичі...

-
- Легко вітер, збивши хвилі,
Подихнув на сонний став.
Тихо зникли панни білі
210. В колиханні буйних трав.

Частина друга.

I.

- Козачий дім. Кругом на стінах
В суворих фарбах, в різних змінах
Орнаментичні визерунки
І гордість давньої скарбниці —
215. Списи та шаблі та рушниці —
Славетних прадідів дарунки.

- Криві турецькі ятагани
Ще свідчать тут про смертні рани,
Що діставалися боями, —
220. І для нащадків невідомих
На зброї в батьківських хоробах
Кривавий знак лишили плями.

- То кров пролітая на полі,
В степу, на морі, на роздолі
225. І в Запоріжжі і в Скутарі,
В нудній осаді, в обороні,
І в одступанні, і в погоні,
І в чорній помсті і в покарі.

Як храм молитви вимагає —
230. Так дім козачий серце крає
Законом вічного змагання;
Немов історія на плечі
Лягла вагою ворожнечі
Тому, хто має тут мешкання.

II.

235. Немов зраховуючи болі,
Немов оддавшись думкам,
Один між стін, один між зброї
По хаті ходить Лицарь-Сам.

Ідуть, проходять заповіти,
240. Як вічний демонський наказ, —
— Чужими радощами жити,
Невільним бути раз-у-раз.

Нечистий дух на край безодні
Людей невпинно так жене!..
245. Так, — я розбив тебе сьогодні,
А завтра знищиш ти мене.

Од думи-мрії світової
Далекі будуть дикуни.
Всі їхні війни, їхні зброї...
250. Та будуть прокляті вони!

Ми так довічно неохайні,
Самі од себе не втечем;
Свої святині надзвичайні
Ми захищаємо мечем.

255. Давно, давно розвіять треба
Оту труху старих святинь,
Щоб вітер пил підняв до неба,
Розніс, розвіяв в далечинь.

Так я тепер, тепер розбитий
260. Инакше вславлю край і рід,
Я прагну весь несамовитий
Іще нечуваних побід.

Я лину серцем в бій безкровний,
В душі я чую дивний хор
265. І надо мною блиску повний
Небесний віє омофор.

ІІІ.

М а т и (входячи).

Сину мій, до тебе можна?

Лицарь - С а м.

Якже, можна, мамо, йдіть.

М а т и.

Я всю ніч була тривожна;
270. Не заснула ні на мить.
Твій приїзд така ознака,
Що й ладу думкам не дам; —
Як то можна, щоб вояка
Та з війни вернувся сам?
275. Може вістником послали,
Себ-то з чуткою до нас...

Лицарь - С а м (різно).

Наших всіх порозбивали,
Я ж утік у прикрий час!

М а т и.

Сором, сором, сину рідний!
280. Ну, скажи, чого ж ти біг?

Лицарь - С а м.

Я і в горі непобідний;
Я найкращий скарб беріг.

М а т и.

Що за скарб?

Лицарь - Сам.

То скарб великий,
285. Що не згубиться ніде;
Він лишається навіки,
Ніби щастя молоде.

Скарб той, — скарб своєї волі,
А не захвату віків,
290. Скарб і щастя і недолі,
Сяйва й мученських вінків.

На, дивись! — Я маю рану, —
Знай, се рана не моя!
Я однині шлю догану
295. Попередникам життя.

Їх життя було безладдя,
Дикий рев і чорний сум;
Їхня зброя і знаряддя
Для мене докір і глум.

300. Хсчу я життя такого,
Щоб творцем його був — я!
Величезного, палкого
І блискучого життя.

М а т и.

Вік я местника плекала
305. За покривджене життя,
Ждала... Мучилась, — не ждала,
Щастя-долі вороття.

Бачить сонечко небесне,
Як чекала я в журбі,
310. Що повернеться, воскресне,
Щастя й доленька в тобі.

Ждала сина на пораду,
Щоб справдив мій давній гнів;
Сину, сину, давню зраду
315. Ти ще гірше поновив!..

Лицарь - Сам.

Ти давно в мені чекала
Поновить життя своє;
Ти не знаєш і не знала,
Що життя інакше є.

320. Те життя — кохать надмірно
Величезний в л а с н и й дух
І чутливим серцем вірно
Направляти в л а с н и й рух...

Мати.

- Що тут знати? Що тут знати?
325. Сором зрадженим батькам!..
Будь ти, сину...
Раптом з хати
Хутко вибіг Лицарь-Сам.

IV.

- Немов запущений Едем
330. Після спокуси змієм Єви,
Залитий соняшним огнем,
Цвіте, буяє сад вишневий.

- Стоїть акацій білих ряд
В оркестрах співів голосистих;
335. О, як багато пишний сад
Розсипав блисків золотистих.

- Привіт сп'яняючим квіткам!
Привіт тобі, Едем зелений!
В Едем забутий Лицарь-Сам
340. Війшов тривожний, мов шалений.

Спалахнув лицарь молодий; —
Тут жде, чекає люба панна!
Скоріш, скоріш, прийди, прийди,
Небесна зіронько кохана!

345. Між білих яблунь Лицарь-Сам
Будинок бачить недалечко;
Він так побожно, ніби в храм,
Вступив один в шатро-крилечко.

Тривожний голос чує він...
350. Кризь сльози чується дсгана...
І він стоїть... Стоїть один!
Не йде на зустріч люба панна.

Він чує плач, він чує крик
І присуд батьківський суворий:
355. — До зрадника? Що з бою втік?
Ні, краще щезни, доню-зоре!..

V.

Раптово лицарь одірвав
З дверей міцні залізні клямки;
Огнем і гнівом запалав: —
360. — Так ви, старі самці і самки,

Звірями в кодлах живете!
Для вас — ніщо високі мрії!
Невже юнацтво молоде
Огонь старечий ваш зогріє?

365. Я не боюся злих покар,
В мені горить огонь великий;
Я зневажаю ваш базар
І вашу злість і ваші крики.

Ти кажеш — зрадник? — Зрадник зла!
370. Я ваших цінностей не знаю;
Од вас душа моя взяла
Одно лиш слово: проклинаю!

Бо ви найперші вороги,
Що даєте в спадщину рани;
375. Своім нащадкам без ваги
Ви даєте свої кайдани.

Я всіх покину без жалю,
Без сліз, без дум, і без вагання,
Я весь ваш молтох спопелю
380. Тепер в хвилину розставання.

Я не проллю пекучих сліз;
Я пережив давно ридання
І в жертву Духові приніс
І біль, і славу, і кохання.

Б а т ь к о п а н н и .

385. Іди од нас, бо все село
Тебе вже зранку проклинає;
Іди, щоб гірше не було;
Нехай наш рід тебе не знає!

Л и ц а р ь - С а м .

Іду, іду, та тільки ви
390. Ще не зрікайтесь так зарані,
Бо я, як вічний вартовий,
Вернусь до вас, мої кохані!..

А панна й зору не звела,
Вона пекуче так ридала;
395. Що означало «з р а д н и к з л а»,
Вона душею не вгадала.

Е П І Л О Г .

Немов новітній Агасфер,
По світу Лицарь—Сам блукає;
В чаду фантазій та химер
400. Небесну мрію він плекає.

І сяйво дня і ночі фльор
Його любовно обливає
І неба дивний омофор
Йому натхнення навіває.

405. А там... А там настане мить,
Коли він гордий, непідкупний
До бою зможе приступить,
Смертельним ранам недоступний.

304. ПОЕТОВІ.

1. Муза, муза; храм та храм...
Хто завів таку церковність?
Всім розпаленим серцям
Муза-воля й безумовність.
5. Батько Феб і дев'ять муз
Вже давно пурнули в Лету;
Без класичних тих обуз
Легше дійсному поету.

Наші музи не в церквах,
10. А давно на вільній волі,
На долинах, на горах,
На воді й на суходолі.

Слава сонцю і вітрам,
Слава зорям небозводу.
15. Що вказали нам на храм
Віковічну свободу.

Я поет і ти поет;
Я естет, а ти народник;
Щож робить, як ти атлет,
20. Я ж — закінчений сухотник?

Я сюди, а ти туди;
Наші сили не сполучні;
Ми утнем на всі лади,
Ма мотиви дуже штучні.

25. Бачиш далеч, бачиш шир?
Полетім, що буде змоги,
А великий, дивний мир
Сам обмежить нам дороги.

Тут орли і кістяки,
30. Тут і трупи, тут і квіти;
Нас вітає світ палкий, —
Ну, поете, час летіти!..

Не лякайся вільних крил,
Крил фантазії поета,
35. Що підносять в небосхил
І сухотника й атлета.

305. ГРІХ.

1. Я знав, я пив її мучення
І взяв на душу гріх чужий;
Тому гріху нема наймення,
Ні заборони, ні межі.

5. Вона була в чудовім трансі,
Немов жива і не жива;
В давно знайомому романсі
Я чув, я знав її слова:

— Заглянь в пронизуючі очі,
10. Які там світяться огні,
В їх єсть гріховні темні ночі,
В їх єсть палкі жагучі дні.

Така вона!.. А я розбитий
Душею впав у смертну тінь;
15. Так я зірвав душевні квіти,
І в ритмі серця чую: згинь!..

306. САМОВЛАДА.

1. Тільки згубить сокіл пірря —
Як полине він у льот?
Так твоя нудьга й зневірря
Свідчить нам, що ти банкрот.

5. Десь колосся, трави й стерна,
Грає царство степове;
Ти-ж розкинув дивні зерна
На каміння гробове.

Так постій, не пий отрути,
10. Божевільно не ридай;
Не гати з одчаю в груди,
Сам душі пораду дай.

Ти поет, ти дух співучий,
Ти носитель віщих слів;
15. Будь, як змії огнепекучий,
Будь, як гидра в сто голів.

- Сам свої залічуй рани,
Сам зрікайся од журби; —
В час, як хиляться титани,
20. Б'ють їх діти і раби.

Що таке болючі рани?
Не звикають тобі до ран!
Знаю, бачу крізь тумани,
Як блищить твій дивний лан.

25. Ти забув нудьгу й прокльони;
Грає сонцем світлий вид;
Знову встануть легіони
З віщим словом до побід.

307. НА МОГИЛУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.

*Чоло не вінчали лаврові віти,
Тернів не скращали ні злото, ні квіти
Співали співці в самоті.*
Леся Українка.

- 1 Кому, кому могильна втома
Життя труїла в дні краси?
Чи тільки небу кров відома,
Пролита в страдницькі часи?
5. Навкруг офіри та офіри;
Колючий страдницький вінець
Спускає кров з чола на ліри
Палких будителів сердець.
- Останній акт — сумна могила
10. Без дум, без мрій, без вороття...
А як же ліра голосила,
Як палко дбала про життя.
- Як довго, довго голос ліри
Будив нас дзвоном золотим...
15. Нам сором, сором за офіри
Серцям юнацьким, молодим.
- Одна посмертна позолота —
Не втіха страдникам-співцям!
Невже духовная голота
20. Не вірить струнам і серцям?

Серцям, що кровю кроплять струни
І струни з нервів серцевих!..
О, де ти, дух довічно юний,
Великий дух людей живих?

25. — Нехай прийдешне покоління
Себе минулим утіша, —
Таке святе благовоління
Приймає страдницька душа.

30. Так, ні! Ми в смерть її не вірим,
Вона між нами раз-у-раз;
Таким живим самоофірам
Місця повік в серцях у нас.

308. ДАЛЕЧ.

1. Я стою перед метою,
Рад-не-рад,
Ти-ж своєю чистотою
І святою
5. Красотою
Дух вертаєш мій назад.

Я давно переступаю
Кроки зла
Через пекла йду до раю
10. Серце краю
Хоч і знаю,
Де доріженька лягла.

Тільки крайній крок великий,
Крайній мент, —
15. Тут нетрі, тут і ріки,
Хижі крики
Звірі дикі
І життя тут б'ється вщент.

Далі-ж, далі царство дивне
20. Вічних чар;
Зло й добро там нерозривне
Вічне й рівне,
Ніжноспівне,
Повне казок і примар.

309. VETO!

1. Бери, бери! вже все пропало;
Лютує зло в моїм добрі;
І ще про славу серце дбало —
І ту бери!

5. Та слава — власна творча мука,
Як блиск кривавої зорі,
Моеї Музи запорука—
Так, на, бери!

10. Ти для буденної забави
Зірвала-б зіроньку згори;
Я мав одну примару слави —
Так що-ж, бери!

15. Мені добра, добра бажаєш?
О, ні, мовчи, не говори!
З грудей ти серце вириваєш —
Ну, так, бери!

20. Так ти до Музи тягнеш руки?
Не згасне сонечко вгорі...
Єдиний присуд для гадюки —
Умри!

310. ДУХ ЛЮБОВИ.

1. Ні, не святощ, а падіння
Мав я в ніжному коханню,
Щоб не знало покоління
Все я знищу на прощання:

5. Всі юнацькі давні співи,
Що складав в часи жагучі,
Давні думоньки зрадливі,
Перли й зіроньки блискучі.

10. Перші юні сподівання,
І палкі чуття трагічні
Знищу я в піснях кохання,
Бо вони недовговічні.

Поцілунки, чари втоми,
Все згублю я без розмови,
15. Навіть дух давно знайомий,
Перший творчий дух чудовий.

Тільки ж бачу гнівні очі,
Очі Музи-Провідниці,
Погляд буряний пророчий,
20. Повний блисками зірниць.

В тих очах закон любови
Я читаю без вагання:
— За один той дух чудсвий
Можна мати вік страждання.

311. МІНІАТЮРА.

1. Тут в моїй мініатюрі
Ти вгадаєш твір,
Що з тобою в шумі бурі,
В блисках зір
5. Ми ловили, ми творили,
Як огнем серця горіли,
І в коханню
Та в єднанню
Ми були в переконанню
10. Кожну хвилю, кожен час,
Що любов цвіте довічно,
Мов природа кожнорічно,
І з вітанням
З милуванням
15. Сипле квітами до нас.
Щож робить? — Твоя структура
Допустила в мить,
Щоб любов-мініатюра
Встигла прошуміть
20. Разом з вітром легкокрилим,
Разом з блиском сполстнілим
Без вагання,
Без жадання
Перетворів оживання,
25. Мов примара чарівна.
В бурях я один літаю
І прекрасних зір питаю

- Так побожно,
Так трівожно, —
30. Де, скажіть, між вас вона?

312. НАДІЯ.

1. Як сплелися всі мотиви
В красоті твоїй:
Там десь б'ються різні співи,
Там і квіти,
5. Там і сльози
І привіти,
І погрози,
Там приливи і одливи
Невмираючих надій.
10. Тільки в рай твій я загляну,
Засміюся сам,
Сам журитись перестану,
Сам радію
І вбачаю
15. Світлу мрію,
Фею з раю,
Що загоїть може рану,
Як нечуваний бальзам.
Знов ти душу зором раниш
20. Знов огнем печеш,
Знов ти хоре серце маниш;
Хто ж ти, хто ти,
Я вже знаю,
Що ж з турботи
25. І з одчаю
Дух виводиш, тільки глянеш
І отруту в серце ллеш.

313. ВІРНІСТЬ.

1. Ти маниш душу в час тривоги;
Скажи, скажи, ти хто такий?
Ні, я не хочу допомоги,
Не протягай мені руки!

5. Коли коханий, любий, милий
Мене покинув без пуття, —
Ніхто не дасть живої сили
Вернутись знову до життя.
- Нехай гнітить мене тривога,
10. Мов порохонний спомин - плач;
Образить серце допомога,
Так ти пробач йому, пробач!
- Нехай хоч спомин про кохання,
Нехай хоч спомин буде мій,
15. Як сум душі, як поминання,
Як надмогильний плач німий.

314. В РІЗДВЯНУ НІЧ.

*Коли не будете, як діти
Не ввійдете в Царство Б*

1. Грає небо в блисках свіч.
Сад в убранні білосніжнім.
Сном дитячим віє ніч,
Золотим, далеким, ніжним.
- 5 Десь далеко вдарив дзвін;
Серце стислось і стріпнулось;
Як багато в серці змін,
Як там хутко все проснулось!
- Встали привиди святі,
10. Сни підвищено прекрасні,
Що таїли їх в житті
Довгі будні рівночасні.
- Все минає, все іде,
Юна ж віра застається...
15. Близько, близько дзвін гуде;
Серце плаче і сміється!
- Сяє образ дорогий --
Ясна зірка Віфлеєма;
Цілий всесвіт навкруги
20 Ніби юности поема.

О, живи, живи хоч мить
Так, як жив в дитячих роках,
Поки серце защемить
В життьових буденних кроках.

- 25 Ясним усміхом дитини
Гляне сонце із-за гір;
Що-хвилини,
Що-години
Бережи в душі картини,
30. Що вбачав ти в блисках зір.

315. НОВОРІЧНИЙ МОТІВ.

I.

1. Хвилювалось житнє море,
Цілувались колоски;
Ніби небо яснозоре,
Убірали степ квітки.
5. Дзвінко сипались в тремтінні
Нотки неба і землі;
Поцілунками в летінні
Зустрічались мотилі.
- Колорітно, мелодійно
10. Барви з дзвонами злились;
В час той свято, релігійно
Наші душі обнялись.

II.

- Виля хугою пустеля;
Наступав новітній рік,
15. Як моя сумна оселя
Стала пусткою на вік...
- Тільки ж вірь, що з кожним рском,
Як природа розцвіте,
То неждано, ненароком
20. Збудить серце молоде.

Так в природі грають сили
Любодателя Творця,
Що вертають, мов з могили
Сонцю квіти і серця.

316. ЗРАДА.

1. Зникла квітка, зірка ясна,
Світлий промінь золотий;
Через те вона прекрасна,
Що в мені горить беззмінно,
5. Так жагуче, безупинно,
Пал болючого кохання
Геній 'рода та єднання
Та ідеал краси.

- Через призму дум холодних
10. Я пустив її красу
І лишився між самотних,
Тих, що вік її шукають,
Свято люблять і не знають —
Так і я любив без краю,
 15. Все розбив і умираю,
Все в далекий мир несучу.

- Через те вона зрадлива,
Що вона — свята брехня,
Вічна згага чида й дива,
20. Юних мрійників безоких,
Що в своїх думках широких
То туманних, то прозорих
На незвіданих просторах
Легко в'ються навмання.

317. ВЕСЛА.

1. Дріжали весла...
Після чаду, після втоми
Наша сила знов воскресла,
Нас носили валуни;
5. Знов ми знаєм хто ми, хто ми:
Діти буйної свободи,
Що летять на вільні всди,
Що сповняють найсмільйші найдорожчі юні сни.

- Весла чекають...
10. Після ночі, після чаду
Знов щоб хвиля нас понесла
Ми зіб'єм ворожу гать;
Знов ми вернем нашу владу
Знов щоб хвиля нас понесла
 15. Встануть хвилі дружним хором
І під ними і над ними наші весла затремтять.

318. ДО Т. ШЕВЧЕНКА.

(В день 100 літ. роковин).

1. З ласки вищої над нами
Вже поблідло чорне зло
І багато між тернами
Білих лілій розцвіло.
 5. Чисте поле ти засіяв
При обставинах лихих
І свавільно не розвіяв
Вітер зернят дорогах.
- Ще бушують урагани,
10. Ще над полем свище гнів,
Та далеко крізь тумани
Грає сяйво світлих днів.
- Знай, Твоє, Кобзарю, поле
Од межі і до межі
15. Поле пишне, а не голе,
Займуть діти не чужі.
- Хай бушують урагани,
Хай над полем свище гнів, —
Ми чекаєм без омани
20. Величезних жнив!

319. ГУЛЬВІСА.

- 1 Ні сем'ї нема, ні роду;
Сам — один!...
Вин дістав свою свободу,
Ніби зірку з небозводу,
5. Він не знає, що за скрута,
Що за зрада, за отрута,
Що таке сердешний тлін.

- Тільки гори та яруги
Любить він.
10. Він не знає горя, туги
Ні образи, ні наруги,
Тільки з вітром розмовляє,
Поле співом оживляє —
Сам і пан і челядин.
15. Давній рицарь і гульвіса
Тих годин, —
Як до шаблі і до списа
Од неволі в Січ неслися
І ставали всі, як хмари
20. Для війни і для покари
В повній згоді всі й один.
- Чуеш, лицарю свавільний,
Чуеш дзвін?..
Є в нас скарб з тобою спільний,
25. Скарб у доленці невільний,
Так вертайся з мандрювання
Без бурлацького вагання
Хоч укупі, хоч один.

320. ВІЩІ ДЗВОНИ.

1. В небі, в зоряній безодні
Тонуть дзвони великодні,
Тонуть, тонуть, ніби сон,
Б'ються, дзвонять тон-у-тон;
5. З ними дума в небо лине,
З ними никне, з ними гине
Тьма заслон.

- Гаснуть зорі. Знову світло.
Все радіє, все розквітло.
10. Зникла сила перепон.
Вся земля — святий амвон!
Сяйвом душі всі облиті
І немає їм на світі
Заборон.

15. Братня кров не йде в офіру,
 Братня кров великий гріх;
 Освятити можна віру
 Тільки палом мук своїх.
 Сльози горя той осушить,
20. Хто в змаганні та в боротьбі
 Сам потушить і заглушить
 Біль і жах раба в собі.
 Хто на всіх не нарікає
 Та іде на жертву сам,
25. Тільки той в собі плекає
 Втіху змученим серцям.
 Самовладно передається
 Всім серцям велика міць
 І полинуть гимни щастя
30. Всіми дзвонами дзвіниць.
 Над полями,
 Над гаями
 Плинуть носяться роями
 Вічні дзвони.
35. І в блакиті неоглядній
 Світлій, соняшній, одрадній
 Дроблять тони
 Жайворони.
-
- Розігнавши тьму північную
40. Світлий Геліос пливе,
 Гучно славить силу вічную
 Все живе.
 Оживають квіти зморені,
 Плещуть води голосні,
45. Воскресають сили зборені
 На весні.
 Віє силами нестримними
 Геній щастя і краси,
 Скрізь брелять, лунають гимнами
50. Голоси.

321.

1. Я співи складаю на тон сумовитий
 І біль невимовний терплю;
 Люблю я голубку з крилом перебитим,
 Без краю люблю.

15. Свято хатне і вселюдне
Розіллється навкруги
Невміраючим огнем;
Зникне горе непробудне
І полинуть вороги,
20 А за ними все облудне
Ми здмухнем!..

324. ДАР БОЖИЙ.

1. Як удариш в струни ліри,
Ніби дзвоном кастанет,
Як зумієш в час зневіри
Звеселити всіх без міри —
5. Ти поет.

- Тільки зможеш в час весілля
Взнати тінь сумних прикмет,
Як даси серцям ти зілля
Од похмілля, божевілля —
10. Ти поет.

- Як зумієш, мій коханий,
Змалювать з душі портрет,
Втішить серце, згоїть рани,
Все пробачить без догани —
15. Ти поет.

- Тільки зможеш, друже милий,
Підійматись до планет,
Влити в звуки давні сили,
Щастя, горе, сон могили —
20. Ти поет.

- Як здолаєш в бурю, холод
Спать лягти хоч під замет,
Гордо знести біль і голод,
Всім роздавши власний солод —
25. Ти поет.

325. В БОЮ ЖИТТЯ.

- 1 Твоя душа кришталюно чиста,
Та як ти можеш бути холодним?
Стихія ж буряна, огниста
Все вкриє попiлом нальотним.
5. Тодi не бiйся ти догани
За бруд i попiл, друже милий,
Як войовник, що має рани
I вид кривавий i счорнiлий.

326. В СОБI...

1. Величня, чудова досвiтня година;
Тут квіти i води, там зорi — лампадки...
Хотiлося б крикнуть, що вища людина,
Нiж його придатки.
5. Придатки для серця, придатки для ока —
Далекi простори i зiроньки неба,
Та розум чарує таємнiсть глибока
I шепче: «Не треба!»
- Не треба гукати в той мент поривання,
10. Як ти потонув у красотах,
Бо завтра потонеш ти в морi страждання,
В буденних турботах.
- Не зможеш, не будеш нiколи ти паном
Над зоряним небом — святою габою,
15. Над морем, над вiтром, над сивим туманом,
Хiба над собою.
- Тодi вже, тодi вже в тобi одiб'ються
I небо, i води, i хмари, i зорi,
I квіти пахучi в душі розiв'ються,
20. Немов на просторi.

327. ЗАСНУЛИЙ ВУЛКАН.

1. Ти бачиш похмурий, заснулий вулкан?
Ти можеш пiднятись на його;
Там вiтер хвилює легенький туман,
Нема там горiння палкого.

5. Чорніє там мертво, страшне джерело,
Вдихаючи вітер остуди,
І вітром пустельним тепер занесло
Його заміраючі груди.

Він весь каменіє в задумі сумній,
10. Дощем його скроплюють хмари,
І повагом, тихо по скелі страшній
Пасуться овечі отари.

Та тільки дивися, як дим закурить,
Тікай на степи, на долини, —
15. То знову палає, то знову горить
Огонь вікової руїни.

Грюкне грім
Задріжить земля;
Загоряться,
20. Закуряться
В чорній куряві поля
І навколо чорний дим
Буде маревом страшним
Близько, близько й оддаля.
25. Злою лавою палкою
Буде лить огонь рікою,
Потопляючи навкруг
Все байдуже, все заснуле
Нерухоме і нечуле
30. Ніби помсти вічний дух.

328. ПОЕЗІЯ.

1. Поезія, — настрій гучних вакханалій
І плюскіт вина,
Поезія — пахощі білих конвалій
І тиша сумна.
5. Поезія — світ в мальовничій уяві
І радісний дзвін,
Поезія — регіт і сльози криваві
Молитва й проклін.

- 10 Поезія — солод палкого кохання
І дух краси,
Поезія — буряний пал досягання,
Я й ти.

329. ПО ЗВУКУ.

1. Чуеш ти в грюкоті лірики дзвін?
Чуеш ти в війську Бояна?
Болізно носить ся стогін — проклін...
Чується рана.
5. Чуеш ти, чуеш ти лірики крик?
Ні, не почувеш коханий...
Ти ще, мій милий, по звуку не звик
Вгадувать рани.

330. БЕЗ ЗЛОСТИ.

1. Скрізь бурі і крики на площах гучних,
Всі славлять і Марса й Мамону,
А в мене так тихо! На струнах моїх
Нема відгомону.
5. Нема відгомону стихійности бід
Бушуючих, злістних, кривавих;
Я тільки, мов місяць на небі, поблід
У хмарках ласкавих.
Я бачу, я знаю, — в борні гуртовій
10. Єсть також незлобні й самотні
І місяць поблідлий — то їх вартовий
В небесній безодні.

* * *

*

- Хочеться шелесту гаю та піль,
Хочеться пахощів саду,
15. Ніжного шепоту срібних топіль...
Ох, не пригадуї!
Ночі і ранки, і дні чарівні,
Все захопила тривога...
Звуки й фарби, як шати сумні,
20. Шати без Бога.
Настрій ліричний у грудях завмер;
Ліра брениць сиротливо;
Жити, кохати, творити тепер
Так неможливо!

331. НАСТРОЇ.

I.

1. Твій чудовий образ милий
В чарах мрій моїх не зник;
Як метелик легкокрилий
Він сховався у квітник.

5. В сьйві сонця, в день погожий
Буде він над квітником,
Всі ж мої найкращі рожі
Обівють тебе вінком.

- Твій чудовий образ милий
10. В морі мрій моїх не зник;
Я оддам йому всі сили,
Я оддам йому весь вік.

II.

- Ха, ха, ха, моя дитинко!
Жарти — мрії і слова.
15. Глянь, красуленько-квітинко,
Як хвилюється трава.

- Завтра рано на покосах
Разом з нею ляжеш ти,
А для співів стоголосих
20. Буде досить краси.

Зникнуть квіти степу й гаю,
Будуть фарби неба й хмар;
Так і знай, що я кохаю
Не для вічних чар.

332. БОРОТЬБА.

I.

1. Гей, земляче, втишуй біль!
По розгублених дорогах,
По степах твоїх розлогих,
То багатих, то убогих
5. Грюкотить автомобіль.

- Глянь, земляче, зник туман!
В небі гордий і спокійний,
Як орел, як геній мрійний,
Вільний, смілий, всенадійний
10. Полетів аероплан.

II.

- Змовкли скарги й намовляння
І зітхання-сподівання
І молитви прохача.
Звуки чуються новітні,
15. Шуми, дзвони всепобідні
І в бойця і в орача.

- Глянь, степи, лани зелені
Оживив чудовий геній,
Зворухнув життя навкруг; —
20. Зникла довга непробудність,
Б'ється сила, встала людність,
Ріже степ культурний плуг.

- Єсть знаряддя духа й тіла,
Світла сила освітила
25. І сліпого і раба.
Гей, дорогу, шлях культурі!
Сходить сонце, тихнуть бурі,
Плине творча боротьба.

- Душу, розум, світлу віру,
30. Буйну силу, вдачу щиру
На великий шлях неси!
Більш не раб ти, а служитель,
Вірний учень і учитель
Духа правди і краси!..

333. ЗМІСТ КРАСИ.

1. Кожну хвильку, кожна мить
Ловить ухо шелест листу,
Пахнуть квіти, сад шумить,
Як мелодія без змісту.

5. В гамах звуків гай і луг,
Де не стань, куди не вийди;
В чарах лірики навкруг
Потонули краєвиди.

Щастя, горе?.. Що таке?
10. Геть придбання і втрати!
Як то можна щось людське
Всій природі надавати?

Вся природа — світлий храм
І молитви в ній без змісту;
15. Наш нудний душевний хлам
Тільки нищить вроду чисту.

Горе, щастя, сльози, сміх,
Зрада, згода та кохання —
Се наймення всіх поміх
20. Любовання-споглядання.

Хочеш бути між красот
Що-хвилини, що-години, —
Одділи свій вільний льот
Од становища людини.

25. Будеш чути кожна мить
Мову вітру, мову листу;
Як божественно бренить
Дивна лірика без змісту.

334. ЮНОМУ ДРУГОВІ.

1. В творенні діл своїх
Будь вільним, чистим і міцним
В годину щастя і утіх,
В зневазі, в муках, в самотині
5. І знай, що й вороги твої
В своїй сем'ї
Гордитимуться тим,
Що ти родився в їх країні.

- З юнацьких літ
10. Жени од себе рабський жах
І свій високий заповіт
Люби всім серцем без остуди
І знай, що зміняться й кати
В той час, як ти
 15. Об кременистий шлях
Смертельно раниш юні груди.

335. INTER ARMA...

1. Храм війни не єсть казарма,
Храм — поля, гаї і луки
І в народі «inter arma»
Скрізь по селах, по майданах,
 5. В димних хмарах і в туманах
Плачуть музи, б'ються звуки.
- Сплять бойці, склепивши вії,
Тож недарма, то недарма!...
Ми живем — живуть надії!..
10. Наші співи перемоги
В млі кривавої дороги
Вік не змовкнуть «inter arma».

336. БЛИСКИ ДУШІ.

1. Памятаю дні блакитні,
Ночі зоряні привітні,
Води, трави, квіти літні;
Памятай, голубко й ти!
 5. В незабутні ті години
Ми без друзів без родини
Пізнавали дух єдиний,
Дух живої краси.
- Вже зів'яли квіти, трави,
10. Згасли зіроньки яскраві,
Тільки з нашої уяви
Блиск не щезне золотий.

- Знов прилинуть сні у квітні,
Сні чаруючі, привітні,
15. Ніби зіроньки новітні
З темноти і висоти.

337. ОГОНЬ ЖИТТЯ.

1. Маєш ти палкі бажання
В незруйнованій душі?
В їх життя і світознання, —
Бережи їх, бережи!

5. Треба відать, треба бачить,
Що вони дають життя.
Вдовольнити їх, то значить,
Раптом вийти в небуття.

- Вдовольняти так їх треба,
10. Щоб вони родились знов,
Щоб з'явились, ніби з неба,
З світу, з вітру, як любов.

- Щоб летіли з грому, з тиші
Завше радісні й нові,
15. Найсолодші, найжаркіші, —
В їх огонь крові.

338. ПЕРШИЙ СОН.

1. Серце плаче в ритмах бою...
Сій, мовчи!
Чую шепіт над собою
У-ночі.

5. Никнуть думоньки в тремтінні
Каганця.
Закружились легко тіні
Без кінця.

- Стежу, стежу... Рідше тіні.
10. Ось і ти
Плинеш в сяючій картині
З темноти.

- Вірю й бачу, вірю й бачу.
Знаю й ні;
15. Все-ж я радісно означу
Мрію в сні.

- Темно, темно... Ти зо мною,
Ти в мені.
Грає серце в ритмах бою
20. В глибині.

339. КРАСА ТА ІСТИНА.

1. Всюди бідна, всюди вбога
Здавна істина була
І тепер її дорога
Не квітками зацвіла.
5. Дуже ясна і сувора,
Дуже вбога для краси,
Безнадійна то прозора
Аж до смертної коси.
10. Хай канвою життєвою
Буде істина красі! —
Сполучи їх! — і з тобою
Будуть всі!

340. ПРИЗНАННЯ.

Посвята.

1. В поезії нема переконання;
В ній єсть і літо і зима;
В ній фарби, звуки, настрої, бажання,
В ній єсть і щастя і палкі страждання,
5. Але постійности нема.
- Не може бути постійности в поета,
Так не проси моїх посвят!
Мій сміх змінє сум анахорета,
Сумний канон змінє метр сонета
10. І спів кінчає зойк утрат.

- Я сам себе ніяк не винувачу,
Що я не той, яким я був,
А ти... а ти осудиш щиру вдачу,
Натуру соняшну, палку, гарячу,
15. І скажеш: — зрадив і забув!..

341. ПІСЛЯ НОЧІ.

1. День занявся! Схід в огні.
Сонце вдарило промінням.
 В далині,
 В височині
5. Ллються хорами пісні
Над недавнім безгомінням.

- Ніч таїла все в собі:
Тихий настрій молитовний,
 Гніт журби
10. Без боротьби,
Сон забитої юрби,
І душевний жах безмовний.

- Ніч давила нас у тьмі,
Ніч душила гук тривоги.
15. Ми самі
 Були німі,
Навіть дихати грудьми
З повних сил не мали змоги.

- Ми стрічали ніч в біді,
20. Всі заглушені й беззбройні
 І бліді
 Од давніх дій,
Од провалених надій,
Мали рани незагойні.

25. День занявся! Схід в огні.
Куймо ж щастя, поки видно!
 В далині,
 В височині
Ллються радісно пісні
30. Так чаруюче й побідно...

342. СПІВЦІ УКРАЇНИ.

1. Як чуєш ти пісню про славні руїни,
То знай, — ти повинен іти будувать!..
Сумують і плачуть співці України,
Хоч можуть не плакати, а вже кепкувать!..

5. Сміятися можуть од серця над нами,
Зневаживши наше святее святих,
Бо ми не проймались палкими піснями
І дзвоном натхненим бандур золотих.

Старці ярмаркові, поети й артисти
10. Не можуть забути степів та могил,
Там знов розгориться огонь променистий
І з давніх скрижалів обмиється пил.

Як чуєш ти пісню про степ та могили,
Про славну арену та драми її,
15. То слухай уважно і довго, мій милий, —
Там драми твоєї й моєї сем'ї.

343. КРИКУНАМ.

1. Грізно настрої безладні
Обхопили кволий люд.
— Де ж ви, душі нерозгадні?
Линьте з царства див та чуд.

5. Вас не чути, вас не чути, —
Знають, і ви безладні теж,
Знають, не сила вам збагнути
Бурі грізної пожеж.

В час весільного співання
10. Ви здіймали дикий крик,
В мить же бою та змагання
Ви пристали до музик.

В царстві смерти чути крики!..
Гей, ви чуєте, раби?
15. Ви — глушителям музики
І мерці для боротьби.

344. НАШЕ ПОЛЕ.

1. Помарніли наші твори,
В нашім полі видно плями,
А які ж були узори,
Як же слали килимами, —
5. Дух радів на пишнім лоні!

Красоту можливо зранить
Тільки знищить неможливо.
— Хто природу опоганить?
То ж не диво, то не диво,
10. Що пройшли по квітах коні.

Шкодить квітам жук-могильник,
Шкодять люди, коні дикі, —
Тільки ж квітам сонце спільник,
Нашій праці Дух Великий,
15. Наше поле знову вродить.

Сушить сонце давні сльози
Блиском, усміхом огнистим
І, зборовши всі погрози,
Знов над килимом барвистим
20. Творчий геній верховодить.

345. МОЄ КОХАННЯ.

1. Мое кохання не залежить
Од форм твоєї краси
І знаєш ти?
Мого бажання не обмежить
5. Саме досягнення мети.

Я сам творю своє кохання
І сам красу твою творю;
Як я горю,
То знаю вищі досягання
10. І сам чуття миротворю.

Моя любов така безтільна,
Незмінно чиста й молода,
Така свята
Пливе в уяві горда й вільна,
15. Як в сяйві хмарка золота.

Вона живе, як ще незнана,
Як я таюся, що люблю,
Як я терплю,
Так через те, моя кохана,
20. Її ні з ким я не ділю.

Мене так манить, вабить, надить
Таємність в творчому огні
І в таїні
Мене ніяк не може зрадить,
25. Бо всі чуття мої в мені.

346. N. N.

1. Знаю, голубко моя,
Любиш ти віршів узори,
Любиш розрізнений спів солов'я
Так, як і я.
5. Любиш ти вітром надихані твори
Буряні гимни,
Блиски та грім;
Любиш ти серцем палким
Вихор нестримний.
10. Також люби і життя,
Ріжні його переходи;
Щиро кохай, як природи дитя,
До забуття.
15. Блиски великого сонця свободи
Рідного краю,
Рідних стихій
В щасті, в недолі лихий
В горі й одчаю.

347. САМОТНА ТРОЯНДА.

1. Друже любовію осяяний...
Де ти коханий? — прийди!
Час мій недолею згаяний
Хоч на кінці освіти.

5. Довго цвіла я під спекою
В горі, в недолі, в біді;
Стала я, друже, далекою
В страдницькій долі тобі.

В час, як трояндою дивною
10. Я розцвітала в красі,
Ти ж мене звав королівною,
Так мене звали і всі.

Горем у цвіті порушена,
Жду я твого вороття;
15. Ждати коханням я змушена,
В серці нема забуття.

Знову трояндою милою,
Повною щастя й утіх,
Я розів'юся під силою
20. Любощів щирих твоїх.

Вся я в надії та в спомині
Що мені ніч навісна?
Так у зімовому проміні
Зарідок має весна.

348. ПОРОЖНЯК.

(Парабола).

1. По дорозі торохтить,
Іде, котиться, летить
Легко, прямо, без похилу
Серед куряви та пилу
5. По дорозі порожняк.
Стук! Гряк!

Гей ти, горенько, загинь!
Скаче, рветься буйний кінь.
А на возі по дорозі
10. Весь в одчаю та в знеможі
Журно свариться козак.
Стук! Гряк!

— Ой ні щастя, ні біда,
Ні горілка, ні вода
15. Все життя моє погане,
Непривабне, небажане,
Ніби їжа без присмак.
Стук! Гряк!

— Через поле, через стін
20. Без ваги і без причеп
Я долину, я зустріну
Щастя-долю і дружину
І покину порожняк.
Стук! Гряк!

25. Сива хмара, сивий пил
Застилає небосхил
На прокожних, проїзжачих,
На байдужих та ледачих
Наганяє переляк.
30. Стук! Гряк!

Через гатки та рови
Віз метнувся життєвий
І з бентежного зусилля,
З порожнечі, з божевілья
35. Покотився у байрак.
Стук! Гряк!

349. ПІСТЬ-МЕТЕЛИК.

1. На столі в моїй кімнаті
У гвоздиках та у мняті,
Весь в живій зеленій шаті
Труїть серце образ милий.

5. І на ньому в сю годину,
Оживляючи картину,
Завітавши у хатину,
Сів метелик білокрилий.

Наче вістник нерозгадний
10. Сів метелик той принадний,
Символ смілий та наглядний
Таємничого єднання.

- Цяцька вітру, степу, саду,
Цвіту, пахощів та чаду
15. Ставить серцеві принаду,
Будить чари хвилювання.
- Із-за смерті із-за згуби
Сяє сонцем образ любий,
Знов прекрасні очі й губи
20. Грають усміхом вітання;
- Думка думку плодить, родить,
В серці щастя з горем ходить,
А метелик крильми водить,
Мов звіряє почування.

350. ПАННА ОСА.

1. Буде, буде
Знову грати
Між кленами
Шелестіння
5. По садочку.
- Будуть люде
Підслухати
Поміж нами
Шепотіння
10. В холодочку.
- На хвилину
Зчервонію,
Як удасться
Їм накинуть
15. Гострим оком.
- Хоч краплину
Я зумію
Випить щастя
Тай проплинуть
20. Ненароком.
- Од розмови
Я одразу
Над россою,
Над травною
25. В-мить долину.

Біль любови,
Як образу,
Я косою
Польовою
30. В тіло кину.

Згниє жертва,
Згубить душу
От страждання,
Божевілля
35. Та отрути.

Я ж не мертва, —
Знову мушу
Для кохання
Чару-зілля
40. Десь добути.

Палом дишу
Над травою,
Над квітками, —
Од загуби
45. В ліках в'юся.

Душу втішу,
Рани згою
І вустами
Губи в губи,
50. Палко вп'юся.

351. ВІЛЬНІ ХВИЛІ.

1. Пролетіли, пропливли
Хвилі сивого туману;
Глянь, мій друже, після мли
В далеч соняшну, срібляну,
5. Як там весело, привітно
Миготять ріжноманітно
Хвилі степу-окіяну.

Вже не крутяться сніги,
Завирюхи димно-білі;
10. Збігли води в береги
Гонить вітер вільні хвилі,
А над ними жартівливо
Так принадно, так вабливо
Грають птахи срібнокрилі.

15. А по серцю?.. Чуеш ти,
Як по серцю ходять хвилі?
Хвилі волі й краси
Плещуть в юній буйній силі,
Будять творчі поривання,
20. Грають полум'ям змагання,
В кожному нерві, в кожній хвилі.

- Віє легіт, а навкруг
Море сонця!.. Все на сонці!
Хлібороб лаштує плуг,
25. Зброю -- волі оборонці,
Щоб навіки зникли болі
Горя, гніту та сваволі
В нашій соняшній сторонці.

352. НАШ ШЛЯХ.

1. Які чуття хвилюють груди,
Які надії процвіли!
Часи насильства та облуди
Минули з царством зла і мли.
5. Ми за собою мали сльози,
Могили, трупи, кров і кров!
Не можуть нас лякати погрози,
Як ми на жертви здатні знов.
- Після таємного кипіння
10. Горять серця живим огнем.
За гніт, за жертви, за терпіння
Ми стрінем Волю з ясним днем.
- Ми збудим долю в рідних колах,
Де довго висів чорний гніт,
15. Де на ланах широкополюх
Ховали в праці «Заповіт».
- Тепер над рідними степами
Не віє крильми смертний жах.
Ми знов ідем!.. А перед нами
20. Прослався довгий вільний шлях.

353. ВЕЛИКИЙ ХРАМ.

1. Огнем небесним осіяний
Велично сяє пишний Храм.
— Прийди ж, мій брате довгожданий
І друже зражений, коханий
5. Назустріч радісним думкам.

- Ввійдять у Храм сей потихеньку,
Замкніть побожністю уста;
Тут били вашу рідну Неньку!..
Ідять же тихо, помаленьку,
10. Як потаєнці до Христа.

- Тут ще в збентеженій уяві
Лунає смертний стогін-гук.
Тут били нашу рідну Неньку!..
Ввійдять же, праві і неправі
15. В народній Храм великих мук.

- Великих мук борців народних,
Що матір славили своєю,
Що в думках смілих та свободних
Та в почуваннях благородних
20. Поклали голови в бою.

- Тепер велично осіянный
Горить у безлічі огнів
Твій Храм, народе нездоланий, —
Світи ж свої огні, коханий,
25. Та йди путями без тернів.

354. ГИМН.

1. Слава Україні,
Любій Отчині
Слава до віку однині.

- Єдність і згода
5. Право й свобода —
Доля найкраща народа.

Гніту владики
Край наш великий
Знати не буде во віки

10. Люд роботящий,
Всюди трудящий,
Знатиме роки найкращі.

- Працю і зброю
Ми за собою
15. Маєм, щоб стати до бою.

Єдність і згода,
Право й свобода —
Доля найкраща народа.

355. ПРИВІТ.

1. Моя відновлена Країна
Вітає всіх, вітає всіх;
Вітає кожну доньку й сина;
Моя відновлена Країна
5. Вітає пасинків своїх.

- Як любо степ горить у злоті,
Як буйно леться волі спів!
Кипить робота по охоті;
Палає степ у чистім злоті,
10. І поле жде, чекає жнив.

- Заходять, сходять ясні зорі.
Ідуть далеко зграї хмар.
А води чисті та прозорі,
В собі скупавши сонце й зорі,
15. Пливуть, хлюпочуть, повні чар.

- Гаї й діброви в прохолоді
Співають, грають, шелестять.
Здається, все в природі в згоді
І між дерев у прохолоді
20. Співці про щастя ляскотять

А люди скріз... Які там люди?..
То просто сестри та брати!
І всіх нас Мати кличе, будить,
Щоб ми пішли, як вільні люди,
25. Гуртом до світлої мети.

І ми їдем!.. нам сонце[!] світить;
Ми всі веселі в боротьбі
І кожен знає і помітить
Тепер, коли вже сонце світить,
30. Про що ми мріяли в журбі.

Моя відновлена Країна
Вітає всіх, вітає всіх!
Вітає кожну доньку й сина;
Моя відновлена Країна
35. Вітає пасинків своїх.

м. Гоголів. 1917.

356. ТОВАРИШЕВІ.

1. Тільки пал твій потух,
Що буяв і горів,
Як божественний дух,
Як великий твій гнів.

5. Проти гніту життя,
Проти злістних катів,
Що звели в небуття
Безліч наших братів, —

Ти згадай їх в часи,
10. Коли сумно тобі
І, повірь, оддаси
Знов весь дух боротьбі.

Збудиш віру і пал,
Збудиш силу свою
15. І святий ідеал,
Що померк у бою.

На дітей подивись —
Не лишай їм борні!
Встань, працєю і борись, —
20. Щастя жде в далині.

357. МАНІФЕСТ.

1. Тобі — зневірений, розбитий,
Тобі, що ставиш власний хрест, —
Велю я знов життя любити,
Радіти знов і рвати квіти, —
5. Тобі диктую маніфест.

- Ти чуєш, як природа дише
Й як навкруги кипить життя!
Великий Дух його колише;
Збуди ж найбільше, найсвятіше,
10. Наймогутнійше власне — Я!...

Велике — Я в земній юдолі —
Любов і згода і протест!
Воно загоїть давні болі
І в ньому весь твій маніфест.

15. І буде в вільному народі
Значна особа і сем'я,
Як ти по-волі, по-свободі
При кожній справі і нагоді
Проявиш міцно власне Я.

358. ВІДРОДЖЕННЯ.

1. Сміло вільною ходою
Повні творчости і сили
Плинуть доби історичні.
Хтось цілющою водою
5. Щедро кропить край наш милий,
Сипле блиски феєричні.

- Більш ні жаху, ні одчаю
Сила Велетня-Титана
Вже не чує, вже не знає.
10. По козацькому звичаю
Тут ні холопа, ні пана
Більш не буде і не має.

- Разом з правдою-красою
Край наш міцно і всевладно
15. Щастя волі обхопило.
Небо вільною росою
Так приємно, так відрадно
Людські душі покропило.

- Ллється мова кришталева,
20. Співи радісні дівочі,
Колисанки материнські...
І здається, що й дерева
Тихо тихо серед ночі
Шепотять по українськи.

359. ЛИСТ З ВІЙНИ.

1. Десь на селах співи, гулі,
Соловейки та зозулі,
Всі в цвіту гаї та луки
Та облоги та сади.
5. Тут же смертно свищать кулі,
Тут гармати, тут шаблюки,
Море крові, зла та муки
Та надмірної біди.

* *
*

- Жди ж мене, коханко люба —
10. Як провіє смертна згуба,
Я до тебе знов прилину
Вільним вітром прилечу!
Я питання ставлю руба:
Гей, чи житиму, чи згину?
15. Чи любитиму дівчину?
Б'юсь, гадаю і мовчу.

360. «Ю.-Р.»

1. Як на квіти рясно впали
Темні роси,
До роботи раптом стали
Юго-Роси.

5. Радять раду північане
 Гострять коси;
 Люблять поле злототкане
 Юго-Роси.
 Північ дивиться до півдня, —
- 10 Як там буде? —
 Що за злидня, що за злидня
 Рос здобуде?
 Як не вкрадуть роботяки
 Ані квітки,
15. Будуть всякі, будуть всякі
 Заробітки.
 Скрізь в степу, немов у злоті,
 Шаблі-коси.
 Притаїлися в болоті
20. Юго-Роси.
 Пісню вилле таємниця
 Стоголосу.
 Хай же сниться косовиця
 Юго-Росу.
25. Часто гублять роботяки
 Всі пожитки..
 Ой, бувають всякі, всякі
 Заробітки.

361. ПРОВАЛЛЯ.

1. Чув ти проповідь гарячу
 Про життя твоє снотворне,
 Та в твоїй душі, я бачу,
 Є страшне провалля чорне.
5. Більш ні радості ні гніву
 Не почувеш ти вже далі,
 Бо для казки і для співу —
 Мертве місце у проваллі.
- Як то можна казку чисту
10. Розказати по охоті,
 Казку зоряну, огнисту,
 Десь в багнюці та в болоті.

- Як то можна пісню мрійну
Дати тільки на поталу? —
15. Пісню — тугу елегійну —
Жаль за сьйвом ідеалу?

- Як то лити сльози чисті
В душу - прірву, в прірву темну?
Гей, осмійте, ночі млисті,
20. Жертву зайву і нікчемну.

Може вітер верхогірря
Занесе огні свободні
В льох отруйного зневірря,
В тьму провалля та безодні?

362. ГОДИННИК.

1. Тик, так... Тик, так....
Тихо стукає годинник;
Тихне, тухне ночі ляк.
На години,
5. На хвилини
Линуть зміни.
Переміни пробігають
Пролітають,
Поки смерть не привітають
10. Стуком сонним,
Монотонним,
Мов кивком потустороннім —
Тик, так....

363. ПОРАДА.

1. Я сказати тобі не смію,
Що огонь я звів до тління,
А любов — свою надію,
До звичайного падіння.
5 Я сказати тобі не в силі,
Все сказати з відкритим зором,
Бо слова мої на ділі
Прозвучать тобі докором.

- Бо не вміла, не хотіла
10. Ти в любові знать святині,
І твоя жагуча сила
Вся в безтворчому падінні.

- Сам тепер душевно голий
Я даю тобі пораду,
15. Щоб нікого і ніколи
Не ганьбила ти за зраду.
м. Гоголів. 1917.

364. АРФЯНКА.

1. Струна за струною брентить і дріжить,
Зливаються звуки веснянки;
Забилось серце і думка біжить
За співом красуні арфянки.

5. Навколо радіє квітчаста весна,
Пишаються квітами луки;
Я чую, що арфа гучна, голосна,
Забилася тонами муки.

- Красуня арфянка ставна, чарівна,
10. Брентить про змарнілу лілею;
Я чую, я знаю, — сумує вона
Сама за красою своєю.

- То якось хапливо полився з грудей
Мотив чарівної веснянки,
15. А далі, а далі скарга на людей
І плач молоді арфянки.

365. РІДНЕ ПОЛЕ.

1. Всі погрози та примари
Швидко зникнуть, пропадуть;
Спинить грім свої удари,
І над рідним полем хмари,
5. Мов розтоплені, розбиті,
Літнім сонцем розогріті,
Золотим дощем спадуть.

- Заспіває в полі жниця,
Задзвенить в степу коса! —
10. Пишно жито золотиться,
Стигне буйна косовиця
І од вечора й до ранку,
Од світанку до світанку
В полі дух живить краса.
15. Гей, вітайте поле рідне!
Тут і праця й боротьба,
Здрастуй, сонечко побідне!
Хай твоє тепло догідне
Приголубить і зогріє
20. Вільну працю й чисті мрії
Хлібороба - не раба!..
- м. Гоголів. 1917.

366. ВИБІР.

1. Всю в намітку,
В павутинку,
Любу квітку,
Як дитинку,
5. Убрав рожевий ранок.
- А в південну
Спеку - згубу
Наречену
Квітку любу
10. Вибрав я з усіх коханок.
- Бо зникали
Роси в листі,
Вниз стікали
Сльози чисті,
15. Гасли іскорки в короні..
- Нині ж квітку
Я з любовю
В - зімку, в - літку
Мию кровю
20. В надзвичайній охороні.

367. ГИПНОЗ.

1. Легко, тихо я руками,
Наче крилами махну
І далеко між зірками
Вмить з тобою потону.

5. — Що за хвилі? Знаєш, де ми?
— В царстві зоряних країн,
Де невичерпані теми
Мрійних казок і картин.

Глянь, голубко, ледве видно
10. Крапку нашої землі, —
Там лишили ми безслідно
Наші муки та жалі.

Там планету нашу бавить
Бур та вітрів злістний хор...
15. Глянь, от-от її роздавить,
Впавши з неба метеор!

Задріжала, смертно зблідла
Донька рідної землі,
В царстві зоряного світа
20. Гірш їй стало, ніж у млі.

Мов забула, загубила
Щось між горя та турбот,
Мов небесна світла сила
Їй ворожа між висот.

25. Вниз на землю гострим зором
З болем кинула вона...
Між землею й метеором
Менша й менша далина.

Ширші й ширші неба шати;
30. Метеор далеко зник
Тишу темної кімнати
Пробудив тривожний крик.

- Милый, милый, ти зо мною?
Там вгорі огонь та дим,
35. Ти злякав мене маною
І натхненням чарівним.

- Як чудово казку-мрію
Ти шептав про інший мир
І мене, немов сновію,
40. Підхопив до світлих зір.

Як же мліла я й дріжала,
Одірвавшись од землі,
Як забилась, закричала,
Щоб вернуть свої жалі.

45. Я боюсь твого шептання
І таємних сонних дій
І натхнення і літання
Десь у вічності страшній.

368. СТАЛІСТЬ.

1. Я вічно в облозі, в біді, в обороні,
В нерівнім, жорстокім бою безподібнім
І Бог мій кривавий, мій Бог не на троні
І муза співуча не в сяєві срібнім.
5. Та все ж я ховаю бажання сердечні,
Та все ж я не маю в душі нарікання.
Хай душу проймають думки безконечні,
Хай будуть довіку страждання.

369. БЛАГОСЛОВІННЯ.

1. Десь б'ють рушниці, ржуть десь коні,
З хрестом іде ієзуїт...
Ще вічна правда на припоні,
Ще люд таврує дикий гніт;
5. Ще з тихих сел на ріднім лоні
Валує дим і криє світ.

- Ще тільки блиснув промінь волі
Крізь чорні хмари та туман,
Ще не заграв на нашім полі,
10. Ще не зогрів пекучих ран
І віє з вітром дух сваволі
На нас отрутою оман.

- Кругом на стогнах, на руїнах
Кипить бурхлива суєта,
15. В непевних мріях та картинах
В туманах губиться мета
І кров'ю скроплена Країна
Синів готує до хреста.

- Несіть же ви, благословенні,
20. Хрести свої, а не чужі;
Для вас лежать путі огненні,
Путі без краю, без межі...
Для вас, для вас, борці натхненні
Плетуть вінки й кують ножі.

370. В ТЕМНУ НІЧ.

1. В темну ніч я пропливу
Над минулим, над сучасним,
Час далекий ізживу
Сном прекрасним.
5. Час далекий захоплю,
Перевірю довгі роки,
В світлих чарах розтоплю
Жаль глибокий.
- Жаль за щастям молодим,
10. Що манило так уяву
Та й пройшло, пішло як дим
В млу криваву.
- Вгляжу барви красних літ,
Вгляжу сонця дивні сходи,
15. Вчую радісний привіт
Волі й згоди.

- Ясну мрію я схоплю
І розвину без устанку,
Сон прекрасний розтоплю
20. В сяйві ранку.
- Може, з сонцем та з теплом
Рознесуться ясні мрії
І перейдуть вслід за злом
В чари - дії.
25. Поки ж темно, я пливу
Над минулим, над сучасним;
Довгу ніченьку живу
Сном прекрасним.

371. КРИК І СПІВ.

1. Слів багато золотих,
Дум прозорих, чистих,
Мрій укоханих, святих,
Співів урочистих.
5. Гинуть думи в тузі, в сні
Та в нудних турботах,
Так, як птахи голосні
Гинуть в перельотах.
- Як почувеш, друже, крик
10. Часом серед ночі,
Знай, то в хворім серці зник
Спів палкий, пророчий.
- Як почувеш, друже, спів
В ранній час блискучий,
15. Знай, то співом пролетів
Серця крик болючий.

372. З НАМИ!

1. Хто зберіг свій дух живий,
Той іде в житті за нами;
Той не схилить голови,
Не складе своєї зброї
5. В реві бурі життєвої
Та в змаганні з бурунами.

- Вже біжить страшний валун,
Життьовий валун дев'ятий!..
До сердечних наших струн
10. З ревом бурі припадає
І могутно вилітає
Спів наш вільний та крилатий.
- Линуть гимни бойові, —
То змагання з бурунами!
15. Розпалить же дух живий
І до явних і таємних
Сил ворожих, диких, темних
Вийдіть з нами!

373. В ПОЖЕЖАХ.

1. Нам воля явлена змаганням
І покоління і віків —
Гордіться-ж духом і стражданням
Своїх борців — бойовиків!
5. Тепер до нашого суспільства
Сіє сонечко із мгли,
Часи-ж великого насильства
Ми не самі перемогли.
- В серцях і вдячність і пошана
10. До вояків і бідарів;
У нас немає хлопа й пана
І диких, злістних бунтарів.
- Нам вільно в руки забирати
Свое життя давно пора —
15. Його не можемо програти,
Бо доля нації — не гра!
- Нам треба сили й певні межі,
Щоб міцно ворога зігнуть,
А в хмарах власної пожежі
20. Лиш смерти можна досягнуть!
- Так чуй, Країно незабутня,
У власних огнищах не гинь!
Се ти — Гетьманщино славутня,
І ви — Поділля та Волинь!

25. Нам воля явлена змаганням
І покоління і віків;
Гордіться-ж духом і стражданням
Старих борців — працівників!:

374. В ЧАС БОРНІ.

1. Будьте мудрим, як змії,
Будьте сталими в борні!
Розцвітають наші мрії
В вільній рідній стороні.
5. Як пролинуть дні похмурі,
Як затихнуть буруни,
Ясне сонце після бурі
Кине сяйво на лани.
- На лани веселі й вільні,
10. Як широкий океан,
Де співатимуть довірливі
Діти скривджених селян.
- Спомин бою, спомин зброї
В пісню вилетіть дзвінку
15. З уст селянки молоді
І в роботі і в танку.
- Наше лихо й дні похмурі
Зтихнуть в безвісті віків!
Будуть згадки бою й бурі
20. В співах вільних юнаків.
- Будьте ж мудрим, як змії,
Будьте сталими в борні!
Буйно квітнуть наші мрії
В вільній рідній стороні.

375. ЩАСТЯ Й ЛИХО.

(Колісанка).

1. Люлі, лялю, люлі, лялю,
Я дитиноньку, мов кралю,
Покладу в мягку постіль.
В сині очі,
5. Як волошки,
Подих ночі
Ані трошки
Не повіє ні відкіль.

- Ні комарику, ні мусі
10. В спів пристати до мамусі
Вже неможна, як у день.
Поки гляне
Ясне сонце,
Все прогнане
15. За віконце,
Щоб не чувся дзень-дзелень.
Добре жити без мороки; —
Татуся нема два роки,
Десь далеко на війні.
20. Його з бою
Я чекаю
І з тобою
Не тікаю,
Хочь і боязко мені.
25. Люлі, лялю, люлі, лялю,
У віконечко з кришталю
Заглядає тихий сон.
В сині очі,
Як волошки,
30. Вітрик ночі
Ані трошки
Не повіє з-за вікон.
Що то буде, що то вийде?
Тато визнає, вмить приїде, —
35. Буде, буде лютий час!...
Люлі, лялю,
Тихо, тихо...
Ой мій жалю,
Щастя й лихо
40. Бог війни заніс до нас.

376. БОЖЕВІЛЛЯ.

1. Знаю, знаю... Памятаю.
Я щодня її вітаю.
Єсть і в усміху дитини,
В сьйві ранку є вона
5. Чарівна.
Серце й мозок що - години
Мучить спомином вона.
Знаю, знаю... Хтось порадив

- Залічити серце враз.
10. Я ж хіба її не зрадив?
— В той же час!
Не її, а тільки спомин,
То й за тим
Чувся, чувся в небі гомін,
15. Ніби в серце вдарив грім!...
Що за сила у людини?
Чиста, ніжна, а страшна.
Що? Мана?....
Онде квітонька жоржини, —
20. То вона!
Стій, я квітоньку сховаю,
Ніччю з нею заспіваю,
Тихо, тихо засміюсь.
Ні, боюсь.
25. Я боюся, що ростану,
Що кохати перестану,
Як з кохання кровю серця я заллюсь.

377. ПІЗНІ КВІТИ.

*Квітки останнії миліи
Роскішних первоців весни.*
Пушкін.

1. Зацвіли квітки мої
Пізно не поранньому
Сплять у золоті гаї,
В колірі останньому.
5. Спить у золоті мій сад,
Спить, жалю не відає;
Скоро з нього листопад
Все убрання скидає.
- Зникли квітоньки весни —
10. Мрії без увінчання...
Я святкую в - осени
Творче їх докінчення.
- Як приємно свято свят
Хоч і пізно стрінуги!
15. Дні тужливі, дні утрат
За собою кинути.

- Так одна щаслива мить
Нашу долю змінює;
Нею серденько тремтить
20. І життя оцінює.

Геть летять пташок рої,
Віє вітер лозами
Зацвіли квітки мої,
Та перед морозами.

378. НА СВЯТІ.

1. Всі були в палких надіях;
Скрізь лунали співи слави;
Кожен був, немов одружений.
Ти ж мовчав, та я на віях
5. Бачив слізоньки яскраві,
Мов жемчужини.

- Все було на тихім святі
Раде волі, як здоровю,
Ти ж стояв, немов розстроений...
10. Знаю, знаю — всі завзяті,
Ти ж найвищою любовю
Був озброений.

379. З ВИСОТИ.

1. Вільні крила розгорну,
Полечу за хмарами;
Хмари крильми стріпону,
Розжену ударами.
5. Сонця промінь золотий
Стріну зачарований.
Буду падать з висоти,
Сонцем коронований.
Будуть друзі шкодувать,
10. В небо позираючи,
Яж за ними жалкувать
Буду і вмираючи.

- Легко вмерти в висоті, —
 Хто цей солод звідає?
15. Сонце бризки золоті
 Вслід мені розкидає.
- Хто літає вище хмар,
 Може сміло падати.
 Синє небо й сонця жар
20. Можуть смертно надити.

380. НОВІ ШЛЯХИ.

1. Ні доріженьки, ні стежки!
 Білий килим на полях.
 Сплів узори та мережки
 Цар зімовий,
5. Дух чудовий
 На садах і на гаях.
- Білосніжною габою
 Хтось покритв земні гріхи.
 Лихо сплетене з журбою
10. Десь забилось
 Заблудилось
 І згубило всі шляхи.
- Хай метелицею віє
 Чистий, чистий, білий сніг.
15. Творчий Дух шляхи відкриє
 І розширить
 І провірить
 Життьовий великий біг.
- Зацвітуть шляхи новітні
20. Не тернами, як цвіли, —
 Їх покриють квіти літні
 І осяє
 Привітає
 Вічне сонце після мли.

381. СНІЖКИ.

1. — Погуляєм, серце, в сніжки, —
 Попаду, не попаду!
 Сніг заніс усі доріжки,
 Сніг замів усе в саду.

5. Скрізь, дерева хлять віти,
Всі в мережеві, в снігу;
Хочуть віти обліпити
Тебе цвітом на бігу.

Сипле инеем, як цвітом,
10. Молодий, стрункий вишняк;
То під снігом марить літом
Загадковий молодняк.

— Погуляєм, серце, в сніжки!
Чи не зрушим мрій у сні?
15. Будем ждати, як доріжки
Вкриють квіти на весні.

Сине небо. Сніг. Замети.
Скрізь дерева всі в цвіту.
Що за радісні прикмети,
20. Що за пишність у саду!

Ну ж, до дому! Вище ніжки!...
Бач, який глибокий сніг!
Тануть сніжки, тануть сніжки
В наших рученьках палких.

382. В ЮРБІ.

1. Що за лихо? — Ти брехливий,
Ти лукавий
У гурті!
Що за зміна? — Ти ж правдивий
5. І цікавий
В самоті.

То не диво, бо з юрбою
Ти не можеш иншим быть, —
Просто будь самим собою,
10. З горем, з радістю, з журбою,
З тим усім, що в душу й серце почування наженуть!

Гляну, гляну пильним оком
В давні страчені часи,
Бачу я тебе пророком,
15. Повним палу і краси.

Вільний вітер у пустелі
Був товаришем твоїм,
А ріднею гори-скелі
Та весняний дужий грім.

20. Як чудово одбивались
Чари сил в очах твоїх,
Як тобою милувались
Зграї зірок золотих!

- Так дала Краса - Свобода
25. Блиск - огонь твоїм очам,
Як в тобі жила природа
І в природі жив ти сам.

- Так пилінка ти з пилюнок,
Жив царем між скель та гір,
30. Комашинка з комашинок,
Марив ти про інший мир.

- Та тепер я знову бачу —
Ти юрбі передаси
Степом виплекану вдачу
35. І живе чуття краси.

- А тобі, тобі натоміць
В душу сплине од юрби
Злободневная рухомість
Життьової боротьби.
40. В душу й серце передасться
Тільки гомін, тільки шум, —
У юрби нема ні щастя,
Ні краси, ні світлих дум.

- Все ж ти хвилию вливайся,
45. Чистим струмнем грай в юрбі
І збруднілий поновляйся
В самотині та в журбі!

383. ВІДРОДЖЕННЯ.

1. Змий кривавую скрижаль
І спиши новітні мрії:
Швидко зникне сум і жаль,
Гнів і плач Ієремії.

5. Довго холодом мерця
Всіх труїли темні ночі;
Палко билися серця,
Чувши заклики пророчі.

Все було в крові, в огні,
10. Тухло серце перемоги
І в кривавому огні
Всі блукали без дороги.

Всеж не гинуть без пуття
Сили, втрати і надії,
15. Знов і знов горить життя,
Мовкне плач Іеремії.

Линь же, друже, на простір
В полі праці і науки,
Скрізь по краю вздовж і вшир
20. Вільна думка й вільні руки.

384. ЖАДАННЯ.

1. Чом на квітоньку не гляне
Ясний промінь золотий?
Жаль, як квітонька зів'яне
Без проміння й без води.

5. Жаль, як нічка не покropить
Квітку краплями роси,
Жаль, як ранок не обхопить
Блиском сонця та краси.

Ну, а серце? — Серце в'яне
10. Без кохання, без жаги.
Серце битись перестане
Од тужливої ваги.

Сонце квітоньки не згубить, —
В пишні барви прибере,
15. Може й серце ще полюбить
І самотно не замре.

385. В НІЧ БЕЗСОННУ.

1. Нічка зоряна, узорна,
Зверху синя, знизу чорна,
Степом, морем попливла
Тіні й блиски — що за диво?
5. Як чудово, як пестливо
Обнялися світло й мла!

В тінях ночі спить природа;
Ледви дише прохолода;
В ясних зорях небосхил.
10. Я на світлих крилах плину;
В ніч безсонну я спочину
І не знаю страти сил.

Ясний місяць, темні тіні...
Як приємно в самотині
15. Все минуле забувать!
Листя й віти не тріпочуть,
Сплять дерева, ніби хочуть
Сонні чари почувать.

Нічка зоряна, узорна,
20. Зверху синя, знизу чорна
Шепче казку неземну.
Чую, чую шепотіння...
Бачу зорі, миготіння...
В чарах ночі я тону!...

386. СУМ І РАДІСТЬ.

1. Ніч. На серце налягло...
Не тікай од суму всею, —
Ранком зтомлене чоло
Світла Муза поцілує...
5. Сум розбудить в серці міць,
Як таємний провозвісник
І великих таємниць
Нерозгаданий захистник.

Зразу серця не вгамуй,
10. Хай зание, затріпоче!
Гостро, млосно посумуй, —
В суму є чуття пророче.

- Музи світлої не клич,
Як серденько сум обхопить,
15. Як нависне чорна ніч
І навколо все затопить.

- Знов серденько задріжить
Радо, радо без причини,
Наче з вітром прибіжить
20. Щастя з дивної країни.

Сум з піднесенням — брати;
Привітай же їх охоче! —
В їх один огонь святий
І одно чуття пророче.

387. НЕ СУДИ!

1. Не суди, що я нікчемність,
Бо одбився й ти в мені!
Ти — розгадана таємність
На прозорій глибині.

5. Я вбіраю щиро, радо
Все веселе і сумне;
Вся душа моя свічадо
Одворотне й чарівне.

- Сам я мучуся і плачу,
10. Як нещастя одіб'ю,
Тільки тут ще я гарячу
Владу сонця розіллю.

- Я не вірю тим високим,
Що для їх незнаний низ;
15. Вірю музам зореоким,
Феям радощів і сліз.

- Як підглядиш ненароком
Щось недобре ти в мені,
Знай, то я свічадом - оком
20. Щось побачив в таїні.

388. СЯЙВО СЛАВИ.

1. Як згасне день, як ніч настане,
Як смуток душу обов'є,
Згадай, що ранком сонце гляне,
Згадай, що все було і є!

5. О, не сумуй, молю, благаю,
Не ображай своїх святинь, —
Повірь, що втомленому краю
Похмура нічка — тільки тінь!

10. Нехай твій смуток далі плине,
Бо сонце вигляне з-за гір,
І всім так радо усміх кине,
Тобі ж за смуток твій докір!

15. О, не сумуй за тим, хто славу
Лишив мов сонце по собі,
Бо він дає всім силу жваву,
Тобі ж утомлення в журбі!

389. ПЕРЕХОДИ.

1. Глянь, голубко, як над ставом запушились довгі лози!
Глянь, як вітами кивають кучеряві явори! —
Плнуть хмароньки весняні, тихо сиплючи з гори чисті сльози...
Як природа поновляє творчі виснажені сили,
5. Так на кожному переході поновляємся і ми;
Хтось виводить дух наш творчий з сірих
буднів, як з тюрми, як з могили.

390. ВИШНЯ.

1. Немов би смутком оповиту,
Гойдає вітер легко вишню,
Вона ж без цвіту, без привіту
В собі таїть красу колишню.

5. Вона ж цвіла, цвіла на диво
І оддала всі творчі соки, —
А вітер шепче їй журливо,
Що цвіт зійшов на довгі роки.

- Минуть літа... В природу дивну
10. Вона вкляде всю міць, всю владу,
І сад впізнає королівну,
Яка й була красою саду.

391. БАЖАННЯ.

1. За хмаринкою
Хмаринонька
Блакить
Застилає в колір сірий.
5. За пташинкою
Пташинонька
Летить
В край південний, в синій ирій.

* *
*

- Серце мріями
10. Іскристими
Тремтить,
В згадках, споминах тріпоче.

- Хай завіями
Пушистими
15. Примчить
Сніжна буря із півночі.

* *
*

- Руйнованнями,
Морозами
За мить
20. Буря знищить все трухляве.

- Сподіваннями, —
Занозами
Зміцнить
Серце зтомлене та мляве.

392. ПЕРЕД СВІТОМ.

1. Сад... Розлягається спів солов'я.
Блимають іскорки-зорі.
Спить вона, — ворог — красуня моя
Сам я — в тривожному горі.

5. Як то прорветься?... Мій вік молодий
Матиме щастя, чи лихо?
Цвітом потомлені пишні сади
Дихають легко і тихо...

10. Долю-невільницю сам розкую,
Сам познімаю кайдани, —
Вийду назустріч і сонцю і дню,
Збувшись палкої омани.

393. СТЕП.

1. Квітки, квітки і степ хвилястий,
Сади і трави і луги.
Мене вже труїть чад квітчастий...
О, де ж ви, межі й береги?

5. Нема, нема!... Квітчасте море
Таке всевладне й чарівне,
Таке блискуче і прозоре
Таке сп'яняюче й гучне.

10. Дивлюсь навкруг тривожним оком;
Я стільки чаду не знесу...
З брудного міста ненароком
Я вплив в нечувану красу.

15. Я чую помсту тут за зраду
Од степу, сонця й пишних трав
За те, що їх квітчасту владу
На шум бентежний проміняв.

20. Тепер тут квітки й зільні трави
Отруту пахощами ллють.
Біжу, біжу... В очах появи,
Немов примарами встають.

Куди ж, куди? Немає змоги...
П'янять і пахощі і жар,
А далі, далі край дороги
Стоїть чи явір, чи анчар.

25. Квітки, квітки і степ хвилястий,
Пахучі трави і луги.
Мене вже труїть чад квітчастий...
О, де ж ті межі й береги?...

394. В СТЕПУ.

1. Яка феєрія чудесна,
Який блискуче дивний мир!...
Горить в зірках блакить небесна,
Безмірна вздовж, безкрайна вшир...

5. Як таємниче, як привітно
Розлився блиск паникадил
І сипле тихо, непомітно
Жемчужні роси небосхил!

- Ген-ген діброви оксамитні,
10. Неначе в мареві стоять...
Як в небі зіроньки всевітні,
Огнями мрії миготять, —

- Надії — мрії селянина,
Що степ навколо оживив.
15. О, нічко, зоряна година,
Скропи любовно роскіш нив!

- Тут розстигалась мла осіння,
Весною танули снігі;
Тепер тут сповнений насіння
20. Нагнувся колос од ваги.

Досвітня зіронька на сході
В рожевих фарбах занялась;
Немов серпанком в прохолоді
Туманом далеч повилась.

25. Який приемний час остуди!
В чудовій грі блищить роса...
Як вільно, легко дишуть груди,
Як зір, приваблює краса!..

А як нежданно з - за діброви
30. Пробігла смуга золота!
О, Боже, ранок!.. День чудовий..
Колоссям граються жита.

395. З ГЛИБИН.

1. Чистим струмнем пробивалась з під землі вода цілюща
І забила, розлилася в іскрах, блисках золотих.
Підняли голівки квіти, здивувалась темна пуца, —
Вітер стих.
5. Як то можна? Чистий струмень, ніби дивний нерв підземний,
Так уперто, так таємно пробивав до сонця путь.
Так до сонця нерв живучий і чутливий і таємний
Зміг сягнуть.
- Так з душі, з під горя й туги, з під неволі та страждання,
10. Після довгого мовчання, за одну коротку мить
Спів гарячий волі й щастя, спів палкого поривання
Полетить.

396. ЛІЛІЇ.

1. Морок... Роси... Трави плачуть...
Тихо по саду...
В травах лілії маячуть, —
Я до їх іду.

5. Білі, чисті і високі
Гордо стали в ряд;
Тут найкращі роси й соки
Їм готує сад.

Знайте, квіти ароматні,
10. Давніх мрій моїх! —
Завтра люди марнотратні
Скосять вас для втіх.

Ви їх символ, марна згадка
Даних Богом дум;
15. В мене ж в серці ваша грядка
Будить давній сум.

В ніжних відблисках іділій,
В юний любий час,
Для моїх сердешних лілій
20. Сонця світ погас.

Ні одна з їх не біліє
В хмурій темноті;
Тільки серце сохне, мліє
В журній самоті.

397. ОБЕРЕЖНІСТЬ.

1. Як заллються солов'ї,
Як затьохкають в саду, —
Я прийду.
Повен щастя і жаги,
5. На квітчасті береги,
Де латаття майорить,
Де вода блищить, горить,
Я прийду, —
Як в чаду,
10. Як заллються солов'ї...

Тільки, мила, не виходь,
Не виходь і ти туди
До води! —
Там я буду сам горіть,
15. Буду з вітром говорить
І складу тобі дзвінкий,
Невмирущий спів палкий, —
Тільки ти
До води
20. Ніччю, мила, не виходь!..

Очі зіроньки твої
Музу палом обдадуть
І зведуть
Муки ревності її, —
25. І замовкнуть солов'ї,

- А мої палки пісні
Десь розвіються у сні,
 Пропадуть, —
 Їх зведуть
30. Очі зіроньки твої.

398. ХМІЛЬ.

1. Як ударить в серце хміль,
 То приходь в мою кімнату! —
 Постелю тобі постіль.
 Всіми дивами багату.
5. Ясний місяць золотий
 Спустить сам тобі корону,
 Плюскіт гірної води
 Кине з вітром регіт дзвону.
- Як в тобі заграє хміль,
10. Так і я нап'юсь отрути;
 На широкою постіль
 Я посиплю мяти - рути.
- Все я листям тим скроплю,
 Що не пустить до загуби;
15. Сміло й вірно я люблю,
 Прилітай же, друже любий!

399. БОГИНЯ ЛЮБОВИ.

1. Тихо конала Богиня Любови..
 Ніч така біла, холодна була..
 Гай занімів і всі віти дубові
 Инеєм ніч обвила.
5. Дух притаївся в холодній задумі,
 Ніби всю згагу життя загубив, —
 Смертну Богиню в минулому шумі
 Він так даремно любив..

400. ПРОЩАЙ!

*Даремні скарги і стогнання;
В сльозах кривавих не шукай
Такого гострого страждання,
Як в сім мучительнім «прощай»!*
Байрон.

1. Я стискаю тихо руки...
Тихше, зіронька моя!
Будь весела в час розлуки,
Будь така, — як я!

5. Наші давні сподівання
Розтопив я в сяйві дум;
Душу манить дух шукання,
Вуха вабить шум.

Хай може життя шалене
10. Десь загине край мети,
Тільки ти іди од мене! —
Мила, чуєш ти?

- Тихше, тихше! — Все я знаю...
Серце все моє в крові,
15. Тільки-ж' я один сконаю
В бурі життєвій.

- Як умру, то й до могили
Ти, голубко, не вчащай!
Більш нема, нема вже сили...
20. Ну, прощай!.

401. СИМВОЛ ЖИТТЯ.

1. Тайнодумний, вельмистрадний,
Збитий бурями у край,
Голий, мокрий, безвідрадний
Тихо стогне, плаче гай.

5. Тихо плаче, тихо вие,
Щось ховає, щось леліє,
Чи в осінню хвищу мріє
Про весняний рай.

- Тихо йду я, марю з гаєм;
10. Очі сплющивши на мить,
Зразу чую, як з ручаєм
Очерет про щось шумить.

- То, здається, про коріння
Та рослинки та насіння,
15. Що покрила мла осіння
Та й гнітить, мертвить.

- Скрізь гілля, гілля та палки;
Тоне гай у млі уяв,
З ним і я... Цвітуть фіялки...
20. Чую легкий шепіт трав,

Чую співи голосисті,
Бачу зорі променисті,
Наче в блисках та намисті,
Щасно гай заграв.

25. Гай похмурий, вельмистрадний
Жде живого вороття.
Гаю, символе відрадний,
Перемінного життя!

- Серед бурі, серед бою,
30. Збитий горем та журбою
Радо я ділю з тобою
Долю і чуття.

402. ЗГАДУЙ!

1. Згадуй, милий,
Як шуміли
На горі
Осокорі! —
5. Більш не будуть...

- Віти вітри обсушили,
В жовтім листі мало сили,
А навкруг пахучі трави,
Цвіт окраси та оправи
10. Ночі студють.

- Згадуй, любий,
До загуби
 Чарівні
Чудові дні
15. Щастя й сили;

Тихі ночі зоряниці,
Буйні бурі грозовиці,
І кохання, цілування
І юнацькі сподівання
20. Згадуй, милий!

В горі, в сумі
Та в задумі
 Ти один
У тьмі годин
25. Все те згадуй
І минулим, неоглядним
Щастям болізно одрадним
Без докорів, без догани,
Як заніють давні рани,
30. Душу радуй!

403. ПЕРША МРІЯ.

1. Десь згубилася вона,
 Як мана,
Десь в повітрі, десь в природі,
В тихих водах, в небозводі, —
5. Так, як губиться, зникає,
Ніби зрадником тікає,
Перший образ, перший тон,
В чарах юного кохання
І наївного єднання
10. В час, як манить всіх весна...
Десь згубилася вона,
 Як мана.

404. ПОКЛИК СЕРЦЯ.

1. В давніх думах горить, як в чаду, голова...
Воскресають щасливі години,
Губи шепчуть забуті огнисті слова,
В тьмі малюються давні картини.

5. Не маніть же ви серця, забуті часи,
Вже не буде назад повороту! —
Не вставати квіткам з під серпа і коси,
Не чекати світання і сходу.

Я не хочу нічного спочинку, о ні!...

10. Я живу ще для помсти за зраду,
Помсти тим, що скосили квітки чарівні,
Що розбили сердешную владу.

Я не хочу, не хочу, щоб серце мое
Обливалось кровю так марно!

15. В грудях серце горить, ніби молотом б'є;
Не пускай душолюбів безкарно!

405. ШЛЯХОМ ЖИТТЯ.

*...Я тільки знаю, що даремно
Зійшлись ми спільно на путі
І чую серцем, як тямно
Надії гинуть золоті.*

Байрон.

1. Колись я грів твої бажання
Огнем палких своїх надій,
Твої веселі сподівання
Серед бушуючих подій.

5. Колись я сам не знав утоми
І в світовій людській сем'ї
Мені і хати і хороми
Були однаково свої.

- Колись я брав на власні плечі
10. Вагу свою й своїх братів,
Як буйний запал ворожнечі
Душі і серця не труїв.

- Тепер я сам — і пильним зором
Шукаю спільників в юрбі,
15. А ти так дивишся з докором,
Що я знесилів у боротьбі.

- Та тільки знай, я знову встану,
Як не з юрбою, — встану сам
І в далеч буряну погляну
20. І кину виклик небесам.

Коли ж твої палкі бажання
Осінній вітер рознесе, —
Прости за мрії, за страждання,
За глум життя... За все, за все!

406. ТИ НЕ ЧУВ?...

1. Ти не чув?... А чути треба,
Як співають люде в горі,
Як співають люде в муках,
Як здіймаються до неба
5. Душі змучені та хворі
В довгих, вистражданих звуках.

Ти не знав?... А треба знати,
Що за слізьми — крик одчаю,
Гнів і полум'я пожежі!

10. Зчервоніють неба шати,
Скрізь од краю і до краю
Рухнуть стіни, зникнуть межі.

407. ТВОРЧІ СНИ.

1. Спить дрімає сине море,
Хвиль на беріг не жене,
Море сине та прозоре,
Ніби небо чарівне.
5. Де-ж ті хвилі прудкокрилі,
Де величні валуни,
Що буяли в дикій силі
Як гуляли буруни?

- Будуть знову, будуть бурі,
10. Загрюкоче в небі грім;
Хмари чорні та похмурі
Кинуть тіні, ніби дим.

- А тепер дрімає море,
Хвиль на берег не жене
15. І повітря спить прозоре,
Ароматне й чарівне;

- І навкруг життя заснуло,
Сплять у пахощах сади.
В сяйві сонця потонуло
20. Млисте марево біди.

Як і хвилі в буйній силі,
Знов приплинуть інші дні.
Десь гартується в горнилі
Щастя в творчому огні.

408. ЗАКОН ЖИТТЯ.

1. Я знаю, я вірю — життя переможе,
Дощами обмиється жертвена кров!
Чого ж ти зітхаєш, — о світе, о, Боже!
Ні сонце, ні небо тобі невороже
5. І квіти до тебе всміхаються знов.

- Як чорная ніченька зорі згасила,
То сонце блискуче скривавило схід.
І знову природа життя воскресила
І знову розквітла і воля і сила
10. І кличе та й кличе до світлих побід...

- Так вільная творчість і дух твій упертий
Бажання й одвагу тобі надає.
Не став запитання, чи жити, чи вмерти?
Одвічних скрижалів не можна затерти,
15. Життя, а не смерть нам закони дає.

- Чого ж ти зітхаєш, — о світе, о, Боже?
Не хоче природа сумних молитов.
Як сяйво, як сонце життя переможе
Облуду, сваволю й насильство вороже
20. І літніми зливами змиється кров.

409. ВІРА.

*Вірте у геній народу..
М. Чернявський.*

1. Я в безсиллі не заплачу,
Що життя тепер сумне;
Я узнаю, я побачу
Хто всесильний,
5. Духом вільний,
Всі тумани прожене.

Краю рідного офіри
Вже кропила братня кров!
Повний палу, повний віри,
10. Геній чистий,
Дух огнистий
Смертний жах переборов.

Геній рідного народу
Світлий, творчий раз-у-раз
15. Славить вроду і свободу,
Має силу
Непохилу
В вільній праці кожен час.

Я узнаю, я побачу,
20. Хто тумани прожене!
Той, хто знає рідну вдачу,
Легко горе
Переборе
І недолю обмине.

410. НУДЬГА.

1. Як на серце сум наляже
І змією засичить, —
Не питай, ніхто не скаже,
Чим загоїть,
5. Заспокоїть,
Чим те горе залічить.

Ти жалкуєш за минулим?
Де-ж до його поворот?
Серцем чистим, серцем чулим
10. Ти ворожиш,
Та й не можеш
Зупинити власний льот.

Не минуле, а сучасне
Треба серцем визнавать,
15. Хоч прекрасне, хоч нещасне
Та на ньому
На одному
Треба долю будувать.

- Ти нудьгуєш, ти не хочеш
20. Жить законами життя,
Так нудьгуй, поки доскочиш
Щастя й раю
Без одчаю —
Таємниці небуття.

411. ПОРАДА.

1. Як заснуть твої бажання — не буди!
Всі старі переживання
І кохання і страждання
В соннім серці остуди.
5. Як загине в щастя віра, то умри!
Тільки зайвого кумира,
Як не згасне думка щира,
Не шукай і не твори.

412. ТАЄМНІСТЬ.

1. Любий брате, ти в одчаю?
О який смертельний гріх!
Як я гірко одмічаю,
Що пристав ти до поміх.
5. Всі одчайні та байдужі
Накликають певний гніт;
Духом кволі та не дужі
В нашім полі пустоцвіт.
- Любий брате, буде сором!
10. Так мерщій іди в юрбу,
Бо вона гуде докором
За безсилля й за журбу.
- В час, як бризнуть сліз потоки,
Ти самотно й тихо плач.
15. — Що робити? Світ жорстокий
Тільки ж все йому пробач.

- Вийди радісний, щасливий
Після горя, після сліз,
Так і сонце після зливи
20. Сипле сьєво на низ.

413. НАСТРОЇ.

I.

1. Чом огнем не дишуть груди,
Чом так холодно навколо?
Від байдужости й зануди,
Ніби й сонце захололо.
5. Чом не пахнуть трави й квіти,
Що за сум та безгоміння?
Наче смутком оповитий,
День згасає без проміння.

II.

10. То душа, душа твоя
Сяйва бачити не хоче;
Суму давнього змія
Серце нудить і лоскоче.
15. Глянь, як знову сьє день
Без турботи й без печалі,
Ллється з дзвонами пісень
Запах лілій і конвалій.
20. І в душі, в душі твоїй
Знову встали буйні сили;
Знову чари світлих мрій
Юне серце розпалили.

414.

1. Брат по мистецтву — великий маляр
Най намалює Країну мою
Виявить в образі силу і дар,
Силу незламану в довгім бою.

5. Дасть він їй форми святої краси,
В очі їй кине огні запальні,
Бризне на неї живої роси,
Вилле в ній чари і сили земні.

415. НАД ПРОСТОРОМ.

1. Плачеш, друже, за простором? —
Перестань!
Тільки кинь навколо зором,
Тільки глянь!
5. Де ти бачиш недостачу
Ширини,
Так нудьгу свою гарячу
Прожени!
- Бачиш? — в небі пролетіли
10. Журавлі!...
Плач за тим, що ти безкрилий
Син землі!
- Май же душу легкокрилу,
Буйну міць, —
15. Так узнаєш вищу силу
Таємниць!
- Ти зіллєшся з вищим хором
Житьовим;
Будеш паном над простором
20. Світовим.

416. МИР МИРОВІ.

1. Вона припала до ікони,
А я молитися не смів;
В моїй душі мінялись тони,
В моїй душі бурун шумів.
5. Вона крізь сльози усміхнулась,
Неначе янгол без трівог.
О, як душа моя метнулась,
Що в неї є... дитячий Бог!

- А мій немилостний, огнистий,
10. Такий суворий, гнівний Бог!..
Мене пустив на шлях тернистий
З одним бажанням перемог.

- Єсть Бог терпіння і шукання, —
Так я шукаю і терплю,
15. І тим далекий од кохання,
Що фей підвладних не люблю.

417. ДОКАЗ БЕЗСМЕРТЯ.

1. Я так жду, я так хочу весни, що боюся її
не побачить.
І коли вона справді прийде вже тоді, як я
буду лежати в могилі, то прийди, я
прошу, і скажи мені, крикни, що вже
царство весни, царство щастя і волі на-
стало навколо!
Ні, не треба приходити! Ти будеш далеко
од мене.
Тільки мрією, з духом з'єднавшись моїм,
легким вітром шелесни квітками, та ли-
стям, та вранішнім цвітом вишень.
5. Я почую...
Сяйво, пахощі й квіти весни єсть для мене
божественний доказ безсмертя.

418. В САМОТІ.

I.

1. Я купаюсь в плюскотінню
Тихих, чистих, срібних хвиль;
Пролітаю в шелестінню
Ледве дишучих топіль.
5. Весь тону я в ароматах
В білоквітнучім саду.
В думках вільних та крилатих
Я в надземний мир іду.

Я сягаю вгору, вгору,
10. Де злилися зорі в путь;
З їх висот палкого зору
Я не можу одвернуть.

Розправляю вільні крила
Над принадами буття;
15. Тут і розум, тут і сила,
І над ними бог чуття.

Ні кохання, ні страждання
Тут душі не зворухнуть
І молитви-дивування
20. Сили буднів не здмухнуть.

Став великий час мовчання,
Непомітний біг годин.
В серці райські почування...
Я один.

II.

25. Душу вабить, душу манить
Таємничий мир,
Завтра ж ранком душу зранить
Життєвий вампір.

Будуть стогони, прокльони, —
30. Згасне пал снаги;
Стануть жертвами мамони
Мрії дорогі.

Завтра стане храм базаром
І майданом сад;
35. Опанує божим жаром
Комерційний лад.

Завтра димом розлетиться
Боготворчий мир.
Серцю сниться, серцю сниться
40. Стук сталєних сокир.

Вгору, вгору, далі лєньте,
Всі рої надій,
В небі, в зорях ранком гиньте
І в душі моїй.

419. ЖИВІ СЛОВА.

1. Як почувеш слова,
Що запалять огні
У душі твоїй стомленій, хворій, —
Знай, то сила жива,
5. Що поверне всі дні,
Помарновані в чорному горі.

- Як слова промайнуть,
Не лишивши на дні
У душі твоїй стомленій сліду, —
10. Знай, закінчена путь
І погасли огні;
Кинь надії на щастя й побіду.

420. ПОДВІЙНІСТЬ.

1. Душа твоя замучена,
З гріхом та з горем злучена,
Така заблудла і прекрасна,
Горіла пориваннями,
5. Хилилась під стражданнями,
Така одважна і нещасна.

- Між райовою брамою
І життьовою ямою
Ти квіти сипала так рясно.
10. Поетовою мрією
І марною повією
Ти уявлялась одночасно.

421. ОДГУКИ.

1. Десь палає сонце ясне.
Десь сміється личко щасне,
Десь веселий сміх дзвенить.
Тут же в мене одгук щирий,
5. Тут у мене дзвони ліри,
Мов душа моя брентить.

- Чуле серце на ридання,
На молитви, на жадання
Братнім болем стугонить.
10. А навколо пісня леться,
Тихо плаче і сміється,
Настрій змінюючи вмить.

422. ВІЄ ДУХ.

1. Віє, віє Дух, де хоче
На просторах світових
І хвилює і лоскоче,
Крильми творчими тріпоче
5. В пориваннях життьових.

- Віє, віє Дух пророчий
В тихі ранки, в ясні дні;
В непрозорі темні ночі
Дух до творчости охочий
10. В далині живить огні.

- Гляне в серце Дух глибокий,
Кине полум'я у кров.
Ніби з вітром в різні боки
Розлетиться мертвий спокій,
15. Все життя заграє знов.

- Жди. Молися.. Дух де схоче
На просторі повійне;
Миттю серце розлоскоче,
Розхвилює, затріпоче,
20. Кине щастя осяйне.

423. СВІТЕ ТИХИЙ!...

1.Світе Тихий,
Боже щастя, сонце втіхи,
З хмар розбитих, лихолітніх,
В час надій і дум новітніх
5. Освіти і люд і край!

- Збий вкінєць останні хмари
І за зло, за кров, за свари,
За чужі й за власні болі
В стисках чорної недолі
10. Знову тьмою не карай!
- Більше сонця, більше світла! —
Щоб країна вся розквітла,
Щоб чудова вільна зміна,
Люд схиляла на коліна
15. З гимном вищої хвали.
- Світе творчий, Світе тихий,
Нашу іскру самовтіхи,
Нашу зіроньку яскраву
Всьому народові на славу
20. В сонце щастя розпали!
- Треба щастя після муки,
Треба сонця після мли.
В нас молитви, співи й гуки
Тільки в стогонах були.
25. Творчий світе, ясний світе,
Все міняється живе,
Зникне горе пережите,
Буде щастя життєве.
30. Той, хто вік умів терпіти,
Хто суворо ніс вагу,
Буде трунки щастя пити
І залле свою жагу.
На криваву землю чорну
І зловісну і тривожну
35. З давних літ
Кине силу непоборну,
Світлу силу переможну
Ясний світ.
40. Тихий світ святої слави,
І братерської любови,
І тепла,
Роздмухне огні яскраві
В час борні, заліза й крові
В царстві зла.

Київ, 12 січня 1919 р.

II. ПОЕЗІЇ НА РОСІЙСЬКІЙ МОВІ:

424. СРЕДЬ ЗАСТѢНКОВЪ...

1. Много трепетныхъ созвучій
Нѣжныхъ, тонкихъ, музыкальныхъ,
Нерозгаданно-печальныхъ
Въ стихъ горючій, въ стихъ могучій
5. Я волью.

- Чтобы звуки всколыхали
Грустью, музыкою, дрожью
Всѣхъ опутавшихся ложью,
Что проводятъ безъ печали
10. Жизнь свою.

- Я создамъ волну оттѣнковъ
Промелькнувшихъ настроеній!..
Въ громѣ новыхъ пѣснопѣній
Про свободу средь застѣнковъ
15. Я спою!..

425. РАЗЛОМЪ.

*...Гдѣ слезы и молитвы
Там и голодный стонъ мятежной нищеты.
Надсонъ.*

1. Зачѣмъ опять минорный тонъ?
Зачѣмъ пѣвучіе упреки?
Вѣдь эта пѣсня — тихій стонъ,
Такой мучительно-глубокій!
5. Взгляни — вокругъ кипитъ борьба
И жизнь сливается въ хаосъ дикій
Протестъ страдальца и раба
И крикъ могучаго владыки.

Когда грохочет буреломъ
10. Среди всеобщаго горѣнья,
Не напѣвай предъ гордымъ зломъ
Тоскливыхъ пѣсень примиренья.

Въ тяжелый часъ, опасный мигъ
Не нужно арфы тихострунной,
15. Когда тревожный, бурный крикъ
Волной летитъ изъ груди юной.

Гудитъ, летитъ тревожный звонъ,
Кипитъ, шумитъ просторъ широкій!
Разносить вихрь сердечный стонъ
20. Такой мучительно глубокий!

III. ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ І РЕЦЕНЗІЇ

426. *Ів. Нечуй-Левицький*. I. Б і д а б а б і П а л а ж ц і Г р и ш и с і. Оповідання. 24 ст. Ціна 4 коп. 1909 р. Київ. II. Б і д а б а б і П а р а с ц і С о л о в ' і с і. Оповідання. 40 ст. Ціна 6 коп. 1909 р. Київ.

Наш поважний знавець ріжних селянських «бід» Ів. Нечуй-Левицький збагатив народню літературу двома книжечками, назву яких ми подали вище. Обидві книжечки написані чудовою народньою мовою з дуже тонким і глибоким знанням селянського побуту. Зображення селянських семейових картин ріжних одтінків: господарські розділи, гострі суперечки «отцов и дѣтей», — старих Палажок і непокірливих молодих Марин, сусідські відносини — все це вдячні теми для творів д. Нечуя-Левицького, до котрих він приступає сміливо з певністю знавця і майстра-художника. Фабули оповідань не нові, але в фарбах Нечуй-Левицького, який примушує читача страждати разом зі своїми персонажами, читаються з захопленням. Книжки видані по народньому: просто і дешево.

427. *П. Гая*. В с в я т о. Драматична картина на 1 дію. Київ. Ціна 10 коп.

Під такою назвою вийшов невеличкий твір д. П. Гая, написаний розміряною напів-віршованою мовою. Символічні образи, які повинні викликати самодіяльність творчости у читача, взагалі вдаються тільки справжнім майстрам поетичної штуки, бо вимагають з боку авторів найщирішого, а не примушеного відношення і яскравости окремих виразів і штрихів, що повинні впливати прямо на художнє чуття читача. В поемі д. Гая чується невинишеність, неначе вона написана похапцем, схематично, хоч тон і ідея взяті досить красиво. Образ «Прекрасної», символізуючий Україну, з'явлюється чарівним нічним привидом перед гуртком людей, обгорнений ореолом журби за дітьми і самотности. На пісню «Прекрасної» про минуле України молодь відповідає теж піснею про чайку — вічний символ нещасної матері. Тільки ж рядом тут з самотністю матері — «Прекрасної» і «Чайкою» молодь проганяє од себе старих батьків і матерів, резонуючи на ту тему, що їх слухати не треба, що вони мертві і що їм пора на спокій. Цікаво було б мати більш прозоре з'ясування, — кого символізують ті «батьки» та «матері». Далі до молоді пристає мандруючий кобзарь і співає пісень на тему чайки «матері-пташини» і так захоплює слухачів, що частина їх іде кудись за ним в гори розшукувати «Прекрасну» матір.

Поема кінчається гимном природі проспіваним частиною молоді і «батьків», які вернулись збентежені тим, що діти їх пішли кудись за кобзарем. Взагалі образи не досить уміло сконцентровані коло ідеї і не тільки не виявляють її самі собою, а іноді й не досить виразно підкре-

слюють, через що автор кидається в афоризми і резонерство. Незалежно од ідеї де-які прекрасні місця поеми свідчать про поетичний хист автора, який ще не встиг вилитись в кращі й цільніші форми. Книжечка видана на казенний зразок і ціна її трохи висока.

428. Г. Хоткевич. Вони. Драматичний малюнок на 1 дію. 40 стор. Ціна 40 сот. Львів, 1909.

Всяка величезна подія, з'являючись на такому чи инакшому ґрунті народньої боротьби, багатьох людей зацікавлює лише тоді, коли од грюкоту її лопаються в ушах барабанні перепонки і коли гомоном про неї наповнюється весь мир. З'явиться де-небудь кривава війна на території Оранжевої республіки, чи на Далекому Сході, чи в Мароко, заревуть гармати, забушують смертоносні урагани і тільки тоді, з приводу тих подій, виникає етнографічна, географічна, історична й інша література, яка задовольняє людське короткочасне любознавство. Так глибоко взагалі сховалась в людях донитлива цікавість, і такі тільки грізні засоби можуть її викликать. Велика більшість людей далека ще од того, щоб угадувать ті події зарані. Та нарешті, як і прокинеться у таких людей цікавість під впливом грізних вибухів боротьби, то ще й тоді вони, байдужно махаючи руками, кажуть: «хай це все розбірає історія»; наче про яку нудну справу другий скаже: «хай його лихий візьме!» А ті з них, які, жувучи заднім числом і заднім розумом, все ж таки зацікавлюються творцями тих подій і вперше ставлять питання «хто вони», — вимагають собі од письменства відповіді.

Для таких власне людей написана книжечка д. Г. Хоткевича під назвою «Вони». Темою для свого драматичного малюнка автор взяв малесенький уривок з гучної епопеї революційного московського повстання. Картина одкривається банкетом «зубрів» в багатому салоні саме під час повстання. Звичайні дворянські промови, «треповські» вимагання патронів та шибениць досить яскраво малюють представників реакції. Але де-кому з дітей цих зубрів молоде чуття нашіптує, що правда десь далеко, а не тут в салоні.

Така іменно молода хвора дівчина Ельза. Якось нез'ясовано, мимоволі симпатії її несуться з блискучого салона туди, в далекі ряди темних, обездолених голодних, і вона з хоробливою цікавістю питає: хто вони, хто вони? Це питання їй з'ясовує гувернантка, котра теж в істоті своїй є член-перевертень «третього сословія». Проводячи далі паралелі між «цими» і «тими» автор дуже напко обурюється проти зубрів, як малюванням їх самих, так нарешті і монологами одного з тих робітників, котрого товариші-повстанці внесли з революційного бойовища у великосвітський будинок. Тут автор у вищерб художності твору дуже суб'єктивно, грубовато висловлює свою ненависть до одних і симпатії до других, і навіть перше в найбільшій степені.

Сміємо думати, що ті патетичні вислови, котрі гідні для злободнев-

них летучок-листіків, мало гідні для художнього драматичного малюнка. І знов таки на шкоду щирим симпатіям до борців за кращу долю, автор нічим не розбиває поглядів студента-скептика Павла, філософствующого індіферента, оригінально характеризуючого «пролетаріят» і його ідеали, з'ясовуючи це все на запитання Ельзи.

Гвоздь драматичного малюнка — зустріч наймички салона з раннім братом — притулений невдало.

429. А. М. Богдан-Сокольський. В с е с и л ь н а, ст. 73. Ціна 40 коп.

Тяжка доля того письменника, сказав Гоголь, який малює в своїх гворах темні сторони життя; до нього не полетить екзальтована красуня, йому не чувати привітань громадянства, а навпаки — його віднесуть до розряду тих письменників, котрі плямують своїми творами людскість; бо не знають сучасні судді, що однаково корисні твори, які малюють і самі привабні з'явища життя і самі темні. І нам здається, що до гарної книжки Богдана-Сокольського епіграф з плачу Ієремії «горьким словом моим посм'юся» додано з метою застереження читача від обурення на автора.

Твір д. Богдана-Сокольського не єсть витриманий художній малюнок, навіть не стройно біжуче оповідання, а скоріше згуртовані до купи життєві епізоди, маленькі ескізи, тіні і сілуети. Коли читати їх споверха, то ці життєві епізоди, ескізи здаються трохи перебільшеними, скарікатурними і навіть вульгарними там, де автор виступає в оповіданні просто від себе, а не через своїх героїв. Дієві особи оповідання здебільшого нижчі офіцери якогось провінціального полку зі своїм «отцом-командіром» на чолі і воєнні дами — жінка і дочки того ж таки «отца-командіра» Деревцова. Прояви їхнього життя: бульварно-любовні авантюрки, мордобиття і над все це випивка і випивка при всякій нагоді і без нагоди. Коли уважніше придивитись до цієї сфери, до всіх цих проявів, то можливо зробить висновок, що тут мало авторського «гіркого сміху», що в даних умовах життя повинен лунати сміх жорстокий, злісний, саркастичний.

Типи офіцерів в оповіданні д. Богдана-Сокольського виведені яскраво, правдиво, з повним знаттям їх життя. При дальшій читанні оповідання всяка карикатурність блідніє перед реальною правдивістю. Пригадуються слова «героя» оповідання А. Куприна «Съ улицы»: — «стояли ми в брудному південному місті. Нудьга страшена. Пили ми і романсували з усіма полковими дамами». У д. Богдана-Сокольського передано все це в тонких рисах. Пригадуються слова другого героя з оповідання «Поединокъ», того ж самого воєнного битописьменника, — п'яниці Назанського: — «Я сам бачив, як цей добрий і гуманний капітан Брем ударив москаля за помилковий сигнал так, що той тільки зуби виплюнув». У Богдана-Сокольського це «мордобитіє» повторюється так

часто, що навіть здається перебільшеним. Однак у героїв, введених в оповіданні «Всесильна» інакше бути й не може. Порожнечу свого буденого життя вони завжди заливають цією «всесильною» випивкою, а вже залишки злоти, незадоволення зривають на своїх підвладних мордобитієм, або розважають себе любовно-скотськими чуттями до своїх полкових коханок. «Гвіздком» оповідання можна рахувати «мирову» випивку «на полъ брани» при полюванні, де під впливом «всесильної» сходяться до взаємного приятельства представники ворогуючих сословій — два дядьки і полковник Деревцов, що так немилосердно топтав їх овес, ганяючись за перепелицями і навіть одному з цих дядьків дав колись довгопам'ятного «помордаса». Все це зблідло і помарніло перед чарами «всесильної». Трохи порнографічна психологія «деревцовського» собаки як раз гармонує з життям самого Деревцова, як психологія чеховської «Каштанки» гармонувала з життям свого хазяїна-столяра до того, що собака не могла вже обходитись без запаху стружок. У оповіданні «Всесильна» — це він'єтка до загальної картини. Закривати очі на такі з'явища неповинно, і книжка Богдана-Сокольського далеко не зайва. Книжку видано гарно, з оригінальною емблемою «всесильної» на обгортці. Ціна книжки дешева.

430. *Микола Шамраєв. До роковин. Частка з поезій.* Константиноград. 1911, стор. 24, ц. 15 к.

Весь прибуток з цієї невеличкої книжечки призначено на пам'ятник Т. Г. Шевченкові. Як би автор перевів великий мінус цього «прибутку» на плюс, то щось би таке випало і батькові Тарасові, а в даннім разі абсолютно нічого. Вся книжечка складена з нікчемних віршів, в яких ні складу, ні ладу, ні змісту, ні форми; і хоч в своїй передмові д. Шамраєв запевняє, що вірші його друкувались в де-яких альманахах і хрестоматіях-антологіях, але, на нашу думку, то було якесь редакторське непорозуміння або прикре становище, що-до вибору матеріялу. Правду кажучи, у автора пробивається подекуди натяк на оригінальний ритм, який зараз же перебивається безліччю дісонансів. Хвала і дяка авторові за готовність щось дати на користь рідному краю, але чіплять такі «перли» на пам'ятник Шевченкові не годиться.

431. *Х. Майстренко. Коза-Дерева.* Київ, стор. 16, ц. 3 к.

Це народня казочка, подана в красивій, художній переробці. Коли дитина увільняється з-під сухої, офіційної «науки» ріжних педагогів, тоді така література для неї прийнятний спочинок. Радимо тому, в кого є юні читальники, придбати цю казочку; крім того, завдяки гармонійності мови, її залюбки прочитають і дорослі. Бажаємо книжечці найбільшого поширення.

432. *М. Вдовиченко. На хвилях смутку.* Видавництво «Хвилі». Київ, 1911 р., стор. 94. Ц. 50 к.

Назву цього видавництва ми чуємо вперше і коли це видавництво не фікція, то вибір книжки д. М. Вдовиченка для першого випуску нам здається незрозумілим. Як поет, М. Вдовиченко не належить до кадру молодих представників нової поезії; муза д. Вдовиченка стара бабуся, вихована на старих громадських традиціях 60—70 р. р. і багато ровесників її, одспівавши в свій час свої бажання й почуття полинули в Лету, виключаючи, розуміється, тогочасних корифеїв, сила яких лишилась назавше.

Літературна продукція д. Вдовиченка невелика: десятків три власних віршів і кілька перекладів з чужих мов; до речі сказати, перекладів Вдовиченка з Едгара По («Дзвони», «Ворон»), як і перекладів з інших західно-європейських поетів, ми рекомендувати своїм читачам не можемо, уже хоч би через те, що автор, не володіючи тими мовами (що ми знаєм з «Укр. Музи»), зробив їх за російськими перекладчиками і зробив невдало, вживши багато русизмів, не витримавши ритму і покалічивши первісні образи. Щасливим винятком маємо переклади з поетів польських.

Громадські і особисті почуття, любов до рідного краю в поезіях М. Вдовиченка висловлено широко й просто, що приємно впливає на читача:

«Ідіть, ренегати... Я край свій кохаю,
Мене не купити за дзвін золотих...
Я син України, син рідного краю
І край мій для мене — святее святих!» (ст. 90).

Говорити про тонкість емоцій і поетичних переживань, про фантастику, образи й витворну форму в поезіях д. Вдовиченка не приходиться. Ритміка буває оригінальна «речитативна» і цілком відповідає назві «на хвилях смутку» («В небі гроза бу-шу-ва-ла, сва-ри-ла-ся») (ст. 34).

Д. Вдовиченко не новак на ниві української поезії і за десять років його праці можна було б сподіватись більшого багатства, чим знаходимо ми в його книжці.

Все-ж таки, поезіям д. Вдовиченка, дякуючи їхній широті і безпосередності, одмовити в якійсь вартості не можна, і книжка його повинна мати своїх читачів, переважно з «меншої братії».

433. *Княжна Кочубеївна. Поезія в стилі «Модерн».* Оповідання гумористичне. Київ, 1911, стор. 32.

Оповідання кн. Кочубеївни це літературний вибрик в стилі «модерн» і тільки з поважання до полу авторки ми слово «вибрик» замінюємо словом «виходка». Переказувати зміст оповідання, давати йому

якусь літературну оцінку нема ніякої потреби. Оповідання написано для інтелігенції, але тепер можна б уже й не думати, що наша інтелігенція «все съїсть».

434. *Неприцький-Грановський*. Намистечко сліз. 31 ст. Київ. Ціна 15 к.

Муза д. Н.-Грановського це якась «жертва безкровная». В ній іноді проявляється краса форми, але це краса мертворожденної дитини. Нема в ній життя, огню, крові.

Сам поет малює так свою музу:

«Пам'ятаю темні соромливі вії
І бліде, бліде обличчя,
Чоло рівне і високе, —
З його кучері спадають, наче змії,
Гнеться постать чарівничо, —
Лиш не міг зобачить ока (ст. 3. «Постать музи»).

І дійсно в неї «ока» нема; ока, як одблиска душі. Нова книжечка поезій д. Н.-Грановського свідчить за його поступ в поезії після «Пелюсток Надій», але поступ незначний. Часом проявляються у його дуже ніжні контури, уривки поетичних образів, але дуже невиразно, ніби вони окутані якимсь мрійним туманом, як це іноді буває на картинах Котарбинського. Ріжниця та, що в останнього туман завше стоується до змісту. Разом з поетичними образами, з новою формою у д. Грановського трапляються прозаїзми, метричні помилки, слаба рима, млявий темп, за винятком хіба кількох віршів. Що-до ритма й темпа (прошу не змішувати одного з, другим), то молодому авторові слід звернути на це особливу увагу, бо зі всього помітно, що він на українському Парнасі хоче бути свіжим, оригінальним, новим, але новина його якась нежива, і її можна бачити тільки оком, а не відчутти ухом або душею. Говорю так про д. Н.-Грановського, як новатора, зі старою ж метрикою він поводить грамотно. Через це саме в творах д. Н.-Грановського часто не помічається генетичного звязку між музикою і новою поезією. Коли цього недостатку побороти йому не сила, то «кров'ю серця свого» можна розписуватись не тільки в поезії, а і... в прозі. Але все ж таки задатків на справжній поетичний поступ у Грановського далеко більше, ніж у багатьох наших «признаних» «патріотичних» поетів.

435. *Микола Вороний*. Ліричні поезії. Том I. Видавництво «Дзвін», стр. 144, ц. 80 коп. Київ, 1912 р.

(Поетичні вражіння).

Один з наших літературних діячів сказав: письменник родиться два

рази на світ, — перший раз звичайно, як людина, а другий раз, як письменник, коли випускає в світ свою першу книжку. Не хочу входити в психологічні тонкості цього погляду взагалі, тільки коли прикласти його до особи поета Миколи Вороного, то він оддає фальшу.

Микола Вороний задовго до появи своєї книги поезій проявив свою поетичну фізіономію, силу й значіння. Я ніскільки не погрішу проти істини, коли скажу, що власне в літературній діяльності М. Вороного почала проявлятися та вільна, артистична, молода поезія, яку наші старозавітні критики охрещували всякими іронічними назвами, не розуміючи самої поезії, ні своїх назв. Нехай би та поезія передавала і плескіт моря, і шум дощу, і свист вітру, і найтоншу музику природи, — вона не могла бути для тих критиків поезією, раз вона не торкалась соціально-громадянського життя у всіх його галузях. Розуміється, ставитись негативно до соціальної поезії нам не приходится, бо навіть люде і «не од мира сього» прагнуть волі, коли давить неволя і також бажають виконувати всі життєві функції по можливості легко і брати участь в укладі життя загально-людського. А коли в соціальному житті є незадоволення, то є і страждання, а до страждань, до всіх форм їх проявлення ми повинні придивлятися і прислухатись уважно. Але-ж людина живе не тільки матеріально, вона живе ще й духовно, релігійно, думки її шугають в таємних безмежних мирах, вона має глибокі інтимні переживання, вона шукає «гармонії неба», еднається з природою, переходить в мир ідеальний, шукає високої краси, якої завше прагне душа. І тут після душевного протесту починається релігія краси і ідеальної поезії. Поставитись негативно до такої поезії — значить лишити себе в темряві буднів навіки. І нехай собі зададуть люде запитання, — що краще: вклонитись марноосвяченій дурниці, чи зневажити кров'ю окроплену святиню?

Приступаючи до розбору поезій М. Вороного, я вихожу за межі звичайної рецензії (яку лишаю фаховим критикам), бо в цій справі не можу бути строго об'єктивним через причини особисті, які торкаються, розуміється, не автора поезій, а самої справи.

На ниву українського письменства М. Вороний виступив в 1893 році в галицькій «Зорі». В той час в російській поезії виступив молодий новатор К. Д. Бальмонт. Це був той час, коли Михайловський боявся, щоб «Каїн-естетика не вбив Авеля-етику». Соціально-громадянська література мала своїх стовпів, мала залізні непохитні закони, під які підводила літературу художньо-естетичну. Тоді зробилось розділення там, де не могло бути єднання завдяки узости «сфер». Еволюція була цілком законна: люде пішли різними шляхами в будівлі життя реального й ідеального, щоб сполучити його десь в дивній гармонії, в вічнім єднанні. Але-ж люде не дійшли до того пункту, де-б їх різні функції служили одна другій. Гармонії нема, капельмейстера нема. В поезії, яка освітлює життя через призму прекрасного, попереджує його, шукає нових шля-

хів, виникло те ж саме. Вона розбилась на школи, на партії, на секти. Були поети: громадяне, просто лірики, декаденти, імпресіоністи, модерністи, богошукателі, «богоякшателі», порнографісти etc. etc. Сьогодні хвалили одних, завтра їх ганьбили, через день других і третих. І от серед такого чаду, серед такого гвалту були співці, в яких дійсно горів божий огонь, які з болем шукали краси життя конкретного і абстрактного, краси й величності людської душі і невтомно, гармонічно й натхненно звучали їхні пісні над всякими програмами життя, одбиваючи в своїх звуках, ніби в дивній флейті Марсія, гармонію життя й природи, а перед ними мимоволі ущухав галасливий лемент «непризваних».

Так було... не в нас. Нашої преси не було. Наше мистецтво ледве животіло. Але коли освітлюється сусіда, то мимоволі і нам видко. Очевидно під освітленням якогось сусіди робив свої поетичні кроки М. Вороной. Попередників для головних рис його творчості не було. Були трибуни, громадяне. М. Вороной виступив як пост-артист, поет-естет. Він виступив протестантом проти старих форм поезії. Чого небудь дуже помітного в цій сфері він не зробив. Але-ж нехай воїн і не візьме фортеці, першим кинувшись на мур, нехай перший полетить відтіль стовбура, — його не будуть ганьбити за те, що він упав, навпаки, — його першого з повагою колись покрие побідний прапор!

Правда, протест М. Вороного не був бур'яним, жагучим, не був досить одважним, то був протест нерішучий, тихий, елегійно-ліричний, протест невойовничий, але... протест першого!

Перш над усе протест той з'явився в самій формі поезії і в протиставленні абстрактної краси й життя з бажанням з'єднати їх. Привожу цілком такий вірш:

Мій друже, я Красу люблю...
І з кожної хвилини
Собі ілюзію роблю,
Бо в тій хвилиності ловлю
Я щастя одродини.

Краса! На світі цім Краса —
Натхненна чарівниця,
Що відкриває небеса,
Вершить найбільші чудеса,
Мов у казках цариця.

Що є життя? Коротка мить. —
Яке її надбання?
— Красою душу напоїть
І не вагаючись прожить
Для втіхи і кохання!

Її я славлю і хвалю
І кожду їй хвилину
Готов оддати я без жалю;
«Мій друже! Я красу люблю, —
Як рідну Україну!»

(«Краса» ст. 102.)

Далі йде його «Credo» такого ж характера по змісту. Єсть у М. Вороного вірші, в котрих музичну форму утворив він сам і утворив дуже артистично, напр.: «На Озері» (ст. 10), «Осокорі» (51), «Хмари» (57), «Сонце заходить» (61), «На Тарасовій панахиді» (127).

В цих поезіях нема протесту глибоко-ідейного проти встановленого життя, а коли ж піти за поетичним лозунгом Поля Верлена — «Музики насамперед», то можна побільшити значіння того протесту в нашій поезії, бо навіть у найновішого поета О. Олесья таких віршів нема. От тільки дивно! Маючи таке безперечне музичне чуття і хист, д. Вороний пропускає в своїх поезіях дісонанси, музичні натяжки, недодержки, напр., візьмем його вірш «Дві хмарки» (стор. 82).

«Дві хмарки хвилясті в прозорій блакиті
На зустріч одна другій тихо плили
І сйивом злотисто-рожевим повіті,
Неначе серпанком обое були.»

Нижче в тім же вірші:

«Немов би ніколи вони не стрічались,
Мов їх на небосхилі і не було.

Підкреслених рядків включити в музику вірша ніяк не можна, хіба тільки, як читати їх робленим речитативом. Або в вірші «На свято відкриття пам'ятника Іванові Котляревському» (ст. 116):

... Тим гетьманом у нас тепер батько Іван,
Що вказав нам шлях літературний.

На жаль, таких музичних помилок, правда не зовсім грубих, в першій книзі розсипано чимало. Єсть поети, що навмисне виробляють хи-мерну какофонію в своїх віршах, але д. Вороний це зробив не навмисне, бо, не довіряючи ухові і грамотности свого читача, він для наглядности розсипав над своїми поезіями більш 300 надзвучних значків (') Яка дрібниця! скажуть. Дрібниця, — тільки не для М. Вороного — новатора тільки музично-поетичного артизму. Єсть у автора поезії красиво задумані, але слабо виконані: «Палімпсест», «Мандрівні елегії», — це бліда трагедія. Єсть вірші дуже нові по формі, але музики в них не чується: «Молитва» (ст. 24), «Fiat» (25). Старим стилем виконана відома поема «Євшан-Зілля», але вона перейнята щирим почуттям і місцями глибоко вражає читача:

«То гудець співає тихо	Наче лагідна молитва
Пісню тую, що співала	Журно пісня та лунає;
Мати синові своєму,	Ось її акорд останній
Як маленьким колисала.	В п'ятьмі ночі потопає»...

Переклад «Легенди» Рішпена (76) досить добре зукраїнізовано духом і формою, але первісного автора чомусь не зазначено. Не можуть порівняти «Легенди» М. Вороного з оригіналом Рішпена по знанню мови, але порівнюючи її з російськими перекладами (напр.

перекладами Ілї Гурвіча в літературному додатку до «Нивы» за 1908 р., кн. 12, ст. 563) і «Живые звуки» переклад А. Баржицького (очевидно зроблений по Вороному, ст. 11, Кам.-Под.), треба сказати, що у нашого поета вийшло краще.

Вірші шановного поета часто приваблюють читача своєю граціозністю, хоч і не новиною форми, такі: «На скелі», «Хвиля», «Чорне Доміно», «Разок намиста», «Ікар», «Епіталама»; так: в поезіях М. Вороного є грація, музика, артистична форма, тільки нема в них ні сили болючих переживань, ні яскравості і глибини поетичних образів, ні нових витворених символів, ні захоплюючої ідеї. В цій сфері ні реформатором, ні навіть протестантом М. Вороний бути не зміг. Глибоких страждань людини, світових страждань у нашого поета нема. Чується на протязі всієї книжки якась романічна драма, самотність, але поет так скаржиться на це, так квилить над цим, що виходить якось «жалостливо», наче романс: «разлука, ти разлука, чужая сторона». Поет не повинен так передавати своїх особистих страждань, щоб викликати до себе жалость. Кожна людина має свої страждання, і поет повинен їх полегшувати, пропускаючи через горнило своїх страждань, може далеко більших, але облагорожених і опоетизованих. Для цього треба бути гордим в стражданнях, інакше вийде так, як писали панночки у Гоголя:

«Двѣ горлицы покажутъ
Тебѣ мой хладный прахъ,
Воркуя, томно скажутъ,
Что умерла въ слезахъ».

До речі: що за «заключительний акорд» — «Мишача сварка»? Невже символ трагічного українського життя? Тоді у Глібова «Горлиця і Горобець» — символ кохання. Коли так, то ні за тим, ні за другим тужити не варто.

Обминаючи ці дефекти і беручи на увагу ту притупляючу егіду, під якою розвивалась українська поезія, беручи на увагу час розвитку таланта М. Вороного, треба признати його за видатну поетичну силу, за першого піонера вільної естетичної молоді поезії, яка далі і далі ухиляється од шаблонів Старицького, Грінченка і виривається з брудних обіймів тих критиків, які носять ім'я «лицарів темної ночі».

436. Семен Воропай. Намисто. 15 ст. Одеса. 1912 р.

Молоденькі автори повинні пам'ятати, що доживши до зрілого зросту, вони завше червоніють за свої книжки. Така okazія була навіть з такими стовпами, як Некрасов, Бальмонт. Кінчалось тим, що автори скуповували свої книжки і нищили, бо вони стояли їм на перешкоді. Книжечка в 15 стор. коштує дешево; десяток поганеньких віршиків може написати кожна грамотна людина; через те побачити своє ім'я

видрукованим не трудно. Коли автор «Намиста» буде дивитись далі на свою «літературу», як на «шалості юнацькі», то ця книжечка йому не пошкодить, а коли з ласки божої він зробиться поетом, то книжечку прийдеться викупити і... знищити. Розібрати цю листовку по суті — потреби нема.

437. М. Філянський. *Calendarium*. Москва, 1911, ст. 173, ціна 75 коп.

Зала. Блиск. Артист гордо і впевнено ступив на естраду, сміло зустрінувши погляди сотень людей. Впевнений жест — і смичок, тихо торкаючись струн, викликав початковий акорд; музика росте, розсипається, зливається знову, смичок викликає нові звуки й півзвуччя, роздроблює й знову зливає їх в жагучій, чудовій, тремтячій мелодії. Натхнення росте, палають артистові очі, а твір його шириться далі і далі. Хвилі звуків затоплюють всю аудиторію, і здається, нема в ній порожнього місця, нема ні одного серця, в якому не забреніло б щось миле, далеке, нерозгадане, минуле й майбутнє, що розгадав, приблизив і воскресив артист.

Смичок одірвався; пробреніла остання струна. Артист скінчив. Вся аудиторія заляскала в долоні, закричала, зашуміла... Але все таки і в цій галасливій юрбі єсть обличча (їх небагато), які ще горять огнем натхнення. То втіха артиста; то знавці його музики, то ті серця, для яких він грав. Його музика дуже артистична, дуже тонка технічно і претендувати на те, щоб його розуміли всі — він не може; для цього треба бути освіченим музикально. До такої музики спочатку треба поставитись критично, а тоді вже оддатись їй.

Візьмем артиста другого.

Село. Тин, оповитий тернами. Схилившись над кобзою, весь ніби увійшовши сам у себе, співає кобзарь. Шевченко перебільшив, коли сказав про його гру, що «хто йде, не минає». Ні, його минають, і минають більш, ніж слухають. Часто послухає його «музикально освічений» чоловік, з жалем подивиться і байдуже йде далі. Але ж станьте так трохи поодаль кобзаря, одженіть од себе всякі думки і слухайте так, ніби то вітер наносить на вас його музику; так ось вона монотонна, скучновата, сумновата; далі в музиці ви ловите щось невловиме, силкуєтесь щось розгадати. Тайна ближче; ви вгадали, змахнули сльозу. Музика плаче, музика ллється, пробіраючись глибоко кудись у потайне місце душі, куди й самі ви не заглядали давно, давно. Ви плачете сміліше і глибше, а кобзарь уже грає не на кобзі, а на вашій душі. Він стає вашим владарем, він доходить до того становища, яке по Шевченку зветься «пан над панами». Кобзарь скінчив; ви втерлись, одійшли, і в голову вам не прийде огудити його примітивну техніку, його «струмент», його незнання теорії музики.

Другий образ артиста і є образ артистів народників, до яких належали Шевченко, Кольцов.

М. Філянський — плоть од плоти і кров од крові їх, в самім найкращім розумінні, хоч по змісту своїх поезій вони дуже далекі та і всяка аналогія в оцінках поезій по змісту завше помилкова.

В нашій літературі присяжні критики завше шукали поезії народньої, тільки бачте, з-за дерева лісу не видко. Розбірали то одного то другого автора; находили багато слів: «народ», «люд», «Україна», «святина», «хатина», «біднота» і простодушно думали: це і є народники-поети. Тільки на повірку виходило, що перший титул лишався у їх, а другий одходив зовсім; такі автори Капельгородський, Черкасенко та інші, що зазначені народниками-поетами в «історії українського письменства» д. С. Єфремова, а не зазначених — рівно з кількістю українського народу; різниця між ними тільки в грамотности та продуктивности механічної праці. Правда, один з таких народників — Щоголів признавався, що в його руках не ліра, а «просто собі убоге грало» («Слобожанщина»), але це «убоге грало», на думку наших критиків і було доказом народництва. Цю категорію авторів (тільки як поетів) я привожу теж як контраст старого народництва до нового.

Народництво д. Філянського досить модернізоване.

Чутлива натура поета не дозволила йому сфальшувати ні в однім художнім тоні своїх поезій, ні в однім образі; завше він лишається самим собою, не профануючи свого народництва, свого українства. Він ніде не кричить, що він українець, але у всіх його поезіях звучать українські ноти, миготять українські ландшафти, кругом український запах і, головне, все це без дьогтю, без грубих декорацій. Ніжна, тиха, мрійна лірика; лірика осіннього журного саду, тихого вечора; вся вона просякла сумом ображеного, але прощаючого ніжного серця, серця без сильного пориву, без патосу, без крикливого одчаю. Здається, що він також сидить понуро, як і той лірник, весь ввійшовши в себе і грає, не зважаючи на те, чи його хто слухає чи «минає». Коли він малює природу, то він також пристосовує її до себе і ніби їй розповідає про «своє», а коли ви уважно станете слухать Філянського без критики, без жестів, без аудиторії, без естради, ви почуете, що там є і ваше і будете також відчувати те, що й поет.

По своїй суті Філянський — індивідуаліст.

Може через те, що він індивідуаліст-народник, його так довго не вміли оцінити, не знали до якої категорії зачислити. Може цьому шкодило те, що він народник, а мотив поезії його: не «на бій», не «за волю», не «під прапор», а свої переживання: «сум», «згадай», «сни», «муки» та ще при всьому здебільшого натхненно-молитовний речитатив поезій.

Якось одірваність од України примушує Філянського не малювати свою отчизну, не творити на тлі її, не культивувати сирі матеріяли, а тільки «згадувать» її фарби, тони, перетворюють в собі її елементи, сумувати за минулим, і все це в чисто народніх тонах. Розуміється, що Філянський не такий народник, як уявляють собі народників взагалі,

не поет, що вийшов з народу або копіює його в своїй творчості, а народник-інтелігент, який перетворив в своїй індивідуальности народній дух, іменно перетворив в своєму «я». От собі й знайте: вихідний пункт його народництва — «я».

Одірваність од України в книзі поезій Філянського чується часто, але що йому коштує українство це вам може довести вірш на ст 45 «Грудня день перший» — «Сьогодні я родивсь», це так сказати його іменинний дарунок.

Характеризувати його поезії цитатами трудно. Вихопити з книжки нічого, як щось найбільш яскраве, стильне, показне.

Сила віршів Філянського слаба, вона не захопить читача одразу; треба уважненько ознайомитись з нею, поки вона зіллється з душею, а коли вже зіллється, вона стає рідною, давно-давно чуваною. Звукових ефектів в ній дуже мало, ритм тягучий, рима часто слаба, глагольна. Вказувати на окремі вірші, як на кращі, не буду; всі вони пройняті щирістю, всі поетичні, трохи більш, трохи менш. Такий поет, як Філянський в нашій літературі явище нове; може така поезія прийме форми нового російського народника Ключова («Сосен перезвон»), може перейде в цілком здоровий ні од кого і ні од чого незалежний індивідуалізм, — вгадати трудно. Книжка Філянського в нашій літературі парост дуже значний і ігнорувати її ніхто не має права, хоч би вже через те, що вона цілком поетична.

Місце своє в поезії Філянський визначив.

До речі треба сказати, що книжка видана розкішно (в магазинному розумінні) і дешево, але трохи химерний правопис їй пошкодить.

438. *Михайло Жук*. Співи землі. Чернігів. 1912, стор. 125, ц. 50 к.

Колись д. Товкачевський, розбираючи книжку п. Понятенка², сказав: невдячна праця писати рецензії на такі книжки; напишеш назву книжки, ціну, число сторінок, потім хоч сядь та й плач, — далі писати нічого. В такому становищі перебуваю зараз і я. Ну, уявіть собі: гарно видана книжка, без всяких дефектів, ціна дешева, шрифт, папір — все, як слід, навіть всі вірші такі, що гостро гудити їх не можна. Але ж поезія бліда, безбарвна, туманна, хоч і з явно визначеними претензіями на дійсну й оригінальну поезію. Це така поезія, яка характеризується словами «так собі». Духа вона нікому не піднесе і не притупить. Такі книжки у нас часто рекомендують громадянству «критики», але причина цьому: рецензентська quasi-чесність, відсутність літературного смаку і критичної правди-чести. Коли б автор зміг цю саму книжку збризнути живою водою, то вона не була б зайвим баластом. Тепер ми вимагаємо не аматорської поезії, а дійсної художньої і артистичної. «Співи землі» видані сумлінно; праці покладено багато, через що автор викли-

кав до себе поважання, але що ж ви зробите з натхненням, коли воно не приходиться та й не приходиться.

Д-ій Жук — поет-аматор.

439. *Під прапором свободи*. Вибір патріотичних декламацій, стор. 94. Scranton, Pa.

Ця збірка віршів різних авторів складена для юнацтва. Книжку видано в Америці, де серед емігрантського переселенчеського люду особливо гостро відчувається туга за рідним краєм. З художнього, літературного боку книжку охарактеризувати трудно. Єсть в ній вірші гарні, єсть середні, єсть слабенькі, єсть і зовсім негодящі. Але ж мета книжки така симпатична, що ми од щирого серця бажаємо їй розійтись, якомога швидше, щоб вийти другим, більш добрим, кращим і в поетичному розумінні грамотнішим виданням.

440. *Данило Коломійцев*. Така доля. Українська поема. Видання п'яте. Сімферополь. 1912, стор. 7, ц. 8 к.

Власне кажучи на брошуру п. Коломійцева рецензії писати не годиться. Скільки тут безграмотности, нісенітниць в самій «поемі» і скільки нахабства і брехні в передмові!... Приводить дефекти цієї «ерунди» (не хочу ображати слів «книжка», «поема») і взагалі розбирати її гидко. Книжку цю видав якийсь літературний «ловкач» і видав очевидно ізза оповісток, яких тут безліч: шустовський кон'як, барські квартири, «движення поїздів», дарові поради, венеричні хвороби, краса, п'янство etc. etc. І от дивно! До цієї літератури п. Коломійцев додав свою картку і факсиміле. Одним словом — розписався. В передмові п. Коломійцев безсромно заявляє, що його «поема» така сама як і в Шевченка. Та ще увага: з обгортки узнаємо, що це видання п'яте, а в передмові читаємо, що окремо поема друкується вперше. Єсть же на світі чудаци!..

P. S. На другій сторінці своєї «поеми» п. Коломійцев робить примітку по російськи: «известно, что влюбленные строят глупости». Підозріваемо, що п. Коломійцев весь час дуже закоханий.

441. *Гаврило Левченко*. — Стогін Життя. Київ, 1913. Стор. 30, ц. 20 к.

Збілочка кострубатих віршів д. Гаврила Левченка видана по формату звичайних «книжок-метеликів». Про музику віршованої мови, про форму і ритм сказати нічого не можемо, — такі ознаки поезії до творчости д-ія Левченка не підійшли. Лишається сказати скільки слів про зміст самих поезій, так я певен, що всім він знайомий з найвних віршів всіх починаючих поетів. Обридло. Не будемо песимістично дивитись на будучину мистецтва, прочитуючи такі книжки, бо розчарування буває тільки після даремно принесених жертв, а «спроби пера» і «гріхи юно-

сти» навіть самим авторам прикростей не зроблять. Ніякого «стогону» нема, єсть одно позіхання. В збірці єсть 16 рядків переспіву з поезії китайської, яких оцінити не можу і прошу шановного автора пробачити мені в цій грамоті, як щиро пробачаю я всі погрішности його в поезії українській. Приступаю «на квіт». Ціна книжки — 20 коп. — занадто «бенефісна».

442. *Х. Майстренко. Р у к а в ч и ч к а.* Київ. 1913. Стор. 16, ц. 3 коп.

Коли в двох перших казочках д. Майстренка нам подобались де-які малюнки природи, то про останню казочку сказати того не можна. Рецензувати ці казочки річ зайва, — зміст їх відомий всім. Казочка д. Майстренка написана таким складом, яким іноді в дешевенькій пресі пишуться російські «раешники». Зміни народнього переказу зроблені по вказівці доморослих «педагогів». Єсть ще в книжечці дитяче оповідання, але не дивлячись на християнську мораль, воно занадто слабе. Писати оповідання для дітей не значить писати по дитячи. Турбуватись виданням такої книжечки в той час, коли почувається потреба в дійсній дитячій літературі, можна тільки «між иншим».

443. *Микола Вороной. «В с я й в і м р і й».* Вид. «Сяйво». К. 913 р. Стор. 64. Ц. 25 коп.

Красиво, чепурно, мило. Тільки до Музи Вороного напрошується така оцінка краси:

«Какъ пери спящая мила,
Она въ гробу своемъ лежала».

Ще квіточку, ще вінчик, ще більше краси, але кому і як подобається краса трупа. Кажуть росіяне, що на людях і смерть краса, але я думаю, що це пошлий каламбур. До красивої книжки М. Вороного додано виїмку з Канта: «дві речі сповнюють душу новим і вічно зростаючим подивом і побожністю: се - зоряне небо наді мною і моральний закон в мені». Хай мені вибачить геніяльний творець «критики чистого розума», але ж він був такий прозаїк. Космографія занесена в класифікацію наук недавно, а так як вона не піддавалась його аналізу чистого розума, то се його просто на просто лякало і через те він висловився про небо так безкрасочно. У книзі д. Вороного цікл «Ad astra» вийшов красиво, але також безкрасочно і мертвенно.

Колись один поет так висловився про зоряне небо:

— «Въ тверди голубой
Безчетныя звѣзды мерцають
Большія и умныя.
Нѣгой онѣ, какъ очи красавиць сіяють».

Одна рисочка, и картина жива. Як чудово, як велично миготить над вами усіяне зорями небо. Мені ще при розборі першої книжки Вороного приходилось зазначити відсутність художнього захвату думки, відсутність життя. Ці недоліки проявляються ще виразніше в «Сяйві мрій». Хай його назовуть поетом-лицаром квіток, кохання, зір -- неправда. Його муза — муза безкровної, безбарвної краси; ну, розумієте, краси не творчого, живого, пишнobarвного поля, а краси зимої чистоти, блискучого, але мертвого ландшафту. А через те, що Вороний чудесно володіє ритмами, то він уміє гратись барвами й тут, і поезія його робить на загальне враження. Автор сам не хоче і не може зрозуміти, що од його віє холодом, що він опинився в становищі Володимира Самійленка.

Я мушу, я повинен поставити такий діагноз, бо ми працюємо не тільки для себе, не тільки для живих людей, але, як казав Шевченко, і «для ненароджених». Все це я можу довести словами самого Вороного, ось його вірш з «Сяйва мрій»:

«Лілеями сумними, злотоокими
Цвітуть у серці давні почуття;
Лілеями минулого життя
Встають вони з безодні забуття
Такими ніжними, такими самотніми...
Колись вони в гармонії буття
Бреніли тонами піднесено-високими,
Акордами могутими, глибокими!
Діждався я тепер їх вороття
Лілеями сумними, злотоокими!...

Десь порвалося, потухло перше чуття, яке колись панувало, а там очевидно були для Вороного «закон і пророки». А вона...

«Какъ пери сная мила,
Она въ гробу своемъ лежала...»

Не маю морального права сказати, що треба зробити д. Вороному «раз твій жертвенник погас», бо я ще не показував цього власним прикладом, але перехід од вогню, од жару, од квіток кохання до спокійної, красивої, але холодної обсервації — на часі.

Вірші кохання у Вороного гарні, блискучі, але вони альбомного так сказати, галантного характеру. Я тут мушу голосно сказати те, що треба б було сказати по секрету: в тому коханні немає як раз тільки того, що єсть у людей закоханих дійсно. Але рецензенту приходиться часто бути тільки анатомом. Правда, анатомія принесла багато користі, тільки нехай би її блага обминали людей. Та обійтись не можна.

Колись д. А. Василько, розбираючи першу книжку Вороного сказав такий афоризм: «Хвала, честь і слава М. Вороному за те, що мав мужність двадцять літ не випускати в світ своєї книжки» (цитовано по пам'яті. Гр. Ч.).

Так прямо і похвалив, не під силу, знати, було додуматись, що можуть зробити ті двадцять літ з матеріялом для пісень кохання. Книжку д. Вороного раджу купувати всім, хто любить музику слова, красивий ритм і версифікацію, а особливо вона потрібна починаючим поетам, як підручник.

Правда, там ще є і передмова д. Черкасенка та її можна гарненько без втрати для читача поминути.

444. Семенко. *Prélude*, лірика. Київ. 913, стор. 20, 16". Ціна 20 коп.

Думаю, що в природі кожної людини є зачатки дійсної поезії, так сказати, поетичні інстинкти. Людину, яка цього позбавлена, лічу феноменом. Як раз такі феномени у нас з'являються в ролі критиків. Де-які феномени вже здобули повагу в нашій літературі, наприклад д. д. Єфремов, Василько, Дорошенко, Труш, а де-які ще «здобувають». Розуміється, що ніякої характеристики чи ознаки творчості вони зробити не можуть, а так тільки можуть похвалити, або погудити. І їхня похвала і лайка для вразливих натур бувають однаково убійчі. Коли немає критики, то значить немає літературно-виховуючих сил, і через те у нас пропало багато вартих річей. Так, на наших очах похвала д. Єфремова вбила лірика в Олесеві, так похвала д. Василька принизила першу книжку Вороного, а про себе — так я вже мовчу з делікатності.

Хай не трапиться цього з д. Семенком. «*Prélude*» слаба, але вона свідчить про безперечний літературний хист, та хист не вихований, невироблений. Очевидно д. Семенко поет молодий і не з'ясував собі, що поезія вимагає колосальної праці. Багато в його помилок; негармонічних зворотів, русизмів, але єсть у його й дійсна лірика, влучні образи, дійсне поетичне чуття. Поет скаржиться на стор. 36

«Серце заплакане — серце ридає
ні, я не можу так жити!
серце нудьгує, самотно згорає
нікого ним запалить...
тухне вогонь, мій огонь завмірає»...

то ми можемо його розважити. Єсть для його відповідні серця, що люблять дійсну поезію і працюють на укоханому полі, а не за для кар'єризму. Побільш уважної праці, д. Семенко, і ви станете на недосяжнім для згаданих феноменів шляху.

445. *Майстренко. Загадки-забавки.* Петр. 1915 р. ст. 32. Ціна 20 коп.

Д-ій Майстренко після довгенького перериву в складанню дитячих книжок випустив невеличку, але дуже чепурну, оригінальну дитячу книжечку «Загадки-забавки». Збірка містить в собі 17 казочок-загадок, написаних легким римованим віршем. Склад і цікавість фабул цих віршованих загадок, виконаних здебільшого бездоганно, дозволяє рекомендувати їх не тільки для дітей шкільного віку, а навіть і для дорослих. Залюбки вони читатимуться на семейних вечірках. Такого матеріялу, звичайно не так старанно обробленого, єсть досить в народніх переказах, «співомовках», але друкованого, так гарно прибраного, виглаженого — на нашому ринкові нема.

В загадках-казочках д. Майстренка подекуди бренть справжня поезія. Гарний папір, чіткий друк, художні він'етки і кінцівки виправдують трошки дорогу ціну. Багато виділяє збірку д. Майстренка також мала книжна продукція 1915 р.

446. *О. Олесь.* Кн. V. 151 ст. Київ, 1917 р. Вид. т-во «Криниця», ц. 3 карб. (Вражіння).

Книжка така-то. Видана там-то. Ціна стільки-то. На отаких сторінках нам подобались вірші чисто ліричні, а на отаких громадські.

Боже мій! Що за наївний, що за бездоказний, несоковитий і нікчемний спосіб рецензування поетичних книжок!

Рецензент, як звичайний читач, виявить свій смак і оцінку і проголосить це все і видрукує це все безапеляційно, мов Судія Верховний.

А як часто трапляється, що рецензент і за проголошену славу поетові і за ганьбу йому заслуговує, коли не цілковитої байдужості, то просто таки кримінальної кари. Такої ж нагороди заслуговують іноді і «поети», вірші котрих не тільки видруковані, а навіть і похвалені. Залишаючи иншим рецензентам такий докладний спосіб і метод рецензій, тим паче, що ми говорим про першорядного поета, місце якого установлено одноголосно, ми даємо де-кілька штрихів і уваг.

Пам'ятаєте, читачу, кінець 1916 року?

Я не буду пригадувати тієї темряви, тієї ночі, того розпачу великих жертв і розгубленості громадських почувань між всіми «орієнтаціями».

То були найтяжчі часи нашого життя, не дивлячись на те, що вулкан занадто клекотів десь в глибині, що полум'я, здавалось, от-от прорветься, що лява от-от виллється огненними нестримними масами.

В той час в Москві (!) з'явився журнал «Промінь». О. Олесь в тому журналі не друкував нічого, але тоді ж ним була написана поезія «Промінь», яку з особливою любов'ю виписую:

Промінь в темряві руїн!
Нетерплячий, дивно ранній...
Я не знаю — перший він,
Чи останній?...
Що се? ранок, вечір, ніч?
Чом так тихо скрізь навколо?
Нащо промінь? з ним страшніш,
Він упав на мертве чоло...
Нащо промінь? Погасить!
Він пече криваві рани...
Хтось прокинувся, голосить,
Хтось гризе свої кайдани...

(ст. 71).

Я не знаю, ви дорожите вічно юною і прекрасною волею. І тому частіш воскрешайте і переживайте страшні моменти нашого життя, так зворушливо увіковічені поетом.

Хотів би я спитати про рецензентів, котрі силкуються установити, хто іменно Олесь, — поет-лірик чи поет громадянин, — як по вашому: це лірика, чи громадянський мотив?

Багато в книзі Олеся єсть подібних віршів і настроїв, але переказувати їх не хочу і не можу. Мое діло зазначити, що вони єсть.

Не можу чіпляти до поета того чи іншого ярлика, позаяк поетова творчість дуже багатогранна і навіть його віра і зневіра впливають однаково, тільки перша з одного боку, а друга з супротивного.

Коли Тадеуш Костюшко в самий трагічний момент свого життя крикнув *Finis Poloniae!* — він поставив полякам вічний закон боротьби, щоб цього *finis'a* не було.

Коли Т. Шевченко в епілозі до «Гайдамаків» сказав:

«А Україна навіки,
Навіки заснула...»

Це значило, що їй треба було будить і спати не давать.

Дозвольте не ставити крапки над і, переглядаючи вірші зневірря у Олеся.

Прекрасні уривки з поеми Гуцульщини «На Зелених Горах», розкішні поезії писані в Італії, повні трагізму поезії власних переживань, відгуків громадського життя і нарешті цикл поезії здобутої волі.

Воля!? Воля!? Сниться може?
Друже, брате! говори!
Що? Народ? Салдати?! Боже!
Бій... Червоні прапори.
З тюрем в'язнів випускають!?
Прилучаються міста...

Далі, далі! Хай співають
Золоті твої уста.
Марсел'езу! Швидче б ранок!
Чом так тихо на селі?
На дзвіницю! вже світанок!
Люде! Воля на землі...

(ст. 133).

Коли розглядати поезію, як чародійство (К. Д. Бальмонт), то Олесь дійсний чародій. Правда, до його можна прикласти слова Фіна про другого чародія з «Руслана і Людмили» Пушкіна:

«Онъ сводить звѣзды съ небосклона,
Онъ свиснетъ, — задрожить луна,
Но противъ времени закона
Его наука не сильна».

Це через те, що Олесь лишається під впливом старого класицизму, не завше знаходить для себе відповідні форми і не захоплює вільною, стихійною, артистичною творчістю в безпосередній поезії, як то належало б такому талантові. Однотонність форм, хоч би граційних і красивих, робить вражіння повторювання, а вже повторювання форм менш витворних іноді наближує їх до прозаїзмів лірики і її ритмів. Для повности поетичних вражінь одсилаємо читачів до прекрасної книжки нашого поета.

447. *М. Шаповал. Лісові ритми. Поезії, збірн. III. Видавництво «Життя й Мистецтво». Київ, 1917, ст. 128.*

В нашій поезії д. Шаповал не новак: за десять років праці талант поета-лірика чи й громадянина виявляється в повній мірі. Перші дві книжки д. Шаповала «Сни віри» і «Самотність» критика або замовчала зовсім, або автор (правда, й сам критик, але очевидно — не самокритик) ні вказівок, ні порад, ні присуду, ні дальніших бажань не мав. Це звичайна вина критиків, а позаяк критик є до певної міри представник та й інформатор публіки, то яюсь таки гіркувато читати взятий автором епіграф до книжки, вірш Д. Мережковського:

«Есть радость въ томъ, чгобъ люди ненавидѣли,
Добро считали зломъ,
И мимо шли и слезъ твоихъ не видѣли,
Назвавъ тебя врагомъ».

Лісові ритми навіяли авторові багато вражінь і думок, але форма, їх передача на протязі всієї книжки, за невеликим винятком слабі. Най-

кращий вірш збірки (ст. 17), іменем якого названа книжка, стверджує першу нашу думку, а форма і недотриманість більшості віршів — другу. Вишуканости форми, краси звука, музики, алітерації — д. Шаповал не дає, а коли й намагається дати, то це виходить у його невдало:

«Хуха, дмуха заверюха»... (ст. 88).

Хіба ж допустима алітерація на придихальні?

Часто й густо автор грішить іменно проти ритмів, метру, складу — музики взагалі. «Грішить» не як реформатор-революціонер, що дає своєрідну, оригінальну нову реформу, а просто грішить по немоці! Він, не вагаючись, переставляє наголоси, як йому хочеться: тво́я, мо́я (у всіх родах і числах), бу́ва, каламутне́, на вигоні́, чия, в затишку, в житті, ма́ла (невелика), па́лкі (зам. палкі), в́они, спéреду і т. д. Таких наголосів — невдалих, антимузичних, що ріжуть ухо — в книжці дуже багато. Хочеться мені завважити, ще невдале вживання автором півголосника й. Цей півголосник (я би його назвав невігласком), яко злучник вживається тільки тоді, коли перед ним стоїть голосна, а в початку рядка в віршах він нетерпимий. Але це вада хіба майже всіх українських поетів, окрім витриманих в своєму стилі (Олесь, Вороний).

Кажуть, що стиль — є сам письменник. Кажуть, що форма поезії — є її зміст. Можна з цим не погоджуватись, але самі серйозні думки, самі великі чуття, коли вони не вкладені в поетичні форми, такі чи інші, віршові чи прозові, не є поезія.

Залишаючи слабу архітектоніку й музичність Шаповалових ямбічних віршів, скажемо скільки слів за інше.

Верленовської поради поетові:

«В виборі слів будь розбірливим надто,
Навіть вигадливим іноді будь»...

д. Шаповал не визнає. В його поезіях частенько попадаються невдалі слова для ліричних виливань: стовбула, ганчірря, дрантя, свинота (в данім разі епітет для бідарів), коляка, плювати, кривопикий, скавуліти.

В збірці віршів д. Шаповала єсть вірші без дефектів, котрі не підіймаються вище загального рівня. Єсть і гарні літературні вірші, які викликають приємне вражіння (стор. 11, 17, 26, 31, 34, 39, 60, 62, 63, 114). Справляв би гарне вражіння останній вірш збірки, як би не такі при-тягнені рими і наголоси:

«Я закохавсь у вальс Шопена,
Я поринаю в його весь
І туга радісно-шалена
Несе мене на хвилях десь.
Ось впливає чорний човен,
На хвилю з хвилі рине він
І рій за ним ясних чудовин
І впереді рій чаровин».

А літерація і наголоси кострубаті. Інколи у д. Шаповала попадається навмисне зроблена ритмічна какофонія, яка мені, напр., подобається в віршах на ст. 101 і 108, але у всякому разі не в деклямуванні, а в співі, мелодеклямуванні або в беззвучному, розтягненому читанню.

Образи і порівняння у д. Шаповала теж часто ризиковані:

«По землі широкі простяглись дороги,
Простяглися, заплелися, розійшлися,
Розхилились на-бік, наче оленячі роги,
В почорнілу землю уп'ялися.

(Шлях, ст. 69).

«Дмух! і сніг прославсь, як віник». (88).

Може дороги і оленячі роги і не таке вже сміле або куріозне порівняння, але воно в даннім разі здається дуже прозовим вислівом.

Так, напр., трагічна подія про те, «як ховали Гриця в Чернівцях» примітивно передана, без почуття, без форми відповідної, без ніякого патосу, не робить ніякого вражіння (ст. 45).

Внутрішньої гармонії, яка є певною ознакою дійсно поетичного твору, в більшості поезії д. Шаповала нема. Ніяких символів, яскравих образів, ніяких поетичних поглиблень духа, що викупляли би неартистичність форми, не знаходиться. Що-до змісту кожного вірша зокрема і всіх взагалі, то це річ смаку кожного читача, кожного індивідуума: критиків же, принаймні публіцистичного відтінку, одсилаємо безпосередно до книжки М. Шаповала.

Вірші на патріотичні теми вийшли з запізненням, тому розпач, безнадійність, сльози, похоронний хрест в руці — не на часі. Попереднє слово і дата під кожним віршем з'ясовують діло.

МАТЕРІЯЛИ
ДО
ІСТОРІЇ ТЕКСТУ ТВОРІВ
ГРИЦЬКА ЧУПРИНКИ.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ.

- «Огн.» — «Огнецвіт», перша збірка творів поета.
«Мет.» — «Метеор», друга збірка.
«Ураг.» — «Ураган», третя збірка.
«С.-Тр.» — «Сон-Трава», четверта збірка.
«Б. Г.» — «Білий Гарт», п'ята збірка.
«Кон.» — «Контрасти», шоста збірка.
«Лиц.-Сам» — «Лицарь-Сам», поема.
«Кр.» — «Криниця». Друге видання творів поета т-ва «Криниця» т. т. I, II і III.^а
«У. М.» — «Українська Муза», поетична антологія. 1908.
«Розв.» — «Розвага», декламатор, т. II. 1908.
«Сл.» — «Слово». К. 1908, щотижнева газета.
«Терн. В.» — «Терновий Вінок». К. 1908, альманах.
«ЛНВ.» — «Літературно-Науковий Вістник», щомісячний журнал. К.
«У. Х.» — «Українська Хата», щомісячний журнал. К.
«Н. Сл.» — «Народне Слово», щоденна газета. Л.
«Літ. річн.» — «Літературний річник українських і польських авторів. К. 1909.
«Зас.» — «Засів», щотижнева газета. К.
«Дз.» — «Дзвін», щомісячний журнал.
«І. Укр.» — «Ілюстрована Україна», двотижневий часопис. Л.
«Пром.» — «Промінь», щотижневий журнал. М.
«Шл.» — «Шлях», щомісячник. К.
«Н. В.» — «Народна Воля», газета. К.
«Ш—хи» — «Шляхи», щомісячник. Л.

— При датуванні всюди уживано старого стилю, коли ж траплялось вживати нового стилю, тоді зазначалось це окремо («н. ст.»).

— В'звичайних дужках — () — знаходиться все, що в них було занесено самим автором. Що ж додаємо ми до основного тексту, то беремо в квадратіві дужки — [].

1907.

1. МОЯ КОБЗА.

Здається, це перша друківана поезія Гр. Чупринки. Надруковано її в газеті «Рада», 1907 р., 13 травня в ч. 109 на стор. 2. Після увійшла вона у збірку «Огнецвіт», що вийшла в-осени 1909 р., на стор. 75, а далі і у видання Т-ва «Криниця», т. I, ст. 58. У обох виданнях «Ранок» та «Криниця», текст поезії без одмін. Лише в порівнянні з текстом перводруку є пунктуаційні зміни.

Ряд. 2. в перводр.:	...вириває!
в «Огн.»:	...вириває, —
Ряд. 5. в перводр.:	...здається,
в «Огн.»:	протинки нема.
Ряд. 6. в перводр.:	...ридає;
в «Огн.»:	лише протинка.
Ряд. 7. в перводр.:	...нема, —
в «Огн.»:	без rischi (—)
Ряд. 8. в перводр.:	...виглядає...
в «Огн.»:	лише одна крапка.
Ряд.: 10. в перводр.:	...грає, —
в «Огн.»:	...грає? —
Ряд. 12. в перводр.:	...співає!..
в «Огн.»:	...співає.
Ряд. 14. в перводр.:	...недолю,
в «Огн.»:	...недолю;
Ряд. 15. в перводр.:	...мигтить,
в «Огн.»:	нема протинки.
Ряд. 16. в перводр.:	...собою!..
в «Огн.»:	...собою.

Крім того в перводруковій поезії не поділена на 4 строфи, лише лінією розділена на дві рівні частини по 8 віршів.

2. БАТЬКОВІ.

Вперше надруковано в газеті «Рада», Київ, 1907 р., 2 червня в ч. 125 на стор. 3. Далі було передруковано в «Українській Музі» О. Коваленка

р. 1908 на стор. 1159—60. Так само в українськiм декламаторi «Розвага», т. II, що видав Ол. Коваленко в Київі р. 1908, на стор. 30, у збiрнику «Огнецвіт» на стор. 58—59 і, нарештi, у I т. видання Т-ва «Криниця».

Автор зробив де-які зміни в пунктуації, ще передруковуючи поезію у антологію «Українська Муза» і з того часу вона зосталась без змін у дальших виданнях. Зміни ці такі:

Ряд. 2. у «Раді»:	...не кивай, —
в «У. М.»:	без rischi.
Ряд. 3. у «Раді»:	Знай, лихолітнею...
в «У. М.»:	Знай — лихолітньою...
Ряд. 4. у «Раді»:	...вкрай.
в «У. М.»:	...в-край.
Ряд. 6. у «Раді»:	...в боротьбі, —
в «У. М.»:	...в боротьбі,
Ряд. 9. у «Раді»:	...могутня
в «У. М.»:	...могутня,
Ряд. 10. у «Раді»:	...боротись ще, хочу я жить,
в «У. М.»:	...боротись ще, хочу я жить!
в «Кр.»:	...боротись,...
Ряд. 13. у «Раді»:	Може...
в «У. М.»:	Може,...
Ряд. 14. у «Раді»:	...жде, —
в «У. М.»:	...жде,
Ряд. 15. у «Раді»:	...таки,
в «У. М.»:	...таки
Ряд. 16. у «Раді»:	...іде.
в «У. М.»:	...іде!
Ряд. 18. в «Розв.»:	...грізную,
	а всюди без протинки.
Ряд. 18. у «Раді»:	...ніч не хились,
в «У. М.»:	...ніч, не хились, —
Ряд. 20. у «Раді»:	...колись.
в «У. М.»:	...колись!

3. НАД КОЛИСКОЮ.

Вперше друкувалась ця поезія в київській газеті «Рада» 1907 р., 7-го червня у ч. 129 на стор. 3. Перед друком у збiрці «Огнецвіт» поет де-що виправив текст та пунктуацію в ній. Зміни ті такі:

Ряд. 1. «Рада»:	...спи,
«Огн.»:	...спи

- Ряд. 2. «Рада»: ...будь,
«Огн.»: ...будь!
- Ряд. 3. «Рада»: Спи, ...свитою
«Огн.»: Спи...свитою,
- Ряд. 5. «Рада»: Виростеш,
«Огн.»: Виростеш, —
- Ряд. 8. «Рада»: ...лила!
«Огн.»: ...лила.
- Ряд. 9. «Рада»: ...«Скорблящею»
«Огн.»: ...«Скорблящою»
- Ряд. 11. «Рада»: Щоб усміхнулося...
«Огн.»: Щоб поновилося...
- Ряд. 13. «Рада»: Виростеш,
«Огн.»: Виростеш, —
- Ряд. 14. «Рада»: ...зросло;
«Огн.»: ...зросло!
- Ряд. 16. «Рада»: ...в могилу знесло.
«Огн.»: ...в могилу звело.
- Ряд. 19. «Рада»: Що-б..., — щастя чи лишечко,
«Огн.»: Щоб ..., доля, чи лишечко,

Поезія в перводрукові не поділена на строфи чотирьохвіршові, як то зроблено у збірнику «Огнецвіт» і далі.

4. ПІСНЯ.

[«Греми, моя пісне, могутна, палка,»]

Поезія ця вперше друкowana була в київській газеті «Рада» в 1907 р., 10 червня в ч. 132-м на 2 сторінці. Після того не заведена була ні в яке видання; автор, напевне, відчув її недосконалість і де-які явні дефекти, напр.: в 6 рядку, вживши слова «родину» в російському значінню, цілий рядок поезії втратив змісл. Так само невдалим є 15-й вірш. А загалом поезія слабенька і по змісту й по формі, і тому годі її було переробляти, і автор її покинув, як одну з перших своїх спроб пера.

5. В-НОЧІ.

Як і попередня, поезія ця зосталась не уведеною до збірок, що видавав згодом автор, та певне по тій самій причині — поезія слабенька і виявляє до того ж порядну таки невправність автора в українській мові.

Вперше друкowana була вона в газеті «Рада» 1907 р., 10 жовтня у ч. 228 на стор. 2.

Подаємо її тут за перводруком, лише додержуємо її строфічний розподіл, чого нема у перводрукові.

6. ЗІМА.

Поезія ця вперше надрукована була в київській газеті «Рада» 1907 р., 18 листопаду в ч. 260 на стор. 3. Потім увійшла в «Українську Музу» Ол. Коваленка (ст. 1164), де й помічаємо де-які зміни в тексті. Зміни ці лише пунктуаційні.

- Ряд. 1. «Рада»: Ось-де...
«У. М.» Осьде...
Ряд. 2. «Рада»: Нуте-ж, ...вечері!..
«У. М.»: Нуте ж мерщій до вечері!
Ряд. 4. «Рада»: ...двері;
«У. М.»: ...двері.
Ряд. 9. «Рада»: ...нудьгу, —
«У. М.»: ...нудьгу...
Ряд. 10. «Рада»: ...обмітає!..
«У. М.»: ...обмітає,
Ряд. 14. «Рада»: ...недолі...
«У. М.»: ...недолі;
Ряд. 15. «Рада»: Ну та дарма: і самі..
«У. М.»: Ну та дарма! І сами..
Ряд. 16. «Рада»: ...неволи.
«У. М.»: ...неволі. Але одміна 16 рядка в «Раді» мусить

вважатись просто коректурною помилкою, бо не можна гадати, що автор не відчув тут недодержання рими: недолі — неволи.

Текст «У. Музи» і був прийнятий автором за достаточний, правда, з поправками лише в двох рядках у збірнику «Огнецвіт». А за «Огнецвітом» (ст. 97) передруковано і у виданню «Криниця (ст. 75). Поправки там такі:

- Ряд. 2. «У. М.»: Нуте ж мерщій до вечері!
«Огн.»: Нуте ж, мерщій до вечері!
Ряд. 15. «У. М.»: Ну та дарма! І сами..
«Огн.»: Ну, та дарма! І самі..

Останній текст приймаємо і ми в нашій виданні. Придержуємось також і строфічного поділу поезії, як то зроблено у збірнику «Огнецвіт».

7. **

[Складай в торбину...].

Поезія ця вперше була надрукована в київській газеті «Рада» — 1907 р., 21 листопаду в ч. 262 на стор. 3. Потім передрукована була

в «Українській Музі» р. 1908 на стор. 1165, а згодом поет її завів у першу свою збірку — «Огнецвіт» р. 1909, стор. 95—96; у виданні Т-ва «Криниця» її нема.

Одміни в тексті такі:

- Ряд. 4. «Рада»: ...опух!
«У. М.»: ...опух.
- Ряд. 6. «Рада»: ...пропадай!
«У. М.»: ...пропадай, —
- Ряд. 8. «Рада»: ...виглядай!
«У. М.»: ...виглядай.
- Ряд. 10. «Рада»: ...старець,... просив.
«У. М.»:старець....просив,
- Ряд. 11. «Рада»: ...ззіли,
«У. М.»: ...ззіли
- Ряд. 13. «Рада»: ...годину,
«У. М.»: ...годину
- Ряд. 16. «Рада»: ...ситим від...
«У. М.»: ...ситий од...
- Ряд. 18. «Рада»: Все виглядає ...плечей;
«У. М.»: Все й виглядає ...плечей
- Ряд. 19. «Рада»: Хоч тут, хоч там...
«У. М.»: Хоч там, хоч тут!
- Ряд. 20. «Рада»: Піду... Аби зперед очей.
«У. М.»: Піду, аби з перед очей.

8. ПІСНЯ НАДІЇ.

Поезія вперше надрукована була в київ. газеті «Рада» — 1907 р., 2-го грудня в ч. 271 на стор. 2. І далі як і де-які попередні не була вміщена ні в одну зі збірок творів поета. Тут подаємо її за перводруком.

1908.

9. ПІСНЯ.

[Як буйному вітру, як льоту орла].

Поезія ця вперше надрукована була в київській газеті «Рада» 1908 р., 31 січня в ч. 15, ст. 2. Видаючи в р. 1909 свою першу збірку поезій, під назвою «Огнецвіт», у київському вид-ві «Ранок», поет цю поезію значно

переробив: крім пунктуаційних змін, де-що змінив перший рядок, 10-й замінив іншим та цілком викреслив четверту строфу. В новому вигляді поезія друкувалась у збірці «Огнецвіт» ст. 106 і в останньому вигляді передрукована у I-му т. в-ва «Криниця» ст. 81. І ми подаємо її в останній редакції.

Різночитання в тексті такі:

- Ряд. 1. «Рада»: Як вітру буйному, як льоту орла,
«Огн.»: Як буйному вітру, як льоту орла,
Ряд. 2. «Рада»: ...запину!
«Огн.»: ...упину,
Ряд. 6. «Рада»: ...блисне!..
«Огн.»: ...блисне.
Ряд. 10. «Рада»: Де стогін людський роздається,
«Огн.»: Де люд затурбований гнеться,
Ряд. 12. «Рада»: ...минеться.
«Огн.»: ...минеться!
Ряд. 13—16. «Рада»: Розвіється темрява скоро нічна
І темнії сили загинуть!..
Тебе ж, моя пісне, весела, гучна,
Привітнії відгуки стрінуть.

В «Огн.» тої строфи нема. Що примусило поета викреслити ту строфу? Гадаємо, що факти життя: поет на власному переконався, що «темрява» не розвівається, а стає все густішою — реакція з кожним роком все розгулювалась... Далі, він більше зрозумів себе — його пісня була не так-то й «веселою». І третє — стрівали її знову таки далеко не «привітні» відгуки, а швидче байдужість і мовчанка, а скоро й осуди та злобна критика.

10. НІЧ.

Ця поезія вперше була надрукована в київській газеті «Рада» — 1908 р., 2-го лютого в числі 28 на сторінці 2. Потім поет дає її вкупі з іншими 10-ма поезіями до збірника, що лагодив поет Олекса Коваленко, під назвою «Українська Муза». Текст поезії в «Укр. Музі», стор. 1165—66, де-що змінено. Далі поезія ця увійшла в склад збірки «Огнецвіт» — ст. 111, а на останку і у I т. В-ва «Криниця», ст. 85. Тут, як і всюди, ми беремо текст збірки «Огнецвіт», що став основою тексту і вид-ва «Криниця».

Зміни тексту такі:

- Ряд. 1. «Рада»: ...небосхилі;
«У. М.»: ...небосхилі,

- Ряд. 5. «Рада»: ...млі:
 «У. М.»: ...млі,
 Ряд. 7. «Рада»: ...мрії...
 «У. М.»: ...мрії!
 Ряд. 8. «Рада» і «Огнецвіт»: ...надії,
 «У. М.»: ...надії
 Ряд. 11. «Рада»: Чорна нічка заглуши
 «У. М.»: Чорна нічко, заглуши

11. НЕВЖЕ?

Поезія ця вперше друкована була в київській газеті «Слово» р. 1908, 25 травня в ч. 21, ст. 7. Після того вона не була введена ні в одну зі збірок творів поета. Тут подаємо текст її за перводруком.

12. СЛІЗНИЙ ЖАРТ.

Поезія надрукована була вперше в київській газеті «Рада» — 1908 р., 6 червня, ч. 129, ст. 4, у відділі «Всячина» та за підписом ініціалів «Г. Ч.». Далі вона увійшла, з де-якими поправками, у перший збірник поезій поета — «Огнецвіт», ст. 66, а відти і до видання «Криниця», т. I, ст. 49. Ми друкуємо її за текстом збірника «Огнецвіт».

Зміни тут такі:

- Ряд. 3. «Рада»: вся семья...
 «Огн.»: ...вся сімя!..
 Ряд. 4. «Рада»: Отакий-то...
 «Огн.»: Отакий то...
 Ряд. 5. «Рада»: ...хазяїн я!
 «Огн.»: ...хазяїн я.
 Ряд. 10. «Рада»: ...в людей!
 «Огн.»: ...в людей.
 Ряд. 11. «Рада»: ...з пантелику,
 «Огн.»: ...з пантелику, —
 Ряд. 12. «Рада»: Так і житиму...
 «Огн.»: Так вже й житиму...
 Ряд. 14. «Рада»: ...притику,
 «Огн.»: ...притику — без протинки, але це безперечна помилка коректора.

13. НА ЛУЗІ.

Вперше друкована була ця поезія в київській газеті «Рада» — 1908 р., 15 червня, число 137, ст. 2 одночасно зі слідуною поезією

«Поезія природи» під заголовком: «З поезій Грицька Чупринки». Далі вона не входила у склад ні одної збірки, як в-ва «Ранок» так і в-ва «Криниця». Друкуємо ми її за текстом перводруку з однією лише поправкою: в «Раді» рядок 1-й, слово «дівчино» надруковано — «дивчино» — то явна помилка.

14. ПОЕЗІЯ ПРИРОДИ.

Ця поезія вкупі з попередньою «На лузі» була вперше надрукована на сторінках київ. газети «Рада» — 1908, 15 червня в № 137, ст. 2 під окремим заголовком: «З поезій Грицька Чупринки». Далі увійшла вона в першу збірку поезій поета — «Огнецвіт» на стор. 105, а звідти і у I том В-ва «Криниця», ст. 81. Між текстами перводруку та збірки «Огнецвіт» є де-які одміни, а саме:

- Ряд. 4, 11 і 12 «Рада»: ...з'явища
«Огн.»: ...з'явища, що, можливо, є поправкою і не автора, а видавництва.
- Ряд. 5. «Рада»: ...всеж...
«Огн.»: ...все ж...
- Ряд. 10. «Рада»: ...дні —
«Огн.»: ...дні,
- Ряд. 13. «Рада»: З'явища довічні
«Огн.»: В красоті довічні —
- Ряд. 7 і 14. «Рада»: ...мені.
«Огн.»: ...міні. Хоча правильним треба вважати вислів

«мені», а не «міні», та помітно, що поет будував евфонію цієї поезії на т. зв. «повторах», в данім випадкові переважно на складові «ні». Ото йому, напевне, для посилення звукової сторони поезії і потрібно було і в слові «мені» (в складі «ме») замінити на «мі», що не змінє самого слова, а при виголошуванні не помітно, що саме треба — і, чи е.

Ми беремо текст збірки «Огнецвіт». Задержуємо також поділ на строфи — дві семірядкових, типа: аавсвсв, досить неординарні і не густо ним уживані.

15. ЗГАДКА.

Поезія ця вперше була надрукована в київ. газеті «Рада» — р. 1908-го, 22 червня в числі 143, на стор. 2-ій. Потім вона вкупі з іншими 10-ма поезіями увійшла в поетичну хрестоматію Ол. Коваленка «Українська Муза», стор. 1162—1163 зі значно одміненим текстом. Коли ж поет лагодив до друку першу свою збірку «Огнецвіт», то не зоставив текст «Укр. Музи» непорушним, а вернувся де в чім до поперед-

нього тексту «Ради». Текст «Огнецвіту» прийняло в-во «Криниця», де поезія увійшла в I-й том на стор. 56. За тим текстом і ми йдемо:

Одміни тут були такі:

- Ряд. 3. «Рада»: ...милій
«У. М.» і «Огн.»: ...милій,
Ряд. 8. «Рада»: Відповідна струна,
«У. М.»: Одповідна струна,
«Огн.»: Одповідна струна.
Ряд. 9. «Рада»: ...обличчям вабливим,
«У. М.»: ...обличчям вабливим;
Ряд. 10. «Рада»: Знай, при згадці вона
«У. М.»: Знай — при згадці здрігне
Ряд. 11. «Рада»: Так одрадно здрігне,
«У. М.»: Так одрадно вона,
Ряд. 15. «Рада»: ...Вірь сьому... слову:
«У. М.»: ...Вірь цьому... слову, —
«Кр.»: ...Вірь, цьому... слову, —
Ряд. 16. «Рада»: ...тут й нема, —
«У. М.»: ...тут нема,
Ряд. 17. «Рада»: ...твій, —
«У. М.»: ...твій —

16. ПИТАННЯ СПІВЦЯ.

Поезія ця вперше друкована була в київському тижневому часопису «Рідний Край» — р. 1908, 22 червня, в ч. 22-м на стор. 13-ій. Ні в одний збірник поет її не заводив і ми друкуємо її по перводрукові. Характерною рисою цього перводруку є те, що на йому є позначено, де поет написав цю поезію, а саме: «Смоленськ».

Дату цю приймаємо, як певну, що підпірає нашу думку і слідуюча поезія з титулом — «З-за ґрат», а ще в більшій мірі хронікальні відомості укр. видань того часу. Так, в тижневикові «Слово» (Київ) 1908 р., № 29, ст. 11, у рубриці «З українського життя» є замітка: «— Арешт Гр. Чупринки». З тої замітки бачимо, що арештовано його 14-липня і переповівши як і де відбувся арешт поета, замітка так кінчає: «Чупринка тільки не дуже давно вийшов з смоленської тюрми, де він просидів де-кілька місяців». Подібну замітку знаходимо і у час. «Рада», 1908 р., 17-VI. № 163, ст. 3.

17. З-ЗА ГРАТ.

Ця поезія вперше надрукована була в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 6. червня, в ч. 155-м, стор. 2. Далі вона увійшла до першої збірки

поезій — «Огнецвіт» — стор. 76, але значно зміненою: друга строфа її цілком викреслена, в тексті зроблено де-які одміни, а сімнадцятий рядок точок перводруку замінено цілою чотирьохрядковою строфою точок. В редакції збірника «Огнецвіт» поезія була надрукована і в 1-му томі в-ва «Криниця», стор. 59-та. Цю-ж редакцію приймаємо й ми.

Одміни в текстах такі:

Ряд. 2. «Рада»: Вмісті...
 «Огн.»: Разом...

Між 4 та 5 рядками пропущена строфа:

Де Дніпро по степах розливається,
Виступаючи геть з берегів,
Де трава шелестить, колихається
На широкім просторі лугів;

Ряд. 6. «Рада»: ...крови ...струмки
 «Огн.» ...крові ...струмки,
Ряд. 9. «Рада»: ...отарами
 «Огн.»: ...отарами,
Ряд. 12. «Рада»: ...— дощем!
 «Огн.»: ...— дощем.

Далі в «Раді» — один рядок точок, а в «Огн.» — чотири.

Що-до місця написання цієї поезії, то в зв'язку з попереднім зазначенням, та опираючись на зміст поезії, який свідчить, що поет знаходився в мент писання цієї поезії на чужині, і то певно за ґратами, можна гадати, що то було також в м. Смоленську.

18. ПОЕТОВІ.

[Вже досить, поете, журливих пісень].

Поезія ця вперше друкована була у київськ. тижнев. часопису «Слово» — р. 1909, 6 липня, № 27, ст. 7. Ні в жадній збірці творів поета не була заведена. Текст її подаємо за перводруком.

19. **

[Не коханок чорнооких].

Ця поезія, як і попередня вперше була надрукована в київськ. тижнев. часопису «Слово» — р. 1909, 6-го липня в № 27, ст. 7. І вперше

в нас заводиться до збірки творів поета, бо раніше ніде у збірках не була. Текст її подаємо за перводруком.

20. **

[Чоловіче! хоч би жмінька].

Вперше ця поезія була надрукована в київ. газеті «Рада: — р. 1908, 15 серпня, № 187, ст. 2. Після, вкупі з іншими десятьма поезіями, поет дав її до поетичної хрестоматії «Українська Муза»—1908 р., ст. 1163—64. Звідтіля поезія була взята до першого збірника творів поета «Огнецвіт», р. 1909, ст. 80. І, нарешті, в 1918 р. передруковано її у першому томі в-ва «Криниця», ст. 62. Тексти в дрібниціях одмінялись двічі: для «Української Музи» та для збірки «Огнецвіт».

Зміни тут такі:

- Ряд. 1. «Рада» і «У. М.»: Чоловіче,
«Огн.»: Чоловіче!
- Ряд. 2. «Рада»: Щастя враз тобі упало!
«У. М.» ...упало.
«Огн.»: Щастя раз тобі упала.
- Ряд. 4. «Рада»: ...чимало [коректорський недогляд!]
«У. М.» і «Огн.»: ...чимало!
- Ряд. 8. «Рада»: ...всі груди.
«У. М.»: ...нам груди.
«Огн.»: ...нам груди!
- Ряд. 11. «Рада» і «У. М.»: ...так наполовину,
«Огн.»: ...так-наполовину,
- Ряд. 12. «Рада» і «У. М.»: ...та сбиши!
«Огн.»: ...і сочиш!...

21. ОСІННЯ КВІТКА.

Поезія вперше надрукована в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 17 серпня в № 188 на 2 сторінці. Далі вона увійшла в зміст першої збірки поезій автора—«Огнецвіт», ст. 121, але у зміненій редакції, а саме: четверта чотирьохвіршова строфа закреслена. В такому вигляді поезія друкувалась і у в-ві «Криниця», т. 1, ст. 94. Ми приймаємо редакцію збірки «Огнецвіт».

Різночитання тих текстів таке:

- Ряд. 1. «Рада»: В садку нахилилась...
«Огн.»: В саду похилилась...
- Ряд. 2. «Рада»: ...стеблі
«Огн.»: ...стеблі,

Ряд. 8. «Рада»: ...зіма.
 «Огн.»: ...зима.
Ряд. 11. «Рада»: порою.
 «Огн.»: ...порою

Четверта опущена строфа:

Байдуже тій квітці, що негодь осіння
Смертельним повітрям та подихом дме, —
Ніколи не варт те життя голосіння,
Що смерти діждало саме.

22. ЖОРЖИНА.

Друкувалась ця поезія вперше в київ. газеті «Рада» р. 1908, 31-го серпня, № 199, ст. 2. Більше ніде її не було друквано. Ми подаємо текст її за перводруком, лише в тексті «Ради» виправляємо явну помилку в рядковій 15-му: «Поливай не полива --». Ясно, що тут слово не закінчене і рима вимагає присутності на закінченні літери «—й».

Під поезією стоїть дата — «Полтава». Знову — сказати напевне: чому там був поет і чи дійсно був — нема даних. Але, опіраючись на свою пам'ять, згадуємо, що поетові довелося бути там не по своїй волі, а по вимогах обставин — як учасникові одного політичного процесу.

В одміну друковій у газ. «Рада» додержуємося поділу поезії на строфи: шість — типу: аавв.

23. РОБІТНИЦЬКА ДУМКА.

Вперше друквана була ця поезія в київськ. тижнев. часопису «Слово» — 1908 р., 31-VIII, № 35, ст. 3. Ніде більше вона не передруковувалась. Текст її беремо по перводрукові.

Поезія має дату місця написання — «Полтава».

24. ПРАЦЯ ПОЕТА.

Поезія ця вперше надрукована була в київ. газеті «Рада» — 1908, 28 вересня, № 222, сторінка 2, під титулом «З поезій Грицька Чупринки», де крім цієї поезії вміщені були ще «Експромти»: «Йй» і «Sententia». Після, в 1908-м році поет передав її до друку в поетичну хрестоматію «Українська Муза», але порядно її поправивши. Там вона і була друквана в новому вигляді на ст. 1163—64. В останній редакції поезія була надрукована і в першій збірнику творів Гр. Чупринки — «Огнецвіт» — ст. 77, а також і впершій томі в-ва «Криниця», ст. 60.

Різночитання тих текстів такі:

Ряд. 4. «Рада» і «У. М.»: ...кровью...
 «Огн.»: ...кровю...

Ряд. 5.	«Рада»:	...обхоплені
	«У. М.»:	...охоплені
Ряд. 7.	«Рада»:	...отчизна...
	«У. М.»:	...родина...
Ряд. 8.	«Рада»:	Потом кривавим вся нива политая
	«У. М.»:	Кровью народняя нива политая—
	«Огн.»:	Кровю...
Ряд. 9.	«Рада»:	Нашій тут праці простір!
	«У. М.»:	Нашої праці простір.
Ряд. 12.	«Рада»:	Вздовж,...
	«У. М.»:	Вздовж...

25. SENTENTIA.

Вперше ця поезія друковалась в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 28 вересня, в № 222, ст. 2 під особним загальним титулом «Експромти» — під ч. I і ч. II — «Ій». З поправками текстуальними та пунктуаційними поезія увійшла до збірки «Огнецвіт», ст. 112 і далі до першого тому В—ва «Криниця» — ст. 86.

Одміни в текстах такі:

Ряд. 1.	«Рада»:	...роби...
	«Огн.»:	...роби,...
Ряд. 4.	«Рада»:	...щодня!
	«Огн.»:	...що-дня.
Ряд. 6.	«Рада»:	...день-у-день!
	«Огн.»:	...день-у-день?
Ряд. 7.	«Рада»:	Вже груди розриваються
	«Огн.»:	Вже й голос надривається
Ряд. 8.	«Рада»:	Від плачу та пісень!..
	«Огн.»:	Од плачу та пісень.

Ми приймаємо текст «Огнецвіту».

26. ІЙ.

Поезія ця вперше була надрукована в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 28. вересня, № 222, ст. 2, як розділ II відділу «Експромти». До першої збірки своїх творів «Огнецвіт» автор цієї поезії не завів. Не було її і у виданні «Криниця». На нашу думку, друкуючи ці дві поезії поруч необхідно відновити і їх загальний заголовок, який знаходимо в перводрукові — «Експромти».

27. ПОЕТ.

[Пролетарій поет.]

[Хоч нема в мене й шага.]

Поезія «Поет» — вперше друкowana була в київській щотижневій газеті «Слово» — 1908 року, 14 вересня, № 37, ст. 5. Тут вона мала заголовок — «Пролетарій поет». Потім в тім же році була передрукована в збірнику «Українська Муза», ст. 1162 під заголовком «Поет». Звідти передрукована була до першої збірки творів поета «Огнецвіт», ст. 72 і далі у перший том видання В-ва «Криниця», ст. 55.

Одміни в текстах тих видань є такі:

- Ряд. 2. «Сл.» і «Огн.»: ...зате...
«У. М.»: ...за те...
- Ряд. 6. «У. М.» ...рідна...
«Сл.» і «Огн.»: ...рідня...
- Ряд. 8. «Сл.» і «У. М.»: ...муза та свобода.
«Огн.»: Муза та Свобода.
- Ряд. 10. «Сл.»: ...квітчастий то...
«У. М.» і «Огн.»: ...квітчастий — то...
- Ряд. 15. «Сл.»: Я природі...
«У. М.» і «Огн.» Я природи...

Поезія має зазначення, де вона написана — «Полтава».

28. ТЮРЕМНИЙ СПОМИН.

Поезія ця вперше була надрукована в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 5 жовтня, № 227, сторінка 2. Далі вона увійшла в склад збірки «Огнецвіт» — ст. 44 і потім у перший том в—ня «Криниця», ст. 31.

В збірці творів поета «Огнецвіт» текст цієї поезії знаходимо значно відмінним. Одміни ці слідуєчі:

- Ряд. 5. «Рада»: Там в кольорах...
«Огн.»: Там у фарбах...
- Ряд. 6. «Рада»: Грала веселка-дуга
«Огн.»: Грала райдуга-дуга,
- Ряд. 7. «Рада»: Нас же,...
«Огн.»: Нас же...
- Ряд. 8. «Рада»: ...нудьга.
«Огн.»: ...нудьга!

Далі в «Раді» була третя строфа:

«Сяйво соняшне довічнеє
Нас минало в сірій млі.

— «Гей ти, сонечко величнєе,
Чом не спалиш ти землі?»

В «Огнецвіті» ця строфа викреслена, а на місці неї стоїть чотири рядки точок.

Ряд. 10. «Рада»: ...журавлі
«Огн.»: ...журавлі,
Ряд. 11. «Рада»: І здавалось нас сумних невільників
«Огн.»: І до нас, сумних невільників,
Ряд. 12. «Рада»: Привітали на землі.
«Огн.»: Слали поклик до землі.

В «Раді» — на кінці один рядок точок.

Ми приймаємо текст «Огнецвіту».

29. ПІСНЯ-СТОГІН.

Поезія вперше надрукована була в київ. газеті «Рада» — р. 1908, 12 жовтня, № 233, сторінка 2. Далі вона не входила в склад ні одної зі збірок поета. Нема її і у виданні в-ва «Криниця».

Ми подаємо текст перводруку.

30. БАЙДА.

(Історична поема).

Поезію «Байда» знаходимо вперше у виданні — «Українська Муза». Поетична антологія. Од початку до наших днів, під редакцією Олекси Коваленка. Київ, 1908 (по окладниці 1909). — Тут вміщено було під розділом: Григорій Оврамович Чупринка--11 поезій: 1) Батькові (1159—1160, шпальта в «У. Музі» рахується за сторінку); 2) Байда (1161—1162); 3) Поет [Хоч нема в мене й шага] — (1162); 4) Згадка (1162—1163); 5) Перед образом Христа (1163); 6). Чоловіче, хоч би жмілька (1163—1164); 7). Праця поета (1164); Зіма (1164); 9). Складай в торбину (1165); 10). Ніч (1165—1166) і 11). Рідний край (1166).

З тих одинацяти поезій сім були вже раніше друковані в газеті «Рада» — р. р. 1907 і 1908, останні ж чотири (№№ 2, 3, 5 і 11) тут друкувались вперше.

Зі збірника «Українська Муза» поезію «Байда» -- було взято до збірника «Огнецвіт» — ст. 63—65, а звідти і до першого тому В-ва «Криниця» — ст. 46—48.

Одміни в тексті такі:

Ряд. 2. «У. М.» і «Огн.»:дорозі,
«Кр.»: ...дорозі

Ряд. 5. «У. М.»: ...гайда!—
 «Огн.»: ...гайда —
 Ряд. 9. «У. М.»: Так...
 «Огн.»: Тай...
 «Кр.»: Та й...
 Ряд. 17. «У. М.» і «Огн.»: ...гукнули.
 «Кр.»: ...гукнули,
 Ряд. 30. «У. М.»: ...й глум.
 «Огн.»: ...й глум...
 Ряд. 43. «У. М.»: По-над...
 «Огн.»: По над...

В «Укр. Музі» ціла поезія поділена лише на два розділи, а в «Огнецвіті» вже заведено розподіл і строфічний. Ми дотримуємось тексту «Огнецвіту».

31. ПЕРЕД ОБРАЗОМ ХРИСТА.

(Христі О. Алчевській).

Вперше поезія ця друкована була в збірнику «Українська Муза», ст. 1163. Там вона мала ще й присвяту — «Христі О. Алчевській», — також була вона і в збірнику «Огнецвіт», що злагодив сам автор і видало київське вид-во «Ранок» 1909 року, ст. 78—79 і лише у виданні 1918 року т-ва «Криниця» на ст. 61-ій знаходимо цю поезію без присвяти. Більш одмін ця поезія в тих друках не має, коли не згадати в «Укр. Музі» ряд. 14 — ...хвакел», замість дальш. «факел».

Поетеса Христя Алчевська не зосталася в боргу у Чупринки — вона відповіла йому віршем: «Г. Ч — ці» (Небо мліє вечірөөе) з датою 8/XI, 1908 року, що був друкований в газ. «Рада» 1908 р. в ч. 263. Ця поетична відповідь дає можливість нам точніше зазначити вихід в світ збірника «Укр. Муза», а значить і дату віршів, що там вміщено, відсунути далі від кінця року 1908-го. На підставі цього можна твердо сказати, що чотири поезії, що знаходимо вперше друкованими в цьому збірнику, написані автором до 8-го листопаду 1908 р.

Ми приймаємо текст збірника «Огнецвіт».

32. РІДНИЙ КРАЙ.

Поезія «Рідний Край» вперше була надрукована в збірнику «Українська Муза», стор. 1165—1166, р. 1908. В тім самім році редактор В—ва «Ранок», закінчуючи видання «Українська Муза», задумав видати збірник «модерних» авторів — «Терновий Вінок» і оповістив про це, закликаючи письменників до участі в нім. Можливо, що Гр. Чупринка, який тоді перебував у Києві і був вже знайомий з редактором нового видання — Олексою Коваленком, не мав нічого нового зі своїх творів, коли дав

до такого люксового видання, як «Терновий Вінок», свою вже друковану річ. Наше припущення підтверджує ще той факт, що в слідуючій — 1909 році ми не знаходимо у друкові по українських виданнях жадної поезії Чупринки перших два з половиною місяці. Чому така перерва сталась в творчості поета — зараз нам не ясно. Можливо пошкодили «незалежні» якісь обставини!...

В 1909 р. в осени вийшла збірка «Огнецвіт» — там на стор. 107—108 знаходимо поезію «Рідний край», а звідти вона перейшла і до I тому видання Т-ва «Криниця», ст. 82.

Текст у всіх друках однаковий без змін, або з малими змінами:

Ряд. 10. «У. М.»: Старцям вбогим пішли;
«Терн. В.» і «Огн.»: Старцями вбогими пішли;
Ряд. 13. «У. М.»: ...степи мої...
«Терн. В.», «Огн.»: ...степи свої...

Ми додержуємось тексту збірки «Огнецвіт».

33. ЗИМОЮ.

Поезія надрукована була вперше в київськiм тижневiм часопису «Рідний Край», що виходив під редакцією О. Косач (Олена Пчілка), р. 1908, 25-го грудня в числі 41-м, сторінка 9. Далі вона увійшла у склад збірки поезій поета — «Огнецвіт» — ст. 109—110, а відти і до I тому видання Т-ва «Криниця», ст. 84.

Змін у тексті немає жадних, крім правописних, які треба віднести з більшим правом на карб видавництвом, ніж авторові. І поки не будемо бачити його автографів, доти не будемо знати, як саме він писав:

чи «зимою» — чи «зімою»;
чи «чистії» — чи «чистії, пушистії»;

до пунктуаційних одмін зазначаємо:

Ряд. 16. «Рада»: ...зморені
«Огн.»: ...зморені,

1909.

34. ГЕЙ, НА ВЕСЛА!

Вперше видруковано було цю поезію в журналі «Літературно-Науковий Вістник» — Київ, р. 1909, кн. III, ст. 547. Потім вона увійшла до збірки «Огнецвіт» — ст. 51—52, а звідти у I том видання Т-ва «Криниця» — ст. 37.

Написано її, напевне, у Києві в 1909 р. під вражінням буйного розливу Дніпра, що відбувся в тім році в кінці лютого, на початках березня місяця.

Заводячи поезію до збірника своїх творів, автор переглянув і де-що поправив текст її. Одміни тут в порівнянні з перводруком такі:

В заголовку у «ЛНВ» після — Гей ...нема протинки.

Ряд. 1. «ЛНВ»: ...на весла! — ...

«Огн.»: ...на весла,

Ряд. 3. «ЛНВ»: ...вітер сильний

«Огн.»: ...вітер вільний

Ряд. 8. «ЛНВ»: ...вітром...

«Огн.»: ...вітрам...

Ряд. 9. «ЛНВ»: ...на волі...

«Огн.»: ...на волі,...

Ряд. 14. «ЛНВ»: ...нашу лінь; —

«Огн.»: ...нашу лінь,

Ряд. 16. «ЛНВ»: ...на глибінь.

«Огн.»: ...на глибінь!

У збірці «Огнецвіт» запроваджено розподіл поезії на строфи, чого в «ЛНВ» не додержано.

Ми додержуємось тексту збірки «Огнецвіт».

35. ВЕЧІРНІ ЗВУКИ.

Цю поезію друкано вперше одночасно з попередньою в журналі «Літературно-Науковий Вістник» — Київ, р. 1909, в березневій книжці на ст. 547. У збірку «Огнецвіт» увійшла вона з де-якими незначними змінами в тексті, стор. 30:

Ряд. 3. «ЛНВ»: ...пісні.

«Огн.»: ...пісні;

Ряд. 4. «ЛНВ»: В них... болі,

«Огн.»: В їх... болі

Ряд. 9. «ЛНВ»: ...в журбі..

«Огн.»: ...в журбі.

У збірці поезія поділена на 4 строфи по три рядки, а в кожній строфі кожний третій рядок відсунуто праворуч на 5 літер.

36. ЧАЙКА.

Поезія була надруквана вперше у київ. газеті «Рада» — 1909 р., 22-го березня, в числі 67, ст. 2 з підписом «Г. Ч.». Була вона також заведена і до збірки «Огнецвіт», ст. 98, а після і в 1 том видання Т-ва «Криниця» — ст. 76.

Порівнюючи з перводруком, в тексті збірки «Огнецвіт» є де-які

одміни: перше всього 12 рядків перводруку поділено на три строфи чотирьохвіршові по типу: «авсв» з багатою внутрішньою римою у віршах: 1, 3, 4, 5, 7, 9, 11. — в «Огнецвіті» того строфічного поділу нема; і з 12-віршової, поезія стала 19-віршовою, тоб-то: всі вірші з внутрішньою римою поділено на окремі вірші. Далі в тексті такі одміни:

Ряд. 7. «Рада»: Що в недолі та в неволі
не просто поділено на два (11 і 12), а змінено

в «Огн.»: Що в неволі
 Та в недолі

Ряд. 10. «Рада»: ...в'ється...
14. «Огн.» ...в'ється —

37. ПІД СНІГОМ.

Вперше надрукована була ця поезія в київському журналі «Українська Хата» — р. 1909, кн. 1, що вийшла лише 28 березня, на стор. 7. Заведена вона була у збірку «Огнецвіт» — ст. 53, а далі й у 1 том видання «Криниця» — стор. 38. Текст поезії у всіх виданнях однаковий.

38. ЯЛИНА.

Друкувалась вперше також у київському журналі «Українська Хата» — р. 1909, в книзі 1-й на ст. 24. Книга та вийшла 28. III. Потім заведена була в перший збірник творів поета «Огнецвіт» — стор. 21 і далі у перший том видання 1918 р. Т-ва «Криниця», ст. 11.

Текст перводруку де-що одмінний від дальших видань:

Ряд. 1. «У. Х.»: ...дслині
 «Огн.»: ...долині.
Ряд. 2. «У. Х.»: ...на ялині
 «Огн.»: ...на ялині,
Ряд. 3. «У. Х.»: Й шепче...
 «Огн.»: Шепче...

39. ПАДУЧІ ЗОРІ.

Як і попередні дві поезії, ця поезія вперше друкована була в журналі «Українська Хата» — р. 1909, в 1-й книзі, що вийшла 28. III., ст. 44. Далі вона увійшла в склад збірки «Огнецвіт» — ст. 31, а звідти і до першого тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 19.

Текст її на протязі трьох друків не був змінений ні в чому.

Що-до дати тих трьох поезій, то твердимо на підставі власного досвіду, що написані вони були поетом у Києві в тому самому 1909 році, перед складом першої книжки нового журналу, в редакційний склад якого входив і Грицько Чупринка. Нарешті зміст тих поезій свідчить, що написав їх автор саме в зімі, під вражінням зімового пейзажу.

40. МАРШ.

Поезія ця вперше друквана була у львівському літературно-науковому тижневику — «Будучність», що видавав і редагував Микола Венгжин — 1909 р., ч. 6—7, яке вийшло 1-го квітня, на стор. 107. Після того вона ніде більше передруквана не була. Ми беремо її в тексті перводруку, лише в 10-му рядку на кінці ставимо протинку, очевидно пропущену.

Написана поезія була знесу таки у Києві в 1909 р., десь між лютим та квітнем. Спіраюсь в тім на згадку: звязки зі Львовом і особливо з редакцією журналу «Бжолла» — попередника «Будучности», що виходив впродовж цілого 1908 року, були нав'язані через поета Ол. Коваленка. Молоді, початкуючі письменники з Києва посилали охоче туди свої писання. Але те не задовольняло їх, вони за всяку ціну змагали до заснування свого журналу. І особливо тоді, як з виходом альманаху «Терновий Вінок» та кількома публичними виступами були здекларовані лозунги «модерністів», твори яких видання старих письменників відмовлялись приймати до друку в себе. Особливо, коли відносини поміж «старими» й «молодими» вже набірали гостроти й войовничости. Редактор «Будучности» зреформував своє видання і за всяку ціну намагався приєднати до співробітництва в «галицькому» виданні «київських» письменників. А маючи своє видання, — матеріял не задержувався, тому то доводилось Чупринці часто писати щось на вимоги редакторів того чи іншого журналу.

123

41. «РАДЯНЕ».

(На мотив «Ой нуте косарі»).

Ця поезія вперше друквана була на сторінках віденської «независимої української часописи радикального напрямку — «Чорна Рада», що видавав і редагував Іван Тивонович, року 1909, в ч. 7, ст. 8. Число помічене 7 квітня (н.ст.). В ч. 72 «Ради» за 1909 рік від 28. III. (11. квітня н. ст.) у великодному числі на останній (шостій) сторінці, у відділі «Всячина» вміщено замітку:

«Помстився. Бувший наш співробітник д. Чупринка в ч. 7. «Чорної Ради» присвятив нашій редакції такого вірша: «Радяне»... (наводиться вірш і ніяких коментарів до вірша не подано).

Поезія ця, як і ціла серія подібних сатиричних творів Грицька Чупринки, ніде більше не друкувалась. Текст її беремо з перводруку.

Наведена ж вгорі замітка з газ. «Рада», крім того, що підтверджує дату виходу у світ тої поезії, ще й кидає світло на відносини проміж поетом і газетою, де він працював непевних два роки, а почасти ставить виразну межу — коли починається розрив між «старими» і «молодими», між «радянами» й «хатянами».

42. ДО ПОЕТА.

Вперше надрукована була ця поезія у віденському двотижневикові «Чорна Рада» — р. 1909, 15 червня, ч. 12, ст. 8. Далі вона увійшла до збірки творів поета «Огнецвіт», стор. 35, а звідти і до першого тому видання Т-ва «Криниця», ст. 23. У перводруковій поезія має дату — місця написання: «М. Гоголев».

43. МРІЯ.

Теж і ця поезія вперше друкована була в «Чорній Раді», ч. 12, ст. 8, р. 1909, 15 червня. В «Огнецвіті» вона є на стор. 41-й, а в I томі вид-ва «Криниця» — на 28-й стор. І вона має зазначеним місце свого написання — «М. Гоголев». Одміна в тексті така: в «Чор. Р.» і «Огн.» — 6 ряд.: ..ростану, в «Кр.»: розтану.

44. ІМПРОВІЗАЦІЯ.

(Арт-ці В. Валерик).

Поезія «Імпровізація» вперше була надрукована у львівському журналі «Будучина». Це видання Миколи Венгжина, що втретє змінює назву і, здається, вдруге — формат свого видання, але якому так і не судилось довше жити — по першій числі видання припинилось.

Поезія ця містилась р. 1909, м. липня, ч. I, стор. 45. Більше ніде ця поезія не передруковувалась.

Присвята — «Арт[ист]ці В. Валерик», — що опісля стала дружиною українського письменника Леоніда Пахаревського, та дата «1-го Трав. 09 р.» — підказують привид і час написання тої поезії. Що — ж то за пригода трапилась в житті п. Валерик — не пригадуємо, а відомостей жадних нема.

Подаємо тут текст поезії за перводруком.

45. **

[Тонкостеблі василечки].

Вперше ця поезія надрукована була в київському журналі «Українська Хата», р. 1909, кн. 3—4 (травень-червень), стор. 139. Потім вона увійшла до складу збірника творів поета «Огнецвіт», стор. 22—23; а звідти й до I тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 12.

Важливих одмін в тексті нема:

Ряд. 7, 13, 14 і 19 — «У. Х.» — вжито всюди «мняту»

а в «Огн.» — мяту.

Ряд. 10. «У. Х.» — I любисток, і...

«Огн.» — I любисток і...

Написано цю поезію, як згадується нам, в м. Гоголеві — дома, у батьків, як і ціла низка інших речей, що друковано їх буде пізніше в інших виданнях, у м. травні, на Зелені свята.

Цією поезією починається та характеристична риса творчости Гр. Чупринки, яка завжди кидалась всім у вічі, а саме: надзвичайно чутливе і вражливе реагування поета на впливи села. Тільки поет по-буде, хоч і короткий час, на селі, як його теми пахнуть селом, полем, народніми впливами. Згодом, часами було, коли поет томився у місті і не міг працювати, — я просив і намагався, щоб він їхав на село, до батьків. І я свою впертість я завжди був нагороджений чудовим твором, запашним і бадьорим, як польовий вітер, до чергового числа журналу «Українська Хата».

46. ПІСНЯ ЛЕБЕДИНА.

Вперше надруковано було цю поезію у київському місячнику «Українська Хата» — р. 1909, кн. 5 (м. липень), ст. I. Потім вона увійшла у склад першого збірника творів поета «Огнецвіт», ст. 49—50, а накінець і в 1-й т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 35.

В тих виданнях є де-які одміни:

Ряд. 18. «У. Х.»: ...глибині

«Огн.»: ...глибині

Ряд. 24. «У. Х.»: Прийме мене од життя...

«Огн.»: Прийме труп мій од життя...

Ряд. 30. «У. Х.»: ...міні..., як рима до «пісні».

«Огн.»: ...мені... Можливо, що тут правильна вимова

перемогла інтерес мелодичности, що було зроблено поетом, не усвідомлюючи собі того.

Поезія була написана скоро перед її друком. Песимістичний настрій її має коріння в загальній літературно-українській ситуації того часу. Як член і ближчий співробітник журналу «Українська Хата», Гр. Чупринка болюче відчував ту тяжку атмосферу, насичену злобою і зарозумілістю «радянського» табору, з яким «хатяне» вели завзяту боротьбу на сторінках свого журналу, а Чупринка — зі своїми саркастичними сатирами — на сторінках віденської «Чрної Ради».

Крім того, в той час сталась одна подія, яка, можна сказати, перевернула цілу психіку Чупринки — на обрію київським з'явився поет Олесь. І хоча з його книжкою «З журбою радість обнялась» Чупринка і раніше був обзнайомлений, та віддаленість самого автора мало сприяла знанню його. Тепер при безпосередньому стиканні з ним та при тій увазі, якою його наділяли всі, особливо т. зв. «радяне» і де-хто з «Укр. Хати» — вразило болюче самолюбство Чупринки, і він люто підсмішкувався над тими людьми, але й сам в душі заздрів Олесеві. Він збирався й зовсім кинути писати поезії і з тим звівся мені в хвилю, коли був

напідпитку. З тогс часу він і почав запивати, хоча писати не міг кинути. І, як реакція на образу, почав шукати форм одмінних від Олеся і тим бажав його перевершити.

47. МЕРТВІ КВІТИ.

Поезія вперше надрукована була у київськiм місячнику «Українська Хата» — р. 1909, кн. 5 (липень), ст. 217. Потім вона увійшла в склад збірки творів поета «Огнецвіт», ст. 38, а далі й у 1 т. видання Т-ва «Криниця», ст. 25.

Одмін в тексті немає жадних.

48. ЛАЙЛИВИЙ ПУБЛІЦИСТ.

Вперше ця сатирична поезія була надрукована у віденськoму дво-тижневику «Чорна Рада» — р. 1909, I—VIII, ч. 15, ст. 4 і по-за тим більше ніде не друкувалась. Текст її подаємо за перводруком. Кріптснiм у 20-м рядку розшифровується легко — «Єф[ремо]ва... Поезія має зазначення, де написана: — «м. Гоголев».

49. ТРОЯНДА.

[Кущ троянди].

Поезія вперше була надрукована в львівськiй газеті, що виходила тричі на тиждень під назвою — «Народне Слово» — р. 1909, 18 серпня (н. ст.), ч. 247, ст. 7 і мала заголовок — «Кущ троянди». Після того була заведена в першу збірку творів поета під назвою «Троянда». Ми подаємо її за «Огнецвітом», текст якого має одмінну редакцію від тексту перводруку.

Одміни в тексті такі.

Ряд. 2. «Н. Сл.»:	...трояндою красою
«Огн.»:	...трояндою-крассю
Ряд. 4 «Н. Сл.»:	Та
«Огн.»:	Та,
Ряд. 6. «Н. Сл.»:	...з кущика...
«Огн.»:	... блідої...
Ряд. 7.—14. «Н. Сл.»:	Зникли, зсіріли узори Дивні твори Феї-флори І змарніли квіти ранні; Нерозладна темна сила Смертні плями поробила Їм на пишному убранні. Вниз голівоньки розкішні Похилили квіти пишні,

«Огн.»: Деж ті пишні узорі,
 Ніжні твори Феї-Флори?
 Зникли, зблідли квіти ранні,
 Що пишались, утішались,
 Ароматом розпливались
 В надзвичайному убранні;
 Вниз голівки свої пишні
 Нахилили квіти ніжні

Ряд. 15. «Н. Сл.»: ...безпривітні...

«Огн.»: ...безпривітні

Ряд. 16. «Н. Сл.»: І мсв...

«Огн.»: І, мов...

50. ГЛЯНЬ ЙІ В ОЧІ...

Вперше поезія ця надрукована була у львівському виданні—щоденникові «Народне Слово» — р. 1909, 18 серпня, ч. 247, ст. 7—8.

Далі була вона заведена у збірник творів поета «Огнецвіт» — ст. 20, а потім і в 1 т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 10.

Ріжниця поміж текстами перводруку та збірки «Огнецвіт» є досить поважна:

Поперше, перводрук мав присвяту — «Христі А[лчевськ]ій, присвяту, якої не знаходимо в «Огнецвіті». Далі:

Ряд. 1. «Н. Сл.»: ...очі! Пишні вії

«Огн.»: ...очі! — Пишні вії,

Ряд. 2. «Н. Сл.»: Мов озера

«Огн.»: Мов озера,

Ряд. 4. «Н. Сл.»: Де всі сумніви втонули.

«Огн.»: Де страждання потонули.

Ряд. 5. «Н. Сл.»: ...в очі! — наче в морі

«Огн.»: ...в очі! — Наче в морі,

Ряд. 6. «Н. Сл.»: ...богатоводніх,

«Огн.»: ...богатоводних,

Ряд. 7. «Н. Сл.»: Огники...

«Огн.»: Огсньки...

Далі у «Огн.» опущена ціла третя строфа:

Глянь їй в очі! — в них натхнене
 Сяє щастя непрожите;
 Все в них радісно-блажене,
 Все в них смутком оповите.

Ряд. 9. «Н. Сл.»: ...в очі! — таємничо

«Огн.»: ...в очі! — Таємнича

Ряд. 10. «Н. Сл.»: Жажда щастя, спрага волі,

«Огн.»: Згага щастя, згага волі

Ряд. 11. «Н. Сл.»: В них розлите і обличчє
 «Огн. В їх розлита і обличча
 Ряд. 14. «Н. Сл.»: ...паралелі,
 «Огн.»: ...паралелі

Як попав твір Чупринки до львівського «Народнього Слова»? Гадаємс, його передав для друку сюди п. М. Венгжин після того, як виявилось, що його видання «Будучина» вже не буде виходити. А друкованим йому дуже хотілось бачити той вірш, бо то була пора, коли редактор «Б-ни», познайомившись з поетесою Хр. Алчевською на панахиді Куліша в Мотронівці, радий був зробити їй якусь приємність — як її рицарь з того часу.

51. ВОРОГОВІ.

Поезія друкована була вперше у віденському двотижневику «Чорна Рада» — р. 1909, 15 серпня, ч. 16, ст. 2. Після увійшла вона у склад збірки творів поета «Огнецвіт» — ст. 24, і звідти до першого тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 13.

В одміну від дальших друків — перводрук має зазначеним місце, де написано поезію: «м. Гоголів».

52. ОГНЕЦВІТ.

(В ніч під Купала).

Поезія ця разом зі слідуєчими шістьма («Кладовище», «Чари ночі», «Смуток ночі», «Дума осіння», «Смереки», «Сміх ночі») була надрукована в збірнику, що носив таку назву: «Літературний річник українських і польських авторів». Вийшов він під редакцією Тадеуша Міхальського і Едварда Лігоцького (Novorocznik literacki autorów polskich i ukraińskich, Pod redakcyą Edwarda Ligowskiego i Tadeusza Michalskiego), помічений 1. 1909. Київ, ст. 126 + X. Прибутки з продажу цього збірника мали бути поділені нарівно між комітетами: перевезення останків Юліуша Словацького до отчизни і збудування пам'ятника Тарасові Шевченкові у Києві.

Заініціював видати такий збірник п. Міхальський і звернувся офіційно з тим до редакції журналу «Українська Хата». Після певних умсв в збірникові мали прийняти участь майже всі співробітники «Укр. Хати», але так не сталось. В ч. 192 газети київської «Рада» від 25 серпня вміщено було листа, який повідомляв громадянство, «що через принципіальні непорозуміння з редакцією того збірника від участі в йому відмовились: П. Богацький, О. Олесь і М. Шаповал.» А в ч. 193 від 28—VIII до того листа приєднались ще: Юр. Сірий, Юр. Будяк та Гр. Чупринка. Після того було спростовання Редакції і контр-спростовання, а в ч. 197 від 3 вересня — останній лист редакції «Літер. річника», в якому значиться, що твори Гр. Чупринки в цьому річникові були вже надру-

ковані до заяви Ч-ки про вихід з редакції. Таким чином маємо більш детальні дані про вихід збірника, а також терміну, коли ті твори Чу-принки були там надруковані, а саме: дс 25 вересня 1909 року.

Після всі ці сім поезій увійшли в першу збірку творів поета «Огне-цвіт», а звідти і до першого тому творів у виданні Т-ва «Криниця». (Огнецвіт — 33—34; Кладовище — 42—43; Чари ночі — 39—40, Смуток ночі — 45—46; Дума осіння — 36—37; Смереки — 56—57; Сміх ночі — 60—61).

Одмін в тексті поезій «Огнецвіт» немає жадних.

53. КЛАДОВИЩЕ.

Так само.

54. ЧАРИ НОЧІ.

Ряд. 12. «Літ. річн.»:	Тільки ж...
«Огн.»:	Але ж...
Ряд. 19. «Літ. річн.»:	...Так на ж,
«Огн.»:	...Так на ж.

55. СМУТОК НОЧІ.

Одмін в тексті немає жадних.

56. ДУМА ОСІННЯ.

Ряд. 13. «Літ. річн.»:	...фльором туману
«Огн.»:	...фльором тумана
Ряд. 15. «Літ. річн.»:	...омана,
«Огн.»:	...омана

57. СМЕРЕКИ.

В перводрукові та в збір. «Огнецвіт» поезія ця мала присвяту: (Хр-і А-й), яка легко розшифровується — Христі Алчевській. В 1 тому ви-дання Т-ва «Криниця» вже тої присвяти нема. Далі в тексті є деякі одміни:

Ряд. 5. «Літ. річн.»:	...од їх одганяє,
«Огн.»:	...од їх одбиває,
Ряд. 9. «Літ. річн.»:	І бузок,
«Огн.»:	І бузок
Ряд. 12. «Літ. річн.»:	...в небосхил,
«Огн.»:	...в небосхил;
Ряд. 15. «Літ. річн.»:	ніччю
«Огн.»:	...ніччу

58. СМІХ НОЧІ.

Ряд. 17. «Літ. річн.»: ...ніжно-мрійно
«Огн.»: ...ніжно-мрійним

59. ОСТАННЯ МИТЬ.

Вперше поезія була надрукована у віденському двотижневику «Чорна Рада» — р. 1909, 1-вересня, № 17, ст. 1. Потім увійшла вона в склад збірки творів поета — «Огнецвіт» — р. 1909, ст. 55, а звідти і до першого тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 40.

Перводрук має зазначеним місце написання поезії — «м. Гоголів».

60. ГИБЕЛЬ МРІЙ.

Поезія ця вперше надрукована була в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1909, кн. 7—8 (вересень-жовтень), ст. 394. Потім увійшла в склад збірки творів поета — «Огнецвіт», ст. 83, і далі до першого тому видання Т-ва «Криниця», ст. 65. Одмін в тексті немає, власне, жадних, крім 16 рядка:

«У. Х.»: В полум'ї власних пожеж!
«Огн.»: В полум'ї власних пожеж.

61. «РАДА».

(3 пісень давнього Баяна).

Надрукована ця поезія вперше була у віденській «Чорній Раді» — р. 1909, 15-листопаду, ч. 22, 1. Ні в яке інше видання вона не увійшла. Текст її подаємо тут за перводруком.

62 «УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ».

В тім же виданні і в тім же числі на ст. 3 була надрукована вперше поезія — «Українській Хаті». Перед текстом поезії було застереження: («За цю річ редакція не відповідає») — то слова поета, який здіймав з редакції журналу відповідальність за тон і зміст псданої поезії.

Текст її подаємо за перводруком.

63. ЛІРНИКИ.

Олексі.

Поезія вперше друкована була у віденському двотижневику «Чорна Рада» — р. 1909, 1-грудня, ч. 23, ст. 3. Після увійшла в склад збірника творів поета — «Огнецвіт» — р. 1909, ст. 25—26, а звідти і до першого тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 14—15. Поезія має підзаголовок-присвяту: «Олексі», то був його товариш і приятель найбільший в тих

часах — Олекса Коваленко († 1923 р.). Їх в'язали не лише спільні товариські пригоди, але й літературне побратимство: в цьому часі вже лагодився до виходу перший збірник творів Грицька Чупринки — «Огнецвіт» з передмовою Олекси Коваленка, якою він наче старший уводив молодшого у новий, незнаний йому літературний світ. Інших товаришів по спільному виданню — «Української Хати» він не любив, то були «фальшиві люди», як він висловлювався не-раз. Свідомо тому є вірш присвячений «Українській Хаті».

Далі йдуть 35 поезій, про які нам не вдалось вияснити, чи були вони де друквані раніше, ніж увійшли до першого збірника творів поета «Огнецвіт», чи в самій збірці друквано їх вперше з автографів. Питання, яке трудно розв'язати в наших умовах. Розв'яжеться воно згодом, коли будуть доступні всі рішуче періодичні видання, де тільки міг тоді друкуватись поет. Знайдуться також якісь побічні дані, що допоможуть розв'язати питання про їх час і місце написання, а також і ті випадки, які вперше видрукували їх. Ми не маємо жадних підстав трактувати їх зараз инакше, ніж так, що всі вони були вперше надруковані в збірці «Огнецвіт». Коли так, то й системи розположення не можемо прийняти иншої, ніж та, в якій був той матеріал розположений в «Огнецвіті».

Порядок той буде виглядати так:

64. МОЇЙ МАТЕРІ.

«Огнецвіт»: ст. 11; I-ий том «Криниці»: стор. 3.

65. ЗВУКИ.

«Огнецвіт»: ст. 13; «Криниця»: ст. 4.

66. SIC TRANSIT...

«Огн.»: ст. 14; «Криниця»: 5.

67. СЕРЦЕМ ОБРАНІЙ.

«Огн.»: ст. 15—16; «Кр.»: 6.

68. ДО МІСЯЦЯ.

«Огн.»: ст. 17—18; «Кр.»: 7—8.

69. НА СВІТАННІ.

«Огн.»: ст. 19; «Кр.»: 9.

70. ВІНКИ.

«Огн.»: ст. 27; «Кр.»: 16.

71. МОРЕ.

«Огн.»: ст. 32; «Кр.»: ст. 20.

72. ІВАСЕВІ МРІЇ.

«Огн.»: ст. 47—48; «Кр.»: ст. 33.

73. ЛЬОДОЛОМ.

«Огн.»: ст. 54; «Кр.»: ст. 39.

74. В ГАЮ.

«Огн.»: ст. 67—69; «Кр.»: ст. 50—52.

75. СВІЧКА.

«Огн.»: ст. 70—71; «Кр.»: ст. 53.

76. ДВІ ДОБИ.

«Огн.»: ст. 74; «Кр.»: ст. 57.

77. ЗАБЛУДЛИЙ ОГОНЬ.

(М. І. Степанову).

«Огн.»: ст. 81; «Кр.»: ст. 63.

78. ЗВУКИ НЕБЕСНІ.

«Огн.»: ст. 82; «Кр.»: ст. 64.

79. ОСІННІЙ ДОЩ.

«Огн.»: ст. 84; «Кр.»: ст. 66.

80. ❖

[Наче з неба впавши стеля].

«Огн.»: ст. 85; «Кр.»: ст. 67.

81. ???

[Хто в блакитному просторі].

«Огн.»: ст. 86; «Кр.»: ст. 68.

82. СМІХ.

[В жарт веселий, повний глуму]

«Огн.»: ст. 87—88; «Кр.»: ст. 69—70.

83. ДИТЯ ІОРДАНА.

«Огн.»: ст. 89—90; «Кр.»: ст. 71.

84. ПОВІЯ.

«Огн.»: ст. 91—92; «Кр.»: ст. 72—73.

85. З КОЖНИМ РОКОМ.

«Огн.»: ст. 93—94; «Кр.»: ст. 74.

86. І ГРІХОВНА І СВЯТА.

«Огн.»: ст. 101—102; в першому томі вид. «Криниця» цієї поезії нема

87. ПІСНЯ І ДУМКА.

«Огн.»: ст. 103; «Кр.»: ст. 78.

88. ОСІННЯ МЕЛОДІЯ.

«Огн.»: ст. 104; «Кр.»: ст. 79.

89. МАЙБУТНІСТЬ.

«Огн.»: ст. 113—114; «Кр.»: ст. 87—88.

90. НАТХНЕННЯ.

«Огн.»: ст. 115; «Кр.»: ст. 89.

91. ЛЕТА.

«Огн.»: ст. 116—117; «Кр.»: ст. 90.

92. ЕПІГРАМА.

«Огн.»: ст. 118; «Кр.»: ст. 91.

93. ПОРАДА.

[Як життя твоє цвіте].

«Огн.»: ст. 119; «Кр.»: ст. 92.

94. СНИ

«Огн.»: ст. 120; «Кр.»: ст. 93.

95. СПИЛ.

«Огн.»: ст. 122—123; «Кр.»: ст. 95—96.

96. ДЗЕНЬКИ-БРЕНЬКИ

(Поетичний жарт).

«Огн.»: ст. 124; «Кр.»: ст. 97.

97. ЧОРНІ КРИЛА.

«Огн.»: ст. 125—126; «Кр.»: ст. 98—99.

98. СВЯТО ПОЕТА.

«Огн.»: ст. 127; «Кр.»: ст. 100.

Збірка «Огнецвіт» помічена 1910 роком, але фактично вийшла вона з друку ще в кінці 1909-го року в м. листопаді-грудні. Я дістав свій примірник з присвятою автора в один з днів «золотої осені», коли писав свою новелю «Пожовкле листя», присвячену отим самим золотим дням прегарної пізньої осені того 1909-го року в Києві. Таким чином всі поезії, що увійшли в збірку «Огнецвіт» написані до м. листопада 1909-го року.

Текст названих 35 поезій беремо з перводруку, в данім разі з того ж збірника «Огнецвіт», лише подекуди додержуємось строфічного розподілу поезій, хоча то не було виконано у самому збірникові.

1910.

99. НОВОРІЧНИЙ ПОДАРУНОК.

Поезія ця вперше друкована була у віденським двотижневикові — «Чорна Рада» — р. 1910, 1-го січня, № 1, ст. 1 і після того не входила у склад ні одного видання творів поета. Ми беремо текст її в тому вигляді, як він є у перводрукові.

Що до дати написання, то хоча вона автором не зазначена, але зміст поезії свідчить, що писав її автор десь недалеко перед Новим Роком. Місце написання є зазначено — «Київ».

100. ДАВНІЙ ОБРАЗ.

Вперше була надрукована ця поезія у київському місячникові «Українська Хата» — р. 1910, кн. 1, ст. 31. Потім вона увійшла в склад другої збірки творів поета «Метеор», ст. 13.

В 1918 році ця поезія увійшла в склад першого тому видання Т-ва «Криниця», ст. 110.

Одміни в тексті є лише пунктуаційні:

Ряд. 7. «У. Х.» — «Мет.»: Капає,...

«Кр.»: Капає...

Ряд. 20. «У. Х.»: Стій, мій...

«Мет.»: Стій, — мій...

Приймаємо тут і всюди далі текст збірки «Метеор», яку видавав сам автор і перед виданням зробив ті одміни в тексті, які сам вважав потрібними.

101. САМОЗГУБА.

Вперше поезія ця була надрукована у віденському двотижневику «Чорна Рада» (рік видання III-ій) — р. 1910, ч. 4—5 від 1 березня, ст. 5. В перводрукові знаходиться ще підзаголовок — (З ціклю «Смертію смерть поправ»), та дата: «Київ, 1910». Зараз же по видрукованню цієї поезії в «Ч. Раді» поет взяв її до другої своєї збірки «Метеор» — ст. 23. А звідти вона перейшла й до першого тому видання Т-ва «Криниця» — ст. 121. Текст даємо згідно текстові «Метеор».

102. НАЙВИЩИЙ ЛОЗУНГ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській «українській, народній ілюстрованій газеті для селян і робітників» — «Село» — р. 1910 (II рік видання), 15 квітня, № 16, сторінка 9. Звідти автор взяв її до збірки, яку лагодив тоді до друку — «Метеор» — ст. 22 і опісля в 1918 році до першого тому видання Т-ва «Криниця», ст. 120.

Одміни в тексті такі:

Ряд. 5. «Село»: ...угледять,...

«Мет.»: ...угледять,...

Ряд. 6. і 8. «Село»: ...пірря, ...зневірря.

«Мет.»: ...пірря, ...зневірря.

Ряд. 12. «Село»: ...ліри!

«Мет.»: ...ліри.

Ряд. 13. «Село»: ...вщертъ

«Мет.»: ...вщертъ,

Ряд. 14. «Село»: ...журбою, —

«Мет.»: ...журбою —

Ряд. 15. «Село»: ...лозунг

«Мет.»: ...лозунг —

Ряд. 16. «Село»: ...ти собою!

«Мет.»: ...ти собою.

103. ЛЕТЮЧІЙ ЗОРІ.

Надрукована була вперше ця поезія в київському місячнику «Українська Хата» — р. 1910, кн. IV, ст. 246. А звідти була взята автором до збірки «Метеор» ст. 10 і в 1918 році була вміщена в першому томі видання Т-ва «Криниця», ст. 106. Текст перводруку одмінний вже тим, що має посвяту — (Н. Н. Б-й), якої вже в дальших виданнях не знаходимо. Розшифрувати ці ініціали зараз не можемо, в своїй пам'яті не знаходимо нікого поміж знайомими поета з такими літерами імени. Крім того пару одмін дрібних:

Ряд. 2. «У. Х.»:	Дивне полум'я в мені,
«Мет.»:	Дивне полумя в міні,
Ряд. 18. «У. Х.»:	...я впаду
«Мет.»:	...я впаду,

104. ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

[Над полями, над яругами].

Вперше ця поезія була надрукована в київському щомісячному журналі — «Літературно Науковий Вістник» — р. 1910, кн. 5, ст. 226. В тім же році увійшла в другу збірку творів поета — «Метеор» — ст. 16 і в 1918 — у перший том видання Т-ва «Криниця» — ст. 114.

Одмін в тексті немає жадних.

105. МОЇ КВІТИ.

Вірш цей вперше було надруковано в журналі «ЛНВ» — р. 1910, кн. V, ст. 226. Де він був написаний? Напевне у Києві, після повороту з села. Перечитавши уважно той вірш після інших двох уміщених тут же: «На провесні» і «Золотий дощ», ясно відчуваєте, що безпосередніх впливів села тут нема; тут є лише де-які дрібні остатки тих вражінь, які, як і завжди, поет використовував дуже влучно для своїх філософічних паралелів.

Додам, що після повороту з села поет наче-б якийсь час ще змагався з отруйними впливами міста і часто блукав, переважно на-одинці, десь, по-за містом. Улюбленими місцями були: Голосієвський ліс — і то далеко від Демієвки, і не старий ліс, дубовий, де відпочивали міщухи, а молоденький, густий, ще не прочищений. Тут поет любив ходити поміж молодих паростів і в думках складати свої поезії під якийсь зарані знайдений, чи кимсь пілказаний ритм. То робив він в голос і тільки там міг почувати себе вільним від ріжних перешкод для праці.

Любив він також бувати у «Пущі-Волиці» особливо в місцевості, де знаходились озера «Імператорського риболовного товариства». Можливо, що картина тих рослин, яких там повно було і дала привід до написання цієї поезії.

Одмін в тексті, крім в рядкові 8-му, де в «ЛНВ»: є — Повилися — а в «Мет.»: Повилися, — нсмає жадних.

106. МОЯ МУЗА.

Надрукована ця поезія вперше була в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1910, кн. V, ст. 281. Того ж року увійшла вона в другу збірку творів поета — «Метеор» — ст. 24—26, а звідти в 1918 році і у перший том видання Т-ва «Криниця»: ст. 122—124.

Текст перводруку, і дальших, має дрібні відміни:

- Ряд. 1. «У. Х.»: ...раніш її!
«Мет.»: ...раніш її! —
- Ряд. 6, 11 і 55 «У. Х.»: ...мені.
«Мет.»: ...міні.
- Ряд. 12. «У. Х.»: ...відблисках...
«Мет.»: ...одблисках...
- Ряд. 17. «У. Х.»: І в каплях...
«Мет.»: І в краплях...
- Ряд. 22. «У. Х.» і «Мет.»: Пройшла,...
«Кр.»: Пройшла...
- Ряд. 24. «У. Х.» і «Мет.»: Бліда?...
«Кр.»: Бліда...
- Ряд. 25. «У. Х.» і «Мет.»:я знаю її,
«Кр.»: ...я знаю її.
- Ряд. 28. «У. Х.»: ...нашептани єю.
«Мет.»: ...нашептани нею.
- Ряд. 30. «У. Х.»: Її — Найсвятішу Утіху
«Мет.» і «Кр.»: Її — Найсвятішу утіху

Після 41 і 52 рядків в «У. Х.»: два рядки крапок, а в «Мет.» та «Кр.»: по одному.

- Ряд. 43. «У. Х.»: Тоді,...
«Мет.» і «Кр.»: Тоді...

Ми беремо текст збірника — «Метеор».

До 1910 року мусимо віднести також ті п'ятнадцять поезій, що їх ми не знайшли видрукованими в яким-небудь періодикові і тим не можемо установити більш точної дати їх першого друку. Але через те що маємо досить певні дані, що перша збірка творів поета «Огнецвіт» вийшла в 1909 році до м. листопаду, а дальші твори входили в одну з чергових збірок, які лагодились одна по одній. Черговою — другою — збіркою була «Метеор», яка, маємо підстави твердити, вийшла до м. травня 1910 року.

Збірка ця помічена: — Київ, 1910 роком. Перші рецензії на неї з'явилися в тім же журналі «Укр. Хата», кн. VIII, ст. 507 та в № 193 газети «Рада» від 27 серпня. В першій з цих рецензій просто зазначено: «книжечка ця з'явилась власне через пів року після попередньої («Огнецвіт»)). Знову ж той факт, що в п'ятій книжці «ЛНВ.» р. 1910-го вміщено три поезії: «Золотий дощ», «Мої квіти» та «На провесні», з яких перші дві поезії увійшли в склад другої збірки — «Метеор», а остання — «На провесні» — попала аж в третю збірку «Ураган», перші рецензії на яку знаходимо в м. жовтні 1910. Чи не можна на підставі цього довести, що цієї поезії ще не було, коли складалась збірка «Метеор», т. є. в м. квітні 1910, коли складалось п'яте число журналу «ЛНВ», бо виходило воно на початку місяця, а не в кінці його, як, напр., виходила «У. Х.». Таким чином, що до поезій уміщених в збірці «Метеор» сміливо встановлюємо *terminus ad quem* до 10-го травня 1910 року.

Тому то ми й поезії, яких більш точну дату надрукування нам не вдалося установити, містимо після останньої поезії, що відомо нам містилась у періодикові не пізніше, ніж у збірці, та увійшла до її складу. Таких поезій є числом п'ятнадцять. Друкуємо їх додержуючись не лише тексту збірки «Метеор», але й того порядку, в яким вони є там, бо для иншого не маємо жадних підстав.

107. МЕТЕОР.

Збірка «Метеор»: р. 1910, до м. травня, ст. 5; II том в-ва «Криниця»: ст. 101.

108. ХМАРКИ.

Збірка «Мет.»: ст. 6; «Кр.»: ст. 102.

109. ГОРІННЯ.

Збірка «Мет.»: ст. 7; «Кр.»: ст. 103.

110. МУКИ КОХАННЯ.

Збірка «Мет.»: ст. 8—9; «Кр.»: 104—105.

111. СТРУНИ.

[Звуки струн моїх дріжать].

Збірка «Мет.»: ст. 11; «Кр.»: ст. 108.

112. ПЕРЕД ОБРАЗОМ МАДОНИ.

Збірка «Мет.»: ст. 12; «Кр.»: ст. 109.

113. ОДЧАЙ.

Збірка «Мет.»: ст. 14; «Кр.»: ст. 111.

114. ДО СХІД СОНЦЯ.

Збірка «Мет.»: ст. 15—16; «Кр.»: ст. 112—113, тут пропущено 5-ий рядок: Під серпанком.

115. ДО СВОЇХ.

[Я не співець свого народу].

Збірка «Мет.»: ст. 17; «Кр.»: ст. 115.

116. СВІТЛО Й ТІНІ.

Збірка «Мет.»: ст. 19; «Кр.»: ст. 117.

117. БЕЗ СНУ.

Збірка «Мет.»: ст. 20—21; «Кр.»: ст. 118—119.

118. СНОХОДА.

Збірка «Мет.»: ст. 27—28; «Кр.»: ст. 125—126.

119. ЛІТНІ ТОНИ.

Збірка «Мет.»: ст. 28; «Кр.»: ст. 127.

120. НІЧ ПІД КУПАЛА.

Збірка «Мет.»: ст. 29—30; «Кр.»: 128—129.

121. НАЙБЛИЖЧІЙ.

Збірка «Мет.»: ст. 31; «Кр.»: ст. 130.

Одмін в тексті тих двох друків, крім правописних, зустрічається дуже мало. Вони такі:

В «Метеорі»: 5 ряд. «Мет.»: ...в огні,...
«Кр.»: ...в огні...

В «Муки кохання»: 3 ряд. «Мет.»: Якби...
«Кр.»: Як би...

15 ряд. «Мет.»: Годі...
«Кр.»: Годі,...

21 ряд. «Мет.»: ...личеньку,
«Кр.»: ...личеньку

В «До схід сонця»: 5 ряд в «Кр.»: немає зовсім, але то очевидно недогляд друкарський.

21 ряд. «Мет.»: ...поривання
«Кр.»: ...поривання,
25 ряд. «Мет.»: ...,стьожки
«Кр.»: ...,стьожки, —

Додержуємось також всюди розділу поезій на строфи.

122. НА ПРОВЕСНІ.

Вірш цей вкупі зо слідуєчими двома — «Золотий дощ» та «Мої квіти» вперше друковано було у травневій книжці «ЛНВ.» р. 1910, ст. 226. Значить написано було їх не пізніше квітня місяця цього року, але не раніше м. листопаду, коли остаточно була зложена перша його збірка віршів «Огнецвіт», куди напевне увійшли б ці вірші, бо Видавництво не такто вже обмежувало поета певним розміром першої книги. Розмір першої збірки 128 ст., цебто 8 аркушів, залежав від кількості матеріялу, а не навпаки. Знову-ж Чупринка, майже завжди своїх речей не задержував у портфелі, а то часто писав їх перед самим вилуском числа, по проханню або вимозі редакторів видання. А треба не забувати, що загалом Чупринка мав де друкуватись і щорічно мав до приміщення кілька літературних видань, які охоче приймали його твори. Так в 1910 р. їх було сім (ЛНВ, У. Х., Село, Чорна Рада, Рідний Край, Сяиво та ілюстрований додаток до рос. щоденної газети «Кіевская Мысль»). На підставі цього думаємо, що коли ця поезія не увійшла не лише до збірника «Огнецвіт», а й до другого збірника — «Метеор», який можливо було закінчено друком вже в м. квітні, то вона написана була після складання збірки «Метеор» і перед виходом п'ятої книжки «ЛНВ». Тому то вона увійшла аж у третю збірку творів поета «Ураган», що вийшов у світ не пізніше 1-го серпня 1910 р. Після «Урагану» — (ст. 28.) поезія увійшла також в 1-й том видання Т-ва «Криниця» — ст. 153.

На провесні 1910 р. Чупринка їде до дому у Гоголів і під вражінням весняної сільської обстанови пише перших два своїх вірші. Про це свідчать не лише сюжети, але в більшій мірі образи й дрібні деталі описаних моментів. Поет взагалі дуже й дуже був вразливий на впливи села. Перебуваючи переважно в місті, у Києві, вештаючись в ономанітнім колі людей і фактів, де черпав теми переважної більшості своїх поезій, які часто мали характер розумових рефлексій на нудну буденщину, поет помітно освіжався в обстанові села, й муза його охоче реагувала на свіжі вражіння, наслідком чого були прекрасні пленери. Мені особисто не раз дорожило вмовляти поета виїхати на село, до батьків, щоби вирватись з ганебного стану життя, яке впливало на поета не так матеріяльно, як морально — він буквально безсилий був опанувати собою і котився по нахильний площі лихих впливів.

Увійшла ця поезія у склад збірки «Ураган» — р. 1910, що вийшла в осени зі значними поправками в тексті:

Ряд. 1.	«ЛНВ»:	...на селі,
	«Ураг.»:	...на селі;
	«Кр.»:	...на селі:
Ряд. 2.	«ЛНВ»:	...з пересварками;
	«Ураг.» і «Кр.»:	...з пересварками,
Ряд. 3.	«ЛНВ»:	...від землі
	«Ураг.» і «Кр.»:	...од землі
Ряд. 4.	«ЛНВ»:	В'ється, лине...
	«Ураг.» і «Кр.»:	Лине, в'ється...
Ряд. 6.	«ЛНВ»:	...борони, —
	«Ураг.»:	...борони;
Ряд. 7.	«ЛНВ»:	Метушня гуде в...
	«Ураг.» і «Кр.»:	Гомін, гомін на...
Ряд. 9.	«ЛНВ»:	Швидко, швидко...
	«Ураг.» і «Кр.»:	Скоро, скоро...
Ряд. 12.	«ЛНВ»:	...з злиднями...
	«Ураг.» і «Кр.»:	...з бідністю...
Ряд. 13.	«ЛНВ»:	В небо...
	«Ураг.» і «Кр.»:	В небі...

Ми беремо текст збірки «Ураган».

Випустивши до м. травня збірку «Метеор», невтомний автор незабаром лагодить чергову збірку, хоча по періодичних виданнях майже не друкує своїх поезій. І ось в м. липні вже лагодиться а в м. серпні виходить збірка, що носить назву «Ураган», яка обіймає собою книжечку в 32 сторінки, як і збірка «Метеор» та містить в собі девятнацять поезій. З них лише одна «На провесні» була друкована раніше, остатні ж 18 друкуються тут вперше.

Тому то після названої поезії — «На провесні» ми й містимо цілу збірку «Ураган» в його порядку та додержуючись його ж і тексту, бо знаємо, що автор сам збирав та вкладав ту збірку, хоча не дотримуючись може й тут хронологічної методи, як не додержувався він і в попередніх двох збірках. Але, не маючи жадних матеріалів і підстав, щоби доклати нашу хронологічну методу, мусимо до часу, поки не знайдено буде матеріалів потрібних до того, держатись цього порядку.

Текст подаємо також за текстом збірки «Ураган».

Всі ці поезії в 1918 році увійшли до складу першого тому видання Т-ва «Криниця» — ми й подаємо нижче спис тих поезій та зазначаємо сторінки, де знаходяться вони як у збірці «Ураган», так і у вид-ню «Криниця».

123. УРАГАН.

Збірка «Ураган»: ст. 5—6; «Кр.»: ст. 131—132.

124. ПОЕТ.

Олексі Коваленкові.

[О ні, Поет — не гладіатор].

Збірка «Ураган»: ст. 7—8; «Кр.»: 133.

125. СЕРЕД БОЮ.

Збірка «Ураган»: ст. 9; «Кр.»: ст. 134.

126. КАЗКА.

Quasi una fantasia.

Збірка «Ураган»: ст. 10—14; «Кр.»: ст. 135—139.

127. МОЇЙ ФЕЇ.

Збірка «Ураган»: ст. 15—16; «Кр.»: ст. 140—141.

128. ФЕЇ.

Збірка «Ураган»: ст. 17; «Кр.»: 142.

129. ТВОРЧІ СЛЬОЗИ.

Збірка «Ураган»: ст. 18; «Кр.»: ст. 143.

130. СМУТОК ТИШІ.

Збірка «Ураган»: ст. 19; «Кр.»: ст. 144.

131. ВІДУН.

Невідомій.

Збірка «Ураган»: ст. 20—21; «Кр.»: ст. 145—146.

132. ДОЛЯ ПОЕТА.

Збірка «Ураган»: ст. 22; «Кр.»: ст. 147.

133. МУКИ ТВОРЧОСТИ.

Збірка «Ураган»: ст. 23; «Кр.»: ст. 148.

134. ЖЕРТВИ БУДНІВ.

Вільний вірш.

Збірка «Ураган»: ст. 24; «Кр.»: ст. 149.

135. РАЙ ЧАРІВНИЙ.

Збірка «Ураган»: ст. 25; «Кр.»: ст. 150.

136. ТАЙНА ГЕНІЯ.

Збірка «Ураган»: ст. 26; «Кр.»: ст. 151.

137. МОЄ ЖИТТЯ.

Збірка «Ураган»: ст. 27; «Кр.»: ст. 152.

138. РАНОК.

Збірка «Ураган»: ст. 29; «Кр.»: ст. 154.

139. СМІХ.

[Я так легко торкнувся до твоєї душі].

Збірка «Ураган»: ст. 30; «Кр.»: ст. 155.

140. НА АВАНПОСТІ.

Збірка «Ураган»: ст. 31; «Кр.»: ст. 156.

Важливих одмін в тексті тих двох друків немає зовсім, а подекуди є кілька пунктуаційних одмін, яких не випикуємо, бо саме видання «Криниці» в історії тексту творів Гр. Чупринки не грає ролі, як видання, що тим питанням не цікавилось та й виконане без участі автора.

Натомісць дотримано всюди строфічний розподіл поезій.

141. ЧИСТІ ДУШІ.

Поезія ця була вперше надрукована в київському щомісячній журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1910, кн. XI, ст. 264. Далі увійшла у склад першої, що слідувала за тим, збірки творів поета, яка звалась — «Сон-Трава», по черзі вже четвертої збірки, на ст. 19 і, накінець, в 1908 році до II тому творів поета видання Т-ва «Криниця» ст. 17. Текст тих друків не однаковий. Поміж перводруком і повторними друками одміни такі:

Ряд. 1. «ЛНВ»: Кожний вільний...

«С-Тр.»: Найдрібнійший...

- Ряд. 3. «ЛНВ»: Може...
 «С-Тр.»: Зможе...
 Ряд. 4. «ЛНВ»: Сонцю, морю й...
 «С-Тр.»: Бурі, моря,...
 Ряд. 8. «ЛНВ»: Край...
 «С-Тр.»: До...
 Ряд. 9. «ЛНВ»: Стануть тільки...
 «С-Тр.»: Прийдуть чисті...

Текст беремо зі збірки «Сон-Трава».

142. ГОРДИСТЬ СПІВЦЯ.

Поезія ця вперше друкована була у київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1910, кн. IX, ст. 647. Потім увійшла до збірки 1911 р. «Сон-Трава», ст. 23—24, а звідти була передрукована у виданню т-ва «Криниця» — 1918 р. т. II, ст. 21—22.

Текст перводруку значно відмінний від тексту дальших друків. Одніни тут подаємо:

- Ряд. 7. «У. Х.»: ... — Я плакаю
 «С. Тр.»: ... — я збираю
 Ряд. 8. «У. Х.»: Краще неба, краще раю
 «С. Тр.»: До свого земного раю
 Ряд. 9. «У. Х.»: Болі і ... життя, —
 «С. Тр.»: Болі й ... життя;
 Ряд. 10. «У. Х.»: Мук я кинути...
 «С. Тр.»: Мук забути я...
 Ряд. 11. «У. Х.»: ...тривожу, —
 «С. Тр.»: ...тривожу:
 Ряд. 15. «У. Х.»: ...я вкладу, —
 «С. Тр.»: ...я вкладу,
 Ряд. 16. «У. Х.»: Доки...
 «С. Тр.»: Доки,...
 Ряд. 19. «У. Х.»: Так...
 «С. Тр.»: Так!...

Додержуємось тексту збірки «Сон-Трава».

143. З ВІКНА.

Зімовий етюд.

Поезія ця була надрукована вперше у київському щомісячнику «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1910, кн. XII, ст. 466. Потім увійшла у склад чертвртої збірки поета — «Сон-Трава», ст. 25—26 і в 1918 році передрукована була без змін у II томі видання т-ва «Криниця», ст. 23—24. Текст перводруку має такі відміни від текстів дальших друків:

Всюди є підзаголовок — Зімовий етюд, — але в «ЛНВ» — його взято у скобки.

Ряд. 2. «ЛНВ»: Порошинки
«С. Тр.»: Порошинки,

8. і 9. рядків в «ЛНВ»: зовсім немає, а в
«С. Тр.»: Так тихенько
В'ються, в'ються

Ряд. 11. «ЛНВ»: ...доторкнутись,
«С. Тр.»: ...пригорнутись,

Ряд. 12. «ЛНВ»: ...пригорнутись,
«С. Тр.»: ...доторкнутись

Ряд. 13. «ЛНВ»: землі.
«С. Тр.»: ...землі, —
«Кр.»: ...землі,

Ряд. 20.—22. «ЛНВ» — «С. Тр.»: Розвивались,
Дивовижно
Розцвітались

«Кр.»: Розвивались... і далі двох рядків зовсім немає. Гадаємо, то просто недогляд коректора, бо такі прогріхи трапляються тут не раз.

Ряд. 24 і 25. рядки в «ЛНВ.» об'єднані в один.

Ряд. 27. «ЛНВ»: Легко...
«С. Тр.»: Сріблом...

Додержуємось тексту збірки «Сон-Трава».

144. ГРІХ.

[Хвилі струнної музики].

Поезія «Гріх» вперше друкована була у київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1910, кн. XII, ст. 466. Далі була заведена у четверту збірку поезій поета «Сон-Трава», що вийшла у світ р. 1911, можливо, не пізніше місяця березня, бо перші рецензії на неї вже зустрічаємо в IV кн., напр., того ж самого «Літ.-Наук. Вістника», що виходив завжди на початку кожного місяця. Там уміщена вона на ст. 21—22. А звідси передруковано її й до II т. видання т-ва «Криниця», ст. 19—20.

В текстах є де-які одміни:

Ряд. 7. «ЛНВ»: ...лоскочуть,
«С. Тр.» і «Кр.»: ...лоскочуть

Ряд. 8. «ЛНВ»: ...радістю...
«С. Тр.» і «Кр.»: радісно...

Ряд. 14. «ЛНВ»: ...в п'яному...
«С. Тр.» і «Кр.»: ...в синьому...

- Ряд. 17. «ЛНВ»: ...зуби...
 «С. Тр.» і «Кр.»: ...зуби.
 Ряд. 22. «ЛНВ»: ...сміх!
 «С. Тр.» і «Кр.»: ...сміх.
 Ряд. 24. «ЛНВ.» і «Кр.»: ...гріх.
 «С. Тр.»: ...гріх...

Текст беремо зі збірки «Сон-Трава».

145. САМОТНІСТЬ.

Поезія була надрукована в київському щомісячникуві — «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1910, кн. XII, ст. 466. Заведена була у черверту збірку поезій поета — «Сон-Трава», р. 1911, ст. 18. і звідси взято її до II тому видання т-ва «Криниця» р. 1918, ст. 16.

В текстах є де-які пунктуаційні одміни:

- Ряд. 4. «ЛНВ» і «С. Тр.»: Виром життя
 «Кр.»: Виром життя,
 Ряд. 5. «ЛНВ»: ...в коханні, —
 «С. Тр.» і «Кр.»: ...в коханні,
 Ряд. 10. «ЛНВ»: Зборений
 «С. Тр.» і «Кр.»: Зборений,
 Ряд. 11. «ЛНВ» і «Кр.»: ...святій,
 «С. Тр.»: ...святій
 Ряд. 12. «ЛНВ»: ...в безсиллі, —
 «С. Тр.» і «Кр.»: ...в безсиллі,

Додержуємось тексту збірки «Сон-Трава».

146. ВІФЛЕЄМСЬКІ ПАСТУХИ.

(В Різдвяну ніч).

Вперше друкована була ця поезія в київському тижневому часопису «Село», р. 1910 (II рік), 20-го грудня, № 50, ст. 12. Ні в одну зі збірок творів поета, ані в жаден том видання т-ва «Криниця» — поезія ця не входила.

Текст її подаємо за перводруком.

147. СЕРЕДЬ БУРІ.

Вперше друкована була ця поезія в київському щомісячникуві «Українська Хата» — р. 1910, кн. XII, ст. 713. Потім була вона заведена у четверту збірку творів поета «Сон-Трава» — 1911 р., ст. 12, а звідти в 1918 р. передрукована була у II томі видання т-ва «Криниця», ст. 10.

Тексти тих друків не мають солідних одмін, лише пару пунктуаційних.

- Ряд. 3. «У. Х.»: ...гніву
«С. Тр.»: ...гніву,
Ряд. 13. «У. Х.»: ...ходить-грає,
«С. Тр.»: ...ходить, грає,
Користуємось текстом збірки «Сон-Трава».

1911.

148. СОН-ТРАВА.

Друковалась вона вперше в київському тижневикові «Село», 1911 р., 1-го січня в № 1, ст. 6. Потім заведена була у четверту збірку творів поета «Сон-Трава», що вийшла десь у місяці березні того самого року, ст. 5—6. А звідти передрукована була без змін у II томі видання т-ва «Криниця», ст. 3—4.

Текст перводруку де-що відмінний від тексту збірки «Сон-Трава»:

- Ряд. 3. «Село»: Без поміхи
«С. Тр.»: Без поміхи,
Ряд. 7. і 8. «Село»: Од горіння,
Од тремтіння
«С. Тр.»: Од тремтіння,
Од горіння,
Ряд. 16. «Село»: ...смерти-сну
«С. Тр.»: ...смерти-сну,
Ряд. 18. «Село»: ...вроду
«С. Тр.»: ...вроду,
Ряд. 19. «Село»: ...небозводу
«С. Тр.»: ...небозводу,
Ряд. 22. «Село»: ...тихий
«С. Тр.»: ...тихий,
Ряд. 23. «Село»: ...поміхи
«С. Тр.»: ...поміхи,
Ряд. 24. «Село»: ...самовтіхи.
«С. Тр.»: ...самовтіхи —

Додержуємось тексту збірника «Сон-Трава».

149. РОЗВАГА.

Поезія ця вперше була надрукована в щомісячному додаткові — «Литературная Недѣля» — до київської російської газети «Кіевская Почта» — р. 1911 в числі 2-му. З того часу вона передрукована була ще у III-му т. видання т-ва «Криниця», стор. 106—107.

Текст її беремо з передруку, бо достати російську газету, тим більше київську, нам не вдалось.

150. ОДГУК.

Поезію цю зустрічаємо вперше у друкованій формі motto до поезії таки Грицька Чупринки, що носила спочатку назву — «Жертва» і була вперше видрукована в київському щомісячнику «Українська Хага» — р. 1911, кн. 1. ст. 10. Згодом поет значно змінив редакцію цієї поезії, навіть змінив назву та разом викреслив і motto. І коли вийшла в м. березілі 1911 р. збірка його поезій «Сон-Трава», то там на ст. 15 зустрічаємо вже це саме motto, як окрему поезію під назвою «Одгук» з деякими дрібними одмінами в тексті. Тому то вважаємо, що поезія наша мусить іти в нашій хронологічній виданні творів Гр. Чупринки перед поезією «Фантастка» (або «Жертва» до виправлення), бо безперечно текст motto вже був готовий, коли до писання поезії, перед якою воно стояло, щойно приступали.

Одміни такі:

- Ряд. 1. «У. Х.»: На нудьгу, на журбу...
«С. Тр.»: На журбу, на нудьгу...
Ряд. 3. «У. Х.»: ...печальник — поет
«С. Тр.»: ...печальник поет
Ряд. 8. «У. Х.»: ...зарідає...
«С. Тр.»: ...зарідає!..

151. ФАНТАСТКА.

[Жертва].

Поезія ця вперше надрукована була в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1911, кн. 1, ст. 10, але поезія носила тут назву «Жертва», мала велике motto та значно відмінялась своїм текстом від тексту, напр. збірки «Сон-Трава», куди вона увійшла 1911 р., на ст. 16—17. В новому значно-зміненому вигляді вона далі була передрукована у II т. видання т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 14—16.

Поезія «Фантастка» є найкращим доказом того, як серйозно поет ставився до своїх праць і як без жалю черкав їх, коли вважав потрібним щось виправити.

Подаємо нижче ті цікаві одміни в тексті:

Заголовок в «У. Х.» був «Жертва», а в «С.-Тр.» та «Кр.» — «Фантастка». Далі в «У. Х.» було motto:

«На нудьгу, на журбу, на болючий секрет,
На зітхання грудей білосніжних
Одгукнеться, мов брат, твій печальник-поет
Передзвонами струн своїх ніжних.

В кожну душу чужу, в кожне серце чуже
Він сльозинки твої роскидає;
Він всі муки твої для людей збереже
І — в журбі солов'єм заридає!...

Гр. Чупринка.

Це motto, поет викреслив, коли переглядав матеріал до своєї збірки
— «Сон-Трава»:

Далі одміни в тексті самої поезії:

Ряд. 1. «У. Х.»: ...крильми віять,
«С. Тр.»: ...крильями віять,
«Кр.»: ...крилами віять,
Ряд. 6. «У. Х.»: О, скоріще,...
«С. Тр.»: О, скоріше...

Ряд. 11—20, цеб-то ціла друга строфа перероблена поетом по ному. В «У. Х.» вона мала такий текст:

11. «В снах чудових та яскравих,
В еротичному чаду,
Вся в тонких палких уявах
Я на ліжко упаду,
15. Повна жару, повна ласки
Перейду я в царство казки,
В сон життя перетворю
І в самотности, в дрімоті,
В сонній млості, в соннім льоті
20. Юним палом погорю!»

В збірці «Сон-Трава» ця строфа вже має таку редакцію:

11. «Вся в тонких, палких уявах
Я до ліжка припаду,
В світлих образах яскравих,
В поетичному чаду
15. Вся ростану, вся зомлію,
Серце чарами обвію,
В сон життя перетворю,
І примарами кохання
Розрішу палкі питання,
20. Вся спалахну і згорю...»
Ряд. 24. «У. Х.»: ...боротьби;
«С. Тр.»: ...боротьби.
Ряд. 25. «У. Х.»: ...не в турботі, —
«С. Тр.»: ...не в турботі,

Ряд. 29. «У. Х.»: Вийду блідною...
«С. Тр.»: Вийду млявою...
Ми додержуємось тексту збірки «Сон-Трава».

152. ЧОРНОМОРСЬКА БАЛАДА.

Вперше ця поезія була надрукована в київському щомісячнику «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1911, кн. II, ст. 289. Потім вона була внесена у склад четвертої збірки творів поета — «Сон-Трава» — р. 1911, ст. 27—28, і звідти передрукована до II т. видання т-ва «Криниця» — ст. 25—26.

Текст перводруку значно відмінний від дальших друків. Ті одміни нижче подаємо:

- Ряд. 2. «ЛНВ»: Біля чорних диких...
«С. Тр.»: Коло гострих чорних...
Ряд. 3. «ЛНВ»: Впливають...
«С. Тр.»: Виступають,
Ряд. 6. «ЛНВ»: Войовничі легіони .
«С. Тр.»: Трупи просять оборони,
Ряд. 10. «ЛНВ»: ...пут;
«С. Тр.»: ...пут.
Ряд. 13. «ЛНВ»: ...самітно
«С. Тр.»: ...самітно,
Ряд. 15. «ЛНВ»: Лине в далеч...
«С. Тр.»: В далеч лине...
Ряд. 16. «ЛНВ»: Дужче, дужче грають...
«С. Тр.»: Крик розносять буйні...
Ряд. 17. «ЛНВ»: Дуже... козаки:
«С. Тр.»: Гучно ...козаки, —
Ряд. 18. «ЛНВ»: Де ж ви, де ж ви,...
«С. Тр.»: Де ви, де ви,...
Ряд. 21. «ЛНВ»: Хай загине,... ..Босфорі,
«С. Тр.»: Хай загине... Босфорі
Ряд. 23. «ЛНВ»: Що,...
«С. Тр.»: Що...
Ряд. 25. «ЛНВ»: З ляку скинув... скель!
«С. Тр.»: Кинув з ляку... скель.
Ряд. 27. «ЛНВ.»: ...з берегів!
«С. Тр.»: ...з берегів,
Ряд. 29. «ЛНВ.»: І... немов...
«С. Тр.»: І немов...
Ряд. 31. «ЛНВ.» Дужче, дужче грають...
«С. Тр.»: Рвуться, грають буйні...

- Ряд. 32. «ЛНВ.»: ...козаки:
 «С. Тр.»: ...козаки, —
- Ряд. 34. «ЛНВ.»: ...в дикій силі
 «С. Тр.»: ...в буйній силі,
- Ряд. 35. «ЛНВ.»: ...байдаки!
 «С. Тр.»: ...байдаки.
- Ми беремо за основу текст збірки «Сон-Трава».

153. ДО СВОЇХ.

[Брате рідний, сестро, нене].

Поезія вперше надрукована була в київському тижневику «Село» — р. 1911, 24-го лютого, № 9. ст. 9. Далі увійшла у склад аж шостого збірника творів поета — «Контрасти», що 1912 р. видало «Т-во прихильників української літератури, науки і штуки у Львові», ст. 33. Звідти-ж була вона передрукована у II т. видання т-ва «Криниця», ст. 94—95.

Одміна в текстах є така:

- Ряд. 1. «Село»: ...рідний. Сестре, Нене!
 «Кон.»: ...рідний, сестро, нене,
- Ряд. 4. «Село»: ...вовіки!
 «Кон.»: ...вовіки.
- Ряд. 7. «Село»: ...послав...
 «Кон.»: ...поклав...
- Ряд. 8. «Село»: ...Образ Божий!
 «Кон.»: ...образ божий!
- Ряд. 10. «Село»: Всі душевні рабські...
 «Кон.»: Всі сучасні ваші...
- Ряд. 12. «Село»: ...непобідні;
 «Кон.»: ...непобідні.
- Ряд. 16. «Село»: Ти помреш... без...
 «Кон.»: Ти помреш без...

Ми додержуємось тексту збірки — «Контрасти».

154. В СТЕПУ.

(Пісня вечірня).

Вперше була надрукована в київській тижневій народній ілюстрованій газеті «Засів» — р. 1911 (1 рік видання), 11 березня, ч. 2, ст. 22. Далі ні в яку збірку не увійшла. Нема її і у виданню т-ва «Криниця». Подаємо текст за перводруком.

В порядку хронологічному належить нам тут поставити матеріал четвертої збірки творів поета — «Сон-Трава», яка помічена видавництвом 1911-м роком. Перегляд літературної хроніки подає нам, що в квіт-

невих книжках київських літературних журналів: «Літературно-Науковий Вістник» та «Українська Хата» — є вже на цю книжку рецензії. І тому, що нам відомо, що журнал «Українська Хата» завжди виходив в кінці біжучого місяця, а журнал «Літ.-Наук. Вістник» — в перших числах зазначеного місяця, то значить матеріал поданий в збірці «С.-Т.» був видрукований вже в м. березілі 1911 р. Тому то другу половину м. березіля вважаємо останнім терміном, коли могли бути написані всі поезії зі складу тої збірки, яких ми не знайшли по інших періодичних виданнях. Таких поезій є тут 8. Всі вони увійшли також в склад II т. видання творів поета у вид-ві т-ва «Криниця». Подаємо спис тих творів в тому порядкові, як вони ідуть в самій збірці, та як вважаємо й ми потрібним їх містити в нашому виданню.

155. ПОДЗВІННЯ.

Quasi una fantasia.

Збірник «Сон-Трава»: ст. 7—10; «Криниця»: ст. 5—8.

156. ПЕРЕМОГА.

(З циклю «Смертю Смерть поправ»).

Збірник «Сон-Трава»: ст. 11; «Криниця»: ст. 9.

157. НІ СЛОВА!

Збірник «Сон-Трава»: ст. 13; «Криниця»: ст. 11.

158. В ЦАРСТВІ ВИСОТ.

Збірник «Сон-Трава»: ст. 14; «Криниця»: ст. 12.

159. ЕОЛ.

Збірник «Сон-Трава»: ст. 20; «Криниця»: ст. 18.

160. БУРЯ.

[Буря крильми розмахнула].

Збірник «Сон-Трава»: ст. 29; «Криниця»: ст. 27.

161. ОСТАННІЙ ЗВУК МОЄЇ ЛІРИ...

Збірник «Сон-Трава»: ст. 30; «Криниця»: ст. 29.

162. ЗАБУТТЯ.

Збірник «Сон-Трава»: ст. 31; «Криниця»: ст. 28.

Друкуємо згідно з текстом збірки «Сон-Трава», але й в тих друках є де-кілька одмін.

В «Подзвіння»: VI розділ:

Ряд. 1. «С.-Тр.»: Тихше! Стали!

«Кр.»: Тихше! стали...

Ряд. 2. «С.-Тр.»: ...і мли.

«Кр.»: ...і мли...

Ряд. 8. «С.-Тр.»: Гряд...

«Кр.»: Ряд..., а має бути — Град...

Ряд. 12. «С.-Тр.»: ...з-за хмар; —

«Кр.»: ...з-за хмар. —

В «Ні слова!»:

Ряд. 12. «С.-Тр.»: ...схвилювалось;

«Кр.»: ...схвилювалось,

Ряд. 15. «С.-Тр.»: ...нікчемним,

«Кр.»: ...нікчемним

«В царстві висот»:

Ряд. 1. «С.-Тр.»: ...в самоті

«Кр.»: ...в самоті,

163. БІЛИЙ ГАРТ.

Вперше ця поезія була надрукована в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1911, кн. III, ст. 144. Потім увійшла в склад п'ятої збірки творів поета під тою самою назвою — «Білий Гарт», ст. 14—15, звідси-ж була передрукована й до II т. видання т-ва «Криниця» ст. 40.

Текст перводруку одмінний від тексту збірки, який, як видно, автор перед друком переглянув і де-що виправив. Одміни ті, як правописні так і пунктуаційні, такі:

Ряд. 1. «У. Х.»: ...з горнила;

«Б. Г.»: ...з горнила,

Ряд. 8. «У. Х.»: ...Трахну! Рознесу!

«Б. Г.»: ...трахну! рознесу!

Ряд. 9. «У. Х.»: ...з горнила.

«Б. Г.»: ...з горнила,

Ряд. 12. «У. Х.»: ...Трахну! Розорю!

«Б. Г.»: ...трахну! розорю!

Ряд. 14. «У. Х.»: ...з кровю і з плачем.

«Б. Г.»: ..., кровью і плачем.

Ряд. 16. «У. Х.»: ...молотом-мечем!

«Б. Г.»: ...молотом-мечем.

Ряд. 17. «У. Х.»: ...з горнила.
 «Б. Г.»: ...з горнила,
 Ряд. 20. «У. Х.»: ...Трахну! ...не жаль!
 «Б. Г.»: ...трахну! ...не жаль.
 За основу беремо текст збірки «Білий Гарт».

164. СМЕРТІЮ СМЕРТЬ!..

Поезія ця вперше була надрукована в київській народній, щотижневій газеті «Засів» — р. 1911, 8-го квітня, № 6—7, ст. 90. В тім же році автор взяв її до складу п'ятої збірки своїх творів «Білий Гарт», ст. 20—21, звідки вона й була передрукована без жадних змін в II т. видання т-ва «Криниця», р. 1918, ст. 47—48.

Перводрук має де-які одміни в тексті, порівнюючи з текстом збірки, вони такі:

Ряд. 10. «Зас.»: Тебе встріне Вищий Дух, —
 «Б. Г.»: Стріне пісню Вищий Дух.
 Ряд. 12. «Зас.»: ...жертвенник...
 «Б. Г.»: ...жертвник...
 Ряд. 13. «Зас.»: ...Геній,
 «Б. Г.»: ...геній,
 Ряд. 17. «Зас.»: Ти умри, співець, без болю
 «Б. Г.»: Так умри ж, співець, без болю,
 Текст поезії подаємо за збіркою «Білий Гарт».

165. ВЕСНЯНА МЕЛОДІЯ.

(Уривок).

Поезія друкована вперше в київській народній газеті «Засів» — р. 1911, 22 квітня, ч. 8, ст. 111—112. Більше нігде не передруковувалась. Ми подаємо текст її за перводруком, що має п'ять строф тексту та шесту чотирьохрядкову — крапок.

166. СВЯТОГОР.

Поезія вперше друкована була в київськiм щомісячникові «Літературно-Науковий Вістник», — р. 1911, кн. IV, ст. 17. Потім увійшла у склад п'ятої збірки творів поета — «Білий Гарт», — ст. 5—7. Звідти була передрукована у II т. видання т-ва «Криниця», ст. 30—32.

Текст перводруку одмінний від дальших текстів. Одміни в нім такі:

Ряд. 6. «ЛНВ.»: До покинутих
 «Б. Г.»: До покинутих,
 Ряд. 9. «ЛНВ.»: ...розлетілось:
 «Б. Г.»: ...розлетілось,

- Ряд. 24. «ЛНВ.»: Дужий...
 «Б. Г.»: Смілий...
 Ряд. 26. «ЛНВ.»: Раннім...
 «Б. Г.»: Світлим...
 Ряд. 28. «ЛНВ.»: ...дим літає,
 «Б. Г.»: ...дим, літає,
 Ряд. 36. «ЛНВ.»: ...бренять!
 «Б. Г.»: ...бренять.

В основу беремо текст збірки «Білий Гарт».

167. ЦАРЬ-ОГОНЬ.

Вперше друкована була ця поезія в київському щомісячному журналі «Українська Хата», — р. 1911, кн. IV, ст. 201. Потім увійшла в склад п'ятого збірника творів поета — «Білий Гарт» — ст. 7—8, звідки й була передрукована 1918 р. у II т. видання т-ва «Криниця», ст. 33—34.

Поміж текстами тих друків є де-які одміни:

- Ряд. 9. «У. Х.»: ...осторонь,
 «Б. Г.»: ...осторонь.
 Ряд. 10. «У. Х.»: Я огонь, огонь, огонь!...
 «Б. Г.»: «Я огонь, огонь, огонь!...»
 Ряд. 17. «У. Х.»: ...діється процес:
 «Б. Г.»: ...твориться процес:
 Ряд. 22. «У. Х.»: ...одживання,
 «Б. Г.»: ...одживання
 Ряд. 23. «У. Х.»: ...будування —
 «Б. Г.»: ...будування, —
 Ряд. 24. «У. Х.»: Робить...
 «Б. Г.»: Діє...

Беремо за основу текст збірки «Білий Гарт».

168. ЗАГУБЛЕНИЙ РАЙ.

Поезія ця вперше надрукована була в київському щомісячнику «Українська Хата», — р. 1911, ч. 5—6, ст. 265. Потім увійшла в склад п'ятої збірки творів поета «Білий Гарт», ст. 28—29 і звідти передрукована була у II т. видання т-ва «Криниця», ст. 58—59.

Текст перводруку де-що відмінний від дальших друків. Одміни тут такі:

- Ряд. 2. «У. Х.»: ...твою;
 «Б. Г.»: ...твою.
 Ряд. 6. «У. Х.»: ...цвіла,
 «Б. Г.»: ...цвіла.

- Ряд. 8. «У. Х.»: Що вчора ще, вчора жила!
 «Б. Г.»: Що вчора, ще вчора, жила!
- Ряд. 12. «У. Х.»: ...ідуть;
 «Б. Г.»: ідуть.
- Ряд. 16. «У. Х.»: ...куток!
 «Б. Г.»: ...куток.
- Ряд. 20. «У. Х.»: ...солов'ї...
 «Б. Г.»: ...солов'ї.
- Ряд. 22. «У. Х.»: І муки терпи...
 «Б. Г.»: І світоч неси...
- Ряд. 23. «У. Х.»: ...хоч бачать...
 «Б. Г.»: ...хоч бачуть...
- Ряд. 24. «У. Х.»: ...серця!
 «Б. Г.»: ...серця.

Не вносимо сюди поправок правописних. За основний текст приймаємо текст збірки «Білий Гарт».

169. CREDO.

Поезія вперше надрукована була у київському щомісячникуві — «Українська Хата» — р. 1911, ч. V—VI, ст. 266. Складаючи свою п'яту збірку — «Білий Гарт» — р. 1911, поет заводить її сюди — ст. 26—27. А в 1918 р. в-ро «Криниця» передруковує у II т., ст. 56—57 без жадних змін текст збірника. Одначе текст перводруку має одміни від тексту збірки, і то таки:

- Ряд. 5. «У. Х.»: Я люблю красиві звуки,
 «Б. Г.»: Я люблю натхненні звуки,
- Ряд. 14. «У. Х.»: ...на мить,
 «Б. Г.»: ...на мить, —
- Ряд. 18. «У. Х.»: ...мое й мое
 «Б. Г.»: ...мое й мое.
- Ряд. 20. «У. Х.»: ...подає.
 «Б. Г.»: ...подає!

Ми беремо текст збірки «Білий Гарт».

170. СВЯТО ПРИРОДИ.

Поезія вперше друкована була в київській щотижневій народній газеті «Засів» — р. 1911, 27 травня № 13, ст. 191. Більше ніде її не передруковували. Беремо текст її з перводруку. В одміну від перводруку заводимо розподіл її на строфи.

171. КРІВАВІ КВІТИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській народній щотижневій газеті «Засів» — р. 1911, 17-го червня, ч. 16, ст. 239. В тім самім

році вона була заведена автором в п'яту збірку своїх творів «Білий Гарт», ст. 21—22, а в 1918 р. була, без жадних одмін в тексті, передрукована в II т. ст. 49—50 видання т-ва «Криниця».

Тексти перводруку мають де-які одміни в порівнянні з дальшими друками. Одміни тут такі:

Ряд. 1.	«Зас.»:	...стьбжки
	«Б. Г.»:	...стьожки
Ряд. 2.	«Зас.»:	...волошки,
	«Б. Г.»:	...волошки
Ряд. 5.	«Зас.»:	Щоб неслись..
	«Б. Г.»:	Щоб лились...
Ряд. 7.	«Зас.»:	Тайну, тайну...
	«Б. Г.»:	Думу смілу,
Ряд. 13.	«Зас.»:	...коні.
	«Б. Г.»:	...коні,
Ряд. 15.	«Зас.»:	...кров
	«Б. Г.»:	...кров,
Ряд. 21.	«Зас.»:	...гуде,
	«Б. Г.»:	...гуде
Ряд. 25.	«Зас.»:	Тільки знов... крові
	«Б. Г.»:	Тільки ж знов... крові

Текст поезії подаємо за збіркою «Білий Гарт», запровадивши лише розподіл поезії на строфи.

172. ЛЬОТ.

Вперше надрукована ця поезія була в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковому Вістнику» — р. 1911, кн. VI, ст. 456. Там в одміну від дальших текстів вона мала motto — чотири рядки з «Кримських сонетів» Адама Міцкевича. Заводючи її у п'ятий збірник своїх творів «Білий Гарт» — ст. 17—18, поет викреслює motto та робить де-які дрібні поправки в тексті. В тім останнім вигляді поезія й була передрукована у II том видання Т-ва «Криниця», ст. 43—44.

Одміни в тексті:

Motto, що знаходиться перед текстом поезії в перводрукові:

«О, шалений, як він гонить.
Там од згаги ні росинки,
Хмарка з неба не заронить
На лице його дощинки!

Ад. Міцкевич: «Кримські сонети».

Ряд. 9.	«ЛНВ.»:	Як підстрелений...
	«Б. Г.»:	Мов підстрелений...

- Ряд. 10. «ЛНВ.»: ...чисте
 «Б. Г.»: ...чисте,
 Ряд. 15. «ЛНВ.»: ...Богови...
 «Б. Г.»: ...Богові...
 Ряд. 21. «ЛНВ.»: ...залягли.
 «Б. Г.»: ...залягли!
 Ряд. 22. «ЛНВ.»: ...з оселі! —
 «Б. Г.»: ...з оселі.
 Ряд. 24. «ЛНВ.»: ...царі-орли.
 «Б. Г.»: ...Царі-Орли!..

Додержуємось тексту збірки «Білий Гарт», але вводимо строфічний розподіл поезії.

173. ВАЛЬС.

Поезія вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1911, кн. VII, ст. 39—40. Далі була зведена у п'ятий збірник творів поета «Білий Гарт», ст. 9—13, а звідси передрукована була в II томі видання Т-ва «Криниця» — ст. 35—39.

Одмін в тексті, крім правописних та пунктуаційних, нема.

- Ряд. 1. «ЛНВ.»: ...диб, диб!..
 «Б. Г.»: ...диб, диб...
 Ряд. 18. «ЛНВ.»: ...стогне бас,
 «Б. Г.»: ...стогне бас;
 Ряд. 22. «ЛНВ.»: Щось далеко, замість -- далеке — але то,
 напевне, коректурна помилка.
 Ряд. 34. «ЛНВ.»: ...розбещені
 «Б. Г.»: ...розбещені,
 Ряд. 35. «ЛНВ.»: ...мов діти...
 «Б. Г.»: ...мов діти...
 Ряд. 37. «ЛНВ.»: ...плачуть, розлажені,
 «Б. Г.»: ...плачуть розлажені,
 Ряд. 42. «ЛНВ.»: ...надій,
 «Б. Г.»: ...надій;
 Ряд. 43. «ЛНВ.»: ...за родиною
 «Б. Г.»: ...за родиною,
 Ряд. 53. «ЛНВ.»: ...пережите
 «Б. Г.»: ...,пережите,
 Ряд. 54. «ЛНВ.»: ...щастя
 «Б. Г.»: ...щастя,
 Ряд. 57. «ЛНВ.»: ...руками,
 «Б. Г.»: ...руками:
 Ряд. 69. «ЛНВ.»: ..од мук,
 «Б. Г.»: ...од мук;

- Ряд. 72. «ЛНВ.»: ...од нудьги,
 «Б. Г.»: ...од нудьги;
 Ряд. 81. «ЛНВ.»: ...в тумані
 «Б. Г.»: ...в тумані,
 Ряд. 92. «ЛНВ.»: ...крикніть-де...
 «Б. Г.»: ...крикніть, де...
-

Далі містимо 6 поезій, що увійшли в склад п'ятої збірки творів поета — «Білий Гарт» та яких не знайшли ми ніде раніше друкованими по періодиках. Першу рецензію на цю збірку поезій Гр. Чупринки знаходимо в жовтневій книжці журналу «Українська Хата». Таким чином виходило б, що книжка вийшла в тім місяці, бо журнал «Українська Хата» виходив в кінці місяця. Але коли-ж вона була зложена? Думаємо, що багато раніше, бо жадна поезія, що друковалась, напр., вже в м. вересні не увійшла у збірку «Білий Гарт», а зосталась до чергової збірки. Нарешті, оскільки нас пам'ять не зражує, збірка готова була у друкарні ще в м. вересні. Тому то ми всі шість поезій, яких дату надрукування вперше не знаємо, і які увійшли до збірки «Білий Гарт», вважаємо написаними до м. вересня 1911 року, а текст збірки приймаємо за перводрук.

Це такі поезії:

174. БЕНКЕТ.

Збірн. «Б. Г.»: ст. 15—16; «Кр.»: ст. 41—42.

175. НОКТЮРН.

[Тихо, тихо плеще річка].

Збірн. «Б. Г.»: ст. 18—19; «Кр.»: ст. 45—46.

176. ЦІЛУВАННЯ.

Збірн. «Б. Г.»: ст. 23—24; «Кр.»: ст. 51—52.

177. ПЕРЕХІД.

Збірн. «Б. Г.»: ст. 24—25; «Кр.»: ст. 53—54.

178. ШЛЯХ КВІТЧАСТИЙ.

Збірн. «Б. Г.»: ст. 29—30; «Кр.»: ст. 60—61.

179. ЖАХ.

Збірн. «Б. Г.»: ст. 31; «Кр.»: ст. 62.

Одмін в тексті немає жадних. Містимо їх в тім порядку, як вони йдуть в збірці, бо не маємо жадних підстав друкувати їх в іншому, поки новознайдені факти не дадуть їх нам.

180. НАДМОГИЛЬНАЯ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1911, кн. VІ—VІІІ, ст. 269. Тут вона мала заголовок «Тихая надмогильная» та присвягу «Світлої пам'яті N. N.» В 1912 році поет лагодив шосту збірку своїх творів «Контрасти», і скреслив цілком присвяту, а заголовок змінив на «Надмогильная». Тут вона знаходиться на сторінці 55—56. А звідси в 1918 році поезія була передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 119—120.

Крім зазначених одмін в тексті передруку є ще кілька:

- Ряд. 7. «УХ.»: ...згадки,
«Кон.»: ...згадки
- Ряд. 8. «УХ.»: ...думоньки-мережки.
«Кон.»: ...думоньки мережки.
- Ряд. 15. «УХ.»: ...вроду, —
«Кон.»: ...вроду —
- Ряд. 18. «УХ.» і «Кон.»: ...милу
«Кр.»: ...милу.
- Ряд. 27. «УХ.»: ...вже немає
«Кон.»: ...вже немає,

Додержуємось текста збірки «Контрасти».

181. ВАРТА.

Поезія ця надрукована була вслід за поезією «Надмогильная» в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1911, кн. VІ—VІІІ, ст. 270. Потім була заведена до шостої збірки творів поета «Контрасти» р. 1912, ст. 60—61. А звідси передрукована була у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 124—125.

Текст перводруку де-що відмінний від дальших друків. Одміни ті подаємо:

- Ряд. 5. «УХ.»: ...нещасливий —
«Кон.»: ...полохливий —
- Ряд. 9. «УХ.»: Тільки в вас...
«Кон.»: Тільки тут...
- Ряд. 16. «УХ.»: ...вир.
«Кон.»: ...вир, —
- Ряд. 28. «УХ.»: Положу...
«Кон.»: Покладу...

- Ряд. 30. «УХ.»: ...сном,
 «Кон.»: ...сном
 Ряд. 31. «УХ.»: ...колисанку
 «Кон.»: ...колисанку,

Ми йдемо за текстом збірки «Контрасти».

182. КОСОВИЦЯ.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щотижневій газеті «Засів» — р. 1911, 5 серпня, № 23, ст. 350. В році 1912 поет складав шосту збірку своїх поезій «Контрасти», і ця поезія увійшла сюди на ст. 52—53. А в 1918 році була звідси передрукована; без жадних одмін в тексті, у II т., ст. 116—117, видання Т-ва «Криниця».

Текст перводруку має де-які одміни в порівнянні з текстами дальших друків. Вони такі:

- Ряд. 3. «Зас.»: Гінко
 «Кон.»: Гінко,
 Ряд. 8. «Зас.»: ...шовкова,
 «Кон.»: ...шовкова;
 Ряд. 13. «Зас.»: ...жайворони
 «Кон.»: ...жайворони
 Ряд. 15. «Зас.»: ...мах за...
 «Кон.»: ...Мах за...
 Ряд. 17. «Зас.»: В'ється, б'ється... птахом.
 «Кон.»: Б'ється, в'ється... птахом,
 Ряд. 20. «Зас.»: ...осіння, —
 «Кон.»: ...осіння!
 Ряд. 22. «Зас.»: ...насіння!
 «Кон.»: ...насіння.
 Ряд. 25. «Зас.»: Гінко.
 «Кон.»: Гінко,
 Ряд. 30. «Зас.»: Переблисків,
 «Кон.»: Переблисків,

Текст поезії подаємо за збірником «Контрасти».

183. ЕПІТАФІЯ.

[На хресті].

Поезія ця вперше надрукована була в київській щотижневій газеті «Засів» — 1911 року, 26 серпня, № 26, ст. 400, але під назвою «На хресті». Увійшла вона в склад не шостої, а ще п'ятої збірки творів поета «Білий Гарт» — р. 1911, ст. 26, що свідчить, що саме в кінці м. серпня давав автор до збірки останній матеріал для неї. Звідси в 1918 р. була вона передрукована в II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 55.

Текст перводруку де в чому відмінний від тексту збірки:

- Ряд. 2. «Зас.»: ...прочитай: —
«Б. Г.»: ...прочитай:
Ряд. 5. «Зас.»: ...тихо. Не шлю...
«Б. Г.»: ...тихо... Не шлю...
Ряд. 6 «Зас.»: ...кров;
«Б. Г.»: ...кров, —

Придержуємось тексту збірки «Білий Гарт».

184. ОСІНЬ.

Поезія вперше друквана була в київській щоденній газеті «Рада», 8. IX. (21 вересня н. ст.), ч. 203, ст. 2. Після увійшла вона в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», — р. 1912 ст. 47, звідки й була передрукована 1918 року у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 110.

Текст перводруку тотожний з текстом дальших друків, лише в 10 рядкові — ...снує; —

«Кон.»: снує;

Подаємо текст збірки «Контрасти».

185. НАЙВИЩИЙ ДАР.

Поезія вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1911, 11. IX. (24 вересня н. ст.), ч. 205, ст. 2. Потім вона була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти», ст. 23—24, звідки й була передрукована в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 84.

В перводрукові замість повного підпису стоять лише ініціали: «Г. Ч.» Текст має пару дрібних одмін:

- Ряд. 7. «Рада»: ...стугонить;
«Кон.»: ...стугонить.
Ряд. 13. «Рада»: ...піднебесі,
«Кон.»: ...піднебесі
Ряд. 20. «Рада»: ...Божий..
«Кон.»: ...божий...

Текст додержуємо згідно з текстом збірки «Контрасти». Поділ же на строфи в поезії не додержано, тому друкуємо її без жадних розділів.

186. [ТИХАЯ] БУРЛАЦЬКАЯ.

Вперше поезія була надрукована в київській шотижневій народній газеті «Засів» — р. 1911, 30 вересня, № 31, ст. 479. Тут вона мала назву «Тихая бурлацкая». Після того в 1912 р. заведена була у шостий збірник творів поета «Контрасти», ст. 57—58 де вже має назву «Бур-

лацькая» і в 1918 р. звідти була передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 119—120.

В перводруковій поезії не має строфічного розподілу та й текстом де-що відмінюється від дальших друків:

- Ряд. 14. «Зас.»: ...зло;
«Кон.»: ...зло.
Ряд. 15. «Зас.» і «Кон.»: ...лихоліття
«Кр.»: ...лихоліття,
Ряд. 21. «Зас.»: ...на заводі:
«Кон.»: ...на заводі
Ряд. 22. «Зас.»: ...хатка,...
«Кон.»: ...хата,...
Ряд. 31. «Зас.»: Де, ...чорну рану
«Кон.»: Де... *смертну рану,

Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

187. ЦІНОЮ КРОВИ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1911, кн. X, ст. 437. Потім увійшла в склад цюстої збірки творів поета «Контрасти», ст. 11-12, а звідти була передрукована в 1918 р. у II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 71—72.

Текст перводруку значно відмінний від текстів дальших друків. Одміни ті подаємо тут:

- Ряд. 1. «УХ.»: Чуеш, чуеш?... Кровью...
«Кон.»: Чуеш чуеш? —
Ряд. 2. «УХ.»: Мій червоний...
«Кон.»: Мій свавільний
Ряд. 4-5. «УХ.»: І червоний
Ріжнотонний
«Кон.»: І мінорний,
Ніжнотворний
Ряд. 12. «УХ.»: ...од згаги —
«Кон.»: од згаги,
Ряд. 15. «УХ.»: Розголосить, —
«Кон.»: Розголосить,
Ряд. 18. «УХ.»: ...передам,
«Кон.»: ...передам;

Текст беремо зі збірки «Контрасти».

188. ТВОРЧІ ХВИЛІ.

Вперше поезія була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1911, кн. XII, ст. 451. По-

тім була заведена до шостої збірки творів поета «Контрасти» — 1912 р., ст. 48—49, а звідти була передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 111—113.

Текст перводруку не поділено на строфи і в порівнянні до дальших друків він має значні одміни:

Ряд.	6.	«ЛНВ.»:	...бурі-грози,
		«Кон.»:	...бурі грози,
Ряд.	13.	«ЛНВ.»:	...сріблестим
		«Кон.»:	...сріблестим,
Ряд.	17.	«ЛНВ.»:	Білий килим...
		«Кон.»:	Сніжний холод...
Ряд.	23 і 24.	«ЛНВ.»:	Там — де дивна мила сила
В творчих чарах поновила
		«Кон.»:	Тільки там, де творча сила
Поновила, воскресила.

За основний приймаємо текст збірки «Контрасти».

189. КВІТИ МОГИЛЬНІ.

Вперше друкowana була поезія ця в київській щотижневій народній газеті «Засів» — р. 1911, 16 грудня, № 41, ст. 643. Цілу поезію тоді складали перші чотири строфи. Поет, заводючи цю поезію до шостої збірки своїх творів «Контрасти», значно виправив текст її та додав ще дві чотирьохвіршові строфи. В повнім вигляді вона знаходиться на ст. 25—26 цієї збірки. В 1918 році в такому ж оновленому вигляді поезія ця була передрукована і у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 85 — 86.

Одміни в тексті такі:

Ряд.	2.	«Зас.»:	...зацвіту,
		«Кон.»:	...зацвіту, ---
Ряд.	3.	«Зас.»	...знаком.
		«Кон.»:	...знаком,
Ряд.	4.	«Зас.»:	...веду;
		«Кон.»:	...веду.
Ряд.	5.	«Зас.»:	Лесь в надзоряному мирі
		«Кон.»:	В піднебесному ефірі
Ряд.	7.	«Зас.»:	Чи в блакитному ефірі, —
		«Кон.»:	Чи в надзорному мирі,
		«Кр.»:	Чи в надзоряному...
Ряд.	8.	«Зас.»:	...все-таки живу!..
		«Кон.»:	...все таки живу.
Ряд.	10.	«Зас.»:	...на весні
		«Кон.»:	...на весні,

- Ряд. 11. «Зас.»: ...що з щастям і з..
 «Кон.»: ...що з горем і з..
 Ряд. 12. «Зас.»: Розминувсь я в смертнім..
 «Кон.»: Розійшовсь я в вічнім..
 Ряд. 14. «Зас.»: ...сон.
 «Кон.»: ...сон,
 Ряд. 15. «Зас.»: ...каміння --
 «Кон.»: ...каміння
 Ряд. 16. «Зас.»: ...закон!..
 «Кон.»: ...закон.

Далі йдуть на ново добавлені дві строфи:

«Як барвінком на могилі
 Покажу таємний слід,...

і далі, як то є в збірці «Контрасти», у вид-ні «Криниці». Ми додержуємось тексту збірки «Контрасти» з поправкою 7-го ряд. по «Криниці» -- «Чи в надзоряному...»

190. ТАЙНА РІЗДВА.

Вперше поезія ця надрукована була в київській щотижневій народній газеті «Засів» — р. 1911, 23—XII в № 42, ст. 650—651. Незабаром була передрукована у російському журналі «Огни», що виходив у Києві двічі на тиждень, під редакцією п. Ольги Прохаско. Тут надрукована вона була 24—XII у № 13-му, ст. 2—3. Не дивлячись на короткий час проміж тими друками, текст їх вже має значні відміни. Подаємо їх:

- Ряд. 6. «Зас.»: ...провела, —
 «Огни»: ...провела,
 Ряд. 34. «Зас.»: ...на сході,..
 «Огни»: ...на сході..
 Ряд. 37. «Зас.»: ...людом.
 «Огни»: ...людом,
 Ряд. 42. «Зас.»: ...вельможі потомлені, п'яні
 «Огни»: ...вельможі, потомлені, п'яні,
 Ряд. 43. «Зас.»: І згуки неслися..
 «Огни»: І згуки летіли..
 Ряд. 45. «Зас.»: ...привітні, --
 «Огни»: ...привітні,
 Ряд. 48. «Зас.»: ...тетрарх..
 «Огни»: ..Тетрарх..
 Ряд. 49. «Зас.»: ...корону;
 «Огни»: ...корону —

- Ряд. 51. «Зас.»: Своїх відунів..
 «Огни»: В ту ніч відунів..
 Ряд. 54. «Зас.»: ...святині,
 «Огни»: ...Святині
 Ряд. 61. «Зас.»: ...бідарі,
 «Огни»: ...бідарі, —
 Ряд. 64. «Зас.»: ...тіні
 «Огни»: ...тіні,
 Ряд. 65. в «Зас.» нема цілого рядка.
 Ряд. 68. «Зас.»: ...тетрарха
 «Огни»: ...тетрарха,
 Ряд. 70. «Зас.»: Як до Царя й до..
 «Огни»: Як до Царя, до..
 Ряд. 77. «Зас.»: ...згори! —
 «Огни»: ...згори!
 Ряд. 81. «Зас.»: І повертаючись..
 «Огни»: І, повертаючись..
 Ряд. 89. «Зас.»: Ясна зірка..
 «Огни»: Світла зірка..
 Ряд. 92. в «Зас.» — нема цілого рядка.

Текст подаємо за «Огнями», де поет виправив текст поезії перед друком.

191. ЗА НИМ.

Поезія вперше друкowana була в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1911, кн. XI—XII, ст. 501. Потім увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти» — р. 1912, ст. 21—22, і звідси була передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 82—83.

Перводрук має де-які одміни від дальших друків:

- Ряд. 9. «УХ.»: Ніч—...
 «Кон.»: Ніч..
 Ряд. 16. «УХ.»: ...насилля
 «Кон.»: ...насилля,
 Ряд. 17. «УХ.»: Я з палкого..
 «Кон.»: Я з святого..
 Ряд. 21. «УХ.»: ...мети,
 «Кон.»: ...мети;
 Ряд. 22. «УХ.»: ..., — там і рани,
 «Кон.»: ..., там і рани —
 Ряд. 23. «УХ.»: Тільки ж чую,..
 «Кон.»: Тільки ж вірю,..

Друкуємо текст згідно з текстом збірки «Контрасти».

192. КОЛИСАНКА.

Вперше надрукована була ця поезія в київському щомісячникові «Українська Хата» — р. 1911, кн. XI—XII, ст. 501. Потім була заведена в шостий збірник творів поета «Контрасти» — р. 1912, ст. 46, а звідти й до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 109.

Одмін в тексті, крім 6 рядка, де в «УХ.»: Мов червінці
«Кон.»: Мов червінці,
немає більш жадних.

Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

1912.

193. СИНИ ЗЕМЛІ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1912, кн. I, ст. 80. В цім же році в-осени поет злагодив шосту збірку своїх творів «Контрасти» і завів цю поезію на ст. 64. Звідси-ж була вона передрукована до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 128.

Одмін в тексті немає жадних. Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

194. АПОТЕОЗ.

[Умірай, як смертельно підстрелений звір].

Ця поезія також вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1912, кн. I, ст. 80. І заведена також до збірника «Контрасти», ст. 19—20, а звідти передрукована 1918 року у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 80—81.

Текст перводруку де-що відмінний від тексту дальших друків. Одміни ті подаємо тут:

Ряд. 8. «ЛНВ.»: ...чуття, трагічні...
«Кон.»: ...чуття, всі трагічні...
Ряд. 11—13. «ЛНВ.»: То і смерть як не смерть, а одвічне життя, —
Злу й сваволі велика одвага!
Їй не буде повік між живих забуття,
«Кон.»: То і смерть, як не смерть, а одвічне життя,
Їй не буде повік між живих забуття
Злу й сваволі велика одвага,
Ряд. 16. «ЛНВ.»: ...і Бог знає...
«Кон.»: ...і Бог бачить...

Ряд. 20. «ЛНВ.»: ...горіння!
«Кон.»: ...горіння.

За основний вважаємо текст збірника «Контрасти», — його й беремо.

195. ПОГРОЗИ.

Вперше друквана була ця поезія в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1912, кн. I, ст. 1. Далі заведена була в склад шостої збірки творів поета «Контрасти» — 1912, ст. 13—14, а звідти в 1918 р. була передруквана у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 73—74. Поміж текстами тих друків є дрібні одміни:

Ряд. 2. motto: «УХ.»: ...повнее..
«Кон.»: ...повное
Ряд. 3. motto: «УХ.»: ...порога,
«Кон.»: ...порогу,
Ряд. тексту 3. «УХ.»: ...морок сон,
«Кон.»: ...морок сон;
Ряд. 5. «УХ.»: Сни-погрози,
«Кон.»: Сни погрози,
Ряд. 10. «УХ.»: Бачу, чую,...
«Кон.»: Бачу, чую...

Текст подаємо згідно текстові збірки «Контрасти».

196. ЗВУКИ ТАЙНИ.

Вперше ця поезія була надруквана в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1912, кн. II, ст. 226—8. Увійшла вона також і в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», ст. 15—18, а звідси була передруквана до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 75—79. Текст перводруку має де-які одміни від інших друків:

В перводрукові слово «Тайни» в заголовку писалося з великої літери. Далі,

Ряд. 19. «ЛНВ.»: Серце палом..
«Кон.»: Палом серце..
Ряд. 23 і 24 «ЛНВ.»: Під таємним ореолом
Злився звуками з Еолом
«Кон.»: Злився звуками з Еолом,
Оточився ореолом
Ряд. 31 «ЛНВ.»: ...струн;
«Кон.»: ...струн.
Ряд. 40. «ЛНВ.»: ...смілий, ніжно-мрійний,
«Кон.»: ...смілий ніжномрійний,

- Ряд. 44. «ЛНВ.»: Бачу, бачу,...
 «Кон.»: Бачу, чую,...
- Ряд. 47. «ЛНВ.»: ...слідкуєш
 «Кон.»: ...слідкуєш,
- Ряд. 51. «ЛНВ.»: Скільки...
 «Кон.»: Скільки...
- Ряд. 60. «ЛНВ.»: ...з ран, —
 «Кон.»: ...з ран,
- Ряд. 68. «ЛНВ.»: ...бойовий, --
 «Кон.»: ...бойовий,
- Ряд. 73. «ЛНВ.»: ...Знову з вітром...
 «Кон.»: ...Знову з вихрем...
- Ряд. 78. «ЛНВ.»: ...потекла!...
 «Кон.»: ...потекла!
- Ряд. 90. «ЛНВ.»: ...бурновійний,
 «Кон.»: ...бурновійний
- Ряд. 94. «ЛНВ.»: ...дзвін;
 «Кон.»: ...дзвін.

Беремо текст збірки «Контрасти».

197. ПЕРЕХОДИ.

[Не муч, не муч мене докором].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті — «Рада» — р. 1912, 19 лютого (3. III. н. ст.), № 41, ст. 2. Це після довгої, більш як два з половиною роки, перерви, що сталась в наслідок конфлікту між поетом та ред. газети «Рада» (поет, змістив у віденській газеті «Чорна Рада» два памфлети: «Радяне» — 1909 р., 7. IV. та «Рада» — 1909, 15. XI.) — Гр. Чупринка знову регулярно з'являється зі своїми поезіями на сторінках цього видання. В цім же році поезія «Переходи» входить в склад великої збірки «Контрасти», виданої «Товариством прихильників української літератури, науки і штуки у Львові», ст. 27—29. А звідси була передрукована в 1918 році у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 87—89 без змін.

Тексти тих друків мають одміни такі:

- Ряд. 2. «Рада»: ...люблю,
 «Кон.»: ...люблю!
- Ряд. 3. «Рада»: ...гріх, і біль,...
 «Кон.»: ...гріх і біль...
- Ряд. 6. «Рада»: Мов дим, розвіялись в борні, ---
 «Кон.»: Мов дим розвіялись в борні,
- Ряд. 9. «Рада»: ...тіні,
 «Кон.»: ...тіні.

- Ряд. 14. «Рада»: ...меж: —
«Кон.»: ...меж; —
- Ряд. 15. «Рада»: ...майбутній
«Кон.»: ...майбутній
- Ряд. 16. «Рада»: ...теж!
«Кон.»: ...теж.
- Ряд. 17. «Рада»: Стій, ні звука! Сльози витри!...
«Кон.»: Стій, — ні звука! сльози витри!
- Ряд. 22. «Рада»: ...котяться...
«Кон.»: ...котяться;
- Ряд. 23. «Рада»: ...Смерть і Вічність
«Кон.»: ...смерть і вічність
- Ряд. 28. «Рада»: Десь звиваються.
«Кон.»: Десь зливаються.
- Ряд. 29. «Рада»: Сяють в небі,...
«Кон.»: Сяють в небі...
- Ряд. 34. «Рада»: Тайною...
«Кон.»: Тайнами...
- Ряд. 35. «Рада»: Пал, і муки,...
«Кон.»: Пал і муки...
- Ряд. 38. «Рада»: ...величная!
«Кон.»: ...величная;
- Ряд. 40. «Рада»: ...вічная!
«Кон.»: ...вічная.

Подаємо текст за збіркою «Контрасти», яку автор сам прилагоджував до друку.

198. КОНТРАСТИ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1912, кн. II, ст. 65. В тім же році вона була заведена до чергової збірки творів поета «Контрасти», від якої і збірка дістала свою назву, — ст. 3—5. В 1918 році була передрукована в II т. видання Т-ва «Криниця», — ст. 63—65.

Тексти тих друків мають великі одміни:

- Ряд. 1. «УХ.»: Вільним...
«Кон.»: Вільним,...
- Ряд. 6. «УХ.»: Ти, мов фея воскресила;
«Кон.»: Ти мов фея воскресила,
- Ряд. 13. «УХ.»: ...злом, —
«Кон.»: ...злом,
- Ряд. 14. «УХ.»: ...уп'юся!...
«Кон.»: ...уп'юся.

- Ряд. 15. «УХ.»: ...буролом
«Кон.»: ...буролом,
Ряд. 16. «УХ.»: ...зілляся!...
«Кон.»: ...зілляся.
Ряд. 18. «УХ.»: ...із клавіри;
«Кон.»: ...із клавіри,
Ряд. 19. «УХ.»: Пеклом злісного...
«Кон.»: Палом гнівного...
Ряд. 21—24. «УХ.»: цієї строфи зовсім нема.
в «Кон.»: Груді радісно дріжать;
Грають зіроньки в намисті;
Вільно хвилями летять
Звуки радісні і чисті.
Ряд. 26. «УХ.»: Мусять душі чисті власти!
«Кон.»: Мусять чисті душі власти! —
Ряд. 31. «УХ.»: ...висоті,
«Кон.»: ...висоті;
Ряд. 37. «УХ.»: ...чекать,
«Кон.»: ...чекать, —
Ряд. 42—47. «УХ.»: нема зовсім тих рядків.
«Кон.»: Тіни думи заворожать,
Тіни душу обезбожать
В час палких, хвилинних свят, —
Ти ж на завтра будеш чути
Біль сердешної отрути
І вагу сумних утрат.
Ряд. 48. «УХ.»: ...боже —
«Кон.»: ...боже
Ряд. 56. «УХ.»: ...не молюсь,
«Кон.»: ...не схилюсь, —
Ряд. 57—59. «УХ.»: Я ні.....,....., | «тюрмам, ні Сібірам», —
наша вставка по пам'яті. П. Б.]
Ні богам, людським кумірам,
Мирно не вклонюсь.
«Кон.»: В мене є святині власні,
Незрадливі, дозгочасні —
Ім самотно я молюсь.

Текст беремо згідно зі збіркою «Контрасти».

199. ПАРАЛЄЛІ.

Поезія ця вперше надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 4 березня (17 березня), № 53, ст. 2. В тім же році вона була заведена автором до шостої збірки його творів «Контрасти» ст. 34—35.

А в 1918 р. була звітти передрукована без жадних змін у II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 96—98.

Поміж текстами перводруку і збірки «Контрасти» є де-які пунктуаційні одміни. Вони такі:

- Ряд. 5. «Рада»: ...розхитані,
«Кон.»: ...розхитані;
Ряд. 8. «Рада»: ...збере!...
«Кон.»: ...збере.
Ряд. 10. «Рада»: ...мигне,
«Кон.»: ...мигне;
Ряд. 14. «Рада»: ...«ил», --
«Кон.»: ...ил, —
Ряд. 16. «Рада»: ...діл!...
«Кон.»: ...діл.
Ряд. 40. «Рада»: Вік віків?
«Кон.»: Вік віків?...

Подаємо текст за збіркою «Контрасти».

200. ГОЛОД.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 6 березня (19. III. н. ст.), № 54, ст. 2. Там вона мала заголовок — «Колоски» та підзаголовок — Присвячую голодним дітям. В тім же році автор заводить її до шостої збірки своїх творів «Контрасти», ст. 30—32, але робить в тексті поезії значні зміни, як пунктуаційного характеру, так і стилістичного. В 1918 році Т-во «Криниця» бере цю поезію в новій редакції до II т. свого видання, ст. 96—93.

Одміни в тексті такі:

- Ряд. 2. «Рада»: ...тонкі, —
«Кон.»: ...тонкі,
Ряд. 4. «Рада»: Ви-ж оздобляєте всі колоски!
«Кон.»: Ви ж звеселяєте всі колоски.
Ряд. 11. «Рада»: Де-ж...
«Кон.»: Де ж...
Ряд. 15. «Рада»: ...ваші квітоськи... неголодні,
«Кон.»: ...ваші, квітоськи... неголодні
Ряд. 20. «Рада»: ...тисячі риз.
«Кон.»: ...тисячі раз. (Можливо це коректорський недогляд, бо й рима вимагає «риз» та й по контексту мови не може бути — раз).
Ряд. 21. «Рада»: ...погрози,
«Кон.»: ...погрози;

- Ряд. 22. «Рада»: ...краса.
 «Кон.»: ...краса;
 Ряд. 23. «Рада»: ...сльози,
 «Кон.»: ...сльози, —
 Ряд. 26. «Рада»: ...у вас;
 «Кон.»: ...у вас.
 Ряд. 27. «Рада»: ...огники-искри,
 «Кон.»: ...огники, искри,
 Ряд. 28. «Рада»: ...нас!..
 «Кон.»: ...нас.
 Ряд. 30. «Рада»: Рознеси ти дух...
 Ряд. 31. «Рада»: ...цвіт,
 «Кон.»: ...цвіт, —
 Ряд. 34. «Рада»: ...літ;
 «Кон.»: ...літ;
 «Кр.»: ...літ

Далі в перводрукові 38 та слідує рядки мали таку редакцію:

Там, де співи в дні щасливі
 Ллються в вільні переливи
 І лунають і гудуть.

В збірці «Контрасти» вона одмінена на таку:

Там де співи
 В дні щасливі
 І лунають і гудуть — пропущено середній рядок,

а перший розбито на два, щоби не порушити стріфічної шостивіршової будови поезії.

В «Кр.» лише та одміна, що після «Там» стоїть протинка.

- Ряд. 40. «Рада»: ...ніжні,
 «Кон.»: ...пишні
 Ряд. 44. «Рада»: ...окамянілий,
 «Кон.»: ...окамянілий
 Ряд. 55. «Рада»: ...тіні коло стін.
 «Кон.»: ...тіни коло стін,
 Ряд. 57. «Рада»: ...передзвін...
 «Кон.»: ...передзвін.
 Ряд. 58. «Рада»: ...ніжні.
 «Кон.»: ...ніжні,
 Ряд. 59. «Рада»: ...піски.
 «Кон.»: ...піски...

Текст поезії подаємо за збіркою «Контрасти».

201. СВЯТО ВЕСНИ.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 11 березня (24. III. н. ст.), ч. 59, ст. 2—3. Потім вона увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», 1912 р., ст. 36—37. А звідси була передрукована без змін до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 99—100.

Поміж текстами перводруку та збірки «Контрасти» є такі одміни: Заголовок в перводрукові писався з великих літер обидва слова, а в «Кон.» — вже слово «Весни» пишеться з малої літери.

Далі:

- Ряд. 4. «Рада»: ...сил!
«Кон.»: ...сил.
Ряд. 9. «Рада»: Де ти, горе? Все здолаю,
«Кон.»: Де ти горе? Все здолаю!
Ряд. 12. «Рада»: ...мовчу!
«Кон.»: ...мовчу.
Ряд. 20. «Рада»: ...води,
«Кон.»: ...води;

Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

202. ЛІРА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 13 березня, (26. III. н. ст.), № 60, ст. 3. Після вона увійшла до збірки «Контрасти» — р. 1912, ст. 6—7, а вже звідти була передрукована без жадних одмін в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 66—67.

Текст перводруку має де-які одміни від тексту дальших друків.

Одміни тут такі:

- 2 ряд. motto: «Рада»: Згуком... потрясти...
«Кон.»: Звуком... потрясти!...

До імени автора motto — Шота Руставелі — була така примітка Гг. Чупринки: — «Шота Руставелі — грузинський поет XII віку». В дальших друках тої примітки вже нема.

В тексті поезії, поминаючи правописні, такі одміни:

- Ряд. 4. «Рада»: Плещуть хвилями жалю;
«Кон.»: Повні гострого жалю;
Ряд. 5. «Рада»: Хтось до серця припадає
«Кон.»: Ліра стогне, ліра б'ється
Ряд. 6. «Рада»: І сміється і ридає:
«Кон.»: І ридає і сміється: —
Ряд. 9. «Рада»: ...буруни;
«Кон.»: буруни,

- Ряд. 10. «Рада»: ...вічно-юний
 «Кон.»: ...вічно юний
- Ряд. 11. «Рада» ...зір;
 «Кон.»: ...зір.
- Ряд. 13. «Рада»: ...,плещуть води,
 «Кон.»: ...,грають води,
- Ряд. 14. «Рада»: ...бір!
 «Кон.»: ...бір.
- Ряд. 17. «Рада»: ...круки.
 «Кон.»: ...круки;
- Ряд. 19. «Рада»: ...заколело,
 «Кон.»: ...заколело, —
- Ряд. 20. «Рада»: ...захолело...
 «Кон.»: ...захолело;
- Ряд. 21. «Рада»: ...з рук!
 «Кон.»: ...з рук.

Подаємо текст її за збіркою «Контрасти».

203. ЦВІТ ДУШІ.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 1 квітня (14. IV. н. ст.), № 75, ст. 2. Опісля була вона заведена до шостої збірки творів поета «Контрасти», р. 1912, ст. 38—39, а звідти передрукована без жадних змін до II т. видання Т-ва «Криниця» р. 1918, ст. 101—102.

Тексти тих друків одмін не мають, крім:

- Ряд. 18. «Рада»: ...співці.
 «Кон.»: ...співці,

Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

204. СПИВИ НОЧИ.

Поезія ця йде безпосередне за попередньою — «Цвіт душі» на сторінках тої ж київської щоденної газети «Рада» — р. 1912, 1 квітня (14. IV. н. ст.), № 75, ст. 2. І як попередня поезія, вона була заведена в шостий збірник творів поета «Контрасти» — р. 1912, ст. 44—45, а звідти вже була без жадних одмін передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця», р. 1918, ст. 107—108.

Текст, крім одміни в 5 рядкові —

- «Рада»: ...очима сумна...
 «Кон.»: ...очами сумно...

немає більше жадних.

Текст її подаємо за збірником «Контрасти».

205. НОКТЮРН.

[Звисла ніченька узорна].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 5 квітня (18. IV. н. ст.), № 78, ст. 2. Потім в тім же році була заведена автором у шосту збірку його творів «Контрасти» — р. 1912, ст. 42—43, і вже звідти була передрукована в II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 105—106.

Одмін в тексті немає жадних.

206. БУРЯ.

[Б'ються хвилі білогриві].

Вперше ця поезія була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 8 квітня (21. IV. н. ст.), № 81, ст. 2. В тім же році поет завів її у шосту збірку своїх творів «Контрасти», ст. 62—63, а звідти в 1918 році вона була без жадних одмін передрукована у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 126—127.

Одміни в текстах такі:

Ряд. 4. «Рада»:	...лютують
«Кон.»:	...лютують,
Ряд. 11. «Рада»:	Палом, гнівом...
«Кон.»:	Палом гніву...
Ряд. 20. «Рада»:	...затремтів...
«Кон.»:	...затремтів!..

Подаємо текст її за збіркою «Контрасти».

207. ЧЕРНИЧКА.

Ця поезія вперше була надрукована в тій же київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 8 квітня (21. IV.), № 81, ст. 3. Так само, як і попередні поезії, була вона заведена поетом до шостої збірки його творів — «Контрасти», р. 1912, ст. 40—41, а звідти була передрукована без жадних одмін в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 103—104.

Одміни перводруку від дальших друків такі: поперше тут було таке motto, яке далі вже не зустрічаємо:

— «Одна в мольбах — далеко, рівно
Од божества і од людей.

М. Ю. Лермонтов».

і ще в ряд. 21. «Рада»:	...груди.
«Кон.»:	груди,

але це, гадаємо, просто недогляд коректора.

Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

208. ВІЙНА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щотижневій народній газеті «Засів», р. 1912, 13 квітня, № 14, ст. 132—133. Потім була вона заведена в шосту збірку творів поета — «Контрасти», ст. 68—70, а звідти передрукована до II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 132—134.

Одміни в текстах перших двох друків такі:

Ряд. 3. Motto «Зас.»: ...Божій,
«Кон.»: ...Божий,

Ряд. 5. біля підпису «Бенедіктов» в «Засів» була примітка внизу під віршем — «Бенедіктов -- рос. поет».

в тексті:

Ряд. 10. «Зас.»: ...останньої...
«Кон.»: ...останньої...

Ряд. 12. «Зас.»: ...я, чи ти?...
«Кон.»: ...я чи ти?...

Ряд. 17. «Зас.»: ...круки;
«Кон.»: ...круки:

Ряд. 33. «Зас.»: В крові...
«Кон.»: В крові...

Крім того в перводруковій поезії не було поділено на строфи. Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

209. ДІЛЕМА.

Вперше надрукована ця поезія була в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 15 квітня (28. IV.), № 86, ст. 2. В тім же році була заведена автором до шостої збірки його творів — «Контрасти» ст. 71—72, а звідти вже передрукована без жадних змін в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 135—136. До одмін в тексті треба зазначити:

Ряд. 25. «Гада»: ...море
«Кон.»: ...море,

та більш нічого.

Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

210. ПРОРОК.

Ця поезія та слідує дві підряд — «Вітер» і «Сльози» вперше були надруковані в київському щомісячній журналі «Українська Хата» в серії — «З циклю «Контрасти» 1912 р., кн. III—IV, ст. 137—138. Поезія «Пророк» там мала ще й присвяту — (Присвята «Українській Хаті»). В збірці «Контрасти» ст. 9—10 тої присвяти вже нема та й цикл порушено, бо ціла книжка була названа назвою цикла. Зі збірки «Контрасти» в 1918 р.

поезія без жадних змін передрукована в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 69—70.

Одмін в тексті, крім пари пунктуаційних, нема більше жадних.

Ряд. 6. «УХ.»: ...курінь

«Кон.»: ...курінь,

Ряд. 10. «УХ.»: ... — гори!

«Кон.»: ... — гори! —

Далі то все одміни правописні. Ми беремо текст збірки «Контрасти».

211. ВІТЕР.

Вперше була надрукована ця поезія в серії — «З циклю «Контрасти» в київськiм щомісячнiм журналі «Українська Хата» — р. 1912, кн. III—IV, ст. 138. Потім увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти» ст. 67 і звідти була передрукована, без змін, в II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 131.

Одміни в тексті такі:

Ряд. 3. «УХ.»: Збив-підняв...

«Кон.»: Збив, підняв...

Ряд. 15. «УХ.»: — Ти-ж...

«Кон.»: — Ти ж...

Ряд. 17. «УХ.»: ...колиску.

«Кон.»: ...колиску!...

Придержуємося тексту збірки «Контрасти».

212. СЛЬОЗИ.

Поезія вперше була надрукована в київському щомісячникові «Українська Хата» — 1912 р., кн. III—IV, ст. 138. Далі вона була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти» — 1912 р., ст. 66, і звідси передрукована без змін до II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 180.

Одмін між першим і другим друком майже нема:

Ряд. 1. епіграфа «УХ.»: людину,

«Кон.»: ...людину

Ряд. 1. «УХ.»: ...ридань;

«Кон.»: ...ридань,

Беремо текст збірки «Контрасти».

213. НАЙВИЩА СИЛА.

Вперше ця поезія була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 29 квітня (12. V. н. ст.), № 98, ст. 2. Потім заведена

в шосту збірку творів поета «Контрасти» — р. 1912, ст. 87—88, а звідти була передрукована без жадних одмін в II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 152—153.

Одміни тексту перводруку такі:

Заголовок—«Рада»: Найвища Сила.
«Кон.»: Найвища сила.
Ряд. 24. «Рада»: ...любви!..
«Кон.»: ...любви.

Подаємо текст за збіркою «Контрасти».

214. MEMENTO!

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 1 травня (14. V. н. ст.), № 99, ст. 3. В тім же році вона була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти», ст. 85—86, а звідти вже без жадних одмін була передрукована до II т. видання «Криниця», ст. 150—151.

Одміни в текстах тут такі:

Ряд. 12. «Рада»: Що у-двох...
«Кон.»: Що удвох...
Ряд. 13. «Рада»: ...навіки...
«Кон.»: ...на віки...
Ряд. 20. «Рада»: ...співець,
«Кон.»: ...співець
Ряд. 25. «Рада»: Тут не певні...
«Кон.»: Тут не певні...
Ряд. 29. «Рада»: Льодолому
«Кон.»: Льодолому,

Текст подаємо за збіркою «Контрасти».

215. ВЛАДА СЕРЦЯ.

Перший раз поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1912, кн. V, ст. 233—234. В тім же році поет заводить її у шосту збірку своїх творів «Контрасти», ст. 106—110, а звідти вона передрукована вже була у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 172—176.

Тексти тих видань мають де-які одміни:

Ряд. 1. «ЛНВ.»: ...мая!
«Кон.»: ...Мая!

і далі всюди це слово в «ЛНВ.» пишеться з малої літери, а в «Кон.» з великої.

- Ряд. 42. «ЛНВ.»: Блиском,
 «Кон.»: Блиском-жаром...
 Ряд. 45 і 46. «ЛНВ.»: Розплетуться,
 То зплетуться,
 в «Кон.»: ці рядки переставлено.
 Ряд. 51 «ЛНВ.»: В'ється...
 «Кон.»: Б'ється...
 Ряд. 55. «ЛНВ.»: ..дзвонами...
 «Кон.»: ...дзвоном...

Беремо текст збірки «Контрасти», лише додержуємось строфічного розподілу поезії.

216. **.

[Не аравійським ураганом].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 6 травня (19. V. н. ст.), № 103, ст. 3. В тім же році вона була заведена до шостої збірки творів поета «Контрасти», ст. 83—84, а звітти вже без жадних змін була вона передрукована до II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 148—149.

Одміни в тексті є тут досить значні. А саме:

- Ряд. 3. «Рада» ...туманом,
 «Кон.»: ...туманом
 Ряд. 4. «Рада» ...тьмі.
 «Кон.»: ...тьмі; —

Далі другої строфи:

«Як ураганом, так не вбивчим,
 А тим, що дме, змітає пил,
 Що вільним хорам богоспівчим,
 Яснить од хмари небосхил».

у перводрукові зовсім нема.

- Ряд. 9. «Рада» Подяка силам...
 «Кон.»: Хвала всім силам...
 Ряд. 10. «Рада» Що тільки жить і жить дають
 «Кон.»: Що нам життя і міць дають.
 Ряд. 11. «Рада» ...будівничим,
 «Кон.»: бунтівничим,
 Ряд. 13. «Рада» Життя — ...
 «Кон.»: Життя...
 Ряд. 28. «Рада» Сіяй і грій і розрушай!
 «Кон.»: Іди — твори і розрушай!

Подаємо текст за збіркою «Контрасти».

217. ЦВІТ ТРАВНЕВИЙ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 10 травня (23. V. н. ст.), № 106, ст. 2. Потім увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», ст. 74—75, а звідти була передрукована без жадних змін до II т. видання Т-ва «Криниця» — р. 1918, ст. 138—139.

Одміна в тексті перводруку така:

Ряд. 24. «Рада»: ..безодгадно;
«Кон.»: ...безодгадно!

Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

218. В ЧАДУ КВІТОК.

Фантазія.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 року, 13 травня (26. V. н. ст.). № 109, ст. 2. Далі, в тім же році вона була заведена в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», ст. 78—80. А в 1918 р. звідти була передрукована без жадних змін в II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 140—145. Одмін в текстах немає жадних.

219. ДУМА.

Поезія вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 17 травня (30. V. н. ст.), № 111, ст. 3. Потім була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти», 1912, ст. 59, а звідти вже без жадних одмін була передрукована до II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 123.

Одмін в текстах немає жадних. Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

220. В ТАЄМНОМУ ХРАМІ.

Як і попередня поезія, «В таємному храмі» вперше надрукована була в газеті «Рада» — р. 1912, 19 травня (1 червня) № 113, ст. 2. І також була заведена в збірку «Контрасти», 1912 р., ст. 73, а потім без жадних змін в 1918 р. до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 137.

Одмін в текстах немає жадних. Ми подаємо її за збіркою «Контрасти».

221. НАД ЖИТТЯМ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 20 травня (2. VI. н. ст.), № 114, ст. 3. В тім же

році вона була заведена до шостої збірки творів поета «Контрасти», 1912 р., ст. 81, а звідти без жадних змін була передрукована до II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 146.

Одміни в перводрукові знаходимо такі:

Ряд. 6. «Рада»: ...одчаю
«Кон.»: ...одчаю,
Ряд. 9. «Рада»: ...життя!
«Кон.»: ...життя! —

Текст поезії подаємо за збіркою «Контрасти».

222. [ЗІРВАНІ] КВІТИ

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» під назвою: «Зірвані квіти» — р. 1912, 20 травня (2. VI. н. ст.), № 114, ст. 3.

Тут же поезія мала таке motto:

— «Шкода того барвіночку
Й недосвіта шкода...»

Т. Г. Шевченко.

та підпис «Г. Ч.», що є ініціалами, без сумніву, нашого поета, якими він не раз підписував свої твори в газеті «Рада». В тім же році поезія була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти», ст. 65, а звідти передрукована була й до II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918, ст. 129.

Крім зазначених, є ще такі одміни в перводрукові:

Ряд. 1. «Рада»: Ніч плакала...
«Кон.»: Ніч заплакала...
Ряд. 6. «Рада»: ..холодили.
«Кон.»: ...холодили...
Ряд. 10. «Рада»: ...ранок; —
«Кон.»: ...ранок.

Подаємо текст за збіркою «Контрасти».

223. СУЛТАНША.

Із української старовини.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 25 травня (7. VI. н. ст.), № 118, ст. 3. В тім же році вона була заведена в шосту збірку творів поета «Контрасти», ст. 99—101, а звідти без жадних змін до II т. видання Т-ва «Криниця» — р. 1918, ст. 165—167.

Текст перводруку має пару пунктуаційних одмін:

- Ряд. 7. «Рада»: ...зорі-чари,
«Кон.»: ...зорі-чари
Ряд. 36. «Рада»: ...горіли!
«Кон.»: ...горіли.

Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

224. ОСТАННЯ РОЗВАГА.

Ця поезія була надрукована в тій же київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 27 травня (9. VI. н. ст.), № 120, ст. 2. Потім вона була заведена до збірки «Контрасти» — р. 1912, ст. 102—103, а звідти й до II т. видання Т-ва «Криниця» — 1918 р., ст. 168—169.

Тексти тих друків не мають жадних одмін.

225. СТРУНИ.

[Нерви мої — струни].

Вперше ця поезія була надрукована в київській щотижневій, народній газеті «Засів» — р. 1912, 1 червня, № 20, ст. 181. Потім вона увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти», ст. 96—98 і звідси без жадних одмін в тексті передрукована була у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 162—164.

Одмини в тексті перших двох друків такі:

- Ряд. 2. «Зас.»: ... — ліра;
«Кон.»: ... — ліра; —
Ряд. 3. «Зас.»: Як розходяться...
«Кон.»: Як розходяться...
Ряд. 9. «Зас.»: ...ревать.
«Кон.»: ...ревать
Ряд. 10. В «Засіві» цього рядка зовсім немає.
Ряд. 24. «Зас.»: ...живуть;
«Кон.»: ...живуть,
Ряд. 26. «Зас.»: ...соляшне...
«Кон.»: ...соняшне...
Ряд. 27. «Зас.»: Ніччу...
«Кон.»: Ніччю
Ряд. 31. «Зас.»: Ллються радісно рулади
«Кон.»: Ллються дзвінко серенади
Ряд. 35. «Зас.»: ...грає,
«Кон.»: ...грає —
Ряд. 42. «Зас.»: ...сумні...
«Кон.»: ...сумно...

Текст її подаємо за збіркою «Контрасти».

226. ВЕЧІРНИЙ СУМ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 2 червня (15. VI. н. ст.), № 125, ст. 3. В тім же році була вона заведена до збірки «Контрасти», ст. 8 і в 1918 році увійшла до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 68.

Одмін в текстах немає жадних.

227. ЧАРИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 6 червня (19. VI. н. ст.), № 128, ст. 2. В цім же році автор її завів до шостої збірки своїх творів «Контрасти», ст. 104—105, а в 1918 році була вона передрукована без жадних змін у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 170—171.

Одмін в текстах немає жадних.

228. ДУША — ПУСТКА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 24 червня (7. VII. н. ст.), № 144, ст. 2. В тім же році в-осени поет випустив шосту збірку своїх творів «Контрасти», але до цієї збірки поезія не увійшла і можливо тому, що збірка була вже злагоджена до часу, коли ту поезію поет написав. Увійшла вона вже у видання 1918 р. Т-ва «Криниця», т. III-ий, ст. 89.

Текст перводруку має де-які одміни — вони такі:

заголовок в «Раді» писався з великих літер: Душа — Пустка. Далі:

Ряд. 2.	«Рада»:	...миле, —
	«Кон.»:	...миле;
Ряд. 4.	«Рада»:	...зотліле.
	«Кон.»:	...зомліле.
Ряд. 7.	«Рада»:	Після нього...
	«Кон.»:	Після його...
Ряд. 9.	«Рада»:	...не чекай;
	«Кон.»:	...не чекай!
Ряд. 14.	«Рада»:	...святині!
	«Кон.»:	...святині,

Ми подаємо текст перводруку.

229. ПУТЬ.

Вперше поезія ця друкована була в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1912, кн. VI, ст. 305—306. Більше вона ніде не була надрукована. Подаємо текст її за перводруком.

230. ТІНІ.

Поезія одночасно з попередньою вперше була видрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1912, кн. VI, ст. 306. Потім була заведена поетом у шосту збірку своїх творів «Контрасти» — р. 1912, ст. 91, а звідти вже була передрукована 1918 р. у II т. видання Т-ва — «Криниця», ст. 157.

Текст перводруку і збірки «Контрасти» досить значно різняться. Одміни в тексті такі:

Ряд. 2. «УХ.»:	З останнім промінням... злились
«Кон.»:	З промінням срібляним ...злились,
Ряд. 3. «УХ.»:	...невірній
«Кон.»:	...невірній,
Ряд. 4. «УХ.»:	Без жалю, без болю... розійшлись.
«Кон.»:	Безжурно і легко... рознялись.
Ряд. 6. «УХ.»:	І також розбили... своє;
«Кон.»:	І так потушили... своє, —

Беремо текст збірки «Контрасти», як останній виправлений автором.

231. ПОЕЗІЯ.

[Поезія — сонце, поезія — світ].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 17 червня (30 червня), в ч. 138-му, ст. 2. Ні в одну зі збірок творів поета вона досі не входила і ми заводимо її вперше. Текст подаємо за перводруком.

232. ТАЙНА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 8 липня (21 липня н. ст.), № 155, ст. 2. А в 1918 році вона увійшла в склад III т. видання творів поета Т-ва «Криниця», ст. 98—100. Ті два друки мають пунктуаційні одміни:

Ряд. 8. «Рада»:	...ухо...
«Кр.»:	...вуха...
Ряд. 18. «Рада»:	...прилетіла,
«Кр.»:	...прилетіла, ---
Ряд. 20. «Рада»:	...крила!
«Кр.»:	...крила.
Ряд. 25. «Рада»:	Ти землі...
«Кр.»:	Ти землі,...
Ряд. 37. «Рада»:	...у тьмі,
«Кр.»:	...у тьмі, —

Ряд. 38. «Рада»: ...в мирах?
«Кр.»: ...в мирах,
Ряд. 40. «Рада»: ...і прах.
«Кр.»: ...і прах...

Крім того в перводруковій находимо дату про час і місце написання поезії — «Київ. 1912. Олександрівська лікарня».

Текст поезії подаємо за перводруком.

233. ЗМОГА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 22 липня (14 серпня н. ст.) в № 167, ст. 2. Перед самим закінченням друку поезія ця була введена автором у шосту збірку його творів «Контрасти», ст. 95. А в 1918 р. вона без жадних змін звідти була передрукована до II г. видання т-ва «Криниця», ст. 161. Поміж текстами перводруку та збіркою — «Контрасти» є дрібні — пунктуаційні одміни. Вони такі:

Ряд. 1. «Рада»: ...болю;
«Кон.»: ...болю,
Ряд. 2. «Рада»: ...огид.
«Кон.»: ...огид;
Ряд. 5. «Рада»: ...грати;
«Кон.»: ...грати,

Подаємо текст поезії за збіркою «Контрасти».

Далі в хронологічному порядку мусить іти та низка поезій, що увійшла в склад шостої збірки творів поета «Контрасти». Збірка ця, що точно має такий титул: Грицько Чупринка. Контрасти. Лірика. Виданне Товариства прихильників української літератури, науки і штуки у Львові. 1913.

Складав її поет ще з ранньої весни 1912 року і виготовив до друку не пізніше місяця червня. Маємо повідомлення в 174 числі газети «Рада» від 31 липня, що збірник Гр. Чупринки «Контрасти» вийшов з друку. Таким чином всі поезії, що їх ми не знайшли видрукованими десь инше, а є їх числом 6, можливо були вперше надруковані таки в збірці «Контрасти» і написані були не пізніше днів виходу у світ цієї збірки. Загалом можна припускати, що то є матеріял написаний поетом в часі поміж п'ятою та шостою збіркою його творів, то б-то від м. вересня 1911 до м. липня 1912 року.

Подаємо спис тих 6 поезій з зазначенням, де вони були надруковані вперше і в друге. Порядок приймаємо той, в якому вони знаходяться у збірці «Контрасти», цей порядок хоча не допомагає на-

шому завданню: вкласти увесь матеріал у хронологічному порядку, але має всетаки те оправдання, що така була воля поета, і тому буде краще ніж містити їх в якійсь ще іншій розполозі.

Текст тих поезій подаємо за збіркою «Контрасти».

234. ОРКЕСТР.

Збірник «Контрасти» — ст. 50—51; «Кр.» — II т., ст. 114—115.

235. ВЕЧІР.

Збірник «Контрасти», — ст. 54; «Кр.», — II т., ст. 118.

236. З ВІТРОМ.

Збірник «Контрасти», — ст. 82; «Кр.», — II т., ст. 147.

237. ПОСТОРОГА.

Збірник «Контрасти», — ст. 89—90; «Кр.» — II т., ст. 154—156.

238. ТАЙНИ.

Збірник «Контрасти», — ст. 92—93; «Кр.» — II т., ст. 158—159.

239. МИ І ВИ.

Збірник «Контрасти», — ст. 94; «Кр.» — II т., ст. 160.

240. БІЛА КВІТКА.

Поезія ця вперше надрукована в київській газеті «Рада» — р. 1912, 14 серпня (27. VIII.), № 185, ст. 2. В збірку «Контрасти» вона не попала і була вдруге надрукована у III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 67.

Поміж текстами тих друків є такі одміни:

Ряд. 6. «Рада»:	...рослинках,
«Кр.»:	...рослинках;
Ряд. 14. «Рада»:	...стеблинку, --
«Кр.»:	стеблинку,
Ряд. 15. «Рада»:	...Смерть-Коса
«Кр.»:	...смерть-коса

Текст поезії подаємо за перводруком.

241. ДАВНЯ КОБЗА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 18 серпня, № 188, ст. 3. І більше вона ніде не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком.

242. ЛЕБІДЬ.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 19 серпня, № 189, ст. 2. Потім в 1918 р. вона була передрукована з перводруку в III т. видання творів поета Т-вом «Криниця», ст. 9—10. Поміж текстами тих друків є де-які одміні. Вони такі:

Ряд. 20. «Рада»:	...прожите...
«Кр.»:	...прожите,...
Ряд. 27. «Рада»:	...скалки;
«Кр.»:	...скалки...
Ряд. 34. «Рада»:	...морі
«Кр.»:	...морі,
Ряд. 35. «Рада»:	...прозорій
«Кр.»:	...прозорій,
Ряд. 36. «Рада»:	...стерезуть.
«Кр.»:	...бережуть.

Подаємо текст її за перводруком.

243. ЗАВІСА СМЕРТИ.

Поезія ця вперше друкована в київському щомісячникові «Українська Хата» — р. 1912, кн. VII—VIII, ст. 369. Після того ніде більше не передруковувалась. Подаємо її текст за перводруком.

244. ЛЬОН.

Поезія вперше надрукована була в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1912, кн. VII—VIII, ст. 481. В 1918 році Т-во «Криниця», завдаючись метою видати твори Грицька Чупринки, доручило редакції зібрати до видання й ті твори, що не увійшли в перші сім збірок, а були друковані по різних виданнях незібрані й забуті. Таких поезій було зібрано числом 94, що й склали третій том видання. Наша поезія знаходиться тут на 35—37 сторінці. Маємо переконання, що автор, хоча й був тоді у Києві, але участі в редакції не брав, а коли й брав, то дуже поверхово ставився до роботи редакційної. Характер і розмір тої участі згодом виясниться, але не зараз. Тим часом ми будемо зустрічати в тексті в-ва «Криниця» поправки, переважно пунктуаційні, і дрібні фразеологічні, що підкреслює нашу думку про те, що автор не працював над текстом своїх творів, лише редакція поробила ті поправки по своєму розумінню. Ми, щодо тексту поезій написаних після виходу збірки «Контрасти», або тих, що не увійшли ні в одну з семи збірок, злагоджених самим автором, а розкиданих по різних періодичних виданнях та почасти зібраних в III т. т-ва «Криниця», — будемо подавати текст їх в редакції перводруків. І лише ті поезії, яких ми не знайдемо де-інде видру-

кованими, лише в III т. видання «Криниці», а таких є чимало, будемо текст «Криниці» вважати за перводрук. І мусимо так робити до того часу, поки не виясниться цілком ясно роля поета в останньому виданні, а також і ставлення редакції Т-ва «Криниця» до свого завдання, — бо відносно того матеріялу, який маємо в перводруках, вважаємо, що редакція «Криниці» допустилась недозволеного в науковій едиційній практиці вчинку — виправки автора без його на то згоди. І коли нам можуть закинути, що й редактори перводруків можливо робили такі ж поправки, то відповімо, що краще нехай буде таких поправок менше. А по-друге, коли б вони були і змінювали бажання й замір автора, то він тоді міг би протестувати, бо то була ще пора, коли поет цікавився долею своїх творів, а таких протестів ми не знаємо. А в час видання Т-ва «Криниця» — годі було й протестувати: не до того було поетові та й всім...

Одміни пунктуаційні тут такі:

Ряд. 3.	«УХ.»:	...льон;
	«Кр.»:	...льон...
Ряд. 4.	«УХ.»:	...смілий
	«Кр.»:	...смілий,
Ряд. 5.	«УХ.»:	Легкокрилий
	«Кр.»:	Легкокрилий,
Ряд. 6.	«УХ.»:	...сон;
	«Кр.»:	...сон.
Ряд. 17.	«УХ.»:	...льон? —
	«Кр.»:	...льон, —
Ряд. 20.	«УХ.»:	...як сон
	«Кр.»:	...як сон,
Ряд. 24.	«УХ.»:	...розбили
	«Кр.»:	...розбили,
Ряд. 26.	«УХ.»:	..закон.
	«Кр.»:	...закон?
Ряд. 29.	«УХ.»:	...цвіт;
	«Кр.»:	...цвіт.
Ряд. 41.	«УХ.»:	В ніжних...
	«Кр.»:	В ріжних...

Подаємо текст поезії за перводруком.

245. **

[Одцвіла давно весна].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 2 вересня, № 201, ст. 2. Вдруге вона була надрукована в III т. творів поета видання Т-ва «Криниця» в 1918 році, ст. 81. В

перводруковій поезія не мала заголовку і йшла під трьома зірочками, а у виданні Т-ва «Криниця» вона вже має назву «Спілка». Тому що ми не маємо відомостей, щоби автор приймав участь у тому виданні, то всі зміни в текстах тут не приймаємо і подаємо поезії в текстах перводруків. Крім назви поезія має чимало одмін в тексті, вони такі:

- Ряд. 5. «Рада»: ...журавлі, ---
«Кр.»: ...журавлі...
Ряд. 8. «Рада»: Мов...
«Кр.»: Як...
Ряд. 11. «Рада»: ...зло
«Кр.»: ...зло,
Ряд. 13. «Рада»: ...туман;
«Кр.»: ...туман,
Ряд. 14. «Рада»: ...тузі, —
«Кр.»: ...тузі;
Ряд. 17. «Рада»: ...голубко, ми одні? —
«Кр.»: ...голубко! Ми одні?
Ряд. 18. «Рада»: ...скорботні;
«Кр.»: ...скорботні...

Подаємо текст поезії за перводруком.

246. БЕЗ ПОВОРОТУ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 14 вересня (27 вересня н. ст.), № 210, ст. 2. І більше вона ніде не передруковувалась. Текст її подаємо за текстом перводруку.

247. REQUIEM.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 27 вересня, № 220, ст. 3. І другий раз була передрукована з дрібними одмінами в тексті у III т. видання Т-ва «Криниця» — р. 1918, ст. 111—112. Одміни тут такі:

- Ряд. 1. «Рада»: Дніпро. Диміли кручі;
«Кр.»: Дніпро... Диміли кручі...
Ряд. 2. «Рада»: ...хмар.
«Кр.»: ...хмар...
Ряд. 10. «Рада»: ...час!
«Кр.»: ...час!...
Ряд. 15. «Рада»: ...іде;
«Кр.»: ...іде,
Ряд. 16. «Рада»: ...requiem...
«Кр.»: ...Requiem...

Подаємо текст її за перводруком.

248. ПЕРШІ ВТРАТИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 30 вересня, № 223, ст. 2. Потім була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», р. 1918, ст. 94—95. Тексти тих друків мають одміни і вони такі:

Ряд. 1.	«Рада»:	...мила,
	«Кр.»:	...мила, —
Ряд. 2.	«Рада»:	...нема!
	«Кр.»:	...нема.
Ряд. 8.	«Рада»:	...нудьги;
	«Кр.»:	...нудьги.
Ряд. 10.	«Рада»:	...мріях
	«Кр.»:	...мріях,
Ряд. 13.	«Рада»:	...одчаю,
	«Кр.»:	...одчаю
Ряд. 14.	«Рада»:	І мене збив ураган!
	«Кр.»:	В бурю, в смертний ураган!
Ряд. 16.	«Рада»:	...страту
	«Кр.»:	...страту,
Ряд. 20.	«Рада»:	...любов
	«Кр.»:	...любов,

Текст поезії подаємо за перводруком.

249. ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

[Сипався, сівся дощ золотий].

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 7 жовтня, № 228, ст. 2. Після того вона ніде більше передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

250. **

[В смертельну мить прийди до мене].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 16 жовтня, № 235, ст. 3. Потім була передрукована у III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 112, але помилково рахувалась тут не як окрема поезія, а як продовження поезії «Requiem», тому не мала замість заголовка трьох зірочок (**), як то має перводрук, а також не була заведена вона і у зміст книги, як окремий твір.

Тексти тих двох друків мають такі одміни:

Ряд. 2.	«Рада»:	...нахили;
	«Кр.»:	...нахили!

Ряд. 4. «Рада»: ...світ до...
 «Кр.»: ...світ, до...
 Ряд. 12. «Рада»: ...свої,
 «Кр.»: ...свої.
 Ряд. 21. «Рада»: ...мене
 «Кр.»: ...мене,
 Ряд. 22. «Рада»: ...нахили;
 «Кр.»: ...нахили! —
 Ряд. 24. «Рада»: ...світ до зір...
 «Кр.»: ...світ, до зір...

Текст її подаємо за перводруком.

251. В ЧОРНИХ ГОРАХ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 19 жовтня, № 238, ст. 3. Більше вже ніде й не була передрукована. Текст її подаємо за перводруком.

252. МОГИЛА СПІВЦЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 23 жовтня, № 241, ст. 3. В 1918 році вона увійшла в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 28.

Тексти тих друків мають такі одміни: в перводрукові поезія розділена на два розділи — другий починається з 13-го рядка. Крім того:

Ряд. 9. «Рада»: — Огнем...
 «Кр.»: «Огнем...
 Ряд. 10. «Рада»: ...серця: —
 «Кр.»: ...серця):

Текст поезії подаємо за перводруком.

253. НА СМЕРТЬ М. В. ЛИСЕНКА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 26 жовтня, (8 листопада н. ст.), № 244, ст. 2. По за тим ніде більше не друковалась. Текст її подаємо за текстом перводруку.

254. СЛАВЕТНА МОГИЛА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 28 жовтня, № 246, ст. 2. Більше вона ніде передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

255. УТОМА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 31 жовтня, № 249, ст. 3. Потім в 1918 році була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 117—118.

Тексти тих друків мають чимало пунктуаційних одмін:

Ряд. 1.	«Рада»:	...серця! —...
	«Кр.»:	...серця, —...
Ряд. 2.	«Рада»:	...вкрай;
	«Кр.»:	...вкрай.
Ряд. 5.	«Рада»:	...утіх;
	«Кр.»:	...утіх, —
Ряд. 6.	«Рада»:	...зло;
	«Кр.»:	...зло.
Ряд. 9.	«Рада»:	...бажання,...
	«Кр.»:	бажання...
Ряд. 10.	«Рада»:	...хмара, ...навісна,
	«Кр.»:	...хмара ...навісна;
Ряд. 14.	«Рада»:	...вір, —
	«Кр.»:	...вір! —
Ряд. 15.	«Рада»:	...сумна,
	«Кр.»:	...сумна...
Ряд. 22.	«Рада»:	...обірай! —
	«Кр.»:	...обірай!...

Поезія має дату — «24 октября, 1912 р.», яка не перший раз підпирає нашу думку, що дата написання поезії не далеко відбігає від дати надрукування, бо Гр. Чупринка писав свої твори, часто коли для того були зовнішні імпульси — особливо у формі вимог редакторів того чи іншого видання.

Текст поезії подаємо за перводруком.

256. ОСІННІЙ СУМ.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 9 листопада, № 257, ст. 3. Далі в 1918 році вона була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 38. Тексти тих друків мають такі одміни:

Ряд. 1.	«Рада»:	...в долині;
	«Кр.»:	...в долині,
Ряд. 8.	«Рада»:	...весни;
	«Кр.»:	...весни:
Ряд. 11.	«Рада»:	Хвилювання
	«Кр.»:	Хвилювання,

- Ряд. 13. «Рада»: ...в'язень!...
 «Кр.»: ...в'язень! — ...
 Ряд. 18. «Рада»: Будь же гордим,...
 «Кр. Будь же сильним,...

Текст поезії подаємо за перводруком.

257. AD MAJOREM GLORIAM.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 14 листопада, № 261, ст. 3. Більше вона ніде передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

258. АРТИСТ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 2 грудня, № 276, ст. 3. Потім в 1918 році вона була заведена до III т. видання творів поета Т-вом «Криниця», ст. 23—25. Тексти тих друків мають чимало одмін:

- Ряд. 1. «Рада»: ...принада;
 «Кр.»: ...принада
 Ряд. 2. «Рада»: ...огні;
 «Кр.»: ...огні...
 Ряд. 3. «Рада»: ...естрада
 «Кр.»: ...естрада,
 Ряд. 5. «Рада»: ...очі;
 «Кр.»: ...очі,
 Ряд. 9. «Рада»: ...незбита;
 «Кр.»: ...незбита,
 Ряд. 11. «Рада»: ...пережита,
 «Кр.»: ...пережита;
 Ряд. 13. «Рада»: ...в уяві;
 «Кр.»: ...в уяві
 Ряд. 17. «Рада»: ...мляві;
 «Кр.»: ...мляві,
 Ряд. 22. «Рада»: ...спостеріг
 «Кр.»: ...спостеріг.
 Ряд. 23. «Рада»: ...людині
 «Кр.»: ...людині,
 Ряд. 25. «Рада»: Лунають оплєски. —
 «Кр.»: Лунають вітання...
 Ряд. 26. «Рада»: ...розваг!
 «Кр.»: ...розваг.
 Ряд. 27. «Рада»: «Зневірря,...
 «Кр.»: Зневірря...

- Ряд. 29. «Рада»: ...нестримний,
«Кр.»: ...нестримний
- Ряд. 33. «Рада»: ...палає?...
«Кр.»: ...палає,...
- Ряд. 34. «Рада»: ...тремтить!
«Кр.»: ...тремтить...
- Ряд. 37. «Рада»: ...тривоги!
«Кр.»: ...тривоги,
- Ряд. 38. «Рада»: ...журби.
«Кр.»: ...журби!
- Ряд. 41. «Рада»: ...серце! Здіймаються груди!
«Кр.»: ...серце... Здіймаються груди..

Текст поезії подаємо за перводруком.

259. ЛЮЗІІ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 5 грудня (18 грудня н. ст.), № 278, ст. 3. Потім в 1918 році вона передрукована була в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 96—97.

Тексти тих творів мають пару пунктуаційних одмін, таких:

- Ряд. 14. «Рада»: ...повороту.
«Кр.»: ...повороту;
- Ряд. 17. «Рада»: ...б'ється,
«Кр.»: ...в'ється,
- Ряд. 18. «Рада»: ...таємниче!
«Кр.»: ...таємниче.

Текст її подаємо за перводруком.

260. ЛИСТИ.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 6 грудня, № 279, ст. 2. Далі в 1918 році вона була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 88. Тексти тих друків мають де-які одміни:

- Ряд. 2. «Рада»: ...перлинки;
«Кр.»: ...перлинки.
- Ряд. 10. «Рада»: ...зловживання...
«Кр.»: ...зловживання,
- Ряд. 12. «Рада»: І надії,...
«Кр.»: І надії...
- Ряд. 17. «Рада»: ...густий;
«Кр.»: ...густий,

Ряд. 18. «Рада»: ...пилинки.
«Кр.»: ...пилинки...

Текст поезії подаємо за перводруком.

261. АКВАРЕЛІ.

262. РОМАШКА.

263. АГОНІЯ.

Все три поезії вперше були надруковані в київському щомісячній журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1912. кн. XII, ст. 508. Більше ніде вони не передруковувались. Подаємо текст їх за перводруком. Тут в 11 рядку поезії «Агонія» в перводруковій стоїть слово — «сладує», що безперечно є недогляд коректора, бо має бути «складує». Самий зміст вірша — «А серденько пісню сладує —»... підказує тут — «складує».

264. ЧУДО.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 9 грудня, № 281, ст. 3. В 1918 році вона була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 13—14. Тексти тих друків мають деякі пунктуаційні одміни:

Ряд. 1. «Рада»: ...зануда, —
«Кр.»: ...зануда,
Ряд. 2. «Рада»: ...калік,
«Кр.»: ...калік:
Ряд. 3. «Рада»: ...чоловік.
«Кр.»: ...чоловік, —
Ряд. 10. «Рада»: ...борозні,
«Кр.»: ...борозні! —

Текст її подаємо за перводруком.

265. ПРИВИД.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 16 грудня, № 287, ст. 3. В 1918 році вона була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 59—60. Тексти тих друків мають такі одміни:

Ряд. 1. «Рада»: Співом ніжним,
«Кр.»: Співом чистим,
Ряд. 2. «Рада»: Дивовижним
«Кр.»: Голосистим

- Ряд. 3. «Рада»: ...воруши;
«Кр.»: ...воруши!
- Ряд. 8. «Рада»: ...білокрилий
«Кр.»: ...білокрилий,
- Ряд. 11. «Рада»: ...голубить
«Кр.»: голубить,
- Ряд. 12. «Рада»: ...б'є.
«Кр.»: ...б'є...
- Ряд. 16. «Рада»: ...тихо!...
«Кр.»: ...тихо...
- Ряд. 18. «Рада»: ...б'є!
«Кр.»: ...б'є...
- Ряд. 21. «Рада»: ...пісню-жаль;
«Кр.»: ...пісню-жаль.
- Ряд. 26. «Рада»: Дивовижним
«Кр.»: Дивовижним —
- Ряд. 27. «Рада»: ...мук.
«Кр.»: ...мук...
- Ряд. 28. «Рада»: ...струни
«Кр.»: ...струни,
- Ряд. 30. «Рада»: В переливний дивний гук.
«Кр.»: В переливний гук.

Текст її подаємо за перводруком.

266. ДУХ ШУКАННЯ.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 25 грудня (8 січня 1913 р. н. ст.), № 294, ст. 5 (в різдвяному числі). Більше вона ніде не передруковувалась. Текст її подаємо за текстом перводруку.

267. **.

[Годі чаду, годі вроди].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1912, 25 грудня, № 294, ст. 7, і більше передрукована вона ніде не була. Текст її подаємо за перводруком.

268. АПОТЕОЗ.

[Розгорнула білі крила].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1912 р., 3 грудня, № 296, ст. 2. В 1918 році вона була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 39—40. Тексти тих друків мають такі одміни:

- Ряд. 3. «Рада»: Дивно, дивно...
 «Кр.»: Чисто, рівно...
 Ряд. 6. «Рада»: ...мотилі.
 «Кр.»: ...мотилі,
 Ряд. 14. «Рада»: ...пелена.
 «Кр.»: ...пелена;
 Ряд. 17. «Рада»: ...думи! вас...
 «Кр.»: ...думи! — Вас...
 Ряд. 22. «Рада»: ...дух.
 «Кр.»: ...дух,
 Текст її подаємо за перводруком.

1913.

269. НА НОВИЙ РІК.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» в № 1, ст. 3, р. 1913, 1-го січня. По-за тим її ніде більше не знаходимо. Подаємо текст її за перводруком.

270. ПРИВІТАННЯ НОВОРІЧНЕ.

Поезія вперше друкована була в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. 1, ст. 23. Ні в які збірки досі не входила. Текст її подаємо за перводруком. Впроваджуємо лише розподіл на строфи, чого немає в перводрукові, але то зрозуміло чому: кожний український журнал економлючи місце, стискає поезії без огляду на їх строфічний розділ. А знову багато тому не надають значіння і друкують так, як самі знають, а не як хоче автор та вимагає конструкція твору.

271. СПОЛОХ.

272. ТВОРЧІСТЬ.

Обидві ці поезії вперше надруковані були в київському, літературно-науково-артистичному журналі місячникові «Дзвін» — р. 1913, кн. 1, ст. 5. «Сполох» так і зостався не передрукованим ніде, а «Творчість» увійшла у III т. видання Т-ва «Криниця» — р. 1918, ст. 17—18.

В тексті поезії «Творчість» є де-які пунктуаційні одміни:

- Ряд. 13. «Дз.»: Сонце. Місяць. Безліч зір.
 «Кр.»: Сонце... Місяць... Безліч зір..
 Ряд. 14. «Дз.»: ...декорацій.
 «Кр.»: ...декорацій...

Ряд. 15. «Дз.»: ...гірній...
«Кр.»: ...гірний...
Ряд. 19. «Дз.»: ...зазорять,
«Кр.»: ...зазорять, —

Текст поезії подаємо за перводруком.

273. НАСТРОЇ.

[Сонце. Диво...]

Поезія вперше була надрукована в київській українській щотижневій газеті для селянської і робітничої інтелігенції — «Маяк» — 1913 р., 24 січня, № 4, ст. 3. В 1918 р. поезія увійшла в III т. видання Тва «Криниця» ст. 139, але там замість заголовку перводруку стоїть три зірки (***) і текст має пару пунктуаційних одмін. Вони такі:

Ряд. 1. «Маяк»: ...Глянь...
«Кр.»: ...Глянь...
Ряд. 14. «Маяк»: ...до бою? —
«Кр.»: ...до бою?

Подаємо текст і заголовок поезії за перводруком.

274. ЕТЮДИ.

Вперше поезія надрукована була в київськiм щомісячнiм журналі «Українська Хата» — р. 1913, кн. 1, ст. 2. Більше вона ніде не була друкована. Подаємо текст її за перводруком. Тут може бути питання що-до правильності вислову в II розділі, ряд. 3-ій «.. куриться в банкетах» — чи в «бенкетах»? В перводрукові стоїть — «банкетах», але зміст вірша дозволяє і вислів — «бенкетах».

275. САМОГУБЕЦЬ.

Драматичний етюд.

Цей драматичний етюд був надрукований в київському щомісячному журналі «Дзвін» — р. 1913, кн. 2, ст. 57—58. Ніде більше він не передруковувався. Текст його подаємо за перводруком.

276. В УТОМІ.

Поезія ця вперше надрукована була в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 14 лютого, № 7, ст. 4. і ніде більше не передруковувалась.

Текст її подаємо за перводруком.

277. ВЕЛИКІ РОКОВИНИ.

П'ям'яти Т. Г. Шевченка.

Вперше поезія ця була надрукована в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 21 лютого, № 8, ст. 5 і більше вона ніде не передруковувалась. Подаємо її текст за перводруком.

Викликає сумнів рядок 26 — «Розігравши чорний дим», можливо то є коректурна помилка, зам. — «Розігнавши...»

278. НАШІ ТЕМИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1913, кн. II, ст. 81. Передрукована вона у III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 21—22. Одміна тут та, що поезія розділена на два окремих розділи: I — перші дванацять рядків і II — других дванацять рядків. Ми додержуємось тексту перводруку.

279. ОМАНА.

Фантазія.

Ця п'єса надрукована була вперше в київському щомісячному журналі «Дзвін» — р. 1913, кн. 3, ст. 146—147. Передрукованою вона ніде більше не була. Текст її подаємо за перводруком, але де-які рядки викликають сумнів щодо правильності їх, так розділ II, ряд 56 — «Тільки я гибію в тлі», можливо правильним буде — «Тільки я нидію в тлі». Розділ III, ряд. 68 — ...«що ти садів» — треба — «садив» — рима а змисл того вимагають. Знову ж в I розділі ряд. 3 на кінці треба б поставити протинку (,); рівно ж на кінці 13 рядка ...мов нахаба, — це певне коректорський недогляд, як і у розділі II в ремарці зам. «Торс» — «Тарс».

Текст цієї п'єси подаємо за перводруком.

280. В НІЧКУ ЯСНУ.

Поезія вперше була надрукована в київському літературно-мистецькому місячнику «Сяйво» — р. 1913, № 3, ст. 67. Більше поезія ця ніде не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком.

281. ПЕРЕДАЧА.

282. СІМФОНІЯ СОНЦЯ.

Обидві ці поезії містились там же де й «В нічку ясну» і також ніде більше не передруковувались. І їх тексти подаємо за перводруком, поділивши останню поезію на строфи.

283. ДО МУЗИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1913 р., 24 березня (6 квітня н. ст.), № 70, ст. 2. А в 1918 р. 3-го «Криниця» завело її в III т. свого видання на ст. 11—12. Одміни в текстах, хоча дрібні, але є. Вони такі:

Ряд. 7. «Рада»:	...запорука
«Кр.»:	...запорука,
Ряд. 20. «Рада»:	...світі — ти одна.
«Кр.»:	...світі ти — одна.
Ряд. 21. «Рада»:	...самотний,
«Кр.»:	...самотній,
Ряд. 22. «Рада»:	...тихий,...
«Кр.»:	...тихий...
Ряд. 26. «Рада»:	...провідна.
«Кр.»:	...провідна...

В перводрукові під текстом поезії стоять літери: «Г. Ч.». Текст поезії подаємо за перводруком.

284. ДВІ ДУШІ.

Поезія вперше надрукована була в київському щомісячнику «Українська Хата» — р. 1913, кн. III, ст. 149. Після того вона ніде не пердруковувалась. Ми подаємо текст її за перводруком, лише ділимо поезію на строфи, чого там не було.

285. ЧЕРЕЗ НЕТРИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1913, 31 березня (13. IV. н. ст.), № 75, ст. 3. В р. 1918 була заведена до III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 101—102, але з багатьма пунктуаційними одмінами в тексті. Одміни ці такі:

Ряд. 1. «Рада»:	...плями!
«Кр.»:	...плями...
Ряд. 2. «Рада»:	...колючками,
«Кр.»:	...колючками, —
Ряд. 3. «Рада»:	...йти;
«Кр.»:	...йти.
Ряд. 5. «Рада»:	...стежка до...
«Кр.»:	...стежка — до...
Ряд. 8. «Рада»:	...чар;
«Кр.»:	...чар...
Ряд. 13. «Рада»:	...золотих.
«Кр.»:	...золотих...

- Ряд. 18. «Рада»: ...джерела.
 «Кр.»: ...джерела...
 Ряд. 20. «Рада»: ...зла!
 «Кр.»: ...зла.
 Ряд. 23. «Рада»: ...стежка до мети.
 «Кр.»: ...стежка — до мети...

В перводрукові під поезією стоять літери «Г. Ч.» Текст її подаємо за перводруком.

286. ФЕЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1913, 7 квітня (20 квітня н. ст.), № 81, ст. 3. Більше вона ніде не була передрукована. Текст її подаємо за перводруком.

287. СВІТОНОСЕЦЬ.

Поезія вперше надрукована була в київському журналі, місячнику «Дзвін» — р. 1913, кн. 4, ст. 227 і більше ніде не була передрукована.

Текст її подаємо за перводруком.

288. БЕЗ ЗМІНИ.

289. ПЕРЕД РАНКОМ.

Обидві ці поезії одночасно з попередньою були надруковані в київському місячному журналі «Дзвін» — р. 1913, кн. 4, ст. 227. В 1918 році обидві увійшли у III т. видання Т-ва «Криниця»: «Без змін» — ст. 43 і «Перед ранком» — ст. 44. Текст їх подаємо за перводруком, який має де-кілька пунктуаційних одмін:

- «Без змін»:
 Ряд. 2. «Дз.»: ...рясний
 «Кр.»: ...рясний...
 Ряд. 10. «Дз.»: ...душі!
 «Кр.»: ...душі! —
 Ряд. 12. «Дз.»: ...«Залиши».
 «Кр.»: ...Залиши»!
 Ряд. 13. «Дз.»: Так ні, не... зміни;
 «Кр.»: Так ні! Не... зміни; —
 Ряд. 16. «Дз.»: ...— крик.
 «Кр.»: ...— крик!
- «Перед ранком»:
 Ряд. 1. «Дз.»: Вір, голубко,... мить, —
 «Кр.»: Вір голубко,... мить,

- Ряд. 4. «Дз.»: ...із раю.
 «Кр.»: ...із раю!
 Ряд. 14. «Дз.»: ...зірницю;
 «Кр.»: ...зірницю...

290. РОЗДВОЄННЯ.

Поезія вперше надрукована була в київському літературно-мистецькому журналі «Сяйво» — р. 1913, № 4, ст. 101—102 і більше ніде не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком, впровадивши лише строфічний розподіл в ній, чого там нема.

291. ДРОВОРУБ.

Вперше ця поезія надрукована була в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 25 квітня, № 16, ст. 7. Передрукована вона була в 1918 р. в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 140. Текст її подаємо за перводруком, який має де-кілька пунктуаційних одмін. Вони такі:

- Ряд. 1. «Маяк»: ...коханко...
 «Кр.»: ...коханко,
 Ряд. 3. «Маяк»: ...велетня орла,
 «Кр.»: ...велетня-орла,
 Ряд. 8. «Маяк»: Той...
 «Кр.»: Той,...
 Ряд. 16. «Маяк»: Гай навколо аж гуде!
 «Кр.»: Гай, навколо — аж гуде!

292. БУДЬ ЗДОРОВ!...

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — 1913 р., 28 квітня (11. V. н. ст.), № 27, ст. 2. Потім в 1918 р. була заведена до III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 115—116 з багатьма пунктуаційними одмінами. Вони такі:

- Ряд. 3. «Рада»: ...слово, — будь здоров, —
 «Кр.»: ...слово «будь здоров!»
 Ряд. 6. «Рада»: ...прокльони, —
 «Кр.»: ...прокльони!
 Ряд. 9. «Рада»: ...псчуеш, — будь здоров, —
 «Кр.»: ...почуеш «будь здоров!»
 Ряд. 10. «Рада»: ...чарці, —
 «Кр.»: ...чарці.
 Ряд. 12. «Рада»: ...згоді,...
 «Кр.»: ...згоді...

- Ряд. 16. «Рада»: ...лицар...
 «Кр.»: ...лицар...
 Ряд. 19. «Рада»: Будь, мій вороже, здоров, —
 «Кр.»: «Будь, мій вороже, здоров!» —
 Текст поезії подаємо за перводруком.

293. ДНІПРОВІ СЕРЕНАДИ.

Поезія вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1913, кн. IV—V, ст. 210—212. В 1918 р. була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 29—32.

Текст поезії подаємо за перводруком, який в порівнянні з текстом «Криниці», має досить одмін:

- Ряд. 6. «УХ.»: ...миготять,
 «Кр.»: ...миготять;
 Ряд. 12. «УХ.»: ...тобі, тобі!
 «Кр.»: ...тобі, тобі...
 Ціла «Посвята» друкована в «УХ.» петітом.
 Ряд. 14. «УХ.»: ...Дніпра
 «Кр.»: ...Дніпра...
 Ряд. 20. «УХ.»: ...жаги.
 «Кр.»: ...жаги!
 Ряд. 24. «УХ.»: ...колонад.
 «Кр.»: ...колонад!...
 Ряд. 37. «УХ.»: ...левади;
 «Кр.»: ...левади,
 Ряд. 47. «УХ.»: ...щастя ніжне
 «Кр.»: миловтішне
 Ряд. 57. «УХ.»: ...прокльоном;
 «Кр.»: ...прокльоном,
 Ряд. 61. «УХ.»: ...зради
 «Кр.»: ...зради,
 Ряд. 71. «УХ.»: ...буйно-хвильний,
 «Кр.»: ..буйнохвильний,
 Ряд. 80. «УХ.»: ...журби!
 «Кр.»: ...журби.

Розділ другий у виданні «Криниця» поділено на строфи — цей розподіл приймаємо й ми.

294. СВІТАННЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1913, 5. V. (18 травня н. ст.) в № 103, ст. 5. Далі в 1918 році вона була заведена до III тому видання т-ва «Криниця», ст. 46—47.

Тексти тих двох друків де-що відмінні:

- Ряд. 1. «Рада»: ...дрімає.
«Кр.»: ...дрімає...
- Ряд. 2. «Рада»: ...прибережні.
«Кр.»: ...прибережні...
- Ряд. 3. «Рада»: Тихо... ...шумлять.
«Кр.»: Тихо... ...шумлять...
- Ряд. 7. «Рада»: Сум.
«Кр.»: Сум...
- Ряд. 8. «Рада»: ...широкім.
«Кр.»: ...широкім...
- Ряд. 12. «Рада»: ...поетичність.
«Кр.»: ...поетичність!
- Ряд. 14. «Рада»: ...ланом,
«Кр.»: ...ланом, —
- Ряд. 17. «Рада»: ...збужений кулик;
«Кр.»: ...збуджений кулик
- Ряд. 18. «Рада»: ...чайка;
«Кр.»: ...чайка,
- Ряд. 21. «Рада»: ...далі.
«Кр.»: ...далі!...
- Ряд. 24. «Рада»: ...гаї і луки.
«Кр.»: ...гаї та луки.

Текст поезії подаємо за перводруком.

295. ХОЛОД І ЖАР.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. V, ст. 319 і більше вона ніде не була передрукована. Текст її подаємо за перводруком, впровадивши там строфічний розподіл.

296. ПРИВІТ ВЕЛИКОМУ.

На могилі Т. Шевченка.

Поезія ця була вперше надрукована в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 23 травня, № 20, ст. 7—8 і більше ніде не передруковувалась.

Текст її подаємо за перводруком.

297. ЖНИЦЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1913, 9 червня (22. VI. н. ст.), № 131, ст. 3. Поза тим вона не увійшла ні в яку збірку творів поета.

Текст її подаємо за перводруком.

298. СТЕПОВІ ЕТЮДИ.

Вперше надруковані були в київському щомісячній журналі «Українська Хата» — р. 1913, кн. VI, ст. 321—323.

299. ЧАРИ ПОЕЗІЇ.

Ця поезія надрукована була в тій же книзі журналу «Українська Хата» — ст. 324. Обидві вони ніде більше не передруковувались. Текст їх подаємо за перводруком, запровадивши в першій необхідний строфічний розподіл.

300. НОКТЮРН.

[Фея ночі на сади].

Вперше ця поезія надрукована була в київському щомісячній журналі «Дзвін» — р. 1913, кн. VI, ст. 370. Після в 1918 р. була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 65—66. Тут вона надрукована з деякими одмінами. Одміни тут такі:

Ряд.	2.	«Дз.»:	...намітку;
		«Кр.»:	...намітку,
Ряд.	4.	«Дз.»:	...квітку.
		«Кр.»:	...квітку!
Ряд.	5.	«Дз.»:	Ніжна...
		«Кр.»:	Люба...
Ряд.	9.	«Дз.»:	...ранок?
		«Кр.»:	...ранок?...
Ряд.	10.	«Дз.»:	...тоді у вічі,
		«Кр.»:	...тоді у-вічі,
Ряд.	18.	«Дз.»:	...до ранку;
		«Кр.»:	...до ранку...
Ряд.	19.	«Дз.»:	...сну,
		«Кр.»:	...сну, —
Ряд.	21—24.	«Дз.»:	чотирі рядки точок, в «Кр.»: їх нема.
Ряд.	25.	«Дз.»:	...скоріше! Я один;
		«Кр.»:	...скоріше! Я один...
Ряд.	29.	«Дз.»:	...темноти
		«Кр.»:	...темноти,
Ряд.	30.	«Дз.»:	...самотині
		«Кр.»:	...самотині,
Ряд.	35.	«Дз.»:	...будеш ти,
		«Кр.»:	...будеш: — ти,

Текст поезії подаємо за перводруком.

301. МОЇ СКАРБИ.

Поезія ця була надрукована там же, де й попередня поезія — в журналі «Дзвін» — р. 1913, кн. VI, ст. 370 і більше ніде не була передрукована. Подаємо текст її за перводруком.

302. НАД КОХАННЯМ.

Поезія вперше була надрукована в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 22 серпня в № 32, стор. 4. В 1918 р. була заведена в III том видання т-ва «Криниця», ст. 68—69. Поміж текстом тих друків є де-яка одміна в пунктуації та інші:

Ряд. 2. «Маяк»:	...рай;
«Кр.»:	..рай,
Ряд. 10. «Маяк»:	...втиляй
«Кр.»:	..втіляй
Ряд. 13. «Маяк»:	...кохання;
«Кр.»:	..кохання,
Ряд. 22. «Маяк»:	...мистець;
«Кр.»:	..мистець,

Текст подаємо за перводруком.

303. ЛИЦАРЬ-САМ.

Поема в 2-х частинах.

Твір цей вперше був надрукований в київськiм щомісячнiм журналі «Українська Хата» — р. 1913, кн. VII—VIII, ст. 387—398. Написаний він був поетом дома, в м. Гоголеві на Чернигiвщині, незадовго перед друком. Після виходу журналу, де твір було надруковано, по згоді з автором київське в-во «Життя й Мистецтво» видало поему окремою книжкою, яка вийшла у світ в м. вересні того ж року. В 1918 р. поема ця вже увійшла в склад II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 177—201. По між текстами перводруку та окремою одбиткою ріжницьі нема жадної. А по між ними та виданням Т-ва «Криниця» — є де-кілька пунктуаційних одмін:

Ряд. 36. «УХ.»:	...виплило село.
«Кр.»:	...виплигло село.
Ряд. 97. «УХ.»:	юнака.
«Кр.»:	..юнака,
Ряд. 110. «УХ.»:	..поцілунки,
«Кр.»:	...поцілунки
Ряд. 169. «УХ.»:	Лицарь-Сам...
«Кр.»:	Лицарь-Сам,...

Ряд. 221. «УХ.»:	...боями. —
«Кр.»:	...боями, —
Ряд. 229. «УХ.»:	І в одступанні...
«Кр.»:	І в одступанні,...
Ряд. 250. «УХ.»:	...дикуни.
«Кр.»:	...дикуни
Ряд. 266. «УХ.»:	...хор,
«Кр.»:	...хор
Ряд. 286. «УХ.»:	...великий
«Кр.»:	...великий,
Ряд. 299. «УХ.»:	Дикий рев,...
«Кр.»:	Дикий рев...
Ряд. 356. «УХ.»:	До зрадника?..
«Кр.»:	— До...
Ряд. 384. «УХ.»:	І в Жертву...
«Кр.»:	І в жертву...
Ряд. 385. «УХ.»:	І біль, і славу, і кохання.
«Кр.»:	І біль і славу і кохання.

Текст подаємо за перводруком, додержуючись лише строфічної будови поеми.

304. ПОЕТОВІ.

[Муза, муза...].

Поезія ця вперше надрукована була в київській щотижневій газеті «Маяк» — р. 1913, 29 серпня, № 33, ст. 6. Потім в 1918 році вона була заведена у III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 15—16. Тексти тих двох друків мають де-які пунктуаційні і правописні одміни — їх подаємо:

Ряд. 3. «Маяк»:	...ропаленим...
«Кр.»:	...розпаленим...
Ряд. 4. «Маяк»:	Муза —
«Кр.»:	Муза й
Ряд. 15. «Маяк»:	...на храм
«Кр.»:	...на храм —
Ряд. 20. «Маяк»:	Я ж — ...
«Кр.»:	Я ж...
Ряд. 23. «Маяк»:	...лади,
«Кр.»:	...лади
Ряд. 27. «Маяк»:	А великий,...
«Кр.»:	А великий
Ряд. 30. «Маяк»:	...квіти;
«Кр.»:	...квіти,

Текст подаємо за перводруком.

305. ГРІХ.

[Я знав, я пив її мучення].

Вперше поезія ця надрукована була в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1913, кн. IX, ст. 514. Більше ніде вона не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком.

306. САМОВЛАДА.

Поезія ця була вперше надрукована у львівській двотижневій газеті «Ілюстрована Україна» — 1913 р., 15 жовтня, № 19—20, ст. 2.

Вдруге, в скороченім розмірі була вона видрукована в київському місячнику «Шлях» — р. 1913, м. грудень, № 12, ст. 5—6. В збірці не була заведена. Одніи текстів тих двох друків такі:

Ряд. 1.	«І. Укр.»:	Тільки згубить... піря —
	«Шл.»:	Як загубить ...пірря
Ряд. 2.	«І. Укр.»:	Як полине... льот?
	«І. П.»:	Не полине... льот;
Ряд. 5.	«І. Укр.»:	...стерни,
	«Шл.»:	...стерні —
Ряд. 9.	«І. Укр.»:	Так постій,...
	«Шл.»:	Так постій, — ...
Ряд. 10.	«І. Укр.»:	...не ридай;
	«Шл.»:	...не ридай,
Ряд. 14.	«І. Укр.»:	...слів;
	«Шл.»:	...слів, —
Ряд. 16.	«І. Укр.»:	...гідра...
	«Шл.»:	...гідра...

Далі рядки 17—28 в журналі «Шлях» опущено.

Текст подаємо за перводруком.

307. НА МОГИЛУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. X. [за жовтень], ст. 56. Більше ніде вона передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

308. ДАЛЕЧ.

Вперше ця поезія була надрукована в київському журналі місячникові «Українська Хата» — р. 1913, кн. X, ст. 593. Після була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця» — р. 1918, ст. 108—109.

Тексти тих друків мають де-які пунктуаційні одміни:

Ряд. 2.	«УХ.»:	Рад-не-рад,
	«Кр.»:	Рад-не-рад;
Ряд. 8.	«УХ.»:	...зла
	«Кр.»:	...зла,
Ряд. 9.	«УХ.»:	...пекла...
	«Кр.»:	...пекло
Ряд. 17.	«УХ.»:	...дикі
	«Кр.»:	...дикі, —
Ряд. 19.	«УХ.»:	..., далі...
	«Кр.»:	..., далі — ...
Ряд. 21.	«УХ.»:	...нерозривне
	«Кр.»:	...нерозривне,

Текст поезії подаємо за перводруком.

309. VETO!

Поезія ця одночасно була надрукована в київських щомісячних журналах: «Українська Хата» — 1913, кн. XI, ст. 665 та «Літературно-Науковий Вістник» -- р. 1913, кн. XI, ст. 266. Хоча літературні традиції не дозволяють давати одночасно одну й ту саму працю у два видання, але поет то зробив свідомо, бо був незадоволений тим текстом, який був вже видрукований у «Літературно-Науковому Вістникові». В 1918 р. цю поезію заведено у III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 145. Одміни тексту такі:

В «Кр.» — без заголовку, а три зірки.

Ряд. 1.	«ЛНВ.»:	...Вже все пропало.
	«УХ.»:	...вже все пропало;
	«Кр.»:	...Вже все пропало
Ряд. 2.	«ЛНВ.»:	...добрі.
	«УХ.»:	...добрі;
	«Кр.»:	...добрі.
Ряд. 6.	«ЛНВ.»:	зорі
	«УХ.»:	зорі,
Ряд. 7.	«ЛНВ.»:	...запорука, —
	«УХ.»:	...запорука —
Ряд. 8.	«ЛНВ.»:	Так на, бери!
	«УХ.»:	Так, на, бери!
	«Кр.»:	Так на! Бери!
Ряд. 10.	«ЛНВ.»:	Зірвала б ...згори,
	«УХ.»:	Зірвала-б... згори;
Ряд. 11.	«ЛНВ.»:	...слави, —
	«УХ.»:	...слави —

- Ряд. 12. «ЛНВ.»: Бери ж, бери!...
 «УХ.»: Так що-ж, бери!
 «Кр.»: Бери ж! Бери!
- Ряд. 14. «ЛНВ.»: О, ні! Мовчи... Не говори!
 «УХ.»: О, ні, мовчи, не говори!
 «Кр.»: О, ні! Мовчи!...
- Ряд. 15. «ЛНВ.»: ...вириваєш!...
 «УХ.»: ...вириваєш —
 «Кр.»: ...вириваєш...
- Ряд. 16. «ЛНВ.»: Ну, що ж? Бери...
 «УХ.»: Ну, так, бери!
 «Кр.»: Ну, що ж? — Бери!..
 в «Кр.»: між 16—17 ряд. нема рядка крапок.
- Ряд. 18. «Кр.»: ...в горі!
 В попередних виданнях: ...в горі.
- Ряд. 19. «ЛНВ.»: ...гадюки:
 «УХ.»: ...гадюки —
- Ряд. 20. «ЛНВ.»: Умри... Умри!..
 «УХ.»: Умри!
 «Кр.»: Умри!.. Умри!..
- Текст подаємо за перводруком — «Українська Хата».

310. ДУХ ЛЮБОВИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — 1913 р., кн. XI, ст. 266. В 1918 р. була заведена до III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 90—91. Тексти тих друків мають де-які одміни:

- Ряд. 4. «ЛНВ.»: ...прощанню:
 «Кр.»: ...прощанню;
- Ряд. 8. «ЛНВ.»: ...блискучі.
 «Кр.»: ...блискучі,
- Ряд. 19. «ЛНВ.»: ...буряний...
 «Кр.»: ...буряний,...

Текст подаємо за перводруком, додержуючись лише розподілу поезії на строфи.

310. МІНІЯТЮРА.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. XI, ст. 267. Потім в 1918 р. вона була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця», ст 63—64.

Текст тих друків має такі одміни:

Ряд. 5. «ЛНВ.»:	...творили,
«Кр.»:	...творили, —
Ряд. 7—9. «ЛНВ.»:	...коханню
	...еднанню
	...переконанню
в «Кр.»:	замінено на скінчення — «ні».
Ряд. 17. «ЛНВ.»:	...Твоя структура
«Кр.»:	...Твоя натура
Ряд. 18. «ЛНВ.»:	Щоб...
«Кр.»:	Що...
Ряд. 21. «ЛНВ.»:	...сполотвілим
«Кр.»:	...сполотнілим,
Ряд. 23. «ЛНВ.»:	...жадання
«Кр.»:	...жадання,
Ряд. 25. «ЛНВ.»:	...чарівна.
«Кр.»:	...чарівна...
Ряд. 29. «ЛНВ.»:	...трівожно, —
«Кр.»:	...трівожно: —

Текст поезії подаємо за перводруком.

312. НАДІЯ.

І ця поезія вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. XI., ст. 267. В 1918 р. вона була заведена в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 61. Тексти тих двох друків мають де-які одміни:

Ряд. 2. «ЛНВ.»:	...твій:
«Кр.»:	...твій!
Ряд. 9. «ЛНВ.»:	Невмираючих подій.
«Кр.»:	Невмираючих надій.
Ряд. 10. «ЛНВ.»:	...в рай твій я...
«Кр.»:	...в рай я твій...
Ряд. 21. «ЛНВ.»:	...маниш;
«Кр.»:	...маниш...
Ряд. 22. «ЛНВ.»:	Хто ж ти, хто ти,
«Кр.»:	Хто ж ти? Хто ти? —
Ряд. 26. «ЛНВ.»:	...глянеш
«Кр.»:	...глянеш —

Подаємо текст за перводруком.

313. ВІРНІСТЬ.

Поезія в перший раз була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1913, кн. XII, ст. 451.

Більше ніде вона передрукована не була. Текст цієї поезії подаємо за перводруком.

314. В РІДЗВЯНУ НІЧ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» — р. 1913, 25 грудня (7. І. н. ст. 14 р.), № 294, ст. 4. Поезія ця досі не увійшла ні в одне видання творів поета. Подаємо її вперше в редакції перводруку.

1914.

315. НОВОРІЧНИЙ МОТИВ.

Вперше поезія ця надрукована була в київській щоденній газеті «Рада» р. 1914, 1-го січня в № 1, ст. 5. Ніде більше передрукована не була. Подаємо текст її за перводруком.

316. ЗРАДА.

Поезія ця вперше була надрукована у львівській двотижневій газеті «Ілюстрована Україна» — р. 1914, 15 січня, № 1, ст. 2. Більше вона ніде передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

317. ВЕСЛА.

І ця поезія надрукована була у львівській двогтижневій газеті «Ілюстрована Україна» — р. 1914, 15 лютого, № 3, ст. 42. Ні в які збірки вона не увійшла і ніде передрукована не була. Текст її подаємо за перводруком.

318. ДО Т. ШЕВЧЕНКА.

(В день 100-літ. роковин).

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Рада» в р. 1914, 25 лютого, в № 46, ст. 3. Ніде більше не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком.

319. ГУЛЬВІСА.

Вперше ця поезія була надрукована в київськiм щомісячнiм журналі «Українська Хата» — р. 1914, кн. II, ст. 127. В 1918 р. вона була уведена в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 157—158. Текст цих двох друків має деякі пунктуаційні одміни:

Ряд. 1.	«УХ.»:	...ні роду;
	«Кр.»:	...ні роду,
Ряд. 2.	«УХ.»:	... — один!...
	«Кр.»:	... — один...
Ряд. 3.	«УХ.»:	...дістав...
	«Кр.»:	...достав...
Ряд. 13.	«УХ.»:	...оживляє —
	«Кр.»:	...оживляє, —
Ряд. 28.	«УХ.»:	...один.
	«Кр.»:	...один!

320. ВІЩІ ДЗВОНИ.

Поезія вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1914, кн. III, ст.219—220. По-за тим ніде більше друкована не була. Текст її подаємо за перводруком.

321. [Я СПІВИ СКЛАДАЮ НА ТОН СУМОВИТИЙ].

[Моя голубка].

Поезія ця без жадного заголовка вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Українська Хата» — р. 1914, кн. V, ст. 354. В 1918 р. вона входить в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 84 і там має заголовок «Моя голубка». Не маючи жадних відомостей про те, що сам автор переглядав і виправляв матеріал перед друком видання 1918 року, не можемо згодитись на таку співпрацю з поетом в редакції того видання і не приймаємо того заголовка. Рівно-ж як не приймаємо й всіх тих поправок в тексті, що ріжнять ці два тексти. В цій же поезії одміни в текстах такі:

Ряд. 1.	«УХ.»:	...сумовитий
	«Кр.»:	...сумовитий,
Ряд. 2.	«УХ.»:	І біль...
	«Кр.»:	Я біль...
Ряд. 5.	«УХ.»:	...окіяну
	«Кр.»:	...океану

322. СТАВ ДНІПРО!..

323. ДО І ПІСЛЯ СВЯТ.

Ці обидві поезії вперше були видруковані в київськiм щомісячнiм журналі «Українська Хата» — р. 1914, кн. VI, перший на ст. 412, другий — ст. 465. Більше вони ніде не передруковувались.

Текст їх подаємо за перводруком.

324. ДАР БОЖИЙ.

Поезія ця вперше надрукована була в київському щомісячному журналі «Літ.-Наук. Вістник» в р. 1914, кн. 7—10 (липень-жовтень), ст. 13. Потім вона увійшла в склад третього тому київського видання творів поета вид. «Криниця», ст. 5. В текстах тих двох друків є такі одміни:

Ряд. 12. «ЛНВ.»: Змалювать з душі...
 «Кр.»: Змалювать в душі...
Ряд. 21. «ЛНВ.»: ...в бурю, холод
 «Кр.»: ...в бурю, в холод.
Текст поезії подаємо за перводруком.

325. В БОЮ ЖИТТЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літ.-Наук. Вістник» р. 1914, кн. 7—10 (липень-жовтень), ст. 13 — і більше ніде. Текст її подаємо за перводруком.

326. В СОБІ..

327. ЗАСНУЛИЙ ВУЛКАН.

Ці обидві поезії також вперше були надруковані в київському щомісячному журналі «Літ.-Наук. Вістник» — р. 1914, кн. 7—10 (липень-жовтень), ст. 13—14 і більше ніде. Тексти їх подаємо за перводруком.

1915.

328. ПОЕЗІЯ.

[Поезія, — настрій гучних вакханалій].

Вперше була надрукована в одеському «Вістникові письменства, науки і громадського життя — «Основа», 1915 р., кн. 1 (м. серпень), ст. ? В 1918 р. вона увійшла в склад II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 202. Текст поезії подаємо за перводруком, хоча він не має ані одної одміни від тексту передруку.

329. ПО ЗВУКУ.

Друкована вперше в одеськім журналі «Основа» — р. 1915 (м. серпен), кн. 1, ст. ?; була також уміщена в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 203. Подаємо текст її за перводруком.

330. БЕЗ ЗЛОСТИ.

Поезія ця вперше була надрукована в одеському щомісячному журналі «Основа» — р. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 3. Далі, в 1918 р. вона була заведена у II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 211—212. Текст її подаємо за перводруком. Одмін в текстах тих друків нема жадних.

331. НАСТРОЇ.

[Твій чудовий образ милий].

Вперше друкована в одеськім журналі «Основа» — р. 1915 (м. вересень), кн. II, ст. 60. В 1918 р. була заведена у II т. видання Т-ва «Криниця» ст. 204—205. Подаємо текст її за перводруком, додержуючи лише строфічний розподіл поезії.

332. БОРОТЬБА.

Вперше поезія ця надрукована була в одеськім щомісячнім журналі «Основа» — р. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 61—62. В 1918 р. була заведена вона до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 209—210. Текст її подаємо за перводруком. Одмін в текстах немає жадних.

333. ЗМІСТ КРАСИ.

Вперше надрукована була ця поезія в одеськім журналі «Основа» — р. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 206—207. Подаємо текст її за перводруком, лише впроваджуємо строфічний розподіл цієї поезії.

334. ЮНОМУ ДРУГОВІ.

Ця поезія вперше була надрукована в одеськім журналі «Основа» — р. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 63. Вона ж була заведена одночасно з іншими поезіями, що там друковані, в II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 208. Текст її подаємо за перводруком. Одмін немає жадних.

331. INTER ARMA...

Поезія ця вперше була надрукована в одеськім щомісячнім журналі «Основа» — р. 1915, кн. III (м. жовтень), ст. 60—61. Потім у 1918 р. була заведена у II т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 213. Текст поезії подаємо за перводруком. Одмін в текстах нема.

331. БЛИСКИ ДУШІ.

Це остання з дев'яти поезій, що були вміщені в одеськім щомісячнім журналі «Основа» — р. 1915, кн. III (м. жовтень), ст. 61. І вона була

потім, в 1918 р. заведена до II т. видання Т-ва «Криниця», ст. 214. Текст її подаємо за перводруком. Одмін в текстах тих немає жадних.

1916.

337. ОГОНЬ ЖИТТЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в альманахові, що видавався в Одесі 1916 року, після того, як щомісячник «Основа» був припинений військовою владою на третій книжці. Альманах той звався «Степ». (Письменство, наука і громадське життя). Вийшло його лише одна книжка. Тут на ст. 32-ій знаходимо названу поезію. В 1918 р. вона увійшла в III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 103. Текст подаємо за перводруком без змін, запровадивши лише строфічний розподіл поезії.

338. ПЕРШИЙ СОН.

Вперше ця поезія надрукована була в одеському альманахові «Степ» — р. 1916, ст. 32—33. В 1918 р. вона увійшла в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 70. Текст тих друків має де-які одміни — подаємо їх.

Ряд. 1. «Степ»:	...бою...
«Кр.»:	...болю...
Ряд. 9. «Степ»:	...Рідше тіні.
«Кр.»:	...Рідші тіні.
Ряд. 10. «Степ»:	Ось і ти
«Кр.»:	Ось і ти.
Ряд. 13. «Степ»:	...й бачу,
«Кр.»:	...й бачу, —
Ряд. 15. «Степ»:	Всеж я радісно...
«Кр.»:	Все-ж я радістю...
Ряд. 19. «Степ»:	...бою
«Кр.»:	...болю

Текст подаємо за перводруком, поділивши лише поезію на строфи.

339. КРАСА ТА ІСТИНА.

Поезія вперше була надрукована в одеському альманахові «Степ» — р. 1916, ст. 33, а в 1918 р. була передрукована в III т. видання Т-ва «Криниця»; ст. 8. Текст тих друків має де-які пунктуаційні одміни:

Ряд. 7. «Степ»:	Безнадійна...
«Кр.»:	Безнадійна...

- Ряд. 10. «Степ»: ...красі;
 «Кр.»: ...красі! —
 Ряд. 11. «Степ»: Сполучи їх і з тобою —
 «Кр.»: Сполучи їх! і з тобою

Подаємо текст поезії за перводруком, впровадивши лише строфічний розподіл в ній.

340. ПРИЗНАННЯ.

(Посвята N. N.)

Надрукована ця поезія була в перший раз в одеському альманасху «Степ» — р. 1916, ст. 43 і після того ніде передрукованою не була. Подаємо текст її за перводруком.

341. ПІСЛЯ НОЧІ.

Поезія в перший раз була надрукована в московському тижневому журналі «Промінь» — р. 1916, м. листопада, № 1, ст. 1 і після в 1917 р., коли в м-ці липні було відновлено у Києві щомісячний журнал «Літературно-Науковий Вістник», то в кн. першій (липнева) на ст. 7 знаходимо передрукованою удруге цю поезію. Текст її в тих друках має де-які одміни:

- Ряд. 12. «Пром.»: ...безмовний.
 «ЛНВ.»: ...безмовний —
 Ряд. 13. «Пром.»: ...у тьмі,
 «ЛНВ.»: ...у тьмі;
 Ряд. 19. «Пром.»: Ми стрічали...
 «ЛНВ.»: Ми стрівали...
 Ряд. 20. «Пром.»: ...беззбройні
 «ЛНВ.»: ...беззбройні.
 Ряд. 25. «Пром.»: ...схід в огні.
 «ЛНВ.»: ...Схід в огні!
 Ряд. 26. «Пром.»: Куймо ж щастя,
 «ЛНВ.»: Куймо щастя,
 Ряд. 30. «Пром.»: ...побідно...
 «ЛНВ.»: ...побідно.

Подаємо текст її за перводруком.

342. СПІВЦІ УКРАЇНИ.

343. КРИКУНАМ.

Обидві ці поезії в перший раз були надруковані в українському безпартійному поступово-демократичному тижневикові літератури, науки, мистецтва й громадського життя — «Промінь», — що виходив в

ніде більше надрукована не була. Текст її подаємо за перводруком, поділивши поезію на строфи.

349. ГІСТЬ-МЕТЕЛИК.

Поезія ця вперше була надрукована в московському тижневику «Промінь» — р. 1917, м. березіль, № 3—4, ст. 2. Далі, в 1918 р. вона увійшла в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 52—53.

Одміни в тих текстах такі:

Ряд. 5.	«Пром.»:	...годину,
	«Кр.»:	...годину.
Ряд. 18.	«Пром.»:	...любий,
	«Кр.»:	...любий.
Ряд. 23.	«Пром.»:	...водить,
	«Кр.»:	...водить.

Текст поезії подаємо за перводруком.

350. ПАННА ОСА.

Поезія ця вперше була надрукована в московському щотижневим журналі «Промінь» — р. 1917, м. березіль, № 3—4, ст. 2—3. В 1918 р. вона була введена в склад III т. видання Т-ва «Криниця», ст. 76—78. Текст має одміну: в 31 ряд. «Пром.» — «Згниє жертва», — а в «Кр.» — «Зниє жертва», останні є без змін. Текст подаємо за перводруком.

351. ВІЛЬНІ ХВИЛІ.

Поезія ця вперше надрукована була в київському журналі «Вістник Київського Українського Студентства» — 24-го березія 1917 р. в № 1-м, ст. 2. У ніяке з видань творів поета досі не була занесена. Подаємо її вперше в текстові перводруку.

352. НАШ ШЛЯХ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Нова Рада» — р. 1917, 25 березія, № 1. Досі вона не була заведена в яке-небудь видання творів Чупринки. Ми подаємо текст перводруку.

353. ВЕЛИКИЙ ХРАМ.

Поезія це вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Нова Рада» — р. 1917, 2 квітня, № 6. Після того вона не була заведена в будь-яке з видань творів поета. Ми подаємо текст її за перводруком.

354. ГИМН.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Нова Рада» — р. 1917, 11 травня, № 36. Після того вона не входила в склад будь-якого з видань творів Гр. Чупринки. Ми подаємо текст її за перводруком.

355. ПРИВІТ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — р. 1917, 13. V. (26. V.), № 18. Передрукована була також у львівському ілюстрованому журналі «Шляхи» — р. 1917, листопад-грудень (XI—XII), ст. 612, з багатьма пунктуаційними одмінами в тексті, а в 7 рядку і фразеологічною:

«Н. В.»: Як буйно лється волі спів!
«Ш-хи»: Як любо лється волі спів!

Текст її подаємо за перводруком, в якому знаходимо примітку автора де написано цю поезію і дату: — «м. Гоголів. 1917».

356. ТОВАРИШЕВІ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — р. 1917, 14. V. (27. V.), № 19. Була вона передрукована, але не безпосередне зі сторінок газети «Н. Воля», а з віденського «Вістника Союзу Визволення України», одночасно з поезіями: «Привіт» та «Маніфест» в львівському журналі — «Шляхи» — в № XI—XII, ст. 611, р. 1917. Передрук має де-які пунктуаційні одміни в тексті.

Ми подаємо текст її за перводруком.

357. МАНІФЕСТ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — р. 1917, 22. V. (4. VI.), № 26. Опісля була передрукована в львівському журналі «Шляхи» — р. 1917, XI—XII, ст. 611. В тексті передруку є багато пунктуаційних одмін, але то, безперечно, є поправки редакції, бо автор не мав жадних зносин з цією редакцією, яка до того була по-за фронтом. «Шляхи» передруковали цю поезію та інші поезії, або безпосередне з «Н. В.», або, що певніше, з «Вістника Союзу Визволення України» у Відні, якому було легше дістати на той час пресу, що виходила на Україні.

Текст її подаємо за перводруком.

358. ВІДРОДЖЕННЯ.
[Сміло вільною ходою].

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — р. 1917, 22. V. (4. VI), № 26. Досі вона не була заведена ні в яке видання творів поета.

Текст її подаємо за перводруком.

359. ЛИСТ З ВІЙНИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917, 27. V. (9. VI.), № 30. Після того 1918 р. заведена була до III т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 143 під заголовком: «З війни». Крім того текст перводруку має значні одміни з текстом «Криниці». Вони такі:

Ряд. 2. «Н. В.»:	...зозулі,
«Кр.»:	...зозулі;
Ряд. 3. «Н. В.»:	...луки
«Кр.»:	...луки,
Ряд. 6. «Н. В.»:	...шаблюки,
«Кр.»:	...шаблюки;
Ряд. 9. «Н. В.»:	...люба —
«Кр.»:	...люба,
Ряд. 11. «Н. В.»:	...прилину
«Кр.»:	...прилину,
Ряд. 14. «Н. В.»:	...згину?
«Кр.»:	...згину,
Ряд. 15. «Н. В.»:	...дівчину?
«Кр.»:	...дівчину?...
Ряд. 16. «Н. В.»:	Бюсь, гадаю і мовчу.
«Кр.»:	Пю повітря і мовчу.

Подаємо текст за перводруком.

360. «Ю.-Р.».

Поезія «Ю.-Р.» скорочений вираз «Южно-Росси» — була вперше надрукована в київській щоденній газеті «Нова Рада» — р. 1917, 28 травня, № 49. Після того не була заведена ні в яке з видань творів Гр. Чупринки. Ми подаємо текст її за перводруком.

361. ПРОВАЛЛЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — р. 1917, 23. VII. (5. VIII. н. ст.), № 51. До жадного видання досі вона не входила і ми оце беремо її в тексті перводруку.

362. ГОДИННИК.

Вперше ця поезія була надрукована в київському щомісячнику «Літературно-Науковому Вістникові» — 1917 р., кн. II—III (серпень-вересень), ст. 165. Потім в слідуючій році вона була заведена до III т. видання Т-ва «Криниця» — ст. 156. Текст тих друків має чимало одмін:

- Ряд. 1. «ЛНВ.»: Тик, так... Тик, так...
«Кр.»: Тик, так!... Тик, так!...
- Ряд. 2. «ЛНВ.»: ...годинник;
«Кр.»: ...годинник,
- Ряд. 3. «ЛНВ.»: Тихне, тухне ночі ляк.
«Кр.»: Тихне, гасне ночі ляк,
- Ряд. 6. «ЛНВ.»: ...зміни.
«Кр.»: ...зміни,
- Ряд. 7. «ЛНВ.»: Переміни пробігають,
«Кр.»: Переміни;
Пробігають,
- Ряд. 12. «ЛНВ.»: ...потустороннім —
«Кр.»: ...потустороннім:
- Ряд. 13. «ЛНВ.»: Тик, так...
«Кр.»: Тик, так!...

Подаємо текст її за перводруком.

363. ПОРАДА.

[Я сказати тобі не смію].

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, кн. II—III. (серпень-вересень), ст. 223. В перводрукові є дата й місце написання: — «м. Гоголів. 1917». В 1918 р. поезія увійшла в склад III т. видання т-ва «Криниця», ст. 80. Одmini в тексті тих друків такі:

- Ряд. 3. «ЛНВ.»: А любов — свою надію,
«Кр.»: А любов, — свою надію
- Ряд. 10. «ЛНВ.»: ...святині,
«Кр.»: ...святині

Текст її подаємо за перводруком.

364. АРФЯНКА.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, кн. II—III (серпень-вересень), ст. 223. Більше вона ніде друкована не була. Текст її подаємо за перводруком.

365. РІДНЕ ПОЛЕ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячнику «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, кн. II—III (серпень-вересень), ст. 224. Поза тим більше ніде друквана не була. Подаємо текст її за перводруком, а там знаходимо останній рядок — «Хлібороба — не раба!..» — підкресленим. Також тут знаходимо дату й місце написання цієї поезії — «м. Гоголів. 1917».

366. ВИБІР.

Поезія вперше надрукована була в київському щомісячному журналі «Шлях» — вістникові літератури, мистецтва та горомадського життя — р. 1917, № 7 (вересень), ст. 34. В 1918 р. вона увійшла в склад III тому видання т-ва «Криниця», ст. 73. Одмін в тексті немає жадних. Текст подаємо за перводруком.

367. ГИПНОЗ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Шлях» — р. 1917, кн. VII (вересень), ст. 35—37. Після вона увійшла в склад III тому видання т-ва «Криниця», ст. 151—153. Останій текст має де-кілька дрібних відмін:

Ряд. 5. «Шл.»:	...Знаеш...
«Кр.»:	...знаеш,
Ряд. 10. «Шл.»:	...землі, —
«Кр.»:	...землі,
Ряд. 12. «Шл.»:	...жалі.
«Кр.»:	...жалі!
Ряд. 18. «Шл.»:	...землі.
«Кр.»:	...землі,
Ряд. 20. «Шл.»:	...ніж у млі.
«Кр.»:	...чим у млі.
Ряд. 29. «Шл.»:	...шати.
«Кр.»:	...шати;
Ряд. 30. «Шл.»:	...зник
«Кр.»:	...зник.

Подаємо текст її за перводруком.

368. СТАЛІСТЬ.

Вперше поезія ця була надрукована в київськiм щомісячнiм журналі «Шлях» — р. 1917, кн. VII (вересень), ст. 37. Потiм в 1918 р. була заведена в III том видання т-ва «Криниця», ст. 113. Текст має пару пунктуаційних одмін:

- Ряд. 2. «Шл.»: ...безподібнім
 «Кр.»: ...безподібнім,
 Ряд. 5. «Шл.»: ...сердечні,
 «Кр.»: ...сердечні

Текст поезії подаємо за 'перводруком.

369. БЛАГОСЛОВІННЯ.

Ця поезія була вперше надрукована в київському щомісячному журналі «Шлях» — р. 1917, кн. VII. (вересень), ст. 38. Більше ніде вона не передруковувалась. Текст її подаємо за перводруком.

370. В ТЕМНУ НІЧ.

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Шлях» — р. 1917, кн. VIII. (жовтень), ст. 37. В 1918 р. вона була внесена в III т. видання т-ва «Криниця», ст. 3—4. Тексти тих друків мають дрібні одміни:

- Ряд. 6. «Шл.»: ...рокі,
 «Кр.»: ...роки;
 Ряд. 10. «Шл.»: ...уяву
 «Кр.»: ...уяву,
 Ряд. 11. «Шл.»: ...пішло як..
 «Кр.»: ...пішло, як..
 Ряд. 21. «Шл.»: Може*..
 «Кр.»: Може..
 Ряд. 27. «Шл.»: ...сучасним;
 «Кр.»: ...сучасним,

Текст поезії подаємо за перводруком.

371. КРИК І СПІВ.

Вперше ця поезія була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, кн. IV. (жовтень), ст. 23. В 1918 р. вона була заведена в III т. видання т-ва «Криниця» — ст. 7. Одміни в тексті такі:

- Ряд. 2. «ЛНВ.»: ...чистих,
 «Кр.»: ...чистих.

Подаємо текст її по перводрукові.

372. З НАМИ!

Вперше поезія ця була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917 р., 26. X. (8. XI. 1917), № 155. Після того вона не

входила в склад жадного видання і ми беремо її вперше без жадних змін до нашого першого посмертного видання творів поета.

373. В ПОЖЕЖАХ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській газеті «Народня Воля» і передрукована була у херсонській газеті «Дніпро» — 27 жовтня 1917 р., в № 1-м, ст. 2. Текст цієї поезії подаємо за текстом передруку, бо газети «Народної Волі» не довелось нам мати в руках. Але, гадаємо, тут одмін в тексті не може бути жадних. Ми лише додержуємось строфічного розподілу поезії.

374. В ЧАС БОРНІ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917 р., 28. X. (10. XI. 1917), № 157. Звідси й ми беремо її вперше до нашого видання без жадних змін

375. ЩАСТЯ Й ЛИХО.

(Колисанка).

Вперше поезія ця була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, V—VI. (падолист-грудень), ст. 252. В 1918 р. вона увійшла в склад III т. видання т-ва «Криниця», ст. 154—155.

Текст її подаємо за перводруком.

376. БОЖЕВІЛЛЯ.

Вперше була надрукована ця поезія в київськiм щомісячнiм журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1917, кн. V—VI. (падолист-грудень), ст. 253. Потім була заведена в 1918 р. у III том видання т-ва «Криниця», ст. 74—75.

Текст її подаємо за перводруком.

377. ПІЗНІ КВІТИ.

Вперше ця поезія була надрукована в київськiм щомісячнiм журналі «Шлях» — р. 1917, кн. 9—10 (листопад-грудень), ст. 71—72. Більше вона ніде не була надрукована. Текст її подаємо за перводруком.

378. НА СВЯТІ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917 р., 24. XII. (6. I. 1918 н. ст.), № 190. З перводруку ми її беремо до нашого посмертного видання без жадних одмін.

379. З ВИСОТИ.

Поезія вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917 р., 24. XII. (6. I. 1918), в № 190. Опісля вона була заведена до III тому видання т-ва «Криниця», ст. 141—142 з парою одмін в тексті:

Ряд. 12. «Н. В.»: ...вмираючи.
«Кр.»: ...вміраючи.
Ряд. 18. «Н. В.»: ...падати.
«Кр.»: ...падати,

Текст її подаємо за перводруком.

380. НОВІ ШЛЯХИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Народня Воля» — 1917 р., 31. XII. (13. I. 1918 н. ст.), № 193. Після того вона не була заведена ні в яке видання. Ми подаємо текст її за перводруком.

1918.

381. СНІЖКИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1918, кн. 1. (січень), ст. 17. І більше ніде вона не була друкована. Текст її подаємо за перводруком.

382. В ЮРБІ.

Ї ця поезія вперше була надрукована в київському щомісячнику «Літературно-Науковий Вістник» — р. 1918, кн. 1. (січень), ст. 18. Далі ні в які збірки вона не входила. Текст її подаємо за перводруком.

383. ВІДРОДЖЕННЯ.

[Змий кривавую скрижаль].

Поезія вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Відродження» — р. 1918, до 15 травня. Текст подаємо з передруку у віденським журналі «Вістник політики, літератури й життя».

384. ЖАДАННЯ.

Поезія ця вперше була надрукована в одеській газеті «Вільне Життя» — 7-го червня 1918 року в № 55, стор. 1. Після того вона попала у третій том видання т-ва «Криниця», ст. 128. Тут одмін в тексті нема. Подаємо її в тексті перводруку.

385. В НІЧ БЕЗСОННУ.

Поезія ця була вперше надрукована в одеській газеті «Вільне Життя» 11-го червня 1918 р. в № 58, стор. 1. Була вона також заведена до третього тому видання Т-ва «Криниця», стор. 124. Текст поезії однаковий в обох друках. Подаємо його за перводруком.

На останку містимо 32 №№ поезій, які не вдалось нам на сьогоднішній день вияснити, де й коли вони були вперше надруковані. А не вияснено, може, лише багато, а не всі, тому, що тут на еміграції не довелось нам переглянути ще багато київських видань останніх років перед смертю поета. Так, ми не мали в руках всіх річників газет «Народної Волі», «Відродження», «Нової Ради», «Робітничої Газети», де, як відомо нам, містилось багато поезій Грицька Чупринки. Кращі часи допоможуть зробити згодом все те, що не було змоги зробити зараз в наших умовах.

Але тому, що ці 32 поезії були уміщені в III т. «Поезій» видання т-ва «Криниця», що вийшов в місяці жовтні 1918 року, то всі вони захищені нами, як вперше друковані - - до м. жовтня 1918 року. Це що-до терміну — найпізніше. Що-до — найраніше, то можемо припустити, що сюди увійшли всі ті поезії, що написані поетом за увесь час своєї письменської діяльності та в свій час не попали в той чи інший збірник з різних причин. Правда, що з числа тих поезій, які знаходяться в III томі і вияснені, коли вони вперше були надруковані, то найраніше датовано поезію «Розвага», що друкувалась в російському виданні 1911 року. Далі, поезія — «Льон» — що друкована була в 1912 р. в місяці серпні, коли, як нам відомо, вже готова була остання збірка поезій «Контрасти».

Містимо ми всі ці поезії в тім порядку, як вони чергуються в III томі вид. т-ва «Криниця», через те, що для іншого порядку не маємо жадних підстав. Текст їх подаємо в тому читанні, як то надруковано в редакції видання т-ва «Криниця» - - знову ж тому, що іншого тексту не маємо.

386. СУМ І РАДІСТЬ.

«Поезії», т. III, ст. 19—20, вид. «Криниця». 1918.

387. НЕ СУДИ!

«Поезії», т. III, ст. 26, вид. «Криниця». 1918.

388. СЯЙВО СЛАВИ.

«Поезії», т. III, ст. 27, вид. «Криниця». 1918.

389. ПЕРЕХОДИ.

[Глянь, голубко...].

«Поезії», т. III, ст. 33, вид. «Криниця». 1918.

390. ВИШНЯ.

«Поезії», т. III, ст. 34, вид. «Криниця». 1918.

391. БАЖАННЯ.

«Поезії», т. III, ст. 41—42, вид. «Криниця». Київ. 1918.

392. ПЕРЕД СВІТОМ.

«Поезії», т. III, ст. 45, вид. «Криниця». Київ. 1918.

393. СТЕП.

«Поезії», т. III, ст. 48—49, вид. «Криниця». Київ. 1918.

394. В СТЕПУ.

[Яка феєрія чудесна].

Ця поезія є властиво лише перший розділ (рядки 1—30) поезії «Степові етюди», що надрукована у нас під № 298-м. Через редакційну помилку тут вона показана яко окрема поезія і під відмінним заголовком, як то було в III т. вид-ня т-ва «Криниця», ст. 50—51. Текст її цілком совпадає з текстом першого розділу названої поезії, як також і не має одмін в порівнянні з текстом вид-ня «Криниця».

395. З ГЛИБИН.

«Поезії», т. III, ст. 54, вид. «Криниця». Київ. 1918.

396. ЛІЛІ.

«Поезії», т. III, ст. 55—56, вид. «Криниця». Київ. 1918.

397. ОБЕРЕЖНІСТЬ.

«Поезії», т. III, ст. 57—58, вид. «Криниця». Київ. 1918.

398. ХМІЛЬ.

«Поезії», т. III, ст. 79, вид. «Криниця». Київ. 1918.

399. БОГИНЯ ЛЮБОВИ.

«Поезії», т. III, ст. 85, вид. «Криниця». Київ. 1918.

400. ПРОЩАЙ!

«Поезії», т. III, ст. 86—87, вид. «Криниця». Київ. 1918.

401. СИМВОЛ ЖИТТЯ.

«Поезії», т. III, ст. 92—93, вид. «Криниця». Київ. 1918.

402. ЗГАДУЙ!

«Поезії», т. III, ст. 104—105, вид. «Криниця». Київ. 1918.

403. ПЕРША МРІЯ.

«Поезії», т. III, ст. 110, вид. «Криниця». Київ. 1918.

404. ПОКЛИК СЕРЦЯ.

«Поезії», т. III, ст. 114, вид. «Криниця». Київ. 1918.

405. ШЛЯХОМ ЖИТТЯ.

«Поезії», т. III, ст. 119—120, вид. «Криниця». Київ. 1918.

406. ТИ НЕ ЧУВ?..

«Поезії», т. III, ст. 121, вид. «Криниця». Київ. 1918.

407. ТВОРЧІ СНИ.

«Поезії», т. III, ст. 122—123, вид. «Криниця». Київ. 1918.

408. ЗАКОН ЖИТТЯ.

«Поезії», т. III, ст. 126—127, вид. «Криниця». Київ. 1918.

409. ВІРА.

«Поезії», т. III, ст. 129—130, вид. «Криниця». Київ. 1918.

410. НУДЬГА.

«Поезії», т. III, ст. 131—132, вид. «Криниця». Київ. 1918.

411. ПОРАДА.

[Як заснуть твої бажання].

«Поезії», т. III, ст. 133, вид. «Криниця». Київ. 1918.

412. ТАЄМНІСТЬ.

«Поезії», т. III, ст. 134—135, вид. «Криниця». Київ. 1918.

413. НАСТРОІ.

[Чом огнем не дишуть груди].

«Поезії», т. III, ст. 136—137, вид. «Криниця». Київ. 1918.

414. **

[Брат по мистецтву].

«Поезії», т. III, ст. 138, вид. «Криниця». Київ. 1918.

415. НАД ПРОСТОРОМ.

«Поезії», т. III, ст. 144, вид. «Криниця». Київ. 1918.

416. МИР МИРОВІ.

«Поезії», т. III, ст. 146, вид. «Криниця». Київ. 1918.

417. ДОКАЗ БЕЗСМЕРТЯ.

«Поезії», т. III, ст. 147, вид. «Криниця». Київ. 1918.

418. В САМОТІ.

«Поезії», т. III, ст. 148—150, вид. «Криниця». Київ. 1918.

419. ЖИВІ СЛОВА.

Поезія ця вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Трибуна» — 22 грудня 1918 р. в № 4-м, ст. 1. Текст її подаємо за перводруком.

420. ПОДВІЙНІСТЬ.

І ця поезія вперше була надрукована в київській щоденній газеті «Трибуна» — 28 грудня 1918 р. в № 9, стор. 3. Обидві ці поезії не встигли увійти у видання, Т-ва «Криниця» і лагодились автором до четвертого тому його творів, що його мало видати видавництво «Поступ» у Києві. Текст цієї поезії подаємо за перводруком.

421. ОДГУКИ.

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячній журналі «Шлях» — р. 1918, кн. XII, ст. 5. Після того вона ніде більше друкована не була. Текст її подаємо за перводруком.

1919.

422. СВІТЕ ТИХИЙ!..

Поезія ця вперше була надрукована у київській щоденній газеті «Україна» в № 1-м, 14-го січня 1919 р. Текст її подаємо за перводруком, де вона має дату: — «Київ, 12 січня 1919 р.».

423. ВІЄ ДУХ...

Поезія ця вперше була надрукована в київському щомісячному журналі «Шлях» (Вістник літератури, мистецтва та громадського життя) — р. 1919, м. січень, ч. I, ст. 4. Після того ця поезія ніде не була надрукована. Текст її подаємо за перводруком.

ПОЕЗІЇ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ.

424. СРЕДЬ ЗАСТѢНКОВЪ...

Поезія вперше була надрукована в київському щотижневому журналі «Огни» що виходив на російській мові — р. 1911 в № 1, ст. 2. Це є оригінальна поезія поета; такі спроби в російській мові поет дозволяв собі де-кілька раз. Містив він свої поезії писані російською мовою переважно в київській пресі. Ця поезія більше ніде не передруковувалась. Подаємо текст її з перводруку.

425. РАЗЛОМ.

Ця поезія була вперше надрукована в тім самім російським київським щотижневим журналі «Огни» — р. 1911, № 5, ст. 1. В той час в редакції «Огни» працював російській, вже покійний, поет Закржевський, котрий незвичайно симпатично поставився до молодих українських письменників, що гуртувались тоді біля журналу «Українська Хата», писав в «Огнях» запальні статті про них та присолашував їх до праці у своїм журналі. Тим запрошенням скористали де-хто, і в більшій мірі наш поет, — він містив свої твори на російській мові, а потім і на українській.

Ця поезія більше ніде не друковалась. Подаємо її текст за перводруком.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ І РЕЦЕНЗІЇ.

426. *Ів. Нечуй-Левицький*.
 I. «Біда бабі Палажці Гришисі». Оповідання. 24 ст. Ціна 4 коп. 1909 р. Київ.
 II. «Біда бабі Палажці Солов'їсі». Оповідання. 40 ст. Ціна 6 коп. 1909 р. Київ.
 Друковано було: «Українська Хата» — 1909 р., кн. V, ст. 278.
427. *П. ГАЙ*. «В свято». Драматична картина на 1 дію. Київ. Ціна 10 коп. Друковано було: «Українська Хата» — 1909 р., кн. VI, ст. 340—41.
428. *Г. Хоткевич*: «Вони». Драматичний малюнок на 1 дію. 40 ст. ц. 40 сот. Львів. 1909.
 Друковано було: «Українська Хата» — К. 1909, кн. VII—VIII (вересень-жовтень), ст. 448.
429. *А. М. Богдан-Сокольський*: «Всесильна», ст. 73. Ціна 40 коп. Друковано було: — «Українська Хата», 1910 р., кн. V, ст. 341—342.
430. *Микола Шамраєв*: «До роковин». Частка з поезій. Константиноград. 1911. 24 стор. Ціна 15 коп.
 Друковано було: «Українська Хата» — 1911 р., кн. VI, ст. 366
431. *Х. Майстренко*: «Коза-Дереза». Київ. 16 стор. Ц. 3 коп. Друковано було: «Українська Хата» — 1911, кн. VI, ст. 367.
432. *М. Вдовиченко*: «На хвилях смутку». Вид-во «Хвилі». Київ. 1911 р. 94 ст. Ц. 50 коп.
 Друковано було: «Українська Хата» — 1911 р., кн. VII—VIII, стор. 369—370.
433. *Княжна Кочубеївна*: «Поезія в стилі «Модерн». Оповідання гумористичне. Київ. 1911, ст. 32.
 Друковано було: «Українська Хата» — 1911 р., кн. VII—VIII, ст. 370.
434. *Ол. Неприцький-Грановський*: «Намистечко сліз». 31 ст. Київ. Ціна 15 коп.
 Друковано було: «Українська Хата» — 1911 р., кн. XII, ст. 591—592
435. *Микола Вороний*: «Ліричні поезії». Том I. Видавництво «Дзвін», 144 стор. Ц. 80 коп. Київ. 1912 р. (Поетичні вражіння).
 Друковано було: «Українська Хата». К. 1912. кн. 1, ст. 22—26.
436. *Семен Воропай*: «Намисто». 15 стор. Одеса. 1912 р.
 Друковано було: «Українська Хата», К. 1912 р. кн. II, ст. 134.
437. *М. Філянський*: «Calendarium». Москва. 1911. 173 ст. Ціна 75.
 Друковано було: «Українська Хата», — К. 1912. кн. VII, ст. 432.
438. *Михайло Жук*: «Співи землі». Чернігів, 1912, стор. 125. Ц. 50 коп.
 Друковано було: «Українська Хата» — К. 1913, кн. II, ст. 141.
439. «Під прапором свободи». Вибір патріотичних деклямацій. Стор. 94. Scranton, Pa.
 Друковано було: «Українська Хата» — К. 1913 р., кн. II, ст. 142.

440. *Данило Коломійцев*: «Така доля». Українська поема. Видання п'яте. Симферополь. 1912, стор. 7. Ц. 8 коп.
Друковано було: «Українська Хата», 1913, кн. Ц, ст. 142.
441. *Гаврило Левченко*: «Стогін Життя». Київ, 1913, стор. 30. Ц. 20 коп.
Друковано було: «Українська Хата» — 1913, кн. VI, ст. 317.
442. *Х. Майстренко*: «Рукавичка». Київ. 1913. Стор. 16. Ц. 3 коп.
Друковано було: «Українська Хата» — К. 1913, кн. VI, ст. 318.
443. *Микола Вороний*: «В сяйві мрій». Вид. «Сяйво». К. 1913, стор. 64. Ц. 25 коп.
Друковано було: «Українська Хата» — 1913, кн. VI, ст. 345—347.
444. *Семенко*: «Prélude», лірика. Київ. 1913, стор. 20. Ц. 20 коп.
Друковано було: «Українська Хата» — 1913, кн. VI, ст. 381.
445. *Майстренко*: «Загадки-забавки». Петр. 1915, ст. 32. Ц. 20 коп.
Друковано було: «Основа» (Одеса), 1915, вересень, кн. II, ст. 148. У відділі «Нові книжки».
446. *О. Олень*: Книжка пята. 151 ст. Київ. 1917. Вид-во «Криниця». Ціна 3 карб. (Вражіння).
Друковане було: «Шлях» — К. 1917, № 9—10 (листопад-грудень), ст. 105—108.
447. *М. Шаповал*: «Лісові ритми». Поезії, збірн. III. Видавництво «Життя й Мистецтво». Київ. 1917, ст. 128.
Друковано було: «Шлях» — К. 1917, № 8, (жовтень), ст. 76—79.
Всі 22 номери цього відділу подаємо в тексті перводруків.

Переглянуто такі видання, щоби уложити бібліографію творів Гр. Чупринки та писань про його:

1. «Літер.-Наук. Вістник». Львів-Київ, від 1906 до 1914 р. (кн. I—V) і Київ, 1917 (кн. I—III); 1918 (все), 1919 (все).
2. «Українська Хата». Київ, 1909—1914.
3. «Шлях», під ред. Коломійченка. Київ, 1917—1918 (комплект), за 1919 р. (кн. I.).
4. «Шляхи», під ред. Ф. Федорцева. Львів, 1915—1918 (комплект).
5. «Будучність». Львів, 1909, (№ 1—9).
6. «Будучина». Львів, 1909, Том II, № 1.
7. «Сяйво». Журнал — Київ, 1913—1914.
8. «Дзвін», — під ред. В. Винниченка, В. Левинського та инш. Київ, 1913—1914 (до кн. VI).
9. «Маяк». Київ, 1913 (комплект) 1914, № 1—26, (бракує № 15).
10. «Рідний Край», під ред. О. Пчілки (Полтава-Київ) 1908—1913 р.р.
11. «Молода Україна». Додаток до «Рідного Краю» за ті самі роки.
12. «Ілюстрована Україна». Львів, 1913—1914, (компл.).
13. «Бжола», під ред. М. Венгжина. Львів, 1908 рік.
14. «Неділя» додаток до «Діла». Львів.
15. «Слово». Київ, 1907—1909 рр.
16. «Дніпрові Хвилі». Катеринослав. 1910—1913 рр.
17. «Засів». Київ, 1911 і 1912 рр.
18. «Село». Київ, 1909—1911 (до № 6).
19. «Боротьба». Київ, 1917, (№ 1—3), за 1918 р. № 1—53, (бракувало 9—12, 32 і 35).
20. «Відродження». Київ, 1918, №№ 1—167, (бракувало: №№ 60—69, 76—86, 89—143, 145—165) — і далі до кінця.

21. «Вільне Життя». Одеса, 1918, №№ 1—118, (бракувало: №№ 30—36, 62—67, 69—72, 74—77, 87—95, 98—101, 113—115) і далі від 118. 22. «Вперед». Львів, 1921—1924 рр. 23. «Громадський Вістник». Львів, 1922 р. 24. «Громадська Думка». Львів, 1920 р. 25. «Земля і Воля». Львів, 1920 р. (річ. X). 26. «Народня Воля». Київ, 1917—1918 рр. (Бракувало дуже багато №№). 27. «Рада». Київ, 1906—1914 (до війни) — опісля як: 28. «Нова Рада». Київ, 1917. №№ 1—218, (бракувало №№ 152—179). 1918. №№ 1—246, (бракувало №№ 1—12, 15—28, 67—69, 108—114, 116—120, 122—136), 1919. №№ 1—20. 29. «Рідний Край», під ред. Яцкова, Львів, 1921—1922 (комплект). 30. «Робітнича Газета». Київ, 1917, №№ 1—209 (бракувало №№ 111—113, 132—145, 170—200) 1918, №№ 221—424 (бракувало №№ 287—300, 302—315, 319—322, 401—417). 31. «Нова Доба». Відень, 1920—1922, (комплект). 32. «Воля» (опісля «Воля України»). Відень, 1919—1922 рр. (комплект). 33. «Чорна Рада». Відень, 1908—1910 рр. 34. «Праця», під ред. С. Вітика. Відень, 1914. 35. «Трибуна». Київ, 1918—19, №№ 1—32 (до 30. I. 1919 р.). 36. «Україна». Київ, газета. 1919, №№ 1—16, (компл.). 37. «Українське Слово». Берлін, 1921—1922. 38. «Український Прапор». Відень, 1919—1924 рр. (комплект). 39. «Ukrainische Rundschau». Wien. 1907—1916. 40. «Ukrainisches Korrespondenzblatt» (опісля Korrespondenz). Wien. 1914—1918. 41. «Ukrainische Nachrichten». Wien. 1914—1917 (комплект). 42. «Муравейник» («Комашня»), 1913 р. (все). 1914 р. №№ 2, 10—12, 14, 15, 17—20, 23, 24. 1917 р. №№ 6, 7, 9—11. 43. «Наша Кооперація», 1913 річник 1. 1914 р. №№ 16—17. 44. «Українська Муза», Коваленка. 1908. 45. «Розвага» 1908 (декламат.). II. — все. 46. «Розвага», видання II доповн. — все. 47. «Сніп». Харьків, річник 1912 р. 48. «Огни» (О. Прохаско), 1911 річник — все; 1912 № 9; 1913 — 30 чисел, кінчаючи липнем. 49. «Каневская Недѣля». 1913 р. №№ 1—13 вкл. 50. «Универсальн. Журнал» лише одно ч. I. 1918 р. 51. «Вістник Культури і Життя». 1913 р. №№ 1—4. 52. «Літературний Збірник В-ва «Арго», Київ, 1914, кн. 1. 53. «Основа», Одеса, 1915 р. кн. II. 54. «Степ», Одеса, 1916. 55. «Народнє Слово». Львів, 1909. 56. «Рілля», 1910 р. №№ 1—24 вкл.; 1911—12, №№ 1—24 вкл. 57. «Терновий Вінок», 1908. 58. «Промінь», Москва, 1916 р. №№ 1, 2—4. 1917 р. №№ 1—2, 3—4. 59. «Літературний річник українських і польських авторів.» Збірник. К. 1909. 50. «Литературная Недѣля», тижневик, додаток до рос. газети «Кієвская Почта». К. 1911. 51. «Стерно». Вістник київського укр. студентства. К. 1917. 52. «Дніпро», газета. Херсон. 1917.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ТВОРІВ ГР. ЧУПРИНКИ.

1907.

1. *Моя кобза.*
«Рада», газета. К. 1907, 13. V, № 109, ст. 2.
2. *Батькові.*
«Рада», газета. К. 1907, 2. VI, № 125, ст. 3.
3. *Над колискою.*
«Рада», газета. К. 1907, 7. VI, № 129, ст. 3.
4. *Пісня.*
[Греми, моя пісне, могутна, палка].
«Рада», газета. К. 1907, 10. VI, № 132, ст. 2.
5. *В-ночі.*
«Рада», газета. К. 1907, 10. X, № 228, ст. 2.
6. *Зіма.*
«Рада», газета. К. 1907, 18. XI, № 260, ст. 3.
7. ****
[Складай в торбину...]
«Рада», газета. К. 1907, 21. XI, № 262, ст. 3.
8. *Пісня надії.*
«Рада», газета. К. 1907, 21. XII, № 271, ст. 2.

1908.

9. *Пісня.*
[Як буйному вітру, як льоту орла].
«Рада», газета. К. 1908, 31. I. № 15. ст. 2.
10. *Ніч.*
«Рада», газета. К. 1908, 2. II. № 28. ст. 2.
11. *Невже?*
«Слово», щотижнева газета. К. 1908, 25. V, № 21. ст. 7.
12. *Слізний жарт.*
«Рада», газета. К. 1908, 6. VI, № 129. ст. 4. у відділі «Всячина» підпис «Г. Ч.».
13. *На лузі.*
«Рада», газета. К. 1908, 15. VI, № 137, ст. 2.
14. *Поезія природи.*
«Рада», газета. К. 1908, 15. VI, № 137, ст. 2.
15. *Згадка.*
«Рада», газета. К. 1908, 22. VI, № 143, ст. 2.
16. *Питання співця.*
«Рідний Край», тижневик. К. 1908, 22. VI, ч. 22. ст. 13.

17. *З-за грат.*
«Рада», газета. К. 1908, 6. VI. № 155, ст. 2.
18. *Поетові.*
[Вже досить, поете, журливих пісень].
«Слово», щотижнева газета. К. 1908, 6. VII, № 27, ст. 7.
19. **
[Не коханок чорнооких].
«Слово», щотижнева газета. К. 1908, 6. VII. № 27, ст. 7.
20. **
[Чоловіче!]
«Рада», газета. К. 1908, 15. VIII. № 187, ст. 2.
21. *Осілля квітка.*
«Рада», газета. К. 1908, 17. VIII. № 188, ст. 2.
22. *Жоржина.*
«Рада», газета. К. 1908, 31. VIII, № 199, ст. 2.
23. *Робітницька думка.*
«Слово», щотижнева газета. К. 1908, 31. VIII, № 38, ст. 3.
24. *Праця поета.*
«Рада», газета. К. 1908, 28. VIII, № 222, ст. 2.
25. *Sententia.*
«Рада», газета. К. 1908, 28. VIII, № 222, ст. 2.
26. *Йй.* «Рада», газета. К. 1908, 28. VIII, № 222, ст. 2.
27. *Поет.* [Пролетарій-поет].
[Хоч нема в мене й шага].
«Слово», щотижнева газета. К. 1908, 14. IX, № 37, ст. 5.
28. *Тюремний спомин.*
«Рада», газета. К. 1908, 5. X, № 227, ст. 2.
29. *Пісня-стогін.*
«Рада», газета. К. 1908, 12. X, № 233, ст. 2.
30. *Байда.*
(Історична поема).
«Українська Муза», збірник. К. 1908, до 8. XI, ст. 1161--1162.
31. *Перед образом Христа.*
(Христі О. Алчевській).
«Українська Муза», збірник. К. 1908, до 8. XI, ст. 1163.
32. *Рідний край.*
«Українська Муза», збірник. К. 1908, до 8. XI, ст. 1165--1166.
33. *Зімою.* «Рідний Край», тижневик. К. 1908, 25. XII, ч. 41, ст. 9.

1909.

34. *Гей, на весла!*
«Літературно-Науковий Вістник», місячник. К. 1909, кн. 3,
ст. 547.

35. *Вечірні звуки*.
«Літературно-Науковий Вістник», місячник. К. 1909, кн. 3,
ст. 547.
36. *Чайка*.
«Рада», газета. К. 1909, 22. III. № 67, ст. 2, з підписом «Г. Ч.».
37. *Під снігом*.
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 1, (березіль), ст. 7.
38. *Ялина*. «Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 1, (березіль), ст. 24.
39. *Падучі зорі*.
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 1, (березіль), ст. 44.
40. *Марш*.
«Будучність», журнал. Львів. 1909, ч. 6--7. (1 квітня), ст. 107.
41. *«Радяне»*.
«Чорна Рада», двотижневик. Відень. 1909, 7. IV, № 7. ст. 8.
42. *До поета*.
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 15. VI, ч. 12. ст. 8.
43. *Мрія*.
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 15. VI, № 12. ст. 8.
44. *Імпровізація*.
«Будучина», місячник. Л. 1909, липень, 1. ст. 45.
45. **
[Тонкостеблі василечки].
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 3—4, (травень-
червень) ст. 139.
46. *Пісня лебедина*.
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 5, (липень), ст. 1.
47. *Мертві квіти*.
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 5, (липень), ст. 217.
48. *Лайливий Публіцист*.
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 1. VIII, № 15, ст. 4.
49. *Троянда*.
[Кущ троянди].
«Народне Слово», газета. Л. 1909, 18. VIII, № 247, ст. 7.
50. *Глянь їй в очі!...*
«Народне Слово», газета. Л. 1909, 18. VIII, ч. 247, ст. 7—8.
51. *Ворогові*.
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 15. VIII, № 16, ст. 2.
52. *Огнецвіт*.
(В ніч під Купала).
«Літературний річник українських і польських авторів».
Збірник. К. 1909, (м. серпень), 1. ст. 27—28.
53. *Кладовище*.
«Літературний річник українських і польських авторів».
Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 28—29.

54. *Чари ночі.*
«Літературний річник українських і польських авторів». Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 29.
55. *Смуток ночі.*
«Літературний річник українських і польських авторів». Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 30.
56. *Дума осіння.*
«Літературний річник українських і польських авторів». Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 30—31.
57. *Смереки.*
(Хр—і А—й).
«Літературний річник українських і польських авторів». Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 31—32.
58. *Сміх ночі.*
«Літературний річник українських і польських авторів». Збірник. К. 1909, (серпень), 1, ст. 32—33.
59. *Остання мить.*
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 1. IX, № 17, ст. 1.
60. *Гибель мрій.*
«Українська Хата», місячник. К. 1909, кн. 7—8, (вересень-жовтень), ст. 394.
61. «Рада».
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 15. XI, ч. 22, ст. 1.
62. «Українській Хаті».
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 15. XI, ч. 22, ст. 1.
63. *Лірники.*
Олексі.
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1909, 1. XI, ч. 23, ст. 3.
64. *Мойй матері.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 11.
65. *Звуки.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 13.
66. *Sic transit.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 14.
67. *Серцем обраній.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 15—16.
68. *До місяця.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 17—18.
69. *На світанні.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 19.
70. *Вінки.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 27.
71. *Море.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 32.

72. *Івасеві мрії.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 47—48.
73. *Льодолом.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 54.
74. *В гаю.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 67—69.
75. *Свічка.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 70—71.
76. *Дві доби.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 74.
77. *Заблудлий огонь.*
(М. І. Степанову).
«Огнецвіт». 1909, ст. 81.
78. *Звуки небесні.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 82.
79. *Осінній дощ.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 84.
80. **
[Наче з неба впавши стеля].
«Огнецвіт». 1909, ст. 85.
81. ???
[Хто в блакитному просторі].
«Огнецвіт». 1909, ст. 86.
82. *Сміх.*
[В жарт веселий, повний глуму].
«Огнецвіт». 1909, ст. 87—88.
83. *Дитя Іордана.*
(Коханій Жидівці).
«Огнецвіт». 1909, ст. 89—90.
84. *Повія.* «Огнецвіт». 1909, ст. 91—92.
85. *І гріховна і свята.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 101—102.
86. *З кожним роком.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 93—94.
87. *Пісня і думка.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 103.
88. *Осіння мелодія.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 104.
89. *Майбутність.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 113—114.
90. *Натхнення.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 115.
91. *Лета.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 116—117.

92. *Епіграма.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 118.
93. *Порада.*
[Як життя твоє цвіте]
«Огнецвіт». 1909, ст. 119.
94. *Сни.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 120.
95. *Спи!*
«Огнецвіт». 1909, ст. 122—123.
96. *Дзеньки-бреньки.*
(Поетичний жарт).
«Огнецвіт». 1909, ст. 124.
97. *Чорні крила.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 125—126.
98. *Свято поета.*
«Огнецвіт». 1909, ст. 127.

1910.

99. *Новорічний подарунок.*
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1910, 1. I, № 1, ст. 1.
100. *Давній образ.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1910, кн. 1, ст. 31.
101. *Самозгуба.*
«Чорна Рада», двотижневик. В. 1910, 1. III, ч. 4—5, ст. 5.
102. *Найвищий лозунг.*
«Село», тижневик. К. 1910, 15. IV, № 16, ст. 9.
103. *Летючій зорі.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1910, кн. IV, ст. 246.
104. *Золотий дощ.*
[Над полями, над яругами].
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. V,
ст. 226.
105. *Мої квіти.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. V,
ст. 226.
106. *Моя муза.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1910, кн. V, ст. 281.
107. *Метеор.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 5.
108. *Хмарки.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 6.
109. *Горіння.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 7.

110. *Муки кохання.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 8—9.
111. *Струни.*
[Звуки струн моїх дріжать].
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 11.
112. *Перед образом Мадони.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 12.
113. *Одчай.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 14.
114. *До схід сонця.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 15—16.
115. *До своїх.*
[Я не співець свого народу].
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 17.
116. *Світло й тіні.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 19.
117. *Без сну.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 20—21.
118. *Снохода.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 27—28.
119. *Літні тони.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 28.
120. *В ніч під Купала*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 29—30.
121. *Найближчій.*
«Метеор». К. 1910, до м. травня, ст. 31.
122. *На провесні.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. V,
ст. 226.
123. *Ураган.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 5—6.
124. *Поет.*
Олексі Коваленкові.
[О ні, Поет — не гладіатор].
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 7—8.
125. *Серед бою.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 9.
126. *Казка.*
Quasi una fantasia.
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 10—14.
127. *Моїй феї.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 15—16.
128. *Феї.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 17.

129. *Творчі сльози.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 18.
130. *Смуток тиші.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 19.
131. *Відун.*
Невідомій.
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 20—21.
132. *Доля поета.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 22.
133. *Муки творчости.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 23.
134. *Жертви буднів.*
Вільний вірш.
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 24.
135. *Рай чарівний.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 25.
136. *Тайна генія.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 26.
137. *Моє життя*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 27.
138. *Ранок.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 29.
139. *Сміх.*
[Я так легко торкнувся до твоєї душі].
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 30.
140. *На аванпості.*
«Ураган». К. 1910, до м. серпня, ст. 31.
141. *Чисті душі.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. XI, ст. 264.
142. *Гордість співця.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1910, кн. XI, ст. 647.
143. *З вікна.*
Зімовий етюд.
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. XII, ст. 466.
144. *Гріх.*
[Хвилі струнної музики].
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. XII, ст. 466.
145. *Самотність.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1910, кн. XII, ст. 466.
146. *Віфлеємські Пастухи.*

(В Різдвяну ніч).

«Село», тижневик. К. 1910, 20. XII., № 50, ст. 12.

147. *Серед бурі.*

«Українська Хата», щомісячник. К. 1910, кн. XII, ст. 713.

1911.

148. *Сон - Трава.*

«Село», тижневик. К. 1911, 1 січня, № 1, ст. 6.

149. *Розвага.*

«Литературная Недѣля», тижневик, додаток до російської газети «Кіевская Почта». К. 1911, № 2.

150. *Одгук.*

«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. 1, ст. 10.

151. *Фантастка.*

[Жертва].

«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. 1, ст. 10.

152. *Чорноморська балада.*

«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1911, кн. 2, ст. 289.

153. *До своїх.*

[Брате рідний, сестро, нене].

«Село», тижневик. К. 1911, 24. II., № 9, ст. 9.

154. *В степу.*

(Пісня вечірня).

«Засів», щотижнева газета. К. 1911, 11 березія, № 2, ст. 22.

155. *Подзвіння.*

Quasi una fantasia.

«Сон-Трава». К. 1910, до м. квітня, ст. 710.

156. *Перемога.*

(З циклю: «Смертію Смерть поправ»).

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 11.

157. *Ні слова!*

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 13.

158. *В царстві висот.*

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 14.

159. *Еол.*

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 20.

160. *Буря.*

[Буря крильми розмахнула].

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 29.

161. *Останній звук моєї ліри...*

«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 30.

162. *Забуття*.
«Сон-Трава». К. 1911, до м. квітня, ст. 31.
163. *Білий Гарт*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. III, ст. 144.
164. *Смертю смерть!...*
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 8 квітня, № 6-7, ст. 90.
165. *Весняна мелодія*.
(Уривок).
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 22 квітня, № 8, ст. 11—112.
166. *Святогор*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1911, кн. IV, ст. 17.
167. *«Царь-Огонь»*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. IV, ст. 201.
168. *Загублений Рай*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. V—VI, ст. 265.
169. *Средо*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. V—VI, ст. 266.
170. *Свято Природи*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 27 травня, № 13, ст. 199.
171. *Криваві квіти*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 17 червня, № 16, ст. 239.
172. *Льот*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1911, кн. VI, ст. 456.
173. *Вальс*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1911, кн. VII, ст. 39-40.
174. *Бенкет*.
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 15—16.
175. *Ноктюрн*.
[Тихо, тихо плеще річка].
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 18—19.
176. *Цілування*.
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 23—24.
177. *Перехід*.
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 24—25.
178. *Шлях квітчастий*.
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 29—30.
179. *Жах*.
«Білий Гарт». К. 1911, до м. вересня, ст. 31.
180. *Надмогильная*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. VII—VIII, ст. 269.
181. *Варта*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. VII—VIII, ст. 270.
182. *Косовиця*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 5 серпня, № 23, ст. 350.

183. *Епітафія*.
[На хресті].
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 26 серпня, № 26, ст. 400.
184. *Осінь*.
«Рада», щоденна газета, К. 1911, 8. IX, № 203, ст. 2.
185. *Найвищий дар*.
«Рада», щоденна газета, К. 1911, 11. IX, № 205, ст. 2.
186. [Тихая] *Бурлацькая*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 30 вересня, № 31, ст. 479.
187. *Ціною крові*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. X, ст. 437.
188. *Творчі хвилі*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1911, кн. XII, ст. 451.
189. *Квіти могильні*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 16 грудня, № 41, ст. 643.
190. *Тайна Різдва*.
«Засів», щотижнева газета. К. 1911. 23 грудня, № 42, ст. 650-651.
191. *За Ним*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. XI—XII, ст. 501.
192. *Колисанка*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1911, кн. XI—XII, ст. 501.

1912.

193. *Сини землі*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. I, ст. 80.
194. *Апотеоз*.
[Умірай, як смертельно підстрелений звір].
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. I, ст. 80.
195. *Погрози*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. I, ст. 1.
196. *Звуки тайни*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. II, ст. 226-8.
197. *Переходи*.
[Не муч, не муч мене докором].
«Рада», газета, К. 1912, 19. II, № 41, ст. 2.
198. *Контрасти*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. II, ст. 65.
199. *Паралелі*.
«Рада», газета, К. 1912, 4. III, № 53, ст. 2.
200. *Голод*.
«Рада», газета, К. 1912, 6. III, № 54, ст. 2.
201. *Свято весни*.
«Рада», газета, К. 1912, 11. III, № 52, ст. 2—3.

202. *Ліра.*
«Рада», газета, К. 1912, 13. III, № 60, ст. 3.
203. *Цвіт душі.*
«Рада», газета, К. 1912, 1. IV, № 75, ст. 2.
204. *Співи ночі.*
«Рада», газета, К. 1912, 1. IV, № 75, ст. 2.
205. *Ноктюрн.*
[Звисла ніченька узорна].
«Рада», газета, К. 1912, 5. IV, № 78, ст. 2.
206. *Буря.*
[Б'ються хвилі білогриві].
«Рада», газета, К. 1912, 8. IV, № 81, ст. 2.
207. *Черничка.*
«Рада», газета, К. 1912, 8. IV, № 81, ст. 3.
208. *Війна.*
«Засів», щотижнева газета. К. 1912. 13 квітня, № 14, ст. 132-133.
209. *Ділема.*
«Рада», газета, К. 1912, 15. IV, № 86, ст. 2.
210. *Пророк.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. III-IV, ст. 137—138.
211. *Вітер.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. III-IV, ст. 138.
212. *Сльози.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. III-IV, ст. 138.
213. *Найвища сила.*
«Рада», газета. К. 1912, 29. IV., № 38, ст. 2.
214. *Memento!*
«Рада», газета. К. 1912, 1. V., № 99, ст. 3.
215. *Влада серця.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. V, ст. 233—234.
216. ***.*
[Не аравійським ураганом].
«Рада», газета. К. 1912, 6. V., № 103, ст. 3.
217. *Цвіт травневий.*
«Рада», газета. К. 1912, 10. V., № 106, ст. 2.
218. *В чаду квіток.*
Фантазія.
«Рада», газета. К. 1912, 13. V., № 109, ст. 2.
219. *Дума.*
«Рада», газета. К. 1912, 17. V., № 111, ст. 3.
220. *В таємному храмі.*
«Рада», газета. К. 1912, 19. V., № 113, ст. 2.
221. *Над життям.*
«Рада», газета. К. 1912, 20. V., № 114, ст. 3.

222. [Зірвані] *Квіти*.
«Рада», газета. К. 1912, 20. V., № 114, ст. 3.
223. *Султанша*.
Із української старовини.
«Рада», газета. К. 1912, 25. V., № 18, ст. 3.
224. *Остання розвага*.
«Рада», газета. К. 1912, 27. V., № 120, ст. 2.
225. *Струни*.
[Нерви мої — струни].
«Засів», щотижнева газета. К. 1912, 1 червня, № 20, ст. 181.
226. *Вечірній сум*.
«Рада», газета. К. 1912, 2. VI, № 125, ст. 3.
227. *Чари*.
«Рада», газета. К. 1912, 6. VI, № 128, ст. 2.
228. *Душа - Пустка*.
«Рада», газета. К. 1912, 24. VI, № 144, ст. 2.
229. *Путь*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. VI, ст. 305—306.
230. *Тіні*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. VI, ст. 306.
231. *Поезія*.
[Поезія — сонце].
«Рада», газета. К. 1912, 17. VI, ч. 136, ст. 2.
232. *Тайна*.
«Рада», газета. К. 1912, 8. VII, № 155, ст. 2.
233. *Змога*.
«Рада», газета. К. 1912, 22. VII, № 167, ст. 2.
234. *Оркестр*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 50—51.
235. *Вечір*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 54.
236. *З вітром*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 82.
237. *Посторога*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 89—90.
238. *Тайни*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 92—93.
239. *Ми і ви*.
Збірник «Контрасти». К. 1912, до м. жовтня, ст. 94.
240. *Біла квітка*.
«Рада», газета. К. 1912, 14. VIII, № 185, ст. 2.
241. *Давня кобза*.
«Рада», газета. К. 1912, 18. VIII, № 188, ст. 3.

242. *Лебідь*.
«Рада», газета. К. 1912, 19. VIII, № 189, ст. 2.
243. *Завіса смерти*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. VII—VIII, ст. 369.
244. *Льон*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. VII—VIII, ст. 481.
245. **.
[Одвіла давно весна].
«Рада», газета. К. 1912, 2. IX, № 201, ст. 2.
246. *Без повороту*.
«Рада», газета. К. 1912, 14. IX, № 210, ст. 2.
247. *Requiem*.
«Рада», газета. К. 1912, 27. IX, № 220, ст. 3.
248. *Перші втрати*.
«Рада», газета. К. 1912, 30. IX, № 223, ст. 2.
249. *Золотий дощ*.
[Сипався, сівся дощ золотий].
«Рада», газета. К. 1912, 7. X, № 228, ст. 2.
250. **.
[В смертельну мить прийди до мене].
«Рада», газета. К. 1912, 16. X, № 235, ст. 3.
251. *В Чорних Горах*.
«Рада», газета. К. 1912, 19. X, № 238, ст. 3.
252. *Могилу співця*.
«Рада», газета. К. 1912, 23. X, № 241, ст. 3.
253. *На смерть М. В. Лисенка*.
«Рада», газета. К. 1912, 26. X, № 244, ст. 2.
254. *Славетна Могила*.
«Рада», газета. К. 1912, 28. X, № 246, ст. 2.
255. *Утома*.
«Рада», газета. К. 1912, 31. X, № 249, ст. 3.
256. *Осінній сум*.
«Рада», газета. К. 1912, 9. XI, № 257, ст. 3.
257. *Ad majorem gloriam*.
«Рада», газета. К. 1912, 14. XI, № 261, ст. 3.
258. *Артист*.
«Рада», газета. К. 1912, 2. XII, № 276, ст. 3.
259. *Ілюзії*.
«Рада», газета. К. 1912, 5. XII, № 278, ст. 2.
260. *Листи*.
«Рада», газета. К. 1912, 6. XII, № 279, ст. 2.
261. *Акварелі*.
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1912, кн. XII, ст. 508.

262. *Ромашка*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. XII, ст. 508.
263. *Агонія*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. XII, ст. 508.
264. *Чудо*.
«Рада», газета. К. 1912, 9. XII, № 281, ст. 3.
265. *Привид*.
«Рада», газета. К. 1912, 16. XII, № 287, ст. 3.
266. *Дух шукання*.
«Рада», газета. К. 1912, 25. XII, № 294, ст. 5.
267. **
[Годі чаду, годі вроди].
«Рада», газета. К. 1912, 25. XII, № 294, ст. 7.
268. *Апотеоз*.
[Розгорнула білі крила].
«Рада», газета. К. 1912, 30. XII, № 296, ст. 2.

1913.

269. *На Новий Рік*.
«Рада», газета. К. 1913, 1. I, № 1, ст. 3.
270. *Привітання новорічне*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1912, кн. I, ст. 23.
271. *Сполох*.
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. 1, ст. 5.
272. *Творчість*.
«Дзвін», щомісячник. К. 1912, кн. 1, ст. 5.
273. *Настрої*.
[Сонце. Диво...].
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 25 січня, № 4, ст. 3.
274. *Етюд*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1912, кн. 1, ст. 2.
275. *Самогубець*.
Драматичний етюд.
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. II, ст. 57—58.
276. *В утомі*.
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 13 лютого, № 7, ст. 4.
277. *Великі Роковини*.
Памяти Т. Г. Шевченка.
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 21 лютого, № 8, ст. 5.
278. *Наші теми*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. 2, ст. 81.
279. *Омана*.

- Фантазія.
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. III, ст. 146—147.
280. *В нічку ясну.*
«Сяйво», місячник. К. 1913, ч. III, ст. 67.
281. *Передача.*
«Сяйво», місячник. К. 1913, ч. III, ст. 67.
282. *Сімфонія сонця.*
«Сяйво», місячник. К. 1913, ч. III, ст. 67.
283. *До Музи.*
«Рада», газета. К. 1913, 24. III, № 70, ст. 2.
284. *Дві душі.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. III. ст. 149.
285. *Через нетрі.*
«Рада», газета. К. 1913, 31. III, № 75, ст. 3.
286. *Фея.*
«Рада», газета. К. 1913, 7. IV, № 81, ст. 3.
287. *Світоносець.*
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. IV, ст. 227.
288. *Без зміни.*
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. IV, ст. 227.
289. *Перед ранком.*
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. IV, ст. 227.
290. *Роздвоєння.*
«Сяйво», місячник. К. 1913, ч. 4, ст. 101—102.
291. *Дроворуб.*
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 25 квітня, № 16, ст. 7.
292. *Був здоров!..*
«Рада», газета. К. 1913, 28. IV, № 97, ст. 2.
293. *Дніпрові серенади.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. IV-V. ст. 210-212.
294. *Світання.*
«Рада», газета. К. 1913, 5. V, № 103, ст. 5.
295. *Холод і жар.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. V, ст. 319.
296. *Привіт Великому.*
На могилі Т. Шевченка.
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 23. V, № 20, ст. 7—8.
297. *Жниця.*
«Рада», газета. К. 1913, 9. VI, № 131, ст. 3.
298. *Степові етюди.*
«Українська Хата», К. 1913, кн. VI. ст. 321—323.
299. *Чари поезії.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. IV. ст. 324.

300. *Ноктюрн.*
[Фея ночі на сади...]
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. VI, ст. 370.
301. *Мої скарби.*
«Дзвін», щомісячник. К. 1913, кн. VI, ст. 370.
302. *Над коханням.*
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913, 22 серпня, № 32, ст. 4.
303. *Лицарь-Сам.*
Поема в 2-х частинах.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. VII—VIII, ст. 387—398.
304. *Поетові.*
[Муза, муза...]
«Маяк», щотижнева газета. К. 1913; 29 серпня, № 33, ст. 6.
305. *Гріх.*
[Я знав, я пив її мучення].
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. IX, ст. 514.
306. *Самовлада.*
«Ілюстрована Україна», двотижнева газета. Л. 1913, 15 жовтня, ч. 19—20, ст. 2.
307. *На могилу Лесі Українки.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. X, ст. 56.
308. *Далеч.*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. X, ст. 593.
309. *Veto!*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1913, кн. XI, ст. 665.
310. *Дух любови.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. XI, ст. 266.
311. *Мініятюра.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. XI, ст. 267.
312. *Надія.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. XI, ст. 267.
313. *Вірність.*
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1913, кн. XII, ст. 451.
314. *В Різдвяну Ніч.*
«Рада», газета. К. 1913, 25. XII, № 294, ст. 4.

1914.

315. *Новорічний мотив.*
«Рада», газета. К. 1914, 1. I, № 1, ст. 5.
316. *Зрада.*
«Ілюстрована Україна», двотижнева газета. Л. 1914, 15 січня, ч. 1, ст. 2.

317. *Весла*.
«Ілюстрована Україна», двотижнева газета. Л. 1914, 15 лютого, ч. 3, ст. 42.
318. *До Т. Шевченка*.
(В день 100-літ. роковин).
«Рада», газета. К. 1914, 25. II, № 46, ст. 3.
319. *Гульвіса*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1914, кн. II, ст. 127.
320. *Віщі дзвони*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1914, кн. III, ст. 219-220.
321. *[Я співи складаю на тон сумовитий]*.
[Моя голубка].
«Українська Хата», щомісячник. К. 1914, кн. V, ст. 354.
322. *Став Дніпро!...*
«Українська Хата», щомісячник. К. 1914, кн. VI, ст. 412.
323. *До і після свят*.
«Українська Хата», щомісячник. К. 1914, кн. VI, ст. 465.

1915.

324. *Дар Божий*.
«Літ.-Наук. Вістник», щомісячник. К. 1914, кн. 7—10, (липень-жовтень), ст. 13.
325. *В бою життя*.
«Літ.-Наук. Вістник», щомісячник. К. 1914, кн. 7—10, (липень-жовтень), ст. 13.
326. *В собі..*
«Літ.-Наук. Вістник», щомісячник. К. 1914, кн. 7—10, (липень-жовтень), ст. 13.
327. *Заснулий вулкан*.
«Літ.-Наук. Вістник», щомісячник. К. 1914, кн. 7—10, (липень-жовтень), ст. 14.
328. *Поезія*.
[Поезія, — настрої гучних вакханалій].
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. I (м. серпень), ст. (?).
329. *По звуку*.
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. I (м. серпень), ст. (?).
330. *Без злости*.
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 3.
331. *Настрої*.
[Твій чудовий образ милий].
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 60.
332. *Боротьба*.
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 61-62.

333. *Зміст краси.*
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 62-63.
334. *Юному другові.*
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. II (м. вересень), ст. 63.
335. *Inter arma...*
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. III (м. жовтень), ст. 60-61.
336. *Блиски душі.*
«Основа», щомісячник. О. 1915, кн. III (м. жовтень), ст. 61.

1916.

337. *Огонь життя.*
«Степ», альманах. Одеса. 1916, ст. 32.
338. *Перший сон.*
«Степ», альманах. Одеса. 1916, ст. 32—33.
339. *Краса та істина.*
«Степ», альманах. Одеса. 1916, ст. 33.
340. *Признання.*
(Посвята Н. Н.).
«Степ», альманах. Одеса. 1916, ст. 43.
341. *Після ночі.*
«Промінь», тижневик. М. 1916, 20 листопаду, № 1, ст. 1.
342. *Співці України.*
«Промінь», тижневик. М. 1916, 20. XI, № 1, ст. 8.
343. *Крикунам.*
«Промінь», тижневик. М. 1916, 20. XI, № 1, ст. 8.
344. *Наше поле.*
«Промінь», тижневик. М. 1916, 11. XII, № 2—4, ст. 10.
345. *Моє кохання.*
«Промінь», тижневик. М. 1916, 11. XII, № 2—4, ст. 13.

1917.

346. *Н. Н.*
[Знаю, голубко моя].
«Промінь», тижневик. М. 1917, 1. I, № 5—6, ст. 17.
347. *Самотна троянда.*
«Промінь», тижневик. М. 1917, 14 січня, № 1—2, ст. 13.
348. *Порожняк.*
(Парабола).
«Промінь», тижневик. М. 1917, 14 січня, № 1—2, ст. 13.
349. *Гість-метелик.*
«Промінь», тижневик. М. 1917, м. березіль, № 3-4, ст. 2.

350. *Панна оса.*
«Промінь», тижневик. М. 1917, м. березіль, № 3-4, ст. 2-3.
351. *Вільні Хвилі.*
«Стерно». Вістник Київського Українського Студентства.
Київ. 1917, 24. III, № 1, стор. 2.
352. *Наш шлях.*
«Нова Рада», газета. К. 1917, 25. III, № 1.
353. *Великий храм.*
«Нова Рада», газета. К. 1917, 2. IV, № 6.
354. *Гимн.*
«Нова Рада», газета. К. 1917, 11. V, № 36.
355. *Привіт.*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 13. V, № 18.
356. *Товаришеві.*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 14. V, № 19.
357. *Маніфест.*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 22. V, № 26.
358. *Відродження.*
[Сміло вільною ходою].
«Народня Воля», газета. К. 1917, 22. V, № 26.
359. *Лист з війни.*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 27. V, № 30.
360. *«Ю. — Р.».*
«Нова Рада», газета. К. 1917, 28. V, № 49.
361. *Провалля.*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 23. VII, № 51.
362. *Годинник.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1917,
кн. II—III (серпень—вересень), ст. 165.
363. *Порада.*
[Я сказати тобі не смію].
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1917,
кн. II—III (серпень—вересень), ст. 223.
364. *Арфянка.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1917,
кн. II—III (серпень—вересень), ст. 223.
365. *Рідне поле.*
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1917,
кн. II—III (серпень—вересень), ст. 224.
366. *Вибір.*
«Шлях», щомісячник. К. 1917, № 7 (м. вересень), ст. 34.
367. *Гипноз.*
«Шлях», щомісячник. К. 1917, кн. VII (м. вересень), ст. 35—37.

368. *Сталість*.
«Шлях», щомісячник. К. 1917, кн. VII (м. вересень), ст. 37.
369. *Благословіння*.
«Шлях», щомісячник. К. 1917, кн. VII (м. вересень), ст. 38.
370. *В темну ніч*.
«Шлях», щомісячник. К. 1917, кн. VIII (м. вересень), ст. 37.
371. *Крик і спів*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1917, кн. IV (м. жовтень), ст. 23.
372. *З нами!*
«Народня Воля», газета. К. 1917, 26. X, № 155.
373. *В пожежах*.
«Дніпро», газета. Херсон, 1917, 26. X, № 1, стор. 2.
374. *В час борні*.
«Народня Воля», газета. К. 1917, 28. X, № 157.
375. *Щастя й лихо*.
(Колисанка).
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1917, кн. V—VI (падолист — грудень) ст. 252.
376. *Божевілля*.
«Літературно-Науковий Вістник», щомісячник. К. 1917, кн. V—VI (падолист — грудень) ст. 253.
377. *Пізнi квіти*.
«Шлях», щомісячник. К. 1917, кн. IX—X (листопад — грудень), ст. 71—72.
378. *На святi*.
«Народня Воля», газета. К. 1917, 24. XII, № 190.
379. *З висоти*.
«Народня Воля», газета. К. 1917, 24. XII, № 190.
380. *Нові шляхи*.
«Народня Воля», газета. К. 1917, 31. XII, № 193.

1918.

381. *Сніжки*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1918, кн. I, (м. січень), ст. 17.
382. *В юрбі*.
«Літературно-Науковий Вістник». К. 1918, кн. I, (м. січень), ст. 18.
383. *Відродження*.
[Змий кривавую скрижаль].
«Відродження», щоденна газета. К. 1918, до 15 травня.

384. *Жадання.*
«Вільне Життя», газета. Одеса, 1918, 7. VI, № 55, стор. 1.
385. *В ніч безсонну.*
«Вільне Життя», газета. Одеса, 1918, 11. VI, № 58, стор. 1.
386. *Сум і радість.*
Поезії, т. III, ст. 19—20 вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
387. *Не суди!*
Поезії, т. III, ст. 26, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
388. *Сяйво слави.*
Поезії, т. III, ст. 27, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
389. *Переходи.*
[Глянь, голубко...]
Поезії, т. III, ст. 33, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
390. *Вишня.*
Поезії, т. III, ст. 34, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
391. *Бажання.*
Поезії, т. III, ст. 41—42, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
392. *Перед світом.*
Поезії, т. III, ст. 45, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
393. *Степ.*
Поезії, т. III, ст. 48—49, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
394. *В степу.*
[Яка феєрія чудесна].
Поезії, т. III, ст. 50—51, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
395. *З глибин.*
Поезії, т. III, ст. 54, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
396. *Лілій.*
Поезії, т. III, ст. 55—56, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
397. *Обережність.*
Поезії, т. III, ст. 57—58, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
398. *Хміль.*
Поезії, т. III, ст. 79, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
399. *Богиня любови.*
Поезії, т. III, ст. 85, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
400. *Прошай!*
Поезії, т. III, ст. 86—87, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.

401. *Символ життя.*
Поезії, т. III, ст. 92—93, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
402. *Згадуй!*
Поезії, т. III, ст. 104—105, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
403. *Перша мрія.*
Поезії, т. III, ст. 110, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
404. *Поклик серця.*
Поезії, т. III, ст. 114, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
405. *Шляхом життя.*
Поезії, т. III, ст. 119—120, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
406. *Ти не чув?*
Поезії, т. III, ст. 121, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
407. *Творчі сни.*
Поезії, т. III, ст. 122—123, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
408. *Закон життя.*
Поезії, т. III, ст. 126—127, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
409. *Віра.*
Поезії, т. III, ст. 129—130, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
410. *Нудьга.*
Поезії, т. III, ст. 131—132, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
411. *Порада.*
[Як заснуть твої бажання].
Поезії, т. III, ст. 133, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
412. *Таємність.*
Поезії, т. III, ст. 134—135, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
413. *Настрої.*
[Чом огнем не дишуть груди].
Поезії, т. III, ст. 136—137, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
414. *✱✱.*
[Брат по мистецтву].
Поезії, т. III, ст. 138, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
415. *Над простором.*
Поезії, т. III, ст. 144, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
416. *Мир мирові.*
Поезії, т. III, ст. 146, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.

417. *Доказ безсмертя.*
Поезії, т. III, ст. 147, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
418. *В самоті.*
Поезії, т. III, ст. 148—150, вид. «Криниця». К. 1918, до м. жовтня.
419. *Живі слова.*
«Трибуна», газета. Київ, 1918, 22. XII, № 4, стор. 1.
420. *Подвійність.*
«Трибуна», газета. Київ, 1918, 28. XII, № 9, стор. 3.
421. *Одгуки.*
«Шлях», щомісячник. К. 1918, кн. XII, ст. 5.

1919.

422. *Світе Тихий!...*
«Україна», газета. Київ, 12 січня 1919 р., № 1, стор. 3.
423. *Віє Дух...*
«Шлях», щомісячник. К. 1919, м. січень, № 1, ст. 4.

II. ПОЕЗІЇ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ.

424. *Средь застѣнковъ...*
«Огни», щотижневий журнал російською мовою. К. 1918, № 1, ст. 2.
425. *Разломъ.*
«Огни», щотижневий журнал російською мовою. К. 1918, № 5, ст. 1.

III. ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ І РЕЦЕНЗІЇ.

426. *Ів. Нечуй-Левицький:* I. «Біда бабі Палажці Гришисі», оповідання.
II. «Біда бабі Палажці Солов'їсі», оповідання.
«Українська Хата». К. 1909, кн. V, ст. 278.
427. *П. Гай:* «В свято». Драматична картина на 1 дію.
«Українська Хата». К. 1909, кн. VI, ст. 340—341.
428. *Г. Хоткевич:* «Вони». Драматичний малюнок на 1 дію.
«Українська Хата». К. 1909, кн. VII—VIII, ст. 448.
429. *А. М. Сокольський:* «Всесильна».
«Українська Хата». К. 1910, кн. V, ст. 341—342.
430. *Микола Шамраєв:* «До роковин». Частка з поезій.
«Українська Хата». К. 1911, кн. VI, ст. 366.
431. *Х. Майстренко:* «Коза-Дереза».
«Українська Хата». К. 1911, кн. VI, ст. 367

432. М. Вдовиченко: «На хвилях смутку».
«Українська Хата». К. 1911, кн. VII—VIII, ст. 369—370.
433. Княжна Кочубеївна: «Поезія в стилі «Модерн». Оповідання гумористичне.
«Українська Хата». К. 1911, кн. VII—VIII, ст. 370.
434. Ол. Неприцький-Грановський: «Намистечко сліз».
«Українська Хата». К. 1911, кн. XII, ст. 591—592.
435. Микола Вороний: «Лиричні поезії» т. I. (Поетичні вражіння).
«Українська Хата». К. 1912, кн. I, ст. 22—26.
436. Семен Воропай: «Намисто».
«Українська Хата». К. 1912, кн. II, ст. 134.
437. М. Філянський: «Calendarium». (Літературні новини).
«Українська Хата». К. 1912, кн. VII—VIII, ст. 432—435.
438. Михайло Жук: «Співи землі».
«Українська Хата». К. 1913, кн. II, ст. 141.
439. «Під прапором свободи. Вибір патріотичних деклямацій».
«Українська Хата». К. 1918, кн. II, ст. 142.
440. Данило Коломійцев: «Така доля», українська поема.
«Українська Хата». К. 1913, кн. II, ст. 142.
441. Гаврило Левченко: «Стогін Життя».
«Українська Хата». К. 1913, кн. VI, ст. 317.
442. Х. Майстренко: «Рукавичка».
«Українська Хата». К. 1913, кн. VI, ст. 318.
443. Микола Вороний: «В сьйві мрій». (Літературні вражіння).
«Українська Хата». К. 1913, кн. VI, ст. 345—347.
444. Семенко: «Prelude», Лірика.
«Українська Хата». К. 1913, кн. VI, ст. 381.
445. Майстренко: «Загадки-забавки».
«Основа». Одеса. 1915, кн. II, (вересень), ст. 148.
446. О. Олесь: Книжка п'ята. (Вражіння).
«Шлях». К. 1917, № 9—10 (листопад — грудень), ст. 105—108.
447. М. Шаповал: «Лісові ритми». Поезії. Збірник III.
«Шлях». К. 1917, № 8 (жовтень), ст. 76—79.
-

ВИДАННЯ ТВОРІВ ГРИЦЬКА ЧУПРИНКИ.

Грицько Чупринка. Огнецвіт. З «Прологом» Олекси Коваленка. Українське Видавництво «Ранок». Київ. 1910. Розм. $18 \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 128. Ціна 75 коп. Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», Хрещатик 40.

Грицько Чупринка. Метеор. Пролог Олекси Коваленка. Українське Видавництво «Ранок». Київ. 1910. Розм. $18 \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 32. Ціна 15 коп. Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», Хрещатик 40.

Грицько Чупринка. Ураган. Пролог Олекси Коваленка. Українське Видавництво «Ранок». Київ. 1910. Розм. $18 \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 32. Ціна 15 коп. Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», Хрещатик 40.

Грицько Чупринка. Сон-Трава. Пролог Олекси Коваленка. Українське Видавництво «Ранок». Київ. 1911. Розм. $18 \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 32. Ціна 15 коп. Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», Хрещатик 40.

Грицько Чупринка. Білий Гарт. V-й збірник поезій. Пролог Олекси Коваленка. Українське Видавництво «Ранок». Київ. 1911. Розм. $18 \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 32. Ціна 15 коп. Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», Хрещатик 40.

Грицько Чупринка. Контрасти. Лірика. Видання «Товариства прихильників української літератури, науки і штуки у Львові». 1913. Розм. $19\frac{1}{2} \times 12\frac{1}{2}$. Стор. 110. Ціна 50 коп. Друк. київської 2-ої артілі. Володимирська 43.

Грицько Чупринка. Лицарь - Сам. Поема в 2-ох частинах. В-во «Життя й Мистецтво». Київ. 1913. Розм. 14×9 . Стор. 32. Ціна 15 коп.

Грицько Чупринка. Поезії Т. I. Видавниче Товариство «Криниця». Київ, Нестерівська 27. Київ. Друкарня Товариства «Криниця». Липень 1918. Розм. $16\frac{1}{2} \times 12$. Стор. 160. Ціна 3 карб. 50 коп.

Грицько Чупринка. Поезії Т. II. Видавниче Товариство «Криниця». Київ, Нестерівська 27. Київ. Друкарня Товариства «Криниця». Жовтень 1918. Розм. $16\frac{1}{2} \times 12$. Стор. 216. Ціна 5 карб.

Грицько Чупринка. Поезії Т. III. Видавниче Товариство «Криниця». Київ, Нестерівська 27. Київ. Друкарня Товариства «Криниця». Серпень 1918. Розм. $16\frac{1}{2} \times 12$. Стор. 160. Ціна 5 карб.

В 1920 році на весні київське видавництво «Поступ» (С. Шевченко, А. Терниченко, Г. Поліщук та С. Гаєвський) закупило в Гр. Чупринки право на видання четвертого тому поезій (продовження видання т-ва «Криниці», з яким автор не зійшовся в ціні). Але військовий стан життя пошкодив справі того видання. В кого zostались матеріяли того видання — нам невідомо.

БІБЛІОГРАФІЯ — СУПРЯНКІАНА.

1. Грицько Чупринка (біо-бібліографічна замітка).
«Українська Муза». Поетична Антологія. Під редакцією
Олекси Коваленка. Видання коштом І. Самоненка. Київ.
1908. Ст. 1280. Ціна 2 карб.
2. Сріблянський, М.: На великім шляху. (Про письменство наше
в р. 1909).
«Українська Хата». К. 1910, кн. I, ст. 54.
3. Тивонович, Іван: Грицько Чупринка — «Огнецвіт».
«Чорна Рада». Відень. 1910, ч. I, ст. 7—8.
4. Будяк, Юрій (рецензія): Гр. Чупринка («Огнецвіт» — поезії).
«Українська Хата». К. 1910, кн. II, ст. 111—117.
5. Шаповал, М.: Новини нашої літератури («Огнецвіт»,
поезії Грицька Чупринки).
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1910, кн. III, ст. 618—627.
6. Василько, Ан.: Грицько Чупринка — «Огнецвіт». К. 1910.
«Рада». 1910, ч. 29, ст. 3—4.
7. Єфремов, П.: «Нова земля» в українській літера-
турі. (З приводу книжки д. А. М. Богдана-Сокольського —
«Всесильна».)
«Рада». 1910, № 144 і 146.
8. Сріблянський, М.: «Нове слово» в українській критиці.
«Українська Хата». К. 1910, кн. VII—VIII, ст. 491—499.
9. Василько, Ан.: Гр. Чупринка. Метеор. К. 1910.
«Рада». К. 1910, ч. 193, ст. 3.
10. Б[огацький], П.: Гр. Чупринка. Метеор (рецензія). К.
«Українська Хата». 1910, кн. VII—VIII, ст. 507.
11. Сріблянський, М.: Гр. Чупринка — «Метеор» (рецензія).
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1910, X, ст. 197—199.
12. Сріблянський, М.: Гр. Чупринка — «Ураган» (рецензія).
«Українська Хата». К. 1910, кн. 10, ст. 637.
13. Я. Я.: Гр. Чупринка — «Ураган» (рецензія).
«Рада». К. 1910, № 244.
14. Дорошенко, Володимир: Гр. Чупринка — «Ураган». Укр. в-во
«Ранок». К. 1910, ст. 31, ц. 15 коп.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1910, кн. XII, ст. 634—635.
15. Черкасенко, С.: Поезія Грицька Чупринки. Ескіз.
«Рада». К. 1910, чч. 276, 278.
16. Євшан, Микола: Українська література в 1910 році.
«Літ.-Наук. Вістник». 1911, кн. II, ст. 357.
17. Сріблянський, М.: На сучасні теми. (З літературного життя на
Україні за р. 1910.).
«Українська Хата». К. 1911, кн. II, ст. 116—117.

18. *Богацький, Павло*: Гр. Чупринка — «Сон-Трава» (рецензія).
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1911, IV, ст. 184—185.
19. *Шаповал, Микита*: Поезія самозабуття. Грицько Чупринка: «Сон-Трава». Поезії. К. 1911, стр. 31, ц. 15 к.
«Українська Хата». 1911, кн. IV, ст. 253—255.
20. *Євшан, Микола*: Грицько Чупринка.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1911, кн. VI, ст. 444—456.
21. *Євшан, Микола*: Гр. Чупринка — «Білий Гарт», V збірник поезій. К. 1911, ст. 32, 16°. Ціна 15 коп.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1911, кн. XI, ст. 383—384.
22. *Карякін, В.*: Два слова о Гр. Чупринкѣ.
«Огни». К. 1911, № 9, ст. 11—12.
23. *С[ріблянський], М.*: Гр. Чупринка — «Білий Гарт». V-й збірник поезій. К. 1911.
«Українська Хата». К. 1911, кн. X, ст. 498—499.
24. *Василько, Ан.*: «Літературно-Науковий Вістник», кн. VI, VII—VIII, IX.
«Рада». К. 1911, № 236, ст. 23.
25. *Товкачевський, А[ндрій]*: М. Євшан. — Куди ми прийшли?.. (рецензія).
«Українська Хата». К. 1911, кн. XI—XII, ст. 571.
26. *Вороний, Микола*: Лірика краси і смерти. («Сон-Трава» — Грицька Чупринки).
«Рада». К. 1911, № 82, 23. IV, ст. 3—4.
27. *Євшан, Микола*: «Куди ми прийшли». (Річ про українську літературу 1910 року).
В-во «Життя й Мистецтво». Львів. 1912, ст. 51—52.
28. *Євшан, Микола*: Здобутки української літератури за 1911 рік.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1912, кн. I, ст. 107.
29. *Єфремов, С.*: Історія українського письменства. Видання друге, без одмін.
Видавництво «Український Учитель». СПб. 1912, стор. 457.
30. *Сріблянський, М.*: Боротьба за індивідуальність. (З літературного життя р. 1911 на Україні).
«Українська Хата». К. 1912, кн. II, ст. 101—105.
31. *Могилянський, Мих[айло]*: Украинская литература в 1911 году.
«Русская Мысль». С.-Петербург. 1912, кн. III.
32. *Сумцов, Микола*, проф.: Чупринка.
«Южный Край». Х. 1912. 12. V. № 10762.
33. *Русова, Софія*: Современная украинская лирика.
«Украинская Жизнь». Москва. 1912, № 4 — квітень.

34. Нік[овський], Ан.: Чупринка Гр. — «Контрасти». Лірика (рецензія).
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1912. IX., ст. 388—390.
35. Євшан, М[икола]: Поезія Грицька Чупринки: (Гр. Чупринка — «Контрасти») (рецензія).
«Українська Хата». К. 1912, кн. XII, ст. 636—640.
36. Євшан, Микола: Літературний білянс.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1913, кн. I, ст. 167.
37. Євшан, Микола: Найновіша українська лірика.
«Ілюстрована Україна». Л. 1913, кн. I, ст. 7.
38. Ніковський, Ан.: Українська література в 1912 році.
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1913, кн. I, ст. 179.
39. Сріблянський, М.: Літературна хвиля. (Погляд на літературу українську в 1912 р).
«Українська Хата». К. 1913, кн. II, ст. 102.
40. Майстренко, Х.: «Лицарь - Сам». (Замість рецензії на останню книжку — поему Грицька Чупринки).
«Маяк». К. 1913, № 46 — 28 листопаду, ст. 11—12.
41. Коряк, Вол.: (Гр. Чупринка). «Добрами».
Вид-ня «Рух». К. 1913, ст. 65—69.
42. К—ко: Грицько Чупринка — «Лицарь - Сам» (рецензія).
«Дзвін». К. 1914, кн. I, ст. 102—104.
43. Євшан, Микола: Українська література в 1913 році.
«Українська Хата». К. 1914, кн. I, ст. 46.
44. Євшан, Микола: Літературні замітки — (Грицько Чупринка: «Лицарь-Сам», поема в 2-х частинах).
«Українська Хата». К. 1914, кн. II, ст. 140—143.
45. Лизанівський, Ів[ан]: Гр. Чупринка — «Лицарь - Сам», (рецензія).
«Літ.-Наук. Вістник». К. 1914, кн. III. Том. LXV. ст. 599—602.
46. Грицай, Остап: З нашої творчості. «Лицарь - Сам» Грицька Чупринки.
«Ілюстрована Україна». Львів. 1914. V. 15. ч. 7, ст. 106—108.
47. Богданович, М.: Гр. Чупринка.
«Украинская Жизнь». Москва. 1915, кн. XI і XII.
48. Єфремов, Сергій: Історія українського письменства. Грицько Чупринка.
В-во «Вік». Київ. 1917, ст. 439—442 і теж саме у виданні р. 1924 — Берлін, ст. 308—311, 325, 430 і 431. (З портретом Гр. Чупринки).
49. Михайлець, Гр.: Грицько Чупринка: Поезії. Том I. (Рецензія).
«Робітничча Газета», Київ, 1918, № 345, стор. 4.
50. Огієнко, Іван, проф.: Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Курс, читаний в

- українським народнім університеті. В-во книгарні Є. Череповського. Київ, 1918, стор. 224; — також у виданні з року 1923 (Катеринослав — Ляйпціг), стор. 224.
51. *Сімович, Василь, Др.*: Р і д н е п и с ь м е н с т в о. (Що кожний українець повинен знати з рідного письменства).
В-во «Вістника політики, літератури й життя». Відень, 1918, стор. 29.
 52. *Ніковський, Ан[дрій]*: *Vita nova* (цикль статей).
«Нова Рада». Київ. 1919, № 18 і окремою відбиткою.
 53. *Меженко-Іванов, Юр.*: М о ж л и в о с т и і о б о в ' я з к и у к р а ї н с ь к о ї п о е з і ї. Кілька думок з приводу пройдених шляхів. (Про Олеся, Чупринку, Семенка, Слісаренка, Я. Савченка й інших поетів).
«Шлях». К. 1919, I, ст. 59—64.
 54. *Зеров, Микола*: Г р. Ч у п р и н к а. (З приводу нового видання творів).
«Книгарь». К. 1919, ч. 18 (лютий), ст. 1106—1110.
 55. *Можейко, Яків*: Т в о р ч і с т ь Ч у п р и н к и (критичний нарис).
«Літературно-Критичний Альманах». Книжка перша.
В-во «Грунт». Київ. 1919, ст. 75. Ціна 12 гривень.
 56. *Якубський, Б.*: Л і т е р а т у р н о - к р и т и ч н и й а л ь м а н а х. (Рецензія). Книжка перша. В-во «Грунт». К. 1919, ст. 75.
«Книгарь». К. 1919, ч. 21 (травень), ст. 1417—1418.
 57. *Тиверець, Б.*: С у ч а с н а у к р а ї н с ь к а л і р и к а.
«Мистецтво» — літературно-мистецький тижневик відділу мистецтв при Наркомпросі. Число четверте. Червень — 1919. Київ, ст. 25, або «Митуса». Література й Мистецтво. Січень 1922. Львів, стор. 26.
 58. *Майстренко, Х.*: Г р. А. Ч у п р и н к а. (Некролог).
«Рада». К. 1921. 18. IX. № 133.
 59. *Tyszkiewicz, M. Ste*: L a L i t t é r a t u r e U k r a i n i e n n e (D'après M. Serge Efremov, Mme O. Efimenko le prof. M. Hrouchevsky et d'autres écrivains ukrainiens) Imprimerie R. Sutter et Cie. Verne, 1919, стор. 131 і 134.
 60. *Лепкий, Богдан*: Н а с м е р т ь Г р и г о р і я Ч у п р и н к и.
«Українське Слово». Берлін. 1921, ч. 75.
 61. *Поліщук, Клим.*: Г о р д и й с т р а д н и к.
«Воля України». Відень. 1921, ч. 9—10, ст. 359—361.
 62. *Лепкий, Богдан*: «Н е з а б у т н і». Л і т е р а т у р н і н а р и с и.
Бібліотека «Українського Слова», ч. 4, ст. 74—6 («На смерть Григорія Чупринки». «Чупринці» (вірш) — 77.
 63. *Струтинський, М[ихайло]*: Г р и ц ь к о Ч у п р и н к а.
«Український Вістник». Львів, ч. 195, 25. IX, 1921.

64. Die Hinrichtung eines ukrainischen Dichters durch die Bolschewiken (Kleine Chronik) «Die Neue Freie Presse». Відень, 30 вересня 1921, № 20.506, стор. 7.
65. Gregor Tschuprynka. Ein ukrainischer Dichter (Ne-krolog) «Arbeiter Zeitung». Відень, 3-го жовтня 1921, № 217, стор. 5.
66. Дорошенко, Дмитро: Славянський світ в його минулому й сучасному. Том III. Українці. Стор. 103. Берлін. 1922.
67. Сулима, М.: Історія українського письменства. (Конспект).
Державне В-во України. Харків. 1922, стор. 53.
68. Дорошкевич, Ол[ександр]: Українська література. Підручна книга для старших груп семирічної школи.
Державне В-во. Київ. 1922, ст. 390, 405, 433.
69. Коряк, Володимир: Місто в українській поезії. Стаття друга.
«Шляхи Мистецтва», орган худож. сектора Голов. — Політосвіти У. С. С. Р. Харків. 1922, число друге, 1921, ст. 118, 121—22.
70. Порадник по Соціальному вихованню. Випуск 1, 2-е перероблене й доповнене українське видання Народнього Комісаріату Освіти. Харків, 1923, стор. 287.
71. Коряк, Володимир: «Шість і шість» (Олесь, Чупринка, Самійленко, Філянський, Лепкий, Рильський, Еллан, Кулик, Сосюра, Хвильовий, Йогансен, Поліщук).
Бібліотечка «Гарт», серія перша, № 1. Видання Спілки Пролетарських письменників «Гарт». Харків, 1923, 16°, ст. 14.
72. Українка, Леся: Недруковані листи. Листи до матері (20. XII. 1911).
«Червоний Шлях». Харків. 1923. № 8, ст. 242.
73. Плевако, М[икола]: Хрестоматія нової української літератури. Том II., від початку 80-х років XIX ст. до останніх часів.
Кооперативне В-во «Рух». Харків, 1923, ст. 410—415.
74. Білецький, Олександр, проф.: Двадцять років нової української лірики. (1903—1923). «Плуг», Літературний альманах за редакцією С. Пилипенка. Збірник перший.
Державне В-во України. Харків. 1924, ст. 168—170.
75. Белецкий, А[лександр]: Новая украинская лирика. «Антология украинской поэзии в русских переводах, под редакцией А. Гатова и С. Пилипенко». Государственное Изд-во Украины. X. 1924, ст. 7—63.

76. *Дорошкевич Ол.*: Г р и ц ь к о Ч у п р и н к а. Підручник історії української літератури.
Книгоспілка. Харків—Київ. 1924, ст. 281—283.
77. *Маланюк, Євген*: Д о Ч у п р и н к о в о ї р і ч н и ц і.
«Українське Життя», двотижнева газета. Подебради (Чехо-
словакчина) 1924. 14. XII. № 3, ст. 2—3 (підвал).
78. *Дерев'янка, Грицько*: Г р и ц ь к о Ч у п р и н к а. (З нагоди третьої
річниці).
«Наша Громада». Бюлетень Укр. Академ. Громади при У.
Г. А. в Ч. С. Р. 1924. Подебради. Листопад—Грудень,
ст. 11—17.

ПРИСВЯТИ ГРИЦЬКОВІ ЧУПРИНЦІ.

- Алчевська, Христя*: Г. Ч — ці. [Поезія]. «Рада». К. 1908, ч. 263.
- Коваленко, Олекса*: Ліс шумить. (Грицеві Чупринці). [Поезія].
У збірці О. Коваленка: «Золотий Засів». Том I. Київ, 1910, стор. 117—118.
- Вороний, Микола*: Грицькові Чупринці. [Поезія]. У збір-
нику М. Вороного: «Ліричні поезії». Том I. Київ, 1912, стор. 128—129.
- Стеценко, К.*: «Слава Вкраїні!» Слова Гр. Чупринки, музика
К. Стеценка. Видавниче Т-во «Криниця». Київ, 1917, 4°, 4 стор.
- Рецензія: *Дубровський, Н.*: «Книгарь». Київ, 1918, № 5, стор. 286.
- Кононенко, М. С.*: Гр. Чупринці. [Поезія]. У збірці М. С. Коно-
ненка: «Хвилі». Частина III. Полтава, 1918, стор. 138.
- Майстренко, Х.*: «Божаволя». Оповідання. (Присвячено Гриць-
кові Чупринці). «Україна, газета. Київ, 30 січня 1919, № 13. (Фейлетон).
Прим. Це оповідання автор обміркував разом із Гриць-
ком Чупринкою, — і за це вдячний йому присвячує Гр.
Чупринці свій твір.
- Лепкий, Богдан*: Н а с м е р т ь Г р и г о р і я Ч у п р и н к и.
[Поезія]. «Українське Слово», газета. Берлін, 1921, № 75; — також у
збірці «Незабутні». (Літературні нариси). В-во «Українське Слово», № 4.
Берлін, 1921, стор. 74—76.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПОЕЗІЙ
Г Р И Ц Ь К А Ч У П Р И Н К И.

1. Агонія	191
2. Ad majorem gloriam.	187
3. Акварелі.	190
4. Апотеоз [Розгорнула білі крила]	200
5. Апотеоз [Умірай, як смертельно підстрелений звір]	129
6. Артист	187
7. Арфянка	294
8. Бажання	312
9. Байда	18
10. Батькові	3
11. Без злости	271
12. Без зміни	224
13. Без повороту	178
14. Без сну	72
15. Бенкет	113
16. Біла квітка	174
17. Білий гарт	102
18. Благословіння	297
19. Блиски душі	275
20. Богиня любови	317
21. Божевілля	302
22. Боротьба	272
23. [Брат по мистецтву]	326
24. Будь здоров!	226
25. Бурлацькая	121
26. Буря [Буря крильми розмахнула]	101
27. Буря [Бються хвилі білогриві]	143
28. Вальс	110
29. Варта	118
30. В бою життя	269
31. В гаю	45
32. Великий храм	287
33. Великі Роковини	211
34. Весла	263
35. Veto	258
36. Весняна мелодія	104
37. Вечір	170
38. Вечірні звуки	22
39. Вечірній сум	164
40. Відродження [Змий кривавую скрижаль]	307
41. Відродження [Сміло вільною ходою]	290

42. Відун	83
43. Віє Дух...	331
44. Війна	145
45. Вільні хвили	285
46. Вінки	43
47. Віра	323
48. Вірність	260
49. Вітер	148
50. Вифліємські Пастухи	91
51. Віщі дзвони	265
52. Вибір	295
53. Вишня	311
54. Влада серця	151
55. В ніч безсонну	309
56. В - ночі	5
57. В нічку ясну	218
58. В ніч під Купала	74
59. Ворогові	31
60. В пожежах	300
61. В Різдвяну Ніч	261
62. В самоті	328
63. *. [В смертельну мить прийди до мене]	181
64. В собі...	269
65. В степу [Пісня вечірня]...	96
66. В степу [Яка феєрія чудесна]	314
67. В таємному храмі	159
68. В темну ніч	298
69. В утомі	210
70. В царстві висот	100
71. В чаду квіток	155
72. В час борні	301
73. В Чорних Горах	182
74. В юрбі	306
75. Гей, на весла!..	22
76. Гість - метелик	283
77. Гибель мрій	37
78. Гимн	287
79. Гипноз	296
80. Глянь їй в очі!..	31
81. Годинник	293
82. *. [Годі чаду, годі вроди]	199
83. Голод	138
84. Гордість співця	88
85. Горіння	67

86. Гріх [Хвилі струнної музики]	90
87. Гріх [Я знав, я пив її мучення]	255
88. Гульвіса	264
89. Давній образ	61
90. Давня кобза	174
91. Далеч	257
92. Дар Божий	324
93. Дві доби	47
94. Дві душі	221
95. Дзеньки - бреньки	58
96. Ділема	146
97. Дитя Іордана	51
98. Дніпрові серенади	227
99. До і після свят	267
100. Доказ безсмертя	328
101. Доля поета	83
102. До музи	220
103. До місяця	42
104. До поета	26
105. До своїх [Я не співець свого народу]	71
106. До своїх [Брате рідний, сестро, нене]	96
107. До схід сонця	70
108. До Т. Шевченка	264
109. Дроворуб	226
110. Дума	159
111. Дума осіння	34
112. Дух любови	258
113. Дух шукання	193
114. Душа - пустка	165
115. Еол	101
116. Епіграма	96
117. Епітафія [На хресті]	120
118. Етюди	205
119. Жадання	303
120. Жах	117
121. Живі слова	330
122. Жертви буднів	84
123. Жниця	233
124. Жоржина	13
125. Заблудлий огонь	48
126. Забуття	102
127. Завіса смерти	176
128. Загублений Рай	106
129. Закон життя	323

130. За Ним	128
131. Заснулий вулкан	269
132. З вікна	89
133. З вітром	171
134. З висоти	304
135. Звуки	40
136. Звуки небесні	48
137. Звуки тайни	131
138. Згадка	10
139. Згадуй!..	319
140. З глибини	315
141. З-за ґрат	11
142. Зіма	6
143. Зімою	21
144. З кожним роком	53
145. Зміст краси	273
146. Змога	169
147. З нами!	299
148. Золотий дощ. [Над полями, над яругами]	64
149. Золотий дощ. [Сипався, сівся дощ золотий]	180
150. Зрада	263
151. Івасеві мрії	44
152. І гріховна і свята	52
153. Й	15
154. Ілюзії	189
155. Імпровізація	27
156. Inter arma...	275
157. Казка	78
158. Квіти	160
159. Квіти могильні	124
160. Кладовище	32
161. Колісанка	128
162. Контрасти	135
163. Косовиця	119
164. Краса та істина	277
165. Credo	107
166. Криваві квіти	108
167. Крик і спів	299
168. Крикунам	279
169. Лайливий Публіцист	30
170. Лебідь	175
171. Лета	55
172. Летючій зорі	63
173. Лілії	315

174. Ліра	140
175. Літні тони	73
176. Лірники	39
177. Листи	189
178. Лист з війни	291
179. Лицарь - Сам	240
180. Льодолом	45
181. Льон	176
182. Льот	109
183. Майбутність	54
184. Маніфест	290
185. Марш	24
186. Memento!	150
187. Мертві квіти	29
188. Метеор.	66
189. Мініатюра	259
190. Ми і ви	173
191. Мир мирові	327
192. Могила співця	183
193. Моїй матері	40
194. Моїй феї	81
195. Мої квіти	64
196. Мої скарби	239
197. Мое життя	86
198. Мое кохання	280
199. Море	43
200. Моя кобза	3
201. Моя Муза	65
202. Мрія	27
203. Муки кохання	68
204. Муки творчості	84
205. На аванпості	87
206. Над життям	160
207. Надія	260
208. Над колискою	4
209. Над коханням	239
210. Надмогильная	117
211. Над простором	327
212. Найближчій	75
213. Найвища сила	149
214. Найвищий дар	121
215. Найвищий лозунг	62
216. На лузі	9
217. На могилу Лесі Українки	256

218. N. N. [Знаю, голубко моя]	281
219. На Новий Рік	200
220. На провесні	76
221. На світанні	43
222. На святі	304
223. На смерть М. В. Лисенка	184
224. Настрої [Сонце. Диво...]	204
225. Настрої [Твій чудовий образ милий]	272
226. Настрої [Чом огнем не дишуть груди]	326
227. Натхнення	55
228. **. [Наче з неба впавши стеля]	49
229. Наше поле	280
230. Наші теми	212
231. Наш шлях	286
232. **. [Не аравійським ураганом]	154
233. Невже?..	8
234. **. [Не кохання чорнооких]	12
235. Не суди!..	310
236. Ні слова!..	100
237. Ніч	8
238. Новорічний мотив	262
239. Новорічний подарунок	60
240. Нові шляхи	305
241. Ноктюрн [Тихо, тихо плеще річка]	113
242. Ноктюрн [Звисла ніченька узорна]	143
243. Ноктюрн [Фея ночі на сади]	238
244. Нудьга	324
245. Обережність	316
246. Огнецвіт	32
247. Огонь життя	276
248. Одгук	94
249. Одгуки.	330
250. Одчай	70
251. **. [Одцвіла давно весна]	178
252. Омана	213
253. Оркестр	170
254. Осінній дощ	49
255. Осінній сум	186
256. Осінь	120
257. Осіння квітка	13
258. Осіння мелодія	54
259. Останній звук моєї ліри	102
260. Остання мить	37
261. Остання розвага	162

262. Падучі зорі	24
263. Панна оса	284
264. Паралелі	136
265. Передача	219
266. Перед образом Мадони	69
267. Перед образом Христа	20
268. Перед ранком	224
269. Перед світом	313
270. Перемога	99
271. Перехід	115
272. Переходи [Глянь, голубко]	311
273. Переходи [Не муч, не муч мене докором]	133
274. Перша мрія	320
275. Перші втрати	180
276. Перший сон	276
277. Під снігом	23
278. Пізні квіти	303
279. Після ночі	278
280. Пісня [Греми, моя пісня]	5
281. Пісня [Як буйному вітру]	7
282. Пісня і думка	53
283. Пісня лебедина	28
284. Пісня надії	7
285. Пісня — стогін	17
286. Питання співця	11
287. Повія	51
288. Погрози	130
289. Подвійність	330
290. Подзвіння	97
291. Поезія [Поезія, — настрої гучних вакханалій]	270
292. Поезія [Поезія — сонце]	167
293. Поезія природи	10
294. Поет [Хоч нема в мене й шага]	16
295. Поет [О ні, Поет — не гладіатор]	77
296. Поетові [Вже досить, поете, журливих пісень]	11
297. Поетові [Муза, муза...]	254
298. По звуку	271
299. Поклик серця	320
300. Порада [Як життя твоє цвіте]	56
301. Порада [Я сказати тобі не смію]	293
302. Порада [Як заснуть твої бажання]	325
303. Порожняк	282
304. Посторога	171
305. Праця поета	15

306. Привіт	288
307. Привітання новорічне	202
308. Привіт Великому	232
309. Привид	192
310. Признання	277
311. Провалля	292
312. Пророк	147
313. Прощай	318
314. Путь	166
315. «Рада»	38
316. «Радяне»	25
317. Разломъ	333
318. Рай чарівний	85
319. Ранок	86
320. Requiem	179
321. Робітницька думка	14
322. Рідне поле	294
323. Рідний край	20
324. Розвага	93
325. Роздвоєння	225
326. Ромашка	191
327. Самовлада	255
328. Самогубець	206
329. Самозгуба	62
330. Самотна троянда	281
331. Самотність	90
332. Світання	229
333. Світе Тихий!..	331
334. Світло й тіні	71
335. Світоносець	223
336. Свічка	47
337. Святогор	104
338. Свято весни	139
339. Свято поета	59
340. Свято природи	108
341. Sententia	15
342. Серед бою	78
343. Серед бурі	92
344. Серцем обраній	41
345. Символ життя	318
346. Сини землі	129
347. Sic transit	41
348. Сімфонія сонця	219
349. **. [Складай в торбину]	6

350. Слізний жарт	9
351. Славетна Могила	185
352. Сльози	149
353. Смереки	35
354. Смертю смерть!	103
355. Сміх [В жарт веселий повний глуму]	50
356. Сміх [Я так легко торкнувся до твоєї душі]	87
357. Сміх ночі	36
358. Смуток ночі	34
359. Смуток тиші	82
360. Сни	57
361. Сніжки	305
362. Снохода	73
363. Сон-Трава	92
364. Спи!...	57
365. Співи ночі	142
366. Співці України	279
367. Сполох	203
368. Средь застѣнковъ	333
369. Став Дніпро!..	267
370. Сталість	297
371. Степ	313
372. Степові етюди	234
373. Струни [Звуки струн моїх дріжать]	69
374. Струни [Нерви мої -- струни]	163
375. Султанша	160
376. Сум і радість	309
377. Сяйво слави	311
378. Таємність	325
379. Тайна	168
380. Тайна генія	85
381. Тайна Різдва	125
382. Тайни	172
383. Творчі сни	322
384. Творчі сльози	82
385. Творчість	203
386. Творчі хвили	123
387. Ти не чув?	322
388. Тіні	167
389. Товаришеві	289
390. *. [Тонкостеблі василечки]	28
391. Троянда	30
392. Тюремний спомин	16
393. «Українській Хаті»	38

394. Ураган	76
395. Утома	186
396. Фантастка [Жертва]	94
397. Феї	82
398. Фея	222
399. Царь - Огонь	106
400. Цвіт душі	141
401. Цвіт травневий	155
402. Цілування	114
403. Ціною крові	122
404. Чайка	23
405. Чари	165
406. Чари ночі	33
407. Чари поезії	237
408. Через нетрі	221
409. Черничка	144
410. Чисті душі	88
411. **. [Чоловіче!..]	12
412. Чорні крила	58
413. Чорноморська балада	95
414. Чудо	191
415. Шлях квітчастий	116
416. Шляхом життя	321
417. Щастя й лихо	301
418. Юному другові	274
419. «Ю. Р.»	291
420. Хмарки	67
421. Холод і жар	230
422. ??? [Хто в блакитному просторі]	50
423. Хміль	317
424. Ялина	24
425. [Я співи складаю]. [Моя голубка]	266

З М І С Т К Н И Г И.

Портрет поета		28. Тюремний спомин	16
Від видавництва	V	* 29. Пісня — стогін	17
Грицько Чупринка (Короткий нарис життя її діяльності)	IX	30. Байда	18
		31. Перед образом Христа	20
		32. Рідний край	20
		33. Зімою	21
		34. Гей, на весла!	22
		35. Вечірні звуки	22
		36. Чайка	23
		37. Під снігом	23
		38. Ялина	24
		39. Падучі зорі	24
		* 40. Марш	24
		* 41. «Радяне»	25
		42. До поета	26
		43. Мрія	27
		* 44. Імпровізація	27
		45. **. [Тонкостеблі василечки]	28
		46. Пісня лебедина	28
		47. Мертві квіти	29
		* 48. Лайливий публіцист	30
		* 49. Троянда [Кущ троянди]	30
		50. Глянь їй в очі!	31
		51. Ворогові	31
		52. Огнецвіт	32
		53. Кладовище	32
		54. Чари ночі	33
		55. Смуток ночі	34
		56. Дума осіння	34
		57. Смереки	35
		58. Сміх ночі	36
		59. Остання мить	37
		60. Гибель мрій	37
		* 61. «Рада»	38
		* 62. «Українській Хаті»	38
		63. Лірники	39
		64. Моїй матері	40
		65. Звуки	40
		66. Sic transit...	41
		67. Серцем обраній	41
		68. До місяця	42

* Зірка перед цифрою — значить, що ця п'єса вперше заведена до нашої збірки творів поета. Р е д.

69. На світанні	43	108. Хмарки	67
70. Вінки	43	109. Горіння	67
71. Море	43	110. Муки кохання	68
72. Івасеві мрії	44	111. Струни. [Звуки струн моїх дріжать]	69
73. Льодолом	45	112. Перед образом Мадони	69
74. В гаю	45	113. Одчай	70
75. Свічка	47	114. До схід сонця	70
76. Дві доби	47	115. До своїх. [Я не співець свого народу]	71
77. Заблудлий огонь	48	116. Світло й тіні	71
78. Звуки небесні	48	117. Без сну	72
79. Осінній дощ	49	118. Снохода	73
80. **. [Наче з неба впавши стеля]	49	119. Літні тони	73
81. ??? [Хто в блакитному просторі]	50	120. В ніч під Купала	74
82. Сміх. [В жарт веселий, повний глуму]	50	121. Найближчій	75
83. Дитя Іордана	51	122. На провесні	76
84. Повія	51	123. Ураган	76
85. З кожним роком	53	124. Поет. [О ні, Поет — не гладіатор]	77
86. І гріховна і свята	52	125. Серед бою	78
87. Пісня і думка	53	126. Казка	78
88. Осіння мелодія	54	127. Моїй феї	81
89. Майбутність	54	128. Феї	82
90. Натхнення	55	129. Творчі сльози	82
91. Лета	55	130. Смуток тиші	82
92. Епіграма	56	131. Відун	83
93. Порада. [Як життя твоє цвіте]	56	132. Доля поета	83
94. Сни	57	133. Муки творчости	84
95. Спи!.	57	134. Жертви буднів	84
96. Дзеньки — бреньки	58	135. Рай чарівний	85
97. Чорні крила	58	136. Тайна генія	85
98. Свято поета	59	137. Мое життя	86
* 99. Новорічний подарунок	60	138. Ранок	86
100. Давній образ	61	139. Сміх. [Я так легко торк- нувсь до твоєї душі]	87
101. Самозгуба	62	140. На аванпості	87
102. Найвищий лозунг	62	141. Чисті душі	88
103. Летючій зорі	63	142. Гордість співця	88
104. Золотий дощ. [Над по- лями, над яругами]	64	143. З вікна	89
*105. Мої квіти	64	144. Гріх. [Хвилі струнної му- зики]	90
106. Моя муза	65	145. Самотність	90
107. Метеор	66	*146. Віфлеємські Пастухи	91

147. Серед бурі	92	188. Творчі хвили	123
148. Сон-Трава	92	189. Квіти могильні	124
149. Розвага	93	*190. Тайна Різдва	125
150. Одгук	94	191. За Ним	128
151. Фантастка [Жертва]	94	192. Колисанка	128
152. Чорноморська балада	95	193. Сини землі	129
153. До своїх. [Брате рідний, сестро, нене]	96	194. Апотеоз. [Умірай, як смер- тельно підстрелений звір]	129
*154. В степу. (Пісня вечірня)	96	195. Погрози	130
155. Подзвіння	97	196. Звуки тайни	131
156. Перемога	99	197. Переходи. [Не муч, не муч мене докором]	133
157. Ні слова!	100	198. Контрасти	135
158. В царстві висот	100	199. Паралелі	136
159. Еол	101	200. Голод	138
160. Буря. [Буря крильми роз- махнула]	101	201. Свято весни	139
161. Останній звук моєї ліри	102	202. Ліра	140
162. Забуття	102	203. Цвіт душі	141
163. Білий гарт	102	204. Співи ночі	142
164. Смертю смерть!..	103	205. Ноктюрн. [Звисла нічень- ка узорна]	143
*165. Весняна мелодія	104	206. Буря. [Б'ються хвилі бі- логриві]	143
166. Святогор	104	207. Черничка	144
167. Царь — Огонь	106	208. Війна	145
168. Загублений Рай	106	209. Ділема	146
169. Sredo	107	210. Пророк	147
*170. Свято Природи	108	211. Вітер	148
171. Криваві квіти	108	212. Сльози	149
172. Льот	109	213. Найвища сила	149
173. Вальс	110	214. Memento!..	150
174. Бенкет	113	215. Влада серця	151
175. Ноктюрн. [Тихо, тихо] плеще річка]	113	216. ** [Не аравійским урага- ном]	154
176. Цілування	114	217. Цвіт травневий.	155
177. Перехід	115	218. В чаду квіток	155
178. Шлях квітчастий	116	219. Дума	159
179. Жах	117	220. В таємному храмі	159
180. Надмогильная	117	221. Над життям	160
181. Варта	118	222. Квіти	160
182. Косовиця	119	223. Султанша	160
183. Епітафія	120	224. Остання розвага	162
184. Осінь	120		
185. Найвищий дар	121		
186. Бурлацькая	121		
187. Ціною крові	122		

225. Струни. [Нерви мої — струни]	163	*266. Дух шукання	193
226. Вечірній сум	164	*267. ** [Годі чаду, годі вроди]	199
227. Чари	165	268. Апотеоз. [Розгорнула білі крила]	200
228. Душа-Пустка	165	*269. На Новий Рік	200
*229. Путь	166	*270. Привітання новорічне	202
230. Тіні	167	*271. Сполох	203
231. Поезія. [Поезія-сонце]	167	272. Творчість	203
232. Тайна	168	273. Настрої. [Сонце. Диво...]	204
233. Змога	169	*274. Етюди	205
234. Оркестр	170	*275. Самогубець	206
235. Вечір	170	*276. В утомі	210
236. З вітром.	171	*277. Великі Роковини	211
237. Посторога	171	278. Наші теми	212
238. Тайни	172	*279. Омана	213
239. Ми і ви	173	*280. В нічку ясну	218
240. Біла квітка	174	*281. Передача	219
*241. Давня кобза	174	*282. Сімфонія сонця	219
242. Лебідь	175	283. До музи	220
*243. Завіса смерти	176	*284. Дві душі	221
244. Льон	176	285. Через нетрі	221
245. ** [Одцвіла давно весна]	178	*286. Фея	222
*246. Без повороту	178	*287. Світоносець	223
247. Requiem	179	288. Без зміни	224
248. Перші втрати	180	289. Перед ранком	224
*249. Золотий дощ. [Сипався, сівся дощ золотий]	180	*290. Роздвоєння	225
250. ** [В смертельну мить прийди до мене]	181	291. Дроворуб	226
*251. В Чорних Горах	182	292. Будь здоров!	226
252. Могила співця	183	293. Дніпрові серенади	227
*253. На смерть М. В. Лисенка	184	294. Світання	229
*254. Славетна могила	185	*295. Холод і жар	230
255. Утома	186	*296. Привіт Великому	232
256. Осінній сум	186	*297. Жниця	233
*257. Ad majorem gloriam	187	*298. Степові етюди	234
258. Артист	187	*299. Чари поезії	237
259. Ілюзії	189	*300. Ноктюрн. [Фея ночі на сади]	238
260. Листи	189	*301. Мої скарби	239
*261. Акварелі	190	302. Над коханням	239
*262. Ромашка	191	303. Лицарь-Сам	240
*263. Агонія	191	304. Поетові. [Муза, муза...]	254
264. Чудо	191	*305. Гріх. [Я знав, я пив її мучення]	255
265. Привид	192	*306. Самовлада	255

*307. На могилу Лесі Українки	256	347. Самотна троянда	281
308. Далеч	257	*348. Порожняк	282
309. Veto!..	258	349. Гість-метелик	283
310. Дух любови	258	350. Панна-оса	284
311. Мініатюра	259	*351. Вільні хвилі	285
312. Надія	260	*352. Наш шлях	286
*313. Вірність	260	*353. Великий храм	287
*314. В різдвяну Ніч	261	*354. Гимн	287
*315. Новорічний мотив	262	*355. Привіт	288
*316. Зрада	263	*356. Товаришеві	289
*317. Весла	263	*357. Маніфест	290
*318. До Т. Шевченка	264	*358. Відродження. [Сміло	
319. Гульвіса	264	вільною ходою]	290
*320. Віщі дзвони	265	359. Лист з війни	291
321. [Я співи складаю на тон		*360. «Ю.-Р.»	291
сумовитий]	266	*361. Провалля	292
*322. Став Дніпро!	267	362. Годинник	293
*323. До і після свят	267	363. Порада. [Я сказати тобі	
324. Дар Божий	268	не смію]	293
*325. В бою життя	269	*364. Арфянка	294
*326. В собі	269	*365. Рідне поле	294
*327. Заснулий вулкан	269	366. Вибір	295
328. Поезія. [Поезія, — на-		367. Гіпноз	296
стрій гучних вакханалій]	270	368. Сталість	297
329. По звуку	271	*369. Благословіння	297
330. Без злости	271	370. В темну ніч	298
331. Настрої. [Твій чудовий		371. Крик і спів	299
образ милий]	272	*372. З нами!	299
332. Боротьба	272	*373. В пожежах	300
333. Зміст краси	273	*374. В час борні	301
334. Юному другові	274	375. Щастя й лихо	301
335. Inter agma...	275	376. Божевілля	302
336. Блиски душі	275	*377. Пізні квіти	303
337. Огонь життя	276	*378. На святі	304
338. Перший сон	276	379. З висоти	304
339. Краса та істина	277	*380. Нові шляхи	305
*340. Признання	277	*381. Сніжки	305
*341. Після ночі	278	*382. В юрбі	306
*342. Співці України	279	*383. Відродження. [Змий крі	
*343. Крикунам	279	вавую скрижаль]	307
*344. Наше поле	280	384. Жадання	308
345. Мое кохання	280	385. В ніч безсонну	309
*346. N. N. [Знаю, голубко моя]	281	386. Сум і радість	309
		387. Не суди!	310

388. Сяйво слави	311
389. Переходи. [Глянь, голубко]	311
390. Вишня	311
391. Бажання	312
392. Перед світом	313
393. Степ	313
394. В степу. [Яка феєрія чудесна]	314
395. З глибини	315
396. Лілії	315
397. Обережність	316
398. Хміль	317
399. Богиня любови	317
400. Прощай!	318
401. Символ життя	318
402. Згадуй!	319
403. Перша мрія	320
404. Поклик серця	320
405. Шляхом життя	321
406. Ти не чув?	322
407. Творчі сни	322
408. Закон життя	323
409. Віра	323
410. Нудьга	324
411. Порада. [Як заснуть твої бажання]	325
412. Таємність	325
413. Настрої. [Чом огнем не дишуть груди]	326
414. ** [Брат по мистецтву]	326
415. Над простором	327
416. Мир мирові	327
417. Доказ безсмертя	328
418. В самоті	328
*419. Живі слова	330
*420. Подвійність	330
*421. Одгуки	330
*422. Віє Дух	331
*423. Світе Тихий!..	331
<i>Поезії на російській мові:</i>	
*424. Средь застѣнковъ	333
*425. Разломъ	333

Літературно-критичні статті і рецензії:

*426. І в. Нечуй-Левицький. I. «Біда бабі Палажці Гришисі». II. «Біда бабі Палажці Солов'їсі».	335
*427. П. Г а й. «В свято»	335
*428. Г. Хоткевич.—«Вони»	336
*429. А. М. Богдан-Сокольський—«Все-сильна».	337
*430. Микола Шамраєв — «До роковин».	338
*431. Х. Майстренко — «Коза дєреза».	338
*432. М. Вдовиченко — «На хвилях смутку».	339
*433. Княжна Кочубєївна — «Поезія в стилю «Модерн»	339
*434. О л. Неприцький-Грановський — «Намистечко сліз»	340
*435. Микола Вороний — «Ліричні поезії»	340
*436. Семен Воропай — «Намисто»	344
*437. М. Філянський — «Calendarium»	345
*438. Михайло Жук — «Співи землі»	347
*439. «Під прапором свободи». Вибір патріотичних декламацій	348
*440. Данило Коломіїців — «Така доля»	348
*441. Гаврило Левченко — «Стогін життя»	348
*442. Х. Майстренко — «Рукавичка»	349
*443. Микола Вороний — «В сяйві мрій»	349

*444. Семенко — «Prélude»	351	Хронологічний покажчик пер-	
*445. Х. Майстренко —		водруку творів Грицька	
«Загадки-забавки» . . .	352	Чупринки	491
*446. О. Олесь — «Книжка		Видання творів поета	516
пята поезій»	352	Бібліографія — Чупринкіана .	517
*447. М. Шаповал — «Лі-		Присвяти Грицькові Чупринці .	522
сові ритми».	354	Алфавітний покажчик поезій	
Матеріали до історії тексту		Гр. Чупринки	523
творів Грицька Чупринки .	357	Зміст книги	533

ЗАУВАЖЕНІ ПОМИЛКИ

№ вірша	рядок	надруковано :	треба читати :
22	18	зкапнуть	скапнуть
29	42	стогіном	стогоном
37	7	зернятка	зернятка
39	14	зори	зорі
40	19	покори	покари
52	26	незплямоване	несплямоване
98	14	келех	келих
99	16	зчинився	счинився
99	17	зпинився	спинився
113	1	прекльони	прокльони
127	13	натхненно	натхнено
127	19	божествену	божественну
129	11	хукги	хуги
151	1	крилями	крильми
190	95	царствені	царственні
197	18	яка	яка
210	27	царствені	царственні
237	4	зпопелю	спопелю
237	16	зпопеляться	спопеляться
243	15	натхненні	натхнені
244	19	зпопелився	спопелився
253	16	сімвол	символ
253	28	натхнениих	натхнених
254	1	Баяна	Бояна
260	2	В'ються вгору дим густий,	В'ються искор- ки-перлинки
279	143	нерозгадана	нерозгадна
289	6	легітом	леготом
291	12	як	аж
293	16	божествена	божественна

№ вірша	рядок	надруковано:	треба читати:
293	40	божествена	божественна
298	78	вбірати	збірати
304	24	Ма	На
313	10	порохонний	похоронний
319	3	вин	бін
325	4	попілом	попелом
355	26	їдем	ідем
358	12	не має	немає
369	23	натхненні	натхнені
374	18	зтихнуть	стихнуть
375	24	хочь	хоч
381	21	до дому	додому
386	3	зтомлене	стомлене
389	3	з гори	згори
391	24	зтомлене	стомлене
394	6	панакадил	панікадил
397	26	палки	палкі
400	9	може	може
408	2	жертвена	жсртвенна

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД
PRAHA-VRŠOVICE, 665. ČESKOSLOVENSKO

1. С. РИНДИК — Міцність матеріалів, курс високих технічних шкіл: технологічних інститутів, механічних та інженірних відділів політехнікумів. Зміст: Розтяг, стиск, скіс, кручення, гнуття, динамічний обтяж. 364 ст., 8°. З додатком термінологічного словника та 214 рисунками. Ц. \$ 3.00.
2. С. РУСОВА — Теорія і практика дошкільного виховання. 128 ст., 8°. Ц. \$ 0.60.
3. Проф. Др. В. ЯНОВСЬКИЙ — Сучасне лікування венеричних хвороб, з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 118 ст. Ц. \$ 0.50.
4. Др. Ф. БУРІАН — Пластична хірургія, з 24 ілюстр., з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 32 ст. Ц. \$ 0.30.
5. Проф. О. ШУЛЬГІН — Нариси з нової історії Європи. 220 ст. Ц. \$ 1.00.
6. Др. А. ГОНЧАРЕНКО — Загальна гігієна. 204 ст. Ц. \$ 1.00.
7. Проф. Ф. ЯКИМЕНКО — Практичний курс науки гармонії в 2-х част. підручник для шкіл різних типів. З задачком. 132 ст. Ц. \$ 1.00.
8. І. ІВАСЮК — Кубань, економічно-статистичний нарис. 120 ст. Ц. \$ 0.75.
9. М. ПАВЛІЧУК — Коротка анатомія для студентів медицини. З передмовою акад. А. Старкова. 116 ст. Ц. \$ 0.75.
10. Проф. Д. АНТОНОВИЧ — Триста років українського театру (нарис історії українського театру). 276 ст. Ц. \$ 1.35.
11. Др. ЯКИМ ЯРЕМА — Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика. Ц. \$ 0.30.
12. Проф. Є. ІВАНЕНКО — Курс аналітичної геометрії. 424 ст. Ц. \$ 3.50
13. Проф. Ф. ЩЕРБИНА — Історія статистики і статистичних установ. 288 ст. Ц. \$ 1.50.
14. К. МИХАЙЛЮК — Молочарство. Підручник для вищих сільсько-господарських шкіл. Ч. I. Молокознавство. 164 ст. З 63 мал. Ц. \$ 0.90.
15. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самонавчання. Кн. I. Ст. XII + 452. Ц. \$ 3.70.
16. Модерне українське мистецтво: Вип. I: Проф. Д. Антонович — Група Празької Студії. Франц. і укр. текст з 32 репродукціями. Ц. \$ 0.90.
17. Проф. С. БОРОДАЄВСЬКИЙ — Історія кооперації. Ст. 448. Ц. \$ 2.50.
18. М. РАШЕВСЬКИЙ — Рафінація цукру, під редакцією і з додатками інж. Л. Фролова та з 30 мал. 224 ст. Ц. \$ 1.50.
19. ЮРІЙ ДАРАГАН — Сагайдак. Вірші. Ст. 64. Ц. \$ 0.45
20. Акад. А. СТАРКОВ — Загальна біологія, з малюнками. Ст. 184. Ц. \$ 1.00
21. М. ГАЛАГАН — Атомістично-молекулярна теорія. (Нарис еволюції наукових поглядів на тонку будову матерії). З малюнками. Стор. 188. Ц. \$ 1.35.
22. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самоосвіти. Кн. II. Стор. VIII + 300.
23. Проф. Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ — Українське мистецтво, т. II. Старі церкви, надгробки й придорожні камені на Українським Поділлі, Буковині та на Покутті. (Ілюстровано таксамо багато, як і I том). Текст і підписи укр. та франц. мовою. Стор. 40 + 64 стор. ілюстрацій.
24. Гр. ЧУПРИНКА — Збірник творів, під редакцією П. Богацького (коштом фундації ім. Гр. Чупринки) Стор. XXIV + 544.
25. Українське мистецтво: В. СІЧИНСЬКИЙ — Архітектура старокнязівської доби (X—XIII ст.)

✦ **МОРЯ**

ЮЗІАНЪ И ДІКЪ
ФІЛІПЪ И ДІ

1225